

**Jednostkowe Sprawozdanie
Finansowe Banku Pekao S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017**

Spis treści

Rachunek zysków i strat	3	32. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	118
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	4	33. Wartości niematerialne	119
Sprawozdanie z sytuacji finansowej	5	34. Rzeczowe aktywa trwałe	122
Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym	6	35. Nieruchomości inwestycyjne	124
Jednostkowe sprawozdanie z przepływów pieniężnych	8	36. Inne aktywa	125
Noty objaśniające	10	37. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań	125
1. Informacje ogólne	10	38. Zobowiązania wobec innych banków	126
2. Połączenia jednostek gospodarczych	11	39. Zobowiązania wobec klientów	127
3. Oświadczenie o zgodności	11	40. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	127
4. Istotne zasady rachunkowości	11	41. Zobowiązania podporządkowane	128
5. Zarządzanie ryzykiem	45	42. Rezerwy	128
6. Działalność powiemicza	83	43. Pozostałe zobowiązania	129
7. Działalność maklerska	84	44. Programy określonych świadczeń	129
8. Przychody i koszty z tytułu odsetek	86	45. Płatności na bazie akcji	131
9. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat	87	46. Leasing operacyjny i finansowy	135
10. Przychody z tytułu dywidend	87	47. Zobowiązania warunkowe	136
11. Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	88	48. Kapitał zakładowy	141
12. Zyski (straty) na sprzedaży	88	49. Pozostałe kapitały, zysk z lat ubiegłych i roku bieżącego	142
13. Ogólne koszty administracyjne	89	50. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych	143
14. Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	90	51. Transakcje z jednostkami powiązаныmi	144
15. Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	90	52. Transakcje repo oraz reverse repo	160
16. Utrata wartości	91	53. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”)	161
17. Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych	93	54. Zdarzenia po dacie bilansu	161
18. Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	93	Słowniczek	I
19. Podatek dochodowy	94		
20. Zysk netto przypadający na jedną akcję	97		
21. Dywidendy zaproponowane do wypłaty	97		
22. Kasa i operacje z Bankiem Centralnym	98		
23. Należności od banków	99		
24. Aktywa oraz zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	100		
25. Aktywa oraz zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	101		
26. Kredyty i pożyczki udzielone klientom	106		
27. Rachunkowość zabezpieczeń	107		
28. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	112		
29. Reklasyfikacja papierów wartościowych	114		
30. Aktywa i zobowiązania przeznaczone do sprzedaży	115		
31. Inwestycje w jednostkach zależnych	116		

Rachunek zysków i strat

(w tys. zł)

	NOTA	2017	2016 PRZEKSZTAŁCONY
Przychody z tytułu odsetek	8	5 511 253	5 309 548
Koszty z tytułu odsetek	8	-1 024 509	-1 042 675
Wynik z tytułu odsetek		4 486 744	4 266 873
Przychody z tytułu prowizji i opłat	9	2 403 995	2 440 868
Koszty z tytułu prowizji i opłat	9	-325 898	-306 473
Wynik z tytułu prowizji i opłat		2 078 097	2 134 395
Przychody z tytułu dywidend	10	188 070	132 824
Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	11	31 822	39 158
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	27	4 616	1 313
Zyski (straty) na sprzedaży:	12	186 757	435 903
kredytów i innych należności finansowych		145 981	159 493
aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i utrzymywanych do terminu wymagalności		41 048	276 493
zobowiązań finansowych		-272	-83
Dochody z działalności operacyjnej		6 976 106	7 010 466
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	16	-515 905	-491 385
kredytów i innych należności finansowych		-494 561	-390 638
zobowiązań pozabilansowych		-21 344	-100 747
Wynik z działalności finansowej		6 460 201	6 519 081
Ogólne koszty administracyjne	13	-3 488 435	-3 398 574
wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze		-1 739 984	-1 701 176
pozostałe koszty administracyjne		-1 748 451	-1 697 398
Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	14	-329 140	-323 231
Wynik z tytułu pozostałych rezerw		-28 526	-15 471
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	15	113 593	29 505
Koszty z działalności operacyjnej		-3 732 508	-3 707 771
Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych	17	-	46 853
Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	18	92	5 030
Zysk brutto		2 727 785	2 863 193
Podatek dochodowy	19	-639 656	-584 818
Zysk netto		2 088 129	2 278 375
Zysk na akcję (w zł na akcję)	20		
podstawowy za okres		7,96	8,68
rozwodniony za okres		7,96	8,68

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

(w tys. zł)

	NOTA	2017	2016
Zysk netto		2 088 129	2 278 375
Inne składniki całkowitych dochodów			
Pozycje, które są lub mogą zostać przeniesione do rachunku zysków i strat:			
Skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży		229 601	-608 638
Skutki wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy pieniężne	27	-33 143	-5 557
Podatek dochodowy dotyczący pozycji, które są lub mogą zostać przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat	19	-37 327	116 697
Pozycje, które nie zostaną przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat:			
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych	44	8 589	-11 400
Podatek dochodowy dotyczący pozycji, które nie zostaną przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat	19	-1 632	2 166
Inne składniki całkowitych dochodów (netto)		166 088	-506 732
Całkowite dochody razem		2 254 217	1 771 643

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

(w tys. zł)

	NOTA	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA			
Kasa, należności od Banku Centralnego	22	5 186 259	5 861 342
Należności od banków	23	2 692 930	3 454 679
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	24	1 734 768	721 031
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	25	1 351 344	1 955 499
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	26	128 873 178	119 033 599
Instrumenty zabezpieczające	27	259 396	289 752
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	28	36 625 996	34 864 031
1. Dostępne do sprzedaży		33 259 172	31 938 170
2. Utrzymywane do terminu wymagalności		3 366 824	2 925 861
Aktywa przeznaczone do sprzedaży	30	51 450	48 277
Inwestycje w jednostkach zależnych	31	1 693 825	1 063 050
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	32	-	27 552
Wartości niematerialne	33	629 321	571 076
Rzeczowe aktywa trwałe	34	1 401 291	1 405 100
Nieruchomości inwestycyjne	35	12 462	12 710
Aktywa z tytułu podatku dochodowego		717 726	875 287
1. Aktywa z tytułu bieżącego podatku dochodowego		9 497	97 009
2. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	19	708 229	778 278
Inne aktywa	36	847 062	805 867
AKTYWA RAZEM		182 077 008	170 988 852
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY			
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	22	6 079	6 091
Zobowiązania wobec innych banków	38	3 438 801	3 367 125
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	24	469 448	673 165
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	25	2 036 928	1 949 335
Zobowiązania wobec klientów	39	146 898 298	138 066 129
Instrumenty zabezpieczające	27	862 331	1 638 718
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	40	1 470 000	300 945
Zobowiązania z tytułu obligacji podporządkowanych	41	1 257 188	-
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		188 505	-
1. Bieżące zobowiązanie z tytułu podatku dochodowego		188 505	-
2. Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego		-	-
Rezerwy	42	593 635	560 483
Pozostałe zobowiązania	43	2 597 261	2 144 304
ZOBOWIĄZANIA RAZEM		159 818 474	148 706 295
Kapitały			
Kapitał zakładowy	48	262 470	262 470
Pozostałe kapitały	49	19 907 935	19 741 712
Wynik z lat ubiegłych i roku bieżącego	49	2 088 129	2 278 375
KAPITAŁY RAZEM		22 258 534	22 282 557
ZOBOWIĄZANIA I KAPITAŁY RAZEM		182 077 008	170 988 852

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym

(w tys. zł)

Za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku

	KAPITAŁ ZAKŁADOWY	POZOSTAŁE KAPITAŁY					WYNIK Z LAT UBIEGŁYCH I ROKU BIEŻĄCEGO	KAPITAŁ WŁASNY RAZEM	
		POZOSTAŁE KAPITAŁY RAZEM	PREMIA EMISYJNA	FUNDUSZ OGÓLNEGO RYZYKA BANKOWEGO	POZOSTAŁE KAPITAŁY REZERWOWE	KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY			POZOSTAŁE
Nota	48	49					49		
Kapitał własny na 1.01.2017	262 470	19 741 712	9 137 221	1 982 324	8 612 550	-223 510	233 127	2 278 375	22 282 557
Opcje menadżerskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Realizacja opcji (emisja akcji)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wycena opcji menadżerskich	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Całkowite dochody	-	166 088	-	-	-	166 088	-	2 088 129	2 254 217
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych (netto)	-	6 957	-	-	-	6 957	-	-	6 957
Wycena portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	185 977	-	-	-	185 977	-	-	185 977
Wycena instrumentów finansowych zabezpieczających (netto)	-	-26 846	-	-	-	-26 846	-	-	-26 846
Zysk netto za okres	-	-	-	-	-	-	-	2 088 129	2 088 129
Podział wyniku za rok ubiegły	-	135	-	135	-	-	-	-2 278 375	-2 278 240
Wyplata dywidendy	-	-	-	-	-	-	-	-2 278 240	-2 278 240
Podział zysku	-	135	-	135	-	-	-	-135	-
Kapitał własny na 31.12.2017	262 470	19 907 935	9 137 221	1 982 459	8 612 550	-57 422	233 127	2 088 129	22 258 534

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym (cd.)

(w tys. zł)

Za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku

	KAPITAŁ ZAKŁADOWY	POZOSTAŁE KAPITAŁY					WYNIK Z LAT UBIEGŁYCH I ROKU BIEŻĄCEGO	KAPITAŁ WŁASNY RAZEM	
		POZOSTAŁE KAPITAŁY RAZEM	PREMIA EMISYJNA	FUNDUSZ OGÓLNEGO RYZYKA BANKOWEGO	POZOSTAŁE KAPITAŁY REZERWOWE	KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY			POZOSTAŁE
Nota	48	49					49		
Kapitał własny na 1.01.2016	262 470	20 241 535	9 137 221	1 975 415	8 612 550	283 222	233 127	2 290 398	22 794 403
Opcje menadżerskie	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Realizacja opcji (emisja akcji)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wycena opcji menadżerskich	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Całkowite dochody	-	-506 732	-	-	-	-506 732	-	2 278 375	1 771 643
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych (netto)	-	-9 234	-	-	-	-9 234	-	-	-9 234
Wycena portfela papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży (netto)	-	-492 997	-	-	-	-492 997	-	-	-492 997
Wycena instrumentów finansowych zabezpieczających (netto)	-	-4 501	-	-	-	-4 501	-	-	-4 501
Zysk netto za okres	-	-	-	-	-	-	-	2 278 375	2 278 375
Podział wyniku za rok ubiegły	-	6 909	-	6 909	-	-	-	-2 290 398	-2 283 489
Wyplata dywidendy	-	-	-	-	-	-	-	-2 283 489	-2 283 489
Podział zysku	-	6 909	-	6 909	-	-	-	-6 909	-
Kapitał własny na 31.12.2016	262 470	19 741 712	9 137 221	1 982 324	8 612 550	-223 510	233 127	2 278 375	22 282 557

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Jednostkowy rachunek przepływów pieniężnych

(w tys. zł)

	NOTA	2017	2016
Przepływy środków pieniężnych z działalności operacyjnej - metoda pośrednia			
Zysk netto		2 088 129	2 278 375
Korekty razem:		-1 443 511	9 051 320
Amortyzacja	14	329 140	323 231
(Zysk) strata z tytułu działalności inwestycyjnej		-40 756	-280 478
Utrata wartości inwestycji w jednostkach zależnych	16	4 600	-
Wynik z tytułu odsetek	8	-4 486 744	-4 266 873
Przychody z tytułu dywidend	10	-188 070	-132 824
Odsetki otrzymane		5 470 654	5 200 248
Odsetki zapłacone		-1 035 829	-1 081 547
Podatek dochodowy		639 656	760 897
Podatek dochodowy zapłacony		-336 586	-588 333
Zmiana stanu należności od banków		-22 423	254 845
Zmiana stanu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu		-1 013 029	395 262
Zmiana stanu aktywów z tytułu pochodnych instrumentów finansowych		604 155	1 298 618
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz weksli uprawionych do redyskonta w Banku Centralnym		-9 765 225	-433 828
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych		-198 390	-915 972
Zmiana stanu pozostałych aktywów		-354 287	1 274 345
Zmiana stanu zobowiązań wobec banków		210 848	-1 041 057
Zmiana stanu zobowiązań przeznaczonych do obrotu		-203 717	61 723
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów finansowych		87 593	-1 252 463
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		8 857 960	8 831 221
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych		-8 462	-518
Zmiana stanu zobowiązań podporządkowanych		7 188	-
Zmiana stanu rezerw		33 152	137 553
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań		-34 939	507 270
Środki pieniężne netto z działalności operacyjnej		644 618	11 329 695
Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej			
Wpływy z działalności inwestycyjnej		63 947 355	83 108 936
Zbycie inwestycyjnych papierów wartościowych		63 083 547	82 209 397
Zbycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych		152	11 729
Dywidendy otrzymane	10	188 070	132 824
Inne wpływy inwestycyjne		675 586	754 986
Wydatki z działalności inwestycyjnej		-66 043 715	-96 483 471
Nabycie udziałów w jednostkach zależnych		-607 825	-
Nabycie inwestycyjnych papierów wartościowych		-65 083 389	-96 231 218
Nabycie wartości niematerialnych oraz rzeczowych aktywów trwałych	33, 34	-352 501	-252 253
Środki pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-2 096 360	-13 374 535

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Jednostkowy rachunek przepływów pieniężnych (cd.)

(w tys. zł)

	NOTA	2017	2016
Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej			
Wpływy z działalności finansowej		2 628 944	1 096 805
Kredyty i pożyczki otrzymane od banków	50	-	17 072
Emisja dłużnych papierów wartościowych	50	1 378 944	1 079 733
Emisja zobowiązań podporządkowanych	50	1 250 000	-
Wydatki z działalności finansowej		-2 633 506	-4 870 376
Splaty kredytów i pożyczek otrzymanych od banków	50	-139 462	-155 835
Wykup dłużnych papierów wartościowych	50	-215 804	-2 431 052
Dywidendy i inne wpłaty na rzecz właścicieli		-2 278 240	-2 283 489
Środki pieniężne netto z działalności finansowej		-4 562	-3 773 571
Przepływy pieniężne netto razem		-1 456 304	-5 818 411
w tym: zmiana środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		-154 966	98 767
Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych		-1 456 304	-5 818 411
Środki pieniężne na początek okresu		8 750 011	14 568 422
Środki pieniężne na koniec okresu	50	7 293 707	8 750 011

Noty objaśniające przedstawione na stronach od 10 do 161 stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Niniejsze Noty objaśniające stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

1. Informacje ogólne

Bank Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna („Bank Pekao S.A.” lub „Bank”) z siedzibą Centrali w Warszawie, 00-950, przy ul. Grzybowskiej 53/57 jest bankiem zorganizowanym w formie spółki akcyjnej działającej na podstawie obowiązujących przepisów prawa, w szczególności ustawy Prawo Bankowe oraz przepisów Kodeksu Spółek Handlowych i postanowień Statutu Banku.

Bank został wpisany do rejestru handlowego w dniu 29 października 1929 roku na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie i funkcjonuje nieprzerwanie do dnia dzisiejszego.

Bank Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie jest wpisany do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, pod numerem KRS: 0000014843.

Bankowi nadano numer statystyczny REGON 000010205.

Czas trwania Spółki jest nieoznaczony.

Zgodnie z MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, podmiotem dominującym w stosunku do Banku Pekao S.A. jest spółka Powszechny Zakład Ubezpieczeń S.A. (dalej „PZU S.A.”) z siedzibą w Warszawie przy Al. Jana Pawła II 24.

Akcje Banku są notowane na Gieldzie Papierów Wartościowych (GPW) w Warszawie. Papiery wartościowe Banku znajdujące się w obrocie na rynkach regulowanych są klasyfikowane w sektorze bankowym.

Bank Pekao S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym oferującym szeroki zakres usług bankowych świadczonych na rzecz klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych zgodnie z zakresem usług szczegółowo określonych w statucie Banku. Bank prowadzi operacje zarówno w złotych polskich, jak i w walutach obcych oraz aktywnie uczestniczy w obrocie na krajowym i zagranicznych rynkach finansowych.

Zmiany w akcjonariacie Banku

W raporcie bieżącym nr 33/2017 Zarząd Banku Pekao S.A. poinformował, że w dniu 7 czerwca 2017 roku Bank otrzymał od PZU S.A. i Polskiego Funduszu Rozwoju S.A. (dalej „PFR S.A.”) zawiadomienie, zgodnie z którym w wyniku rozliczenia w dniu 7 czerwca 2017 roku transakcji kupna od UniCredit S.p.A. przez PZU SA oraz PFR S.A. 86 090 172 akcji Banku, stanowiących około 32,8% kapitału zakładowego Banku i uprawniających do wykonywania 86 090 172 głosów, stanowiących około 32,8% ogólnej liczby głosów, PZU SA oraz PFR S.A. łącznie przekroczyły próg 25% ogólnej liczby głosów w Banku.

Od chwili nabycia akcji Banku, PZU S.A. i PFR S.A. łącznie mogą wykonywać prawa głosu z 86 090 173 akcji Banku, stanowiących około 32,8% kapitału zakładowego Banku i uprawniających do wykonywania 86 090 173 głosów stanowiących około 32,8% ogólnej liczby głosów, z których na dzień 31 grudnia 2017 roku:

- PZU SA posiada bezpośrednio 52 494 007 akcji Banku, stanowiących około 20% kapitału zakładowego Banku uprawniających do wykonywania 52 494 007 głosów, stanowiących około 20% ogólnej liczby głosów,
- PFR S.A. posiada bezpośrednio 33 596 166 akcji Banku, stanowiących około 12,8% kapitału zakładowego Banku, uprawniających do wykonywania 33 596 166 głosów, stanowiących około 12,8% ogólnej liczby głosów.

Zmiany w składzie Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

Zmiany w składzie Zarządu i Rady Nadzorczej Banku zostały przedstawione w Nocie 4.2 „Zmiany w składzie organów statutowych Banku” Sprawozdania z działalności Banku Pekao S.A. za 2017 roku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

2. Połączenia jednostek gospodarczych

W 2017 roku Bank nabył 51% kapitału akcyjnego spółki Pekao Investment Management S.A. oraz 50% kapitału akcyjnego spółki Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. Transakcje te zostały szczegółowo opisane w Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym Grupy Kapitałowej Banku Pekao S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017.

3. Oświadczenie o zgodności

Roczne jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Pekao S.A. zostało sporządzone zgodnie z wymogami Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, a w zakresie nieregulowanym powyższymi standardami zgodnie z wymogami ustawy z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości (Dz. U. z 2017r, poz. 2342) i wydanych na jej podstawie przepisów wykonawczych, jak również wymogami odnoszącymi się do emitentów papierów wartościowych dopuszczonych lub będących przedmiotem ubiegania się o dopuszczenie do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych.

Bank sporządza również skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Pekao S.A.

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 26 lutego 2018 roku.

4. Istotne zasady rachunkowości

4.1 Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego

Informacje ogólne

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku, dane porównawcze zaprezentowano za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku.

Sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w złotych polskich, a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, zostały podane w tysiącach złotych (tys. zł).

Niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o założenie kontynuowania przez Bank działalności gospodarczej w nie zmniejszonym istotnie zakresie, w okresie nie krótszym niż rok od dnia bilansowego.

Zasady rachunkowości opisane poniżej zostały zastosowane dla wszystkich okresów sprawozdawczych.

Sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady wyceny:

- według wartości godziwej dla: instrumentów pochodnych, aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu, aktywów finansowych wyznaczonych w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane przez rachunek zysków i strat oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, za wyjątkiem tych, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej,
- według zamortyzowanego kosztu dla pozostałych aktywów finansowych, w tym dla kredytów i pożyczek oraz pozostałych zobowiązań finansowych,
- według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, dla których nie można wiarygodnie ustalić wartości godziwej,
- aktywa trwale (lub grupy do zbycia) przeznaczone do sprzedaży wyceniane są w niższej z następujących dwóch kwot: ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zmiany zasad prezentacji danych finansowych

Bank świadczy na rzecz klientów usługi kupna i sprzedaży walut obcych, za co pobiera wynagrodzenie w postaci marży kursowej uwzględnionej w kursach walut oferowanych klientom Banku. Dotychczas takie marże były prezentowane w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu” („Wynik z pozycji wymiany”).

W ocenie Banku marża kursowa ma charakter zbliżony do innych opłat i prowizji pobieranych przez Bank za świadczone usługi i dlatego powinna być prezentowana w przychodach prowizyjnych Banku.

W związku z tym w 2017 roku Bank dokonał zmiany stosowanych zasad prezentacji w rachunku zysków i strat marż uzyskanych na transakcjach walutowych z klientami Banku i obecnie prezentuje je w pozycji „Przychody prowizyjne”.

Wprowadzenie tej zmiany spowodowało konieczność doprowadzenia do porównywalności z okresem bieżącym danych porównawczych zaprezentowanych w niniejszym sprawozdaniu finansowym.

Wpływ zmiany wynikającej z doprowadzenia danych do porównywalności na poszczególne pozycje rachunku zysków i strat przedstawia poniższe zestawienie.

	2016 (PRZED PRZEKSZTAŁCENIAMI)	PRZEKSZTAŁCENIA	2016 (PO PRZEKSZTAŁCENIACH)
Przychody z tytułu odsetek	5 309 548		5 309 548
Koszty z tytułu odsetek	-1 042 675		-1 042 675
Wynik z tytułu odsetek	4 266 873		4 266 873
Przychody z tytułu prowizji i opłat	2 009 842	431 026	2 440 868
Koszty z tytułu prowizji i opłat	-306 473		-306 473
Wynik z tytułu prowizji i opłat	1 703 369	431 026	2 134 395
Przychody z tytułu dywidend	132 824		132 824
Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	470 184	-431 026	39 158
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	1 313		1 313
Zyski (straty) na sprzedaży:	435 903		435 903
kredytów i innych należności finansowych	159 493		159 493
aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i utrzymywanych do terminu wymagalności	276 493		276 493
zobowiązań finansowych	-83		-83
Dochody z działalności operacyjnej	7 010 466		7 010 466
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-491 385		-491 385
kredytów i innych należności finansowych	-390 638		-390 638
zobowiązań pozabilansowych	-100 747		-100 747
Wynik z działalności finansowej	6 519 081		6 519 081
Ogólne koszty administracyjne	-3 398 574		-3 398 574
wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze	-1 701 176		-1 701 176
pozostałe koszty administracyjne	-1 697 398		-1 697 398
Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych	-323 231		-323 231
Wynik z tytułu pozostałych rezerw	-15 471		-15 471
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	29 505		29 505
Koszty z działalności operacyjnej	-3 707 771		-3 707 771
Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych	46 853		46 853
Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	5 030		5 030
Zysk brutto	2 863 193		2 863 193
Podatek dochodowy	-584 818		-584 818
Zysk netto	2 278 375		2 278 375
Zysk na akcję (w złotych na akcję)			
podstawowy za okres	8,68		8,68
rozwodniony za okres	8,68		8,68

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Jednostkowe sprawozdanie finansowe uwzględnia wymogi wszystkich zatwierdzonych przez Unię Europejską Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej oraz związanych z nimi interpretacji. Zmiany standardów i interpretacji, które weszły w życie od lub po 1 stycznia 2017 roku nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku (Nota 4.9).

Sprawozdanie nie uwzględnia zmian standardów i interpretacji, które oczekują na zatwierdzenie przez Unię Europejską bądź zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, ale weszły lub wejdą w życie dopiero po dniu bilansowym (Nota 4.10 oraz Nota 4.11).

W ocenie Banku zmiany standardów i interpretacji nie będą miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku, za wyjątkiem standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe”.

MSSF 9 „Instrumenty finansowe”

W dniu 1 stycznia 2018 roku Bank przyjął do stosowania Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty Finansowe” (dalej „MSSF 9”).

Zastosowanie MSSF 9 spowodowało zmiany zasad (polityki) rachunkowości Banku w zakresie ujmowania, klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych i zobowiązań finansowych oraz utraty wartości aktywów finansowych. Poniżej przedstawiono podsumowanie zasad rachunkowości Banku w zakresie ujmowania, klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych i zobowiązań finansowych oraz utraty wartości aktywów finansowych obowiązujących od 1 stycznia 2018 roku.

Klasyfikacja i wycena

Klasyfikacja aktywów finansowych, według wymogów MSSF 9, odbywa się w momencie jego początkowego ujęcia w bilansie i zależy od:

- modelu biznesowego w zakresie zarządzania aktywami finansowymi, oraz
- charakterystyki umownych przepływów pieniężnych, tj. od tego, czy umowne przepływy pieniężne stanowią wyłącznie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostającej do spłaty (ang. *solely payments of principal and interest*, „SPPI”).

W zależności od modelu biznesowego jednostki aktywa finansowe mogą zostać zaklasyfikowane jako:

- utrzymywane w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych (wyceniane według zamortyzowanego kosztu pod warunkiem spełnienia kryterium SPPI i podlegające odpisom z tytułu utraty wartości zgodnie z modelem oczekiwanej straty),
- utrzymywane w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych lub w celu sprzedaży (wyceniane w wartości godziwej przez kapitał z aktualizacji wyceny pod warunkiem spełnienia kryterium SPPI i podlegające odpisom z tytułu utraty wartości zgodnie z modelem oczekiwanej straty),
- przeznaczone do sprzedaży oraz inne (wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat).

Aktywa finansowe podlegają przeklasyfikowaniu wtedy i tylko wtedy, gdy Bank zmienia model biznesowy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi. W takim przypadku przeklasyfikowaniu podlegają te aktywa, na które zmiana modelu biznesowego miała wpływ.

MSSF 9 wprowadza definicję wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych. Zmiana powoduje różnicę w kalkulacji wartości brutto aktywów finansowych zaklasyfikowanych do Koszyka 3 w stosunku do dotychczas obowiązujących zasad. Od 1 stycznia 2018 roku w wartości brutto (bilansowo) ujmuje się odsetki, w tym odsetki karne naliczone od wartości brutto ekspozycji. Dla celów rachunku zysków i strat przychód odsetkowy od aktywów finansowych zaklasyfikowanych do Koszyka 3 nalicza się od wartości netto ekspozycji.

MSSF 9 pozwala na dokonanie nieodwołalnego wyboru dotyczącego ujęcia w innych całkowitych dochodach późniejszych zmian wartości godziwej inwestycji w instrument kapitałowy, który nie jest przeznaczony do obrotu. Dywidendy wynikające z takiej inwestycji ujmuje się w wyniku finansowym. MSSF 9 likwiduje możliwość wyceniania niekwotowanych inwestycji kapitałowych po koszcie i wymaga ustalenia dla tych inwestycji wartości godziwej.

Zastosowanie nowego standardu nie będzie miało wpływu na zasady rachunkowości dotyczące zobowiązań finansowych, gdyż MSSF 9 w znacznym stopniu zachowuje dotychczasowe wymogi MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Utrata wartości

MSSF 9 zastąpił obowiązujący do 31 grudnia 2017 roku MSR 39, w efekcie czego nastąpiła zmiana modelu utraty wartości szacującego „straty poniesione” na nowy model oparty o pojęcie „oczekiwanych strat kredytowych” (ang. expected credit loss, dalej: ECL). Bezpośrednią konsekwencją tej zmiany jest konieczność liczenia odpisów z tytułu utraty wartości w oparciu o oczekiwane straty kredytowe w horyzoncie do terminu zapadalności oraz uwzględniania prognoz i spodziewanych przyszłych warunków ekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji.

Nowy model utraty wartości ma zastosowanie do składników aktywów finansowych zakwalifikowanych, zgodnie z postanowieniami MSSF 9, jako aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez inne dochody całkowite, z wyjątkiem instrumentów kapitałowych.

Zmiana koncepcji straty poniesionej (MSR 39) na rzecz straty oczekiwanej (MSSF 9) ma istotny wpływ na modelowanie parametrów ryzyka kredytowego oraz oszacowaną wartość utworzonych odpisów. Okres identyfikacji straty (ang. Loss Identification Period) i kategoria odpisów IBNR (ang. Incurred But Not Reported) nie są już stosowane. Zgodnie z MSSF 9, w miejsce odpisów z tytułu IBNR oraz odpisów dla ekspozycji niepracujących, odpis z tytułu utraty wartości jest wyznaczany w następujących kategoriach:

1. Koszyk 1 - 12-miesięczna oczekiwana strata kredytowa – oczekiwana strata kredytowa dla aktywa finansowego w horyzoncie 12 miesięcy od dnia sprawozdawczego,
2. Koszyk 2 - oczekiwana strata kredytowa w horyzoncie do terminu zapadalności aktywa finansowego,
3. Koszyk 3 – oczekiwana strata kredytowa w horyzoncie do terminu zapadalności aktywa finansowego dla ekspozycji w stanie default.

Pomiar oczekiwanej straty kredytowej w okresie życia aktywa finansowego ma zastosowanie do wszystkich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej zidentyfikowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 2) lub stwierdzono utratę wartości (Koszyk 3). W Koszyku 1 pomiar 12-miesięcznej oczekiwanej straty kredytowej dokonywany jest dla wszystkich ekspozycji, dla których od momentu początkowego ujęcia do daty bilansowej nie zidentyfikowano znacznego wzrostu ryzyka kredytowego i nie stwierdzono utraty wartości.

Sposób kalkulacji utraty wartości aktywów finansowych ma również wpływ na sposób rozpoznania przychodu odsetkowego. W szczególności, w podejściu ogólnym, przychód od aktywów znajdujących się w koszykach 1 i 2 jest wyznaczany na bazie brutto ekspozycji, natomiast w koszyku 3 na bazie netto (podobnie jak dla aktywów ze stwierdzoną utratą wartości w MSR 39).

Bank, w ramach projektu wdrożenia MSSF 9, wdrożył nową metodykę kalkulacji odpisów oraz zaimplementował odpowiednie zmiany w systemach IT oraz procesach funkcjonujących w Banku, w szczególności w zakresie pozyskania niezbędnych danych, projektowania procesów i narzędzi wspierających kalkulację odpisów aktualizujących zgodnie z wymogami MSSF 9.

W procesie modelowania oczekiwanej ekspozycji na moment wejścia w default zostały uwzględnione informacje dotyczące harmonogramów spłat, a dla ekspozycji bez zdefiniowanych harmonogramów Bank stosuje modele uwzględniające historyczne wykorzystanie limitów na moment rozpoznania utraty wartości. W zakresie kryteriów transferu pomiędzy Koszykiem 1 i Koszykiem 2, Bank stosuje modele statystyczne identyfikujące znaczny wzrost ryzyka kredytowego w porównaniu do momentu rozpoznania aktywa w bilansie oraz katalog przesłanek jakościowych.

Wdrożenie nowego standardu MSSF 9 wymagało zastosowania modeli oceny ryzyka kredytowego o wyższym stopniu złożoności i większych zdolnościach predykcyjnych wymagających znacznie szerszego zakresu danych w porównaniu do modeli dotychczas stosowanych.

Rachunkowość zabezpieczeń

Bank podjął decyzję, aby skorzystać z wyboru jaki daje MSSF 9 i kontynuuje stosowanie zasad rachunkowości zabezpieczeń zgodnych z MSR 39. Decyzja ta ma zastosowanie do wszystkich relacji zabezpieczających, dla których Bank stosuje i będzie stosował rachunkowość zabezpieczeń w przyszłości.

W związku z powyższym, w zakresie rachunkowości zabezpieczeń, wejście w życie MSSF 9 nie miało wpływu na sytuację finansową Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ujawnienia i dane porównawcze

Nowe wymogi MSSF 9 wprowadzają istotne zmiany sposobu prezentacji oraz zakresu ujawnień dotyczących instrumentów finansowych, szczególnie w pierwszym roku zastosowania nowego standardu.

Bank podjął decyzję, aby skorzystać z zapisów MSSF 9 umożliwiających zwolnienie z obowiązku przekształcania danych porównawczych dla okresów wcześniejszych w odniesieniu do zmian wynikających z klasyfikacji i wyceny (w tym z tytułu utraty wartości). Różnice wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte w pozycji „Wynik z lat ubiegłych” na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Poniżej przedstawiono ujawnienia dotyczące wpływu zastosowania przez Bank MSSF 9 po raz pierwszy na dzień 1 stycznia 2018 roku.

Poniższa tabela przedstawia ujawnienia na moment pierwszego zastosowania MSSF 9 kategorii wyceny aktywów i ich wartości bilansowych wg MSR 39 oraz nowych kategorii wyceny aktywów i ich wartości bilansowych wg MSSF 9.

	KLASYFIKACJA WG MSR 39	KLASYFIKACJA WG MSSF 9	WARTOŚĆ BILANSOWA WG MSR 39	WARTOŚĆ BILANSOWA WG MSSF 9
Kasa, należności do Banku Centralnego	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	5 186 259	5 186 048
Należności od banków	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	2 692 930	2 692 936
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Przeznaczone do obrotu (Wartość godziwa przez wynik finansowy)	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	1 734 768	1 734 768
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	Przeznaczone do obrotu (Wartość godziwej przez wynik finansowy)	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	1 351 344	1 351 344
Instrumenty zabezpieczające	Wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	259 396	259 396
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	113 969 946	112 921 825
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	363 079	365 137
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	1 882 180	1 841 682
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	7 550 390	7 543 879
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	5 107 583	5 096 743
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	1 505 400	1 505 348
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	1 861 424	1 887 731
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Zamortyzowany koszt	2 229 193	2 336 021
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwa przez kapitał	30 906 852	30 906 852
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty kapitałowe	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	52 339	52 339
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty kapitałowe	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwej przez kapitał	70 788	263 787
Inne aktywa	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	802 989	798 016
AKTYWA FINANSOWE			177 526 860	176 743 852

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zastosowanie przez Bank MSSF 9 po raz pierwszy nie miało wpływu na klasyfikację i wycenę zobowiązań finansowych.

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie wartości bilansowych aktywów finansowych wg kategorii wyceny w ramach MSR 39 z wartościami bilansowymi tych pozycji wg kategorii ich wyceny w ramach MSSF 9, na datę pierwszego zastosowania MSSF 9.

	WARTOŚĆ BILANSOWA 31.12.2017 WG MSR 39	REKLASYFIKACJA	AKTUALIZACJA WYCENY	WARTOŚĆ BILANSOWA 01.01.2018 WG MSSF 9
AKTYWA FINANSOWE				
WYCENIANE WG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU				
Kasa, należności do Banku Centralnego				
	Bilans otwarcia			5 186 259
	Aktualizacja wyceny		-211	
	Bilans zamknięcia			5 186 048
Należności od banków				
	Bilans otwarcia			2 692 930
	Aktualizacja wyceny		6	
	Bilans zamknięcia			2 692 936
Kredyty i pożyczki udzielone klientom				
	Bilans otwarcia			128 873 178
	Aktualizacja wyceny		-1 048 121	
A	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał		-1 882 180	
B	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		-363 079	
C	Reklasyfikacja do inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez kapitał		-5 107 583	
D	Reklasyfikacja do inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych wycenianych wg amortyzowanego kosztu		-7 550 390	
	Bilans zamknięcia			112 921 825
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe				
	Bilans otwarcia			3 366 824
	Aktualizacja wyceny		100 265	
D	Reklasyfikacja z kredytów i pożyczek udzielonych klientom		7 550 390	
E	Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		2 229 193	
F	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał		-1 861 424	
	Bilans zamknięcia			11 385 248
Inne aktywa				
	Bilans otwarcia			802 989
	Aktualizacja wyceny		-4 973	
	Bilans zamknięcia			798 016
	RAZEM WYCENIANE WG ZAMORTYZOWANEGO KOSZTU			132 984 073

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

	WARTOŚĆ BILANSOWA 31.12.2017 WG MSR 39	REKLASYFIKACJA	AKTUALIZACJA WYCENY	WARTOŚĆ BILANSOWA 01.01.2018 WG MSSF 9
DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY				
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe				
	Bilans otwarcia			33 259 172
E	Reklasyfikacja do wycenianych wg zamortyzowanego kosztu		-2 229 193	
G	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał - instrumenty dłużne		-30 906 852	
H	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał - instrumenty kapitałowe		-70 788	
I	Reklasyfikacja do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		-52 339	
	Bilans zamknięcia			-
WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ KAPITAŁ				
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (instrumenty dłużne)				
	Bilans otwarcia			-
	Aktualizacja wyceny			15 467
G	Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		30 906 852	
C,F	Reklasyfikacja z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu		6 969 007	
	Bilans zamknięcia			37 891 326
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (instrumenty kapitałowe)				
	Bilans otwarcia			-
	Aktualizacja wyceny			192 999
H	Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		70 788	
	Bilans zamknięcia			263 787
Kredyty i pożyczki udzielone klientom				
	Bilans otwarcia			-
	Aktualizacja wyceny			-40 498
A	Reklasyfikacja z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu		1 882 180	
	Bilans zamknięcia			1 841 682
	RAZEM WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ KAPITAŁ			39 996 795

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

	WARTOŚĆ BILANSOWA 31.12.2017 WG MSR 39	REKLASYFIKACJA	AKTUALIZACJA WYCENY	WARTOŚĆ BILANSOWA 01.01.2018 WG MSSF 9
WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ WYNIK FINANSOWY				
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 734 768			1 734 768
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	1 351 344			1 351 344
Instrumenty zabezpieczające	259 396			259 396
Kredyty i pożyczki udzielone klientom				
Bilans otwarcia	-			
Aktualizacja wyceny			2 058	
B Reklasyfikacja z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu		363 079		
Bilans zamknięcia				365 137
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (instrumenty kapitałowe)				
Bilans otwarcia	-			
I Reklasyfikacja z dostępnych do sprzedaży		52 339		
Bilans zamknięcia				52 339
RAZEM WYCENIANE W WARTOŚCI GODZIWEJ PRZEZ WYNIK FINANSOWY				3 762 984

Poniżej wyjaśniono, w jaki sposób zastosowanie nowych wymogów klasyfikacji MSSF 9 doprowadziło do zaprezentowanych w powyższej tabeli zmian w klasyfikacji niektórych aktywów finansowych posiadanych przez Bank.

Kredyty i pożyczki udzielone klientom

A) W związku z zaklasyfikowaniem niektórych kredytów i pożyczek udzielonych klientom do modelu biznesowego, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych, kredyty te są wyceniane w wartości godziwej przez kapitał. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te wyceniane były wg zamortyzowanego kosztu, zgodnie z MSR 39.

B) Kredyty i pożyczki udzielone klientom, których kontraktowe przepływy pieniężne nie stanowią jedynie spłat kapitału i odsetek od niespłaconego kapitału, ze względu na dźwignię finansową zwiększającą zmienność wynikających z umowy przepływów pieniężnych, klasyfikowane są obowiązkowo jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy. Dotyczy to przede wszystkim kredytów studenckich, kredytów z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz kilku ekspozycji korporacyjnych. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te wyceniane były wg zamortyzowanego kosztu, zgodnie z MSR 39.

Pozostałe kredyty i pożyczki udzielone klientom, utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy i spełniające kryteria SPPI są nadal wyceniane według zamortyzowanego kosztu.

Korporacyjne i municypalne papiery wartościowe

C) Bank dokonał oceny modelu biznesowego dla korporacyjnych i municypalnych papierów wartościowych i stwierdził, iż część portfela tych papierów spełnia kryteria modelu biznesowego, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych. W związku z tym część papierów wartościowych z tego portfela została sklasyfikowana jako wyceniane w wartości godziwej przez kapitał. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te wyceniane były wg zamortyzowanego kosztu, zgodnie z MSR 39 i prezentowane jako „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”.

D) Pozostała część portfela, która jest utrzymywana w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy, została przeklasyfikowana do pozycji Papiery wartościowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te prezentowane były jako „Kredyty i pożyczki udzielone klientom”, gdyż były klasyfikowane do kategorii Pożyczki i należności zgodnie z MSR 39.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Inwestycyjne papiery wartościowe

E) Bank dokonał oceny modelu biznesowego dla inwestycyjnych papierów wartościowych, które są w większości utrzymywane w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych jak i sprzedaży, i stwierdził, że w odniesieniu do niektórych z tych papierów dotychczasową praktyką było utrzymywanie ich w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych i intencja Banku w stosunku do nich pozostaje niezmienną. W związku z tym Bank ocenił, iż właściwym modelem biznesowym dla tych papierów jest model, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych dla uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych i przeklasyfikował je do wyceny według zamortyzowanego kosztu. Poprzednio papiery te były klasyfikowane jako dostępne do sprzedaży i wyceniane w wartości godziwej przez kapitał.

F) W związku z intencją sprzedaży niektórych papierów z portfela papierów wartościowych dotychczas utrzymywanych do terminu zapadalności Bank dokonał przeklasyfikowania niektórych papierów do wyceny według wartości godziwej przez kapitał, gdyż ocenił, iż właściwym modelem biznesowym dla tych papierów jest model, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych. Przed zastosowaniem wymogów MSSF 9, pozycje te wyceniane były wg zamortyzowanego kosztu, zgodnie z MSR 39. Pozostałe papiery wartościowe poprzednio klasyfikowane jako utrzymywane do terminu zapadalności zostały zaklasyfikowane do wyceny według zamortyzowanego kosztu.

G) Pozostałe papiery wartościowe, które zgodnie z MSR 39 były zaklasyfikowane jako dostępne do sprzedaży zostały przeklasyfikowane do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał, bez zmiany metody wyceny.

Instrumenty kapitałowe

H) Niektóre instrumenty kapitałowe utrzymywane długoterminowo w portfelu Banku zostały nieodwołalnie wyznaczone zgodnie z MSSF 9 do wyceny w wartości godziwej przez kapitał. Przed zastosowaniem MSSF 9, instrumenty te wyceniane były według wartości godziwej przez kapitał lub według kosztu, ponieważ Bank stwierdził, że nie jest możliwy wiarygodny pomiar ich wartości godziwej. MSSF 9 zniósł możliwość ich wyceny według kosztu. Zmiany wartości godziwej takich papierów wartościowych nie będą przeklasyfikowane do wyniku finansowego w momencie ich zbycia.

I) Pozostałe instrumenty kapitałowe, które zgodnie z MSR 39 były klasyfikowane jako dostępne do sprzedaży i były wyceniane według wartości godziwej przez kapitał, a nie zostały nieodwołalnie wyznaczone do wyceny według wartości godziwej przez kapitał zostały przeklasyfikowane do wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie bilansu zamknięcia salda odpisów z tytułu utraty wartości kalkulowanych zgodnie z MSR 39 oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe kalkulowane zgodnie z MSR 37 na dzień 31 grudnia 2017 roku do bilansu otwarcia salda oczekiwanych strat kredytowych określonych zgodnie z zapisami MSSF 9 na 1 stycznia 2018 roku.

	KLASYFIKACJA WG MSR 39	KLASYFIKACJA WG MSSF 9	WARTOŚĆ ODPISÓW WG MSR 39 / 37 31.12.2017	REKLASYFIKACJE (*)	AKTUALIZACJA WYCENY	WARTOŚĆ ODPISÓW WG MSSF 9 01.01.2018
Kasa, należności do Banku Centralnego	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	-	-	211	211
Należności od banków	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	16 933	4 494	-6	21 421
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	5 216 710	3 175 774	1 048 121	9 440 605
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	4 057	3 869	-7 926	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	10 517	-	15 548	26 065
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	84 535	-31 680	4 517	57 372
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	12 979	-	9 209	22 188
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	-	-	52	52
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności (Zamortyzowany koszt)	Wartość godziwa przez kapitał	-	-	179	179
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Zamortyzowany koszt	-	-	196	196
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty dłużne	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwa przez kapitał	-	-	1 846	1 846
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty kapitałowe	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwa przez wynik finansowy (obowiązkowo)	-	-	-	-
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - instrumenty kapitałowe	Dostępne do sprzedaży (Wartość godziwa przez kapitał)	Wartość godziwej przez kapitał	1 020	-1 020	-	-
Inne aktywa	Pożyczki i należności (Zamortyzowany koszt)	Zamortyzowany koszt	90 884	5 926	4 973	101 783
Rezerwy (na ekspozycje pozabilansowe)	Rezerwy na udzielone zobowiązania i gwarancje	Rezerwy na udzielone zobowiązania i gwarancje	245 993	-	60 355	306 348
Razem wartość odpisów			5 683 628	3 157 363	1 137 275	9 978 266

(*)Pozycja "Reklasyfikacje" obejmuje zmiany poziomu odpisów, który nastąpił w korespondencji z analogiczną zmianą wartości bilansowej brutto, w tym: (1) wzrost odpisów w wyniku dostosowania wartości bilansowej brutto do wymogów MSSF 9 (zmiana prezentacyjna polegająca na zwiększeniu wartości bilansowej brutto poprzez rozpoznanie kontraktowych odsetek naliczonych w pełnej wysokości od należności w Koszyku 3 i w konsekwencji analogiczny wzrost poziomu odpisów) oraz (2) spadek odpisów dla należności zaklasyfikowanych do kategorii POCI, które na dzień początkowego ujęcia ujmowane są w wartości godziwej i nie wykazują salda odpisów. W efekcie zmiany opisane powyżej nie miały wpływu na poziom kapitałów Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższa tabela przedstawia wpływ netto (wpływ brutto pomniejszony o efekt podatkowy) pierwszego zastosowania MSSF 9 na pozycje kapitałów.

	WPŁYW PIERWSZEGO ZASTOSOWANIA MSSF9 NA 01.01.2018		
	BRUTTO	PODATEK ODROZCZONY	NETTO
KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY			
Kapitał z aktualizacji wyceny na 31.12.2017 według MSR 39	-70 892	13 469	-57 423
Aktualizacja wyceny dłużnych papierów wartościowych / kredytów udzielonych klientom przeklasyfikowanych z wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał	-48 527	9 220	-39 307
Aktualizacja wyceny dłużnych papierów wartościowych przeklasyfikowanych z dostępnych do sprzedaży do wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	105 030	-19 956	85 074
Reklasyfikacja wyceny kapitałowych papierów wartościowych przeklasyfikowanych z dostępnych do sprzedaży do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	-3 232	614	-2 618
Aktualizacja wyceny kapitałowych papierów wartościowych przeklasyfikowanych z dostępnych do sprzedaży do wycenianych w wartości godziwej przez kapitał	192 999	-36 670	156 329
Ujęcie odpisów z tytułu utraty wartości ("ECL") dla dłużnych papierów wartościowych / kredytów udzielonych klientom wycenianych w wartości godziwej przez kapitał	50 278	-9 553	40 725
Kapitał z aktualizacji wyceny na 01.01.2018 według MSSF 9	225 656	-42 876	182 780
WYNIK Z LAT UBIEGŁYCH			
Wynik z lat ubiegłych na 31.12.2017 według MSR 39	-	-	-
Reklasyfikacja wyceny kapitałowych papierów wartościowych przeklasyfikowanych z dostępnych do sprzedaży do wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	3 232	-614	2 618
Aktualizacja wyceny kredytów udzielonych klientom obowiązkowo wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	-5 868	1 115	-4 753
Ujęcie odpisów z tytułu utraty wartości ("ECL") dla aktywów finansowych oraz zobowiązań pozabilansowych	-1 137 275	202 662	-934 613
Wynik z lat ubiegłych na 01.01.2018 według MSSF 9	-1 139 911	203 163	-936 748
ŁĄCZNY WPŁYW PIERWSZEGO ZASTOSOWANIA MSSF 9 NA KAPITAŁY	-843 363	146 818	-696 545

Zapisy MSSF 9 nie są jednoznaczne i podlegają interpretacjom zarówno przez podmioty wdrażające standard, jak również przez regulatora czy firmy audytorskie, a stanowisko wszystkich zainteresowanych nie jest jednolite we wszystkich aspektach. Praktyka rynkowa stosowania zapisów standardu wciąż się kształtuje i z uwagi na toczące się dyskusje może ulegać zmianom.

Wpływ MSSF 9 na ocenę adekwatności kapitałowej

Bank podjął decyzję o stosowaniu rozwiązań przejściowych, określonych w art. 473a Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012, w brzmieniu nadanym Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/2395 z dnia 12 grudnia 2017r. zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne oraz dotyczących traktowania jako duże ekspozycje niektórych ekspozycji wobec podmiotów sektora publicznego denominowanych w walucie krajowej dowolnego państwa członkowskiego.

Poniższa tabela przedstawia wpływ zastosowania MSSF 9 po raz pierwszy na adekwatność kapitałową z uwzględnieniem i bez uwzględnienia okresu przejściowego.

	WPŁYW MSSF 9 Z UWZGLĘDNIENIEM OKRESU PRZEJŚCIOWEGO	WPŁYW MSSF 9 BEZ UWZGLĘDNIENIA OKRESU PRZEJŚCIOWEGO
Całkowity wymóg kapitałowy	9 046 752	8 995 466
Łączny kapitał (Tier I i Tier II)	20 757 778	20 096 308
Łączny współczynnik kapitałowy (%)	18,4%	17,9%

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”

MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” został zatwierdzony do stosowania w państwach członkowskich Unii Europejskiej Rozporządzeniem Komisji Europejskiej Nr 2016/1905 z dnia 22.09.2016r. i ma zastosowanie do sprawozdań finansowych sporządzonych za okresy obrotowe rozpoczynające się z dniem 1 stycznia 2018 roku lub później.

Przepisy MSSF 15 mają zastosowanie do umów z klientami z wyjątkiem umów leasingowych objętych MSR 17 „Leasing”, instrumentów finansowych i innych praw lub zobowiązań umownych objętych MSSF 9 „Instrumenty finansowe”, MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 11 „Wspólne ustalenia umowne”, MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe”, MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”, umów ubezpieczeniowych objętych MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe”.

MSSF 15 zakłada, że ujmowanie przychodu powinno odzwierciedlać przeniesienie przyrzeczonych towarów lub usług na klienta w kwocie, która odpowiada wynagrodzeniu, jakiego Bank spodziewa się w zamian za dane towary i usługi.

Zgodnie z MSSF 15 przeniesienie towarów i usług oparte jest na koncepcji przeniesienia kontroli na klienta, które może nastąpić w określonym momencie (dostawa towaru, wykonanie usługi) lub na przestrzeni czasu (przykładowo w czasie świadczenia usługi lub w trakcie powstawania zamówionego towaru).

MSSF 15 określa pięcioetapowy model ujmowania przychodów:

Etap 1: Identyfikacja umowy z klientem

Etap ten polega na upewnieniu się, że umowy zawarte z klientami (w formie pisemnej, ustnej lub zgodnie z innymi zwyczajowymi praktykami) są ważne oraz stanowią faktyczne transakcje. Według MSSF 15 umowa z klientem jest umową, jeżeli wynikają z niej egzekwowalne prawa i obowiązki oraz spełnione są następujące kryteria:

- strony zatwierdziły umowę oraz są zobligowane do wykonania przypisanych im zobowiązań,
- prawa każdej ze stron względem towarów lub usług, które mają być przeniesione, są możliwe do zidentyfikowania,
- można zidentyfikować warunki płatności za przeniesiony towar lub usługi,
- umowa ma treść ekonomiczną,
- jest prawdopodobne, że Bank otrzyma wynagrodzenie przysługujące jej w zamian za towary lub usługi. Przy ocenie tego kryterium będzie brany pod uwagę zamiar oraz zdolność nabywcy do zapłaty wynagrodzenia w określonym w umowie terminie.

W niektórych przypadkach, dwie lub więcej umów, które zostały zawarte z tym samym nabywcą (lub jednostką powiązaną z nabywcą) w tym samym lub niedalekim czasie będzie mogło być traktowane jako jedna całość oraz ujmowane jako jedna umowa jeżeli spełniony jest jeden z poniższych warunków:

- umowy były negocjowane w pakiecie oraz z jednym celem handlowym,
- wysokość wynagrodzenia do zapłaty z tytułu jednej umowy zależy od ceny bądź wykonania innej umowy, bądź
- towary lub usługi przyrządzone w umowach (lub pewne towary lub usługi przyrządzone w każdej z umów) stanowią jedno zobowiązanie do wykonania świadczenia.

Etap 2: Identyfikacja odrębnych zobowiązań do wykonania świadczenia

Zobowiązanie do wykonania świadczenia odpowiada przyrzeczonym nabywcy określonym towarom lub usługom (bądź ich pakietowi), które mogą być postrzegane jako „odrębne” od innych towarów lub usług przyrzeczonych w umowie.

Zobowiązanie do przekazania towaru lub usługi będzie postrzegane jako odrębne w przypadku spełnienia dwóch następujących kryteriów:

- nabywca może czerpać korzyści z towaru lub usługi oddzielnie bądź w połączeniu z innymi udostępnionymi zasobami (wyznacznikiem tego kryterium jest regularne sprzedawanie przez Bank towaru lub usługi oddzielnie),
- możliwe jest oddzielenie przyrzeczenia Banku do przekazania nabywcy towaru lub usługi od innych przyrzeczeń w umowie.

Etap 3: Określenie ceny transakcyjnej

Cena transakcyjna jest wynagrodzeniem, do jakiego Bank spodziewa otrzymać w zamian za przekazanie towarów lub usług. Określenie ceny transakcyjnej może być skomplikowane, jeżeli umowa przewiduje wynagrodzenie zmienne (np. bonusy, kary, zwroty, klauzule zakładające możliwość zmiany ceny, etc.), istotny udział kosztów finansowania, wynagrodzenie niepieniężne lub kwoty należne nabywcy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wynagrodzenie zmienne uwzględnia się w cenie transakcji wyłącznie wówczas, gdy zachodzi wysokie prawdopodobieństwo, że jego uwzględnienie nie spowoduje „znaczącego odwrócenia przychodu” w przyszłości wskutek przeszacowania. Znaczące odwrócenie ujęcia przychodu następuje wówczas, gdy późniejsza zmiana szacunkowej kwoty wynagrodzenia zmiennego powoduje znaczący spadek skumulowanej wartości rozpoznanych przychodów od danego klienta. Wynagrodzenie zmienne obejmuje każdą zmienną kwotę umowną, w tym np. premie za wyniki, kary, upusty, rabaty.

Etap 4: Alokacja ceny transakcyjnej do odrębnych zobowiązań do wykonania świadczenia

Jeżeli umowa zawiera więcej niż jedno możliwe do wydzielenia zobowiązanie do realizacji świadczeń, Bank/Grupa alokuje cenę transakcji do poszczególnych zobowiązań na podstawie ich indywidualnych cen sprzedaży.

Jeżeli cena transakcyjna uwzględnia kwotę zmienną, należy przeanalizować, czy kwota ta dotyczy wszystkich, czy tylko niektórych zobowiązań do realizacji świadczeń zawartych w umowie. Jeżeli nie zostaną spełnione zawarte w standardzie kryteria uznania kwoty zmiennej za odnoszącą się jedynie do niektórych zobowiązań, należy ją alokować na wszystkie zobowiązania do realizacji świadczeń zawarte w umowie.

Etap 5: Ujęcie przychodu w chwili realizacji zobowiązania wynikającego z umowy

Przychód jest ujmowany wtedy, gdy Bank wypełni swoje zobowiązanie do wykonania świadczenia poprzez przekazanie klientowi kontroli nad towarem lub usługą. W związku z tym przychód jest ujmowany albo w momencie w czasie, albo w miarę upływu czasu.

Kontrolę definiuje się jako „możliwość bezpośredniego wykorzystania i czerpania zasadniczo wszystkich pozostałych korzyści z danego składnika aktywów”, czyli towaru lub usługi.

Zobowiązanie uznaje się za wykonywane przez określony przedział czasu (więc również przychód rozpoznawany jest w czasie), gdy co najmniej jeden z następujących warunków jest spełniony:

- klient otrzymuje i konsumuje korzyści z prac w czasie ich wykonywania przez Bank,
- prace Banku przyczyniają się do wytworzenia lub powiększenia aktywów (np. w trakcie prac w toku) w taki sposób, że klient kontroluje te aktywa w momencie ich wytworzenia lub powiększenia,
- prace Banku nie przyczyniają się do utworzenia aktywów o alternatywnym zastosowaniu i ma prawo do zapłaty za prace dotychczas wykonane.

Jeśli zobowiązanie nie jest wykonywane przez określony przedział czasowy, należy wziąć pod uwagę następujące przesłanki w celu określenia momentu, w którym kontrola aktywów została przeniesiona na klienta:

- Bank przekazał na rzecz klienta w fizyczne posiadanie aktywów,
- Bank ma bieżące prawo żądać zapłaty za aktywa,
- klient zaakceptował aktywa,
- klient posiada znaczące ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składnika aktywów,
- klient ma tytuł prawny do aktywów.

Bank stosuje MSSF 15 od 1 stycznia 2018 roku. W 2017 roku Bank dokonał analizy wpływu wdrożenia MSSF 15.

Analizą objęto następujące rodzaje umów z klientami:

1. Umowy z organizacjami kartowymi dotyczące działań marketingowych i promocyjnych oraz związanych z rozwojem działalności kartowej,
2. Umowy najmu w których Bank jest wynajmującym i oprócz czynszu z tytułu najmu uzgadnia z klientem (najemcą) sposób rozliczania opłat eksploatacyjnych z tytułu utrzymania nieruchomości. W umowach takich Bank kupuje i odsprzedaje np. usługi komunalne i energii elektrycznej,
3. Umowy dotyczące usług transportu wartości dokonywane na rzecz klientów,
4. Umowy o prowadzenie rachunków bankowych, w odniesieniu do opłat i prowizji nie będących częścią efektywnej stopy procentowej,
5. Umowy kredytów i pożyczek, w odniesieniu do opłat i prowizji nie będących częścią efektywnej stopy procentowej,
6. Umowy dotyczące pośrednictwa w sprzedaży produktów ubezpieczeniowych,
7. Umowy dotyczące usług zarządzania funduszami.

Bank nie zidentyfikowała istotnych umów o zmiennym niepewnym składniku wynagrodzenia oraz umów w przypadku których wdrożenie MSSF 15 mogłoby mieć istotny wpływ na sprawozdanie finansowe.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

4.2 Zastosowanie szacunków i założeń

Sporządzenie sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF wymaga dokonania przez Zarząd Bank pewnych szacunków oraz przyjęcia założeń, które mają wpływ na wartość bilansową aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów prezentowaną w sprawozdaniu finansowym.

Szacunki i założenia podlegają ciągłej ocenie przez Bank i oparte są o doświadczenia historyczne oraz inne czynniki, w tym oczekiwania co do przyszłych zdarzeń, które w danej sytuacji wydają się uzasadnione. Mimo, że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków bieżących i działań, które Bank podejmie w przyszłości, to rzeczywiste rezultaty mogą się od tych szacunków różnić.

Szacunki i związane z nimi założenia podlegają bieżącej weryfikacji. Zmiany szacunków księgowych są ujęte prospektywnie począwszy od okresu, w którym dokonano zmiany szacunku.

Poniżej przedstawiono informacje o przyjętych założeniach oraz niepewności związanej z dokonywanymi szacunkami, które związane są ze znaczącym ryzykiem wystąpienia istotnych korekt w sprawozdaniu finansowym za kolejny okres sprawozdawczy.

Utrata wartości kredytów i pożyczek

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne dowody (zwane „przesłankami”) utraty wartości ekspozycji kredytowych i czy ekspozycja kredytowa utraciła wartość. Utrata wartości ma miejsce wtedy i tylko wtedy gdy zidentyfikowano co najmniej jedną przesłankę a zdarzenie/nia implikujące przesłankę/i ma/ją negatywny wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające z ekspozycji kredytowej. Podczas identyfikacji utraty wartości ekspozycji kredytowych Bank nie uwzględnia przyszłych zdarzeń, bez względu na stopień prawdopodobieństwa ich zajścia.

W procesie oceny utraty wartości Bank uwzględnia wszystkie ekspozycje kredytowe, niezależnie od poziomu ryzyka poszczególnych ekspozycji kredytowych lub grup ekspozycji kredytowych.

Bank dokonuje podziału ekspozycji kredytowych na ekspozycje indywidualnie znaczące i ekspozycje nieznaczące indywidualnie. Za ekspozycje indywidualnie znaczące Bank uznaje w szczególności: wszystkie ekspozycje kredytowe wobec kredytobiorcy, dla którego łączne zaangażowanie Banku na datę bilansową przekracza przyjętą wartość progową, restrukturyzowane ekspozycje kredytowe wobec dłużników będących przedsiębiorcami w rozumieniu art. 43 Kodeksu Cywilnego. Za ekspozycje nieznaczące indywidualnie Bank uznaje wszystkie ekspozycje kredytowe, które nie zostały zaklasyfikowane do ekspozycji indywidualnie znaczących.

Dla wszystkich ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość Bank wyznacza wartość odpisu aktualizującego jako różnicę pomiędzy wartością bilansową ekspozycji kredytowej a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej z momentu rozpoznania utraty wartości.

Dla wszystkich ekspozycji indywidualnie znaczących, które na datę bilansową utraciły wartość Bank wyznacza wartość odpisu aktualizującego (straty z tytułu utraty wartości) w ramach oceny indywidualnej. Ocena indywidualna przeprowadzana jest przez pracowników Banku i polega na indywidualnej weryfikacji wystąpienia utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz prognozie przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z przejęcia zabezpieczeń, pomniejszonych o koszty przejęcia i sprzedaży lub z innych źródeł spłat.

Bank przeprowadza regularne przeglądy mające na celu porównanie oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych i wykorzystanych do wyznaczenia indywidualnych odpisów aktualizujących z rzeczywistymi zrealizowanymi przepływami pieniężnymi.

Dla wszystkich ekspozycji nieznaczących indywidualnie, które na datę bilansową utraciły wartość Bank wyznacza wartość odpisu aktualizującego (straty z tytułu utraty wartości) w ramach oceny grupowej. Każda ekspozycja oceniana grupowo przypisywana jest do jednej z grup o podobnej charakterystyce ryzyka (na podstawie rodzaju kredytobiorcy, rodzaju produktu kredytowego, okresu opóźnienia w spłacie lub innych istotnych czynników wpływających na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy). Przyszłe przepływy pieniężne szacowane są na podstawie danych historycznych o przepływach pieniężnych i ponoszonych stratach dla ekspozycji o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego do charakterystyki ekspozycji, które znajdują się w poszczególnych grupach. Wykorzystywane dane historyczne w przypadkach, dla których jest to konieczne, są odpowiednio korygowane na podstawie najaktualniejszych danych w celu wyeliminowania czynników wpływających w przeszłości na dane historyczne i niewystępujących obecnie. Bank przeprowadza regularne przeglądy stosowanych wartości stóp odzysku oraz metodologii i założeń przyjętych do szacowania przyszłych przepływów pieniężnych dla poszczególnych grup ekspozycji kredytowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dla wszystkich ekspozycji kredytowych, dla których Bank nie zidentyfikował utraty wartości tworzony jest odpis na straty poniesione w wyniku zaistniałych, ale jeszcze niezareportowanych zdarzeń (zwany „odpisem IBNR”).

Poniższa tabela pokazuje, jaki wpływ na wynik netto odpisów w ramach oceny grupowej i odpisów IBNR miałyby zmiany w szacowanych wartościach stóp odzysku (RR) oraz szacowanym prawdopodobieństwie niewykonania zobowiązania (PD) o 10%.

31.12.2017	WYNIK ODPISÓW Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ORAZ REZERW NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	
	WZROST O 10%	SPADEK O 10%
Wartości stóp odzysku (RR)	100 879	-101 719
Prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD)	-36 268	36 514

31.12.2016	WYNIK ODPISÓW Z TYTUŁU UTRATY WARTOŚCI AKTYWÓW FINANSOWYCH ORAZ REZERW NA ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE	
	WZROST O 10%	SPADEK O 10%
Wartości stóp odzysku (RR)	98 821	-99 182
Prawdopodobieństwo niewykonania zobowiązania (PD)	-32 689	32 956

Utrata wartości aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Bank dokonuje oceny aktywów pod względem istnienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości. W przypadku istnienia takiej przesłanki, Bank dokonuje formalnego oszacowania wartości odzyskiwanej. W przypadku, gdy wartość bilansowa danego składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, uznaje się utratę jego wartości i dokonuje odpisu aktualizującego jego wartość do poziomu wartości odzyskiwanej. Wartość możliwa do odzyskania jest jedną z dwóch następujących wartości w zależności od tego, która z nich jest wyższa: wartość godziwa danego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne, pomniejszona o koszty zbycia lub wartość użytkowa ustalana dla poszczególnych składników aktywów.

Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) wymaga przyjęcia założeń dotyczących między innymi przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne), ewentualnych zmian kwot lub terminów wystąpienia tych przepływów pieniężnych oraz innych czynników jak na przykład brak płynności. Przyjęcie odmiennych założeń dotyczących wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych.

Wycena instrumentów pochodnych oraz nie kwotowanych papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży

Wartość godziwą nieopcyjnych instrumentów pochodnych oraz papierów dłużnych dostępnych do sprzedaży nie kwotowanych na aktywnym rynku wyznacza się stosując modele wyceny bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Opcje wyceniane są przy użyciu modeli wyceny opcji. Zmienne używane do wyceny obejmują w miarę możliwości dane pochodzące z możliwych do obserwacji rynków. Bank przyjmuje również założenia dotyczące ryzyka kredytowego kontrahenta, które wpływają na wycenę instrumentów. Zmiana tych założeń mogłaby mieć wpływ na wycenę instrumentów finansowych. Założenia przyjęte do wyceny do wartości godziwej zostały szczegółowo opisane w nocie 5.7 „Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych”.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Rezerwy na programy określonych świadczeń

Główne założenia aktuarialne, przyjęte do szacowania rezerw na programy określonych świadczeń, jak również analiza wrażliwości zostały przedstawione w Nocie 44.

Wartość firmy

Bank dokonuje testu na utratę wartości firmy w okresach rocznych lub częściej jeżeli występują przesłanki wskazujące na możliwość utraty wartości. Ocena, czy wartość firmy uległa obniżeniu, wymaga oszacowania wartości użytkowej wszystkich ośrodków wypracowujących środki pieniężne, których dotyczy dana wartość firmy. Główne założenia przyjęte do testu na utratę wartości firmy zostały przedstawione w Nocie 33.

4.3 Przeliczanie pozycji wyrażonych w walucie obcej

- **Transakcje i salda**
Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat.
- **Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ujmuje się łącznie ze zmianami wartości godziwej w rachunku zysków i strat.**
Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, uwzględnia się w kapitale z aktualizacji wyceny.

4.4 Ustalanie wyniku finansowego

Przychody i koszty z tytułu odsetek

Bank w rachunku zysków i strat ujawnia wszystkie przychody i koszty odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych, wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy.

Efektywna stopa jest stopą, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy oraz płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do bilansowej wartości netto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Wyliczenie efektywnej stopy obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz wszelkie inne premie i dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki oraz prowizje otrzymane lub należne z tytułu kredytów, lokat międzybankowych i papierów wartościowych utrzymywanych do terminu wymagalności ujęte w kalkulacji efektywnej stopy procentowej oraz papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy.

W momencie rozpoznania utraty wartości instrumentu finansowego wycenianego według zamortyzowanego kosztu oraz aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, przychody odsetkowe ujmowane są dalej w rachunku zysków i strat, lecz liczone są od nowo ustalonej wartości bilansowej instrumentu finansowego (od nowej niższej wartości instrumentu, to jest wartości pomniejszonej o odpis aktualizujący wartość). Do wyliczenia przychodów odsetkowych od nowo ustalonej wartości instrumentu stosowana jest stopa procentowa, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

Koszty okresu sprawozdawczego dotyczące zobowiązań z tytułu odsetek od rachunków klientów oraz zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych ujmowane są w rachunku zysków i strat również z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Przychody i koszty z tytułu prowizji

Przychody z tytułu opłat i prowizji powstają w wyniku świadczenia usług finansowych oferowanych przez Bank. Przychody i koszty z tytułu prowizji są rozliczane według następujących metod:

- opłaty i prowizje bezpośrednio związane z powstaniem aktywów finansowych lub zobowiązań (zarówno przychody jak i koszty) są rozliczane z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej oraz ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji przychodów lub kosztów odsetkowych i zostały opisane powyżej,
- opłaty i prowizje dotyczące kredytów i pożyczek o niestabilnych terminach płatności rat i niestabilnych zmianach oprocentowania, np. kredytów w rachunku bieżącym i kredytów z tytułu kart kredytowych są rozliczane w czasie metodą liniową przez okres życia produktu, którego dotyczą,
- pozostałe opłaty i prowizje związane z usługami finansowymi oferowanymi przez Bank (wykonanie operacji bankowych na rachunkach, operacje z tytułu obsługi kart płatniczych, bonusy od organizacji kartowych na pokrycie kosztów marketingowych związanych z kartami, działalność maklerska, factoringowa i akwizycja) oraz marże uzyskane na transakcjach walutowych z klientami Banku są rozpoznawane w rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi.

Przychody i koszty z tytułu bancassurance

Bank dokonuje podziału należnego wynagrodzenia z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi na odrębne elementy, tj. dzieląc należne wynagrodzenie w proporcji, odpowiednio, wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa, w stosunku do sumy tych wartości. Ustalając wartość godziwą poszczególnych elementów wynagrodzenia Bank opiera się w jak największym stopniu na danych rynkowych.

Poszczególne elementy wynagrodzenia Banku za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi są ujmowane w rachunku zysków i strat według następujących zasad:

- wynagrodzenie z tytułu instrumentu finansowego – jako element efektywnej stopy procentowej, stanowiąc część przychodów z tytułu odsetek,
- wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa – jednorazowo w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego, stanowiąc część przychodów z tytułu prowizji.

Dodatkowo Bank dokonuje szacunku części wynagrodzenia, która będzie zwracana w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np. z tytułu rezygnacji przez Klienta z ubezpieczenia, wcześniejszej spłaty kredytu). Szacunek rezerwy na zwroty oparty jest na analizie historycznych informacji o rzeczywistych zwrotach w przeszłości oraz przewidywaniach, co do trendu zwrotów w przyszłości.

W roku obrotowym zakończonym 31 grudnia 2017 r. Bank ujmował jako przychód rozpoznawany jednorazowo 10% uzyskanych przychodów z działalności bancassurance związanej z kredytami gotówkowymi oraz 17% przychodów z działalności bancassurance związanej z kredytami hipotecznymi. Pozostała część przychodów z działalności bancassurance rozliczana jest w czasie jako element efektywnej stopy procentowej przez okres życia odpowiednich kredytów.

Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu

Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu obejmuje:

- Wynik z pozycji wymiany

Wynik z pozycji wymiany ustalany jest biorąc pod uwagę dodatnie i ujemne różnice kursowe, zarówno zrealizowane jak i niezrealizowane, wynikające z codziennej wyceny aktywów i pasywów walutowych po obowiązującym na dzień bilansowy średnim kursie ustalonym dla danej waluty przez Prezesa NBP i wpływające na przychody lub koszty z pozycji wymiany.

Ponadto, wynik z pozycji wymiany ujmuje punkty swapowe z transakcji pochodnych, które Bank zawiera w celu zapewnienia płynności w obcych walutach.

Do wyniku z pozycji wymiany zalicza się różnice kursowe z wyceny inwestycji netto w podmiotach zagranicznych w momencie zbycia tej inwestycji. Do momentu zbycia różnice kursowe z wyceny aktywów netto w podmiocie zagranicznym ujmowane są w pozycji „Pozostałe kapitały”.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- Wynik na instrumentach pochodnych oraz papierach wartościowych przeznaczonych do obrotu

Wynik ten zawiera zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmian wartości godziwej aktywów i zobowiązań przeznaczonych do obrotu.

Wynik z tytułu naliczenia odsetek oraz rozliczenia dyskonta bądź premii od dłużnych papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu rozpoznawany jest jako wynik odsetkowy.

Wynik na pozostałych instrumentach finansowych wyznaczonych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy

Wynik ten zawiera zyski i straty powstałe ze zbycia oraz zmian wartości godziwej aktywów i zobowiązań wyznaczonych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

Wynik z tytułu naliczenia odsetek oraz rozliczenia dyskonta bądź premii od dłużnych papierów wartościowych wyznaczonych jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy rozpoznawany jest jako wynik odsetkowy.

Pozostałe przychody i koszty operacyjne

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie przychody z tytułu otrzymanych odszkodowań, przychody z leasingu operacyjnego, odzyskane koszty windykacji, zwroty, nadpłaty, przychody uboczne oraz rozwiązane odpisy z tytułu utraty wartości należności spornych. Natomiast na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie koszty reklamacji klientów, zapłacone odszkodowania, koszty uboczne oraz koszty odpisów z tytułu utraty wartości należności spornych.

4.5 Wycena aktywów i zobowiązań finansowych, pochodne instrumenty finansowe

Aktywa finansowe

Aktywa finansowe kwalifikowane są do następujących kategorii:

- Aktywa finansowe wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy

Kategoria ta obejmuje dwie podkategorie: aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz aktywa finansowe wyznaczone w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

Do aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu zalicza się: dłużne i kapitałowe papiery wartościowe, pożyczki i należności, które nabyto lub zaliczono do tej kategorii z zamiarem sprzedaży w krótkim terminie. Do tej kategorii Bank kwalifikuje także instrumenty pochodne (nie będące instrumentami zabezpieczającymi).

Do aktywów finansowych wyznaczonych w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat kwalifikuje się dłużne papiery wartościowe, które zostały wyznaczone przez Bank w celu eliminacji bądź znaczącego zmniejszenia niespójności w zakresie wyceny i ujmowania pomiędzy dłużnymi papierami wartościowymi a instrumentami pochodnymi ekonomicznie zabezpieczającymi ryzyko stopy procentowej tych papierów. W przeciwnym przypadku papiery te zostałyby zakwalifikowane do portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, a efekt wyceny ujęty w kapitale z aktualizacji wyceny, a wycena instrumentów pochodnych ekonomicznie zabezpieczających te papiery zostałaby odniesiona do rachunku zysków i strat.

- Utrzymywane do terminu wymagalności

Są to aktywa finansowe nie będące instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami oraz o ustalonym terminie wymagalności, względem których jednostka ma stanowczy zamiar i jest w stanie utrzymać w posiadaniu do upływu terminu wymagalności, inne niż:

- a) wyznaczone przez jednostkę przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- b) wyznaczone przez jednostkę jako dostępne do sprzedaży, oraz
- c) spełniające definicję pożyczek i należności.

Aktywa finansowe zaliczone do tej kategorii wycenia się według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Rozliczenie zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej jest ujmowane w przychodach odsetkowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- **Pożyczki i należności**

Pożyczki i należności są aktywami finansowymi niebędącymi instrumentami pochodnymi, z ustalonymi lub możliwymi do określenia płatnościami, które nie są kwotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- a) aktywa finansowe, które jednostka zamierza sprzedać natychmiast lub w bliskim terminie, które kwalifikuje się jako przeznaczone do obrotu i te, które przy początkowym ujęciu zostały wyznaczone przez jednostkę jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,
- b) aktywa finansowe wyznaczone przez jednostkę przy początkowym ujęciu jako dostępne do sprzedaży, lub
- c) aktywa finansowe, których posiadacz może nie odzyskać zasadniczo pełnej kwoty inwestycji początkowej z innego powodu niż pogorszenie obsługi kredytu, które kwalifikuje się jako dostępne do sprzedaży.

Do tej kategorii zaliczane są dłużne papiery wartościowe zakupione od emitenta, dla których nie istnieje aktywny rynek, kredyty, pożyczki, należności z tytułu transakcji reverse repo i inne należności nabyte i udzielone. Pożyczki i należności wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej z uwzględnieniem utraty wartości.

- **Dostępne do sprzedaży**

Są to aktywa finansowe, dla których okres utrzymywania nie jest określony. W skład portfela wchodzi: dłużne i kapitałowe papiery wartościowe oraz pożyczki i należności nieuwzględnione w pozostałych kategoriach. Odsetki od aktywów dostępnych do sprzedaży nalicza się przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej i ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wycenia się w wartości godziwej, a zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej w stosunku do zamortyzowanego kosztu odnosi się na kapitał z aktualizacji wyceny. Pozycja dotycząca kapitału z aktualizacji wyceny podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat w momencie sprzedaży aktywa bądź wystąpienia utraty jego wartości. W przypadku wystąpienia utraty wartości wskazanego aktywa, wcześniej ujęte wyższe z przeszacowania do wartości godziwej pomniejszają „Kapitał z aktualizacji wyceny”. Jeżeli kwota uprzednio ujętych zwyżek jest niewystarczająca na pokrycie utraty wartości, różnicę odnosi się do rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe”.

Dywidendy z tytułu instrumentów kapitałowych są wykazywane w rachunku zysków i strat w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Standaryzowane transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wyznaczonych jako aktywa wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, przeznaczonych do obrotu (z wyłączeniem instrumentów pochodnych), utrzymywanych do terminu wymagalności i dostępnych do sprzedaży Bank ujmuje i wyłącza z ksiąg na dzień rozliczenia transakcji, tj. dzień otrzymania lub dostarczenia składnika aktywów.

Zmiany wartości godziwej składnika aktywów w okresie pomiędzy datą zawarcia i datą rozliczenia transakcji ujmowane są analogicznie jak dla posiadanego składnika aktywów.

Kredyty i pożyczki wykazywane są w momencie wypłaty gotówki na rzecz kredytobiorcy.

Pochodne instrumenty finansowe są zawsze ujmowane lub wyłączone z ksiąg rachunkowych na dzień zawarcia transakcji.

Reklasyfikacja aktywów finansowych

Składnik aktywów finansowych sklasyfikowany jako dostępny do sprzedaży, który odpowiada definicji pożyczek i należności, Bank może przekwalifikować z kategorii aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży do kategorii pożyczek i należności, w przypadku gdy Bank ma zamiar i możliwość utrzymać dany składnik aktywów finansowych w dającej się przewidzieć przyszłości lub do terminu jego wymagalności.

W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych z określonym terminem wymagalności, uprzednie zyski i straty związane z takim składnikiem, które zostały ujęte w innych całkowitych dochodach amortyzuje się i ujmuje w rachunku zysków i strat przez okres pozostały do terminu wymagalności, przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej. Wszelkie różnice pomiędzy nowym zamortyzowanym kosztem i kwotą umorzeniową amortyzuje się przez pozostały okres do terminu wymagalności składnika aktywów przy zastosowaniu metody efektywnej stopy procentowej, podobnie do amortyzacji premii lub dyskonta.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ponadto Bank dopuszcza reklasyfikację składnika aktywów finansowych zakwalifikowanego do grupy aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy, w przypadku wystąpienia wyjątkowych okoliczności, tj. zdarzeń, których prawdopodobieństwo wystąpienia w najbliższej przyszłości jest znikome.

Składnik aktywów finansowych jest reklasyfikowany według jego wartości godziwej w dniu reklasyfikacji. Zyski lub straty, które zostały ujęte w rachunku zysków i strat do momentu reklasyfikacji, nie podlegają odwróceniu. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu reklasyfikacji uznaje się odpowiednio za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

Utrata wartości aktywów finansowych

Aktywa wyceniane według zamortyzowanego kosztu – kredyty i należności

Na każdy dzień bilansowy Bank przeprowadza ocenę utraty wartości kredytów, aktywów finansowych utrzymywanych do terminu wymagalności i wycenianych w zamortyzowanym koszcie (zwanym „ekspozycjami kredytowymi”), poprzez analizę obiektywnych przesłanek utraty wartości. W procesie oceny utraty wartości Bank uwzględni wszystkie ekspozycje kredytowe, niezależnie od poziomu ryzyka poszczególnych ekspozycji kredytowych lub grup ekspozycji kredytowych.

Bank dokonuje podziału ekspozycji kredytowych na ekspozycje indywidualnie znaczące i ekspozycje nieznaczące indywidualnie.

Bank w odniesieniu do ekspozycji ocenianych indywidualnie stosuje następujący katalog przesłanek utraty wartości:

- opóźnienie w spłacie równe lub większe niż 90 dni w odniesieniu do kapitału, odsetek lub prowizji kredytowych i większe niż 2 dni robocze w odniesieniu do ekspozycji kredytowych wobec banków lub w przypadku należności od banków z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu,
- znaczące trudności finansowe dłużnika (w tym utrata pracy lub inne zdarzenie mogące wpłynąć na zdolność spłaty zadłużenia w przypadku osób fizycznych). Znaczące trudności finansowe podmiotu gospodarczego oznaczają sytuację ekonomiczno-finansową, która stanowi zagrożenie terminowej spłaty zobowiązań wobec Banku, a zwłaszcza gdy ponoszone straty na działalności naruszają kapitały własne w 50%, z wyłączeniem projektów, które zakładają występowanie straty lub gdzie występuje zewnętrzne wsparcie finansowe (w formie np. dopłat do kapitału, udzielenia pożyczki, poręczenia/gwarancji przez podmiot powiązany lub inną osobę trzecią, konwersji pożyczki, emisji akcji lub obligacji),
- restrukturyzacja, jeżeli polega na przyznaniu ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności finansowych klienta udogodnienia, którego w innym przypadku Bank by nie udzielił. Udogodnienia, o których mowa w definicji, w konsekwencji prowadzą do uszczuplenia należności Banku i w szczególności mogą polegać na: obniżeniu oprocentowania wierzytelności, zaniechaniu naliczania oprocentowania w określonym czasie od całości lub części wierzytelności, na umorzeniu części lub całości wierzytelności, w tym odsetek lub kapitału,
- obniżenie przez uznaną i powszechnie akceptowaną zewnętrzną instytucję oceny wiarygodności kredytowej (agencję ratingową) ratingu klienta, ratingu kraju – siedziby klienta, ratingu jakichkolwiek papierów dłużnych emitowanych przez klienta o co najmniej 4 klasy w skali włączając modyfikatory, w ciągu roku. Spadek ratingu kredytowego jednostki nie jest sam w sobie dowodem utraty wartości, jednakże może być potwierdzeniem utraty wartości, jeśli jest analizowany wraz z innymi dostępnymi informacjami,
- znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej lub scoringowej. Znaczące pogorszenie wyników analizy ratingowej oznacza spadek ratingu o 4 stopnie w skali i równoczesne przejście do grupy zagrożone w oparciu tylko o kryterium ratingu, z wyłączeniem sytuacji pogorszenia ratingu wynikających z sezonowości działalności i z wyłączeniem wpływu klasyfikacji do wewnętrznych klas ryzyka w systemie wspierającym proces monitorowania (Risk Management Tool – RMT) na rating. Spadek ratingu kredytowego klienta nie jest sam w sobie dowodem utraty wartości, jednakże może być potwierdzeniem utraty wartości, jeśli jest analizowany wraz z innymi dostępnymi informacjami,
- Bank złożył wniosek o wszczęcie postępowania egzekucyjnego lub powziął wiadomość o prowadzeniu egzekucji wobec dłużnika,
- ekspozycja kredytowa jest kwestionowana przez dłużnika np. poprzez wszczęcie postępowania sądowego,
- wierzytelność stała się wymagalna w całości w wyniku wypowiedzenia umowy kredytowej,
- został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości dłużnika lub wniosek o wszczęcie postępowania naprawczego,

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- zanik aktywnego rynku na daną bilansową ekspozycję kredytową ze względu na trudności finansowe.
Przesłanka ta może dotyczyć np. ekspozycji w instrumenty finansowe notowane na giełdach, gdy z uwagi na znaczne pogorszenie sytuacji finansowej emitenta (ewentualne bankructwo), płynność obrotu tymi aktywami jest na tyle niska, że wiarygodne ustalenie ceny aktywów nie jest możliwe,
- został ustanowiony zarząd komisaryczny lub dłużnik zawiesił działalność,
- nieznanne miejsce pobytu i nieujawniony majątek dłużnika.

Bank w odniesieniu do ekspozycji ocenianych grupowo stosuje następujący katalog przesłanek utraty wartości:

- przeterminowanie ekspozycji kredytowej klienta na datę bilansową w odniesieniu do kapitału, odsetek lub prowizji kredytowych równe lub większe niż 90 dni,
- znaczące trudności finansowe dłużnika, w tym utrata pracy lub inne zdarzenie mogące wpłynąć na zdolność spłaty zadłużenia,
- nieznanne miejsce pobytu i nieujawniony majątek dłużnika detalicznego oraz osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.

Bank kwalifikuje ekspozycję jako przeterminowaną (past due) w przypadku, gdy kredytobiorca nie dokonał płatności dotyczącej kapitału i/lub odsetek w umownym terminie wymagalności. Bank prezentuje całą ekspozycję jako przeterminowaną, bez względu na fakt, czy opóźnienie płatności dotyczy całej ekspozycji, czy tylko jej części (raty). Długość okresu przeterminowania dla należności spłacanych w ratach należy przyjąć, jako okres od daty zapadalności najwcześniejszej raty, w przypadku której nastąpiło opóźnienie spłaty.

Bank, w przypadku identyfikacji przesłanki lub przesłanek utraty wartości dla co najmniej jednej ekspozycji wobec danego kredytobiorcy, poddaje ocenie utraty wartości wszystkie ekspozycje kredytowe wobec tego kredytobiorcy.

Dla wszystkich ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość Bank wyznacza wartość odpisu aktualizującego jako różnicę pomiędzy wartością bilansową ekspozycji kredytowej a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej z momentu rozpoznania utraty wartości. Wartość bilansowa ekspozycji kredytowej obniżana jest poprzez zastosowanie konta odpisu aktualizującego.

Kwota straty z tytułu utraty wartości ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Jeśli w następnym okresie strata z tytułu utraty wartości zmniejszy się, to uprzednio ujęta strata z tytułu utraty wartości jest odwracana poprzez odpowiednie skorygowanie konta odpisu aktualizującego. Kwota dokonanego odwrócenia wykazywana jest w rachunku zysków i strat.

Dla wszystkich ekspozycji indywidualnie znaczących, które na datę bilansową utraciły wartość Bank wyznacza wartość odpisu aktualizującego (straty z tytułu utraty wartości) w ramach oceny indywidualnej. Ocena indywidualna przeprowadzana jest przez pracowników Banku i polega na indywidualnej weryfikacji wystąpienia utraty wartości ekspozycji kredytowych oraz prognozie przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z przejścia zabezpieczeń, pomniejszonych o koszty przejęcia i sprzedaży lub z innych źródeł spłat. Bank przeprowadza regularne przeglądy mające na celu porównanie oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych i wykorzystanych do wyznaczenia indywidualnych odpisów aktualizujących z rzeczywistymi zrealizowanymi przepływami pieniężnymi.

Dla wszystkich ekspozycji nieznaczących indywidualnie, które na datę bilansową utraciły wartość Bank wyznacza wartość odpisu aktualizującego (straty z tytułu utraty wartości) w ramach oceny grupowej. Każda ekspozycja oceniana grupowo przypisywana jest do jednej z grup o podobnej charakterystyce ryzyka na podstawie rodzaju kredytobiorcy, rodzaju produktu kredytowego, okresu opóźnienia w spłacie lub innych istotnych czynników wpływających na zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy (na przykład wartość nieruchomości będącej zabezpieczeniem kredytu hipotecznego). Przyszłe przepływy pieniężne szacowane są na podstawie danych historycznych o przepływach pieniężnych i ponoszonych stratach dla ekspozycji o podobnych charakterystykach ryzyka kredytowego do charakterystyki ekspozycji, które znajdują się w poszczególnych grupach. Wykorzystywane dane historyczne w przypadkach, dla których jest to konieczne, są odpowiednio korygowane na podstawie najaktualniejszych danych w celu wyeliminowania czynników wpływających w przeszłości na dane historyczne i niewystępujących obecnie. Bank przeprowadza regularne przeglądy stosowanych wartości stóp odzysku (RR) oraz metodologii i założeń przyjętych do szacowania przyszłych przepływów pieniężnych dla poszczególnych grup ekspozycji kredytowych.

Dla wszystkich ekspozycji kredytowych, dla których Bank nie zidentyfikował utraty wartości tworzony jest odpis na straty poniesione w wyniku zaistniałych ale jeszcze niezareportowanych zdarzeń (zwany „odpisem IBNR”). W ramach oceny IBNR Bank szacuje stratę wynikającą ze zdarzeń, które na datę bilansową nie zostały jeszcze zareportowane i nie zidentyfikowano

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

przesłanek utraty wartości, ale zdarzenia miały miejsce przed datą bilansową i strata została poniesiona. Podczas szacunku odpisu IBNR zakłada się, że istnieje kilkumiesięczny okres od daty zaistnienia obiektywnej przesłanki utraty wartości do daty jej zaraportowania, zwany okresem identyfikacji straty (LIP). Wartości parametru LIP Bank szacuje na podstawie analiz statystycznych wykorzystujących dane historyczne. Bank stosuje różne okresy identyfikacji straty dla różnych grup ekspozycji kredytowych biorąc pod uwagę w szczególności segment klienta, rodzaj produktu i sposób zabezpieczenia ekspozycji. Aktualizacja wartości parametrów LIP dokonywana jest przynajmniej raz na rok.

Wartość odpisu IBNR wyznaczana jest jako iloczyn prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w okresie identyfikacji straty (PD_LIP) i straty z tytułu utraty wartości, szacowanej analogicznie jak odpis grupowy dla wartości ekspozycji na moment niewykonania zobowiązania (EAD). Bank szacuje wartości parametru EAD na podstawie danych historycznych.

Bank szacuje wartości parametru PD_LIP wykorzystując wartości PD wyznaczone przez modele bazylejskie i wykonując odpowiednią transformację uwzględniającą skrócenie okresu identyfikacji straty do przyjętych długości LIP i korektę Point-in-Time. W ramach transformacji Bank przeprowadza raz na miesiąc kalibrację wartości parametru PD do najbardziej aktualnych zrealizowanych wartości PD_LIP. Tak oszacowane wartości PD_LIP jak najlepiej odzwierciedlają aktualne warunki ekonomiczne a model stosowany do ich wyznaczania jest typu „Point-In-Time”.

Bank przeprowadza regularne przeglądy wartości parametrów LIP, PD_LIP, EAD i RR stosowanych do wyznaczania odpisów IBNR oraz metodologii i założeń przyjętych do szacowania tych parametrów dla poszczególnych grup ekspozycji kredytowych.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży

Dla aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, dla których występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości skumulowane straty ujęte dotychczas bezpośrednio w kapitale własnym wyksięgowuje się z kapitału własnego i ujmuje w rachunku zysków i strat. Kwota skumulowanych strat, która zostaje wyksięgowana z innych całkowitych dochodów i ujęta w rachunku zysków i strat stanowi różnicę pomiędzy kosztem nabycia (pomniejszonym o wszelkie spłaty kapitału i amortyzację) i bieżącą wartością godziwą. Jeśli w następnym okresie wartość godziwa instrumentu dłużnego dostępnego do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten może być obiektywnie łączony ze zdarzeniem następującym po ujęciu straty z tytułu utraty wartości w rachunku zysków i strat, to kwotę odwracanego odpisu ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Jeśli występują obiektywne przesłanki, że nastąpiła utrata wartości nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić, to kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych.

Zobowiązania pozabilansowe

Rezerwa z tytułu zobowiązań pozabilansowych wyznaczana jest jako różnica pomiędzy oczekiwaną wartością ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego a wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych uzyskanych z ekspozycji bilansowej powstałej z udzielonego zobowiązania na datę identyfikacji utraty wartości. Bank do wyznaczania oczekiwanej wartości ekspozycji bilansowej, która powstanie z udzielonego zobowiązania pozabilansowego, wykorzystuje współczynnik konwersji kredytowej (CCF), którego wartości szacowane są na podstawie danych historycznych.

Bank przeprowadza regularne przeglądy wartości parametrów CCF stosowanych do wyznaczania odpisów na zobowiązania pozabilansowe oraz metodologii i założeń przyjętych do szacowania tych parametrów dla poszczególnych grup ekspozycji kredytowych.

Bank szacuje przyszłe przepływy pieniężne w ramach oceny indywidualnej albo oceny grupowej w zależności od klasyfikacji poszczególnych zobowiązań pozabilansowych do ekspozycji indywidualnie znaczących albo ekspozycji nieznaczących indywidualnie.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Umowy sprzedaży i odkupu

Transakcje repo i reverse-repo oraz transakcje sell-buy back i buy-sell back są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie i po określonej cenie.

Transakcje sprzedaży papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu (repo oraz sell-buy back) na moment zawarcia ujmują się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów z tytułu depozytów, w zależności od kontrahenta transakcji. Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (reverse-repo oraz buy-sell back) ujmują się jako należności od banków lub kredyty i pożyczki udzielone klientom, w zależności od kontrahenta transakcji.

Różnica między ceną sprzedaży i odkupu jest traktowana odpowiednio jako koszty/przychody odsetkowe i rozliczana jest w czasie trwania umowy z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Pochodne instrumenty finansowe i rachunkowość zabezpieczeń

Bank zawiera operacje na pochodnych instrumentach finansowych: transakcje dotyczące walut (typu spot, forward, swap walutowy, opcje walutowe, CIRS), transakcje na stopę procentową (FRA, IRS, CAP), transakcje pochodne bazujące na kursach papierów wartościowych, wartości indeksów akcji i towarów. Pochodne instrumenty finansowe są początkowo ujmowane w wartości godziwej w dniu zawarcia transakcji, a następnie wyceniane do wartości godziwej na każdy dzień bilansowy. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach oraz w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych oraz modele wyceny opcji, w zależności od tego, który ze sposobów wyceny jest właściwy.

Dodatnia wycena pochodnych instrumentów finansowych prezentowana jest w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych przeznaczone do obrotu” lub „Instrumenty zabezpieczające” po stronie aktywów, a ujemna – w pozycji „Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych przeznaczone do obrotu” lub „Instrumenty zabezpieczające” po stronie pasywów. W przypadku nabycia instrumentu finansowego, którego składnikiem jest wbudowany instrument pochodny, a całość lub część przepływów pieniężnych związanych z takim instrumentem finansowym zmienia się w sposób podobny do tego, jaki wbudowany instrument pochodny powodowałby samodzielnie, wbudowany instrument pochodny wykazuje się odrębnie od umowy zasadniczej.

Następuje to wtedy, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- instrument finansowy nie jest zaliczany do aktywów wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy, których skutki przeszacowania są odnoszone do przychodów lub kosztów finansowych okresu sprawozdawczego,
- charakter wbudowanego instrumentu oraz ryzyka z nim związane nie są ściśle powiązane z charakterem umowy zasadniczej i ryzykami z niej wynikającymi,
- odrębny instrument, którego charakterystyka odpowiada cechom wbudowanego instrumentu pochodnego, spełniałby definicję instrumentu pochodnego,
- możliwe jest wiarygodne ustalenie wartości godziwej wbudowanego instrumentu pochodnego.

W przypadku umów nie będących instrumentami finansowymi, których składnikiem jest instrument spełniający powyższe warunki, wycenę wbudowanego instrumentu pochodnego zalicza się odpowiednio do aktywów lub zobowiązań z tytułu pochodnych instrumentów finansowych w korespondencji z rachunkiem zysków i strat zgodnie z zasadami wyceny instrumentów pochodnych.

Sposób ujmowania zmian wartości godziwej zależy od tego czy dany instrument pochodny jest zaliczony do portfela przeznaczonego do obrotu lub czy dany instrument jest wyznaczony jako instrument zabezpieczający.

Zmiany w wycenie do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych zaklasyfikowanych do portfela przeznaczonego do obrotu odnoszone są do rachunku zysków i strat.

Bank wyznacza niektóre instrumenty pochodne jako pozycje zabezpieczające w rachunkowości zabezpieczeń. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (fair value hedge) oraz przepływów pieniężnych (cash flow hedge), pod warunkiem spełnienia kryteriów określonych w MSR 39 „Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena”.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zasady rachunkowości dla zabezpieczenia wartości godziwej (fair value hedge)

Zmiany w wycenie do wartości godziwej instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycje zabezpieczane odnoszone są – w części wynikającej z zabezpieczanego ryzyka – do rachunku zysków i strat. W pozostałej części zmiany wyceny bilansowej księgowane są zgodnie z ogólnymi zasadami dla danej klasy instrumentów finansowych.

Zmiany w wycenie do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych jako pozycja zabezpieczająca w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej są w całości księgowane w rachunku zysków i strat w tej samej pozycji, w której są prezentowane wyniki zmiany wartości pozycji zabezpieczanej.

Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających odsetkowe pozycje zabezpieczane prezentowany jest w marży odsetkowej.

Bank zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń, jeśli instrument zabezpieczający wygasa, zostaje sprzedany, rozwiązany lub wykonany (zastąpienia jednego instrumentu zabezpieczającego drugim lub przedłużenia terminu ważności danego instrumentu zabezpieczającego nie uważa się za wygaśnięcie lub rozwiązanie, jeśli takie zastąpienie lub przedłużenie terminu stanowi część udokumentowanej strategii zabezpieczania przyjętej przez jednostkę), zabezpieczenie przestaje spełniać kryteria rachunkowości zabezpieczeń albo Bank unieważnia powiązanie zabezpieczające.

Korekta z tytułu zabezpieczanego ryzyka na odsetkowej pozycji zabezpieczanej jest amortyzowana do rachunku zysków i strat nie później niż w momencie zaprzestania stosowania rachunkowości zabezpieczeń.

Zasady rachunkowości dla zabezpieczenia przepływów pieniężnych (cash flow hedge)

Zmiany w wycenie do wartości godziwej pochodnych instrumentów finansowych wyznaczonych jako instrumenty zabezpieczające przepływy pieniężne odnoszone są:

- bezpośrednio do pozycji „Kapitał z aktualizacji wyceny” w części stanowiącej efektywne zabezpieczenie,
- do pozycji rachunku zysków i strat „Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu”, w części stanowiącej nieefektywną część zabezpieczenia.

Kwoty ujęte w „Kapitale z aktualizacji wyceny” przenoszone są do rachunku zysków i strat w tym okresie, w którym zabezpieczana pozycja ma wpływ na rachunek zysków i strat i są prezentowane w tych samych liniach, co poszczególne komponenty wyceny pozycji zabezpieczanej, tj. wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych jest prezentowany w marży odsetkowej, a wynik z tytułu rewaluacji walutowej jest prezentowany w wyniku z pozycji wymiany.

Bank zaprzestaje stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń, gdy instrument zabezpieczający wygasa lub zostaje sprzedany bądź gdy unieważnia powiązania zabezpieczające. W takim przypadku łączne zyski lub straty na instrumencie zabezpieczającym, początkowo ujęte w „Kapitale z aktualizacji wyceny”, jeżeli zabezpieczenie było skuteczne, nadal są wykazywane w kapitale, aż do zajścia prognozowanej transakcji i ujęcia jej w rachunku zysków i strat.

Jeżeli zawarcie prognozowanej transakcji nie jest uznawane za prawdopodobne, łączne zyski lub straty ujęte w „Kapitale z aktualizacji wyceny” przenoszone są do rachunku zysków i strat danego okresu.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe Bank kwalifikuje do następujących kategorii:

- zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wykazywane w wartości godziwej,
- zobowiązania finansowe nie przeznaczone do obrotu wykazywane w kwotach wymagających zapłaty, wycenianych według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Do zobowiązań finansowych nie przeznaczonych do obrotu zaliczane są zobowiązania wobec banków i klientów, zaciągnięte przez Bank pożyczki oraz wyemitowane własne dłużne papiery wartościowe.

Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wyceniane są według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wyłączanie składników aktywów i zobowiązań finansowych z bilansu

Składnik aktywów finansowych jest wyłączany ze sprawozdania z sytuacji finansowej w momencie, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych lub w momencie, gdy Bank przenosi umowne prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych w transakcji, w której Bank przenosi zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane ze składnikiem aktywów finansowych.

Bank wyłącza należności z tytułu kredytu/pożyczki lub jej części z bilansu, gdy dokona sprzedaży. Dodatkowo Bank spisuje należności w ciężar rezerw, gdy nie oczekuje dalszych przepływów dla danej należności z tytułu kredytu/pożyczki a także, gdy dokona bezwarunkowego umorzenia wierzytelności. W takim przypadku wiąże się to również z udokumentowaniem nieściągalności zgodnie z obowiązującymi przepisami podatkowymi w tym obszarze.

Bank wyłącza z ksiąg rachunkowych składnik zobowiązań finansowych lub jego część w przypadku, gdy zobowiązanie wygasło. Zobowiązanie wygasa, gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł termin jego dochodzenia.

4.6 Wycena pozostałych pozycji bilansu Banku

Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone

Jednostki zależne

Jednostki zależne to jednostki w stosunku, do których Bank sprawuje kontrolę, tzn. że dysponuje aktualnymi prawami dającymi mu możliwość bieżącego kierowania istotnymi działaniami, tj. działaniami, które znacząco wpływają na wyniki finansowe tej jednostki oraz z tytułu swojego zaangażowania w jednostce, podlega ekspozycji na zmienne wyniki finansowe lub posiada prawa do zmiennych wyników finansowych.

Jednostki stowarzyszone

Jednostki stowarzyszone to jednostki, na które Bank wywiera znaczący wpływ i które nie są ani jednostkami zależnymi, ani wspólnymi przedsięwzięciami. Z reguły Bank posiada w poszczególnych jednostkach stowarzyszonych od 20% do 50% głosów.

Ujmowanie i wycena

W sprawozdaniu Banku, inwestycje w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i wspólnie kontrolowanych ujmowane są w cenie nabycia. Wartość bilansowa inwestycji jest poddawana testom na utratę wartości zgodnie z MSR 36 „Utrata wartości aktywów”.

Rozpoznana utrata wartości ujmowana jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych”. Dywidendy stanowiące przychód z inwestycji ujmowane są w rachunku zysków i strat w momencie ustanowienia prawa Banku do otrzymania płatności.

Ponadto, inwestycje kapitałowe w jednostce działającej za granicą stanowią aktywa niepieniężne. Aktywa niepieniężne wyceniane według kosztu historycznego wyrażonego w walucie obcej, przelicza się według kursu wymiany z dnia transakcji. Inwestycje w jednostce zagranicznej, które zostały nabyte przed dniem przejścia na MSSF ustalono według wartości bilansowej na dzień przejścia na MSSF.

Połączenia przedsięwzięć

Bank ujmuje połączenia przedsięwzięć (poza transakcjami nabycia pod wspólną kontrolą) stosując metodę przejścia. Zapłata przekazana w ramach połączenia przedsięwzięć jest wyceniana w wartości godziwej przekazanych aktywów, zobowiązań zaciągniętych wobec poprzednich właścicieli jednostki przejmowanej oraz udziałów kapitałowych wyemitowanych przez Bank. Przekazana zapłata obejmuje wartość godziwą składnika aktywów lub zobowiązania wynikających z ustaleń dotyczących zapłaty warunkowej. Możliwe do zidentyfikowania nabyte aktywa i zobowiązania oraz zobowiązania warunkowe przejęte w ramach połączenia przedsięwzięć wycenia się w ujęciu początkowym w ich wartościach godziwych na dzień przejścia.

Koszty powiązane z przejściem jednostki gospodarczej ujmowane są jako koszty okresu.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Nadwyżka przekazanej zapłaty nad wartością godziwą możliwych do zidentyfikowania przejętych aktywów netto jest ujęta jako wartość firmy. Jeżeli całość przekazanej zapłaty, rozpoznanych udziałów niedających kontroli oraz uprzednio posiadanych udziałów jest niższa od wartości godziwej aktywów netto jednostki zależnej przejętej w wyniku okazynego nabycia, różnicę ujmuje się bezpośrednio w wyniku finansowym.

Ujmowanie transakcji nabycia pod wspólną kontrolą według wartości księgowych

Transakcje połączenia jednostek pod wspólną kontrolą są wyłączone spod zakresu uregulowań standardów MSSF. W tej sytuacji, zgodnie z zaleceniem zawartym w MSR 8 „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów”, wobec braku szczegółowych uregulowań wewnątrz MSSF, Bank Pekao S.A. przyjął politykę rachunkowości stosowaną powszechnie do wszystkich transakcji połączeń pod wspólną kontrolą, polegającą na ujmowaniu takich transakcji według wartości księgowych.

Przyjęte zasady rachunkowości są następujące:

- jednostka przejmująca rozpoznaje aktywa i pasywa jednostki nabywanej według ich bieżącej wartości księgowej, skorygowanej jedynie w celu ujednoczenia zasad rachunkowości nabywanej jednostki. Wartość firmy oraz ujemna wartość firmy nie są rozpoznawane. Ewentualna różnica między wartością księgową przejmowanych aktywów netto, a wartością godziwą kwoty zapłaty jest rozpoznawana w kapitale własnym Banku. Przy zastosowaniu metody bazującej na wartościach księgowych, dane porównawcze, dotyczące prezentowanych okresów historycznych nie są przekształcane,
- jeśli z transakcją związane jest nabycie udziałów niedających kontroli, to nabycie udziałów niedających kontroli ujmowane jest odrębnie.

W MSSF brak wskazówek, w jaki sposób określa się procent udziałów niedających kontroli nabytych z perspektywy spółki zależnej. Stąd Bank Pekao S.A., w celu określenia wartości nabytych udziałów niedających kontroli stosuje zasady określone z poziomu podmiotu dominującego.

Wartości niematerialne

Wartość firmy

Wartość firmy powstała w ramach połączenia przedsięwzięć ujmowana jest w wysokości nadwyżki przekazanej zapłaty nad wartością godziwą udziału w zidentyfikowanych przejętych aktywach, zobowiązaniach oraz zobowiązaniach warunkowych na dzień połączenia. Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana wartość firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa, tworzone jest odpis z tytułu utraty wartości. Stwierdzona w wyniku przeprowadzonych testów utrata wartości nie podlega późniejszej korekcie.

Inne wartości niematerialne

Wartości niematerialne są kontrolowanymi przez Bank zasobami majątkowymi nie mającymi formy fizycznej, identyfikowalnymi i powodującymi w przyszłości wpływ korzyści ekonomicznych dla Banku, powiązanych bezpośrednio z tymi aktywami.

Głównie są to:

- licencje na oprogramowanie komputerowe,
- autorskie prawa majątkowe,
- koszty zakończonych prac rozwojowych.

Wartości niematerialne początkowo ujmowane są według ceny nabycia. Późniejsza wycena wartości niematerialnych jest według ceny nabycia/kosztu wytworzenia pomniejszonego o umorzenie oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Wartości niematerialne i prawne o określonym okresie użytkowania podlegają amortyzacji przez szacowany okres użyteczności tego składnika. Nie dokonuje się odpisów amortyzacyjnych składnika wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Wszystkie wartości niematerialne podlegają okresowym przeglądom w celu weryfikacji czy nie wystąpiły istotne przesłanki utraty wartości, które wymagałyby przeprowadzenia testu na utratę wartości oraz dokonania odpisu z tytułu utraty wartości.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W przypadku wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania oraz jeszcze nie przyjętych do użytkowania, test utraty wartości przeprowadzany jest raz w roku, oraz dodatkowo wtedy, gdy występują przesłanki wskazujące na możliwość wystąpienia utraty wartości.

Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe stanowią kontrolowane środki trwałe oraz nakłady na ich budowę. Do środków trwałych zaliczane są składniki rzeczowych aktywów trwałych o przewidywanym okresie wykorzystywania dłuższym niż rok, które są utrzymywane z uwagi na ich wykorzystanie na własne potrzeby lub w celu oddania ich do użytkowania innym podmiotom na podstawie umowy najmu lub w celach administracyjnych.

Składniki rzeczowych aktywów trwałych wykazywane są według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszone o wartość skumulowanej amortyzacji oraz odpisy z tytułu utraty wartości.

Każda część składowa pozycji rzeczowych aktywów trwałych, której cena nabycia lub koszt wytworzenia jest istotny w porównaniu z ceną nabycia lub kosztem wytworzenia całej pozycji jest amortyzowana osobno. Bank alokuje początkową wartość pozycji rzeczowych aktywów trwałych na jej istotne części.

Koszty modernizacji rzeczowych aktywów trwałych odpowiednio zwiększają ich wartość bilansową lub są ujmowane jako oddzielny składnik rzeczowych aktywów trwałych tylko wtedy, gdy prawdopodobne jest, że z tytułu tych nakładów nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku a koszt tych nakładów można wiarygodnie zmierzyć.

Koszty napraw i utrzymania rzeczowych aktywów trwałych obciążają rachunek zysków i strat w okresie sprawozdawczym, w którym zostały poniesione.

Koszty finansowania zewnętrznego, które można bezpośrednio przyporządkować nabyciu, budowie lub wytworzeniu dostosowywanego składnika aktywów, są częścią ceny nabycia lub kosztu wytworzenia tego składnika aktywów. Pozostałe koszty finansowania zewnętrznego są ujmowane jako koszt.

Odpisy amortyzacyjne

Odpisy amortyzacyjne rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych oraz nieruchomości inwestycyjnych dokonywane są metodą liniową przez przewidywany okres ich użyteczności ekonomicznej. Wartość podlegająca amortyzacji jest to cena nabycia lub koszt wytworzenia danego aktywa pomniejszona o wartość końcową składnika. Stawki amortyzacji i wartość końcowa składników ustalone dla celów bilansowych są okresowo weryfikowane, przy czym rezultaty weryfikacji skutkują w okresie, w którym weryfikację przeprowadzono.

Bilansowe stawki amortyzacyjne stosowane dla podstawowych grup rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych są następujące:

a) stawki amortyzacji stosowane dla środków trwałych

Budynki i budowle oraz spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego i spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego	1,5% – 10,0%
Urządzenia techniczne i maszyny	4,5% – 30,0%
Środki transportu	7% – 20,0%

b) stawki amortyzacji dla wartości niematerialnych

Licencje na programy komputerowe, prawa autorskie	12,5% – 50,0%
Poniesione koszty zakończonych prac rozwojowych	33,3%
Pozostałe wartości niematerialne	20% - 33,3%

c) stawki amortyzacji dla nieruchomości inwestycyjnych

Budynki i budowle	1,5% – 10,0%
-------------------	--------------

Nie amortyzuje się gruntów, środków trwałych w budowie oraz nakładów na wartości niematerialne.

Wartość amortyzacji oraz odpis z tytułu utraty wartości obciąża rachunek zysków i strat w pozycji „Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych”.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Nieruchomości inwestycyjne

Nieruchomości inwestycyjne są ujmowane początkowo według ceny nabycia z uwzględnieniem kosztów transakcji. Po początkowym ujęciu nieruchomości inwestycyjne są wyceniane zgodnie z wymogami modelu ceny nabycia.

Nieruchomości inwestycyjne są wyłączone z bilansu w przypadku ich zbycia lub w przypadku stałego wycofania danej nieruchomości inwestycyjnej z użytkowania, gdy nie są spodziewane żadne przyszłe korzyści z jej sprzedaży. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia nieruchomości inwestycyjnej z bilansu są ujmowane w rachunku zysków i strat w tym okresie, w którym dokonano takiego usunięcia.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży i działalność zaniechana

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikuje się aktywa, których wartość bilansowa ma zostać odzyskana w drodze ich odsprzedaży, a nie dalszego wykorzystania. Jako przeznaczone do sprzedaży klasyfikowane są jedynie aktywa dostępne do natychmiastowej sprzedaży w bieżącym stanie, których sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, tzn. zdecydowano o wypełnieniu planu sprzedaży danego składnika aktywów, rozpoczęto aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu zbycia. Ponadto, taki składnik aktywów jest oferowany do sprzedaży po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej i oczekuje się, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia zaklasyfikowania składnika aktywów do tej kategorii.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży ujmuje się w kwocie niższej z wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji. Działalność zaniechana jest częścią działalności Banku, która stanowi odrębną ważną dziedzinę działalności lub geograficzny obszar działalności, którą zbyto lub przeznaczono do sprzedaży lub wydania, albo jest to jednostka zależna nabyta wyłączenie w celu odsprzedaży. Klasyfikacji do działalności zaniechanej dokonuje się na skutek zbycia lub wtedy, gdy działalność spełnia kryteria zaklasyfikowania jako przeznaczonej do sprzedaży. W przypadku, gdy działalność jest zaklasyfikowana jako zaniechana, dane porównawcze do rachunku zysków i strat są przekształcane tak, jakby działalność została zaniechana na początku okresu porównawczego.

Leasing

Bank jest stroną umów leasingowych na podstawie, których przyjmuje do odpłatnego używania obce środki trwałe lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres.

Bank jest również stroną umów leasingowych na podstawie, których przekazuje do odpłatnego używania lub pobierania pożytków środki trwałe lub wartości niematerialne przez uzgodniony okres.

Leasing operacyjny

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingodawcę, przedmiot leasingu jest ujmowany w bilansie Banku, ponieważ nie nastąpiło przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów na leasingobiorcę.

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingobiorcę, przedmiot leasingu nie jest ujmowany w bilansie Banku.

Całość opłat z tytułu leasingu operacyjnego jest ujmowana jako przychody lub koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Leasing finansowy

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo na Bank całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwały i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty opłat leasingowych i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat w pozycji „Koszty z tytułu odsetek”.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Aktywa trwale będące przedmiotem umowy leasingu finansowego są amortyzowane w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jednakże, gdy brak jest pewności co do przejścia prawa własności przedmiotu umowy, wówczas aktywa trwale używane na podstawie umów leasingu finansowego są amortyzowane przez krótszy z dwóch okresów przewidywany okres użytkowania lub okres trwania leasingu.

Rezerwy

Rezerwy tworzone są wówczas, gdy na Banku ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne, oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania. W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest ustalana poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie oraz ewentualnego ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

W pozycji tej ujmuje się rezerwy związane z długoterminowymi świadczeniami pracowniczymi, włączając te wyceniane metodą aktuarialną oraz rezerwy na koszty restrukturyzacji. Rezerwę na koszty restrukturyzacji tworzy się, gdy spełnione zostaną ogólne kryteria ujmowania rezerw oraz szczegółowe kryteria dotyczące powstania obowiązku tworzenia rezerwy na koszty restrukturyzacji określone w MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”. Wysokość rezerwy z tytułu restrukturyzacji zatrudnienia ustalana jest przez Bank w oparciu o najlepsze dostępne oszacowania bezpośrednich nakładów, które w sposób nieodzowny wynikają z restrukturyzacji oraz nie są związane z bieżącą działalnością Banku.

Wszystkie rezerwy tworzone są w ciężar rachunku zysków i strat, oprócz zysków i strat aktuarialnych związanych z wyceną zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń, odnoszonych na inne całkowite dochody.

Przychody przyszłych okresów oraz koszty rozliczane w czasie (pasywa)

Pozycja obejmuje głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Banku przez kontrahentów, które zostaną rozliczone w następnych okresach oraz rozliczenia z tytułu świadczeń na rzecz pracowników (m.in. bonus roczny, premie, nagrody oraz niewykorzystane urlopy).

Koszty i przychody rozliczane w czasie prezentuje się w bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

Dotacje

Bank ujmuje dotacje rządowe w momencie, w którym istnieje wystarczająca pewność, że zostaną spełnione związane z nimi warunki oraz pewność, że Bank otrzyma dotację. Dotacje rządowe są ujmowane w zysku lub stracie w okresach, w których ujmowane są odnośne koszty, które dotacje mają w zamierzeniu kompensować. Do rozliczania dotacji Bank stosuje metodę dochodową. Dotacje rządowe do aktywów są prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku jako pomniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów.

Kapitały własne Banku

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone przez Bank zgodnie z obowiązującym prawem, tj. właściwymi ustawami i statutem. Do kapitałów własnych zaliczane są także zysk/strata z lat ubiegłych oraz wynik roku bieżącego.

Poniżej omówiono wybrane pozycje kapitału własnego:

- kapitał zakładowy może być podwyższony przez emisję nowych akcji lub poprzez podwyższenie wartości nominalnej akcji dotychczasowych. Walne Zgromadzenie może podwyższyć kapitał zakładowy, przeznaczając na to środki z kapitału zapasowego lub z innych kapitałów rezerwowych utworzonych z zysku, jeżeli mogą być one użyte na ten cel zgodnie z Kodeksem spółek handlowych i Statutem Banku,
- kapitał zapasowy tworzony jest z corocznych odpisów z zysku netto z przeznaczeniem na pokrycie strat, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku. Coroczne odpisy na kapitał zapasowy powinny wynosić co najmniej 8% zysku netto i dokonywane są do czasu osiągnięcia przez ten kapitał wysokości co najmniej jednej trzeciej kapitału

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- zakładowego. Do kapitału zapasowego przelewa się pozostałe po pokryciu kosztów emisji nadwyżki osiągnięte przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej,
- c) kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje skutki wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, skutki wyceny pochodnych instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne, przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych oraz wartość podatku odroczonego dla pozycji stanowiących różnice przejściowe odniesione na kapitał z aktualizacji. W bilansie kapitał z aktualizacji wyceny prezentowany jest w ujęciu netto,
  - d) kapitały rezerwowe służące celom określonym w statucie tworzone są z odpisów z zysku,
  - e) składniki kapitałowe:
    - obligacje zamienne na akcje – obejmuje ujętą w kapitałach wartość godziwą instrumentów finansowych wyemitowanych w ramach transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych, oraz
    - rezerwa na zobowiązanie z tytułu wykupu akcji podmiotu dominującego,
  - f) fundusz ogólnego ryzyka bankowego w Banku Pekao S.A. tworzony jest zgodnie z Prawem Bankowym z dnia 29 sierpnia 1997 roku z zysku po opodatkowaniu,
  - g) niepodzielony wynik z lat ubiegłych obejmuje niepodzielone zyski i nie pokryte straty z lat ubiegłych,
  - h) zysk/strata netto stanowi zysk/strata wynikający z rachunku zysków i strat za okres, za który sporządzane jest sprawozdanie. Zysk netto uwzględnia podatek dochodowy.

Transakcje rozliczane w akcjach fantomowych Banku Pekao S.A.

Koszt transakcji rozliczanych z pracownikami w akcjach fantomowych jest wyceniany przez odniesienie do wartości godziwej zobowiązania z tego tytułu na dzień bilansowy.

Wartość godziwa zobowiązania jest szacowana na podstawie ceny akcji Banku na GPW na dzień bilansowy oraz oczekiwanej liczby akcji fantomowych do których zostaną nabyte uprawnienia. Koszt transakcji rozliczanych w akcjach fantomowych jest ujmowany jako koszty wynagrodzeń wraz z odpowiadającym mu wzrostem zobowiązania wobec pracowników prezentowanych w pozycji „Rezerwy”.

Skumulowany koszt ujęty z tytułu transakcji rozliczanych w akcjach fantomowych na każdy dzień bilansowy do dnia nabycia praw odzwierciedla stopień upływu okresu nabywania praw oraz liczbę praw do akcji, do których prawa – w opinii Zarządu Banku na ten dzień, opartej na możliwie najlepszych szacunkach liczby akcji – zostaną ostatecznie nabyte.

4.7 Podatek dochodowy

Podatek dochodowy obejmuje podatek bieżący oraz podatek odroczonego. Podatek dochodowy ujmuje się w rachunku zysków i strat za wyjątkiem sytuacji, gdy podatek ujmowany jest w kapitale. Bieżący podatek stanowi zobowiązanie podatkowe Banku odnoszące się do dochodu do opodatkowania wyliczone według obowiązującej stawki podatkowej, wraz ze wszystkimi korektami zobowiązania podatkowego dotyczącego poprzednich lat. Należności z tytułu podatków są wykazywane, jeśli Bank ma wystarczającą pewność, iż istnieją i że zostaną one odzyskane.

Aktywa i pasywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są metodą bilansową, z tytułu różnic przejściowych pomiędzy wartością podatkową aktywów i zobowiązań a ich wartością bilansową dla celów raportowania finansowego. Odroczonego podatku dochodowego ustala się przy zastosowaniu stawek podatkowych obowiązujących prawnie lub faktycznie na koniec okresu sprawozdawczego, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji określonych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub realizacji zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w odniesieniu do ujemnych różnic przejściowych w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać te różnice.

Rezerwa na odroczonego podatku dochodowego obliczona jest zgodnie z metodą zobowiązania bilansowego opartą na identyfikacji dodatnich różnic przejściowych pomiędzy wartością podatkową a wartością bilansową aktywów i zobowiązań.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

4.8 Pozostałe pozycje

Zobowiązania warunkowe i promesy zobowiązań

Bank zawiera transakcje, które w momencie zawarcia nie są ujmowane w bilansie jako aktywa lub zobowiązania, natomiast powodują powstanie zobowiązań warunkowych i promesy zobowiązań. Zobowiązania warunkowe charakteryzują się tym, że są:

- potencjalnym zobowiązaniem, którego istnienie zostanie potwierdzone w momencie wystąpienia lub niewystąpienia niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie podlegają pełnej kontroli Banku (np. prowadzone sprawy sporne),
- obecnym zobowiązaniem, które powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowane w bilansie ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można wycenić wystarczająco wiarygodnie (przede wszystkim: niewykorzystane linie kredytowe oraz udzielone gwarancje, akredytywy i poręczenia).

Wystawca gwarancji finansowej wycenia ją według wartości wyższej z:

- wartości ustalonej zgodnie z MSR 37 „Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe”, oraz
- wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSR 18 „Przychody”.

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych w rachunku przepływów środków pieniężnych składają się „Kasa, należności od Banku Centralnego” oraz należności od banków o terminie wymagalności do 3 miesięcy.

Sprawozdawczość według segmentów działalności

Informacje dotyczące segmentów działalności Grupy prezentowane są w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym Grupy Kapitałowej Banku Pekao S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku.

4.9 Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów, które zostały zatwierdzone i opublikowane przez Unię Europejską i weszły w życie od lub po 1 stycznia 2017 roku

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPLYWU
MSR 7 (zmiana) „Rachunek przepływów pieniężnych”	Zmiany doprecyzowujące MSR 7 mają na celu poprawę informacji przekazywanych na rzecz użytkowników sprawozdań finansowych o działalności finansowej jednostki. Zmiany wymagają, aby jednostka dokonała ujawnień umożliwiających użytkownikom sprawozdań finansowych ocenę zmian zobowiązań wynikających z działalności finansowej, w tym zarówno zmian wynikających z przepływów pieniężnych jak i niepieniężnych. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie. Zmiana została zatwierdzona przez UE w dniu 6 listopada 2017 roku.	Zmiana standardu nie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.
MSR 12 (zmiana) „Podatek dochodowy”	Zmiany do MSR 12 wyjaśniają sposób wykazywania aktywów z tytułu odroczonego podatku w związku z instrumentami dłużnymi wycenianymi w wartości godziwej. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie. Zmiana została zatwierdzona przez UE w dniu 6 listopada 2017 roku.	Zmiana standardu nie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.
Zmiany do MSSF 2014-2016	Zmian dokonano w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF. Zmiany dotyczą MSSF 1, MSSF 12 oraz MSR 28 i są ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. Data obowiązywania - zmiany do MSSF 12 obowiązują w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2017 roku lub po tej dacie.	Zmiana nie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

4.10 Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów, które zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), zostały zatwierdzone przez Unię Europejską, ale jeszcze nie weszły w życie

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPŁYWU
MSSF 9 „Instrumenty finansowe”	<p>Nowe przepisy są częścią zmian zastępujących dotychczasowy standard MSR 39 „Instrumenty finansowe – ujmowanie i wycena”. Główne zmiany wynikające z nowego standardu to między innymi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nowy podział na kategorie aktywów finansowych, • nowe kryteria kwalifikacji aktywów do grupy aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, • nowy model ujmowania utraty wartości - model oczekiwanych strat kredytowych, • nowe zasady rozpoznawania zmian wyceny do wartości godziwej inwestycji w kapitałowe instrumenty finansowe, • likwidacja konieczności wyodrębniania wbudowanych instrumentów pochodnych z aktywów finansowych. <p>Większość wymogów MSR 39 w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych została przeniesiona do MSSF 9 w niezmienionym kształcie. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2018 roku.</p>	Ocena wpływu wdrożenia standardu na sprawozdania finansowe Banku została przedstawiona w nocie 4.1 Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego.
MSSF 15 „Przychody z umów z kontrahentami”	<p>Standard poprawi sprawozdawczość finansową w zakresie przychodów oraz porównywalność sprawozdań finansowych. Kluczową zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby rozpoznać transfer towarów lub usług na rzecz klientów w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu (tj. zapłacie), które spółka spodziewa się otrzymać w zamian za te towary lub usługi. Zgodnie z nowym MSSF 15 przychód powstaje w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami przechodzi w ręce klienta. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się po 1 stycznia 2018 roku.</p>	Ocena wpływu wdrożenia standardu na sprawozdania finansowe Banku została przedstawiona w nocie 4.1 Podstawa sporządzenia sprawozdania finansowego.
MSSF 15 (zmiana) „Przychody z umów z klientami”	<p>Wyjaśnienia do MSSF 15 „Przychody z umów z klientami” Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie</p>	Zmiana nie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.
MSSF 16 „Leasing”	<p>Zgodnie z MSSF 16 leasingobiorca ujmuje prawo do użytkowania składnika aktywów oraz zobowiązanie z tytułu leasingu. Prawo do użytkowania składnika aktywów jest traktowane podobnie jak inne aktywa niefinansowe i odpowiednio amortyzowane. Zobowiązania z tytułu leasingu wycenia się początkowo w wartości bieżącej opłat leasingowych płatnych w okresie leasingu, zdyskontowanej o stopę zawartą w leasingu, jeżeli jej ustalenie nie jest trudne, lub o krańcową stopę procentową. MSSF 16 definiuje okres leasingu jako całkowity, niepodlegający odwołaniu okres, podczas którego leasingobiorca ma prawo do użytkowania danego aktywa. Okres leasingu obejmuje również okresy opcjonalne w przypadku, gdy jednostka jest pewna wykonania opcji przedłużenia (lub nie wykonania opcji zakończenia) leasingu.</p> <p>W odniesieniu do klasyfikacji leasingu u leasingodawców, przeprowadza się ją tak samo jak zgodnie z MSR 17 – tj. jako leasing operacyjny lub finansowy. U leasingodawcy leasing jest klasyfikowany jako leasing finansowy, jeżeli następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania odnośnych aktywów. W przeciwnym przypadku leasing jest klasyfikowany jako leasing operacyjny. W leasingu finansowym leasingodawca rozpoznaje przychody finansowe przez okres leasingu, w oparciu o stałą okresową stopę zwrotu na inwestycji netto. Leasingodawca ujmuje płatności leasingu operacyjnego w przychody liniowo lub w inny systematyczny sposób, jeśli lepiej odzwierciedla wzór otrzymywania korzyści z wykorzystania odnośnych aktywów.</p> <p>Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie. Wcześniejsze zastosowanie jest dozwolone w przypadku jednostek, które stosują MSSF 15 Przychody z umów z klientami od daty lub przed datą pierwszego zastosowania niniejszego standardu.</p>	Bank nie skorzystał z możliwości wcześniejszego zastosowania MSSF 16 i będzie stosował standard począwszy od 1 stycznia 2019 roku. W ramach wdrożenia nowego standardu Bank rozpoczął ocenę umów, w celu zidentyfikowania czy umowa spełnia definicję leasingu oraz oszacowania okresu leasingu. Nowe wymagania eliminują pojęcie leasingu operacyjnego, a co za tym idzie pozabilansowe ujęcie użytkowanych na tej podstawie aktywów. Wszystkie użytkowane aktywa i odnośne zobowiązania do zapłaty czynszów będą musiały zostać ujęte w bilansie. Wpływie to na zmianę podstawy kalkulacji powszechnie używanych wskaźników finansowych. Bank planuje skorzystać ze zwolnienia ze stosowania wymogów standardu w odniesieniu do leasingów krótkoterminowych oraz leasingów aktywów niskocennych. Wartość płatności leasingowych wg terminów zapadalności wg stanu na 31 grudnia 2017 roku przedstawiono w Nocie 46.
MSSF 4 (zmiana) „Umowy ubezpieczeniowe”	<p>Zmiany zostały wprowadzone w celu rozwiązania problemów wynikających z wdrożenia nowego standardu MSSF 9 „Instrumenty finansowe” przed wprowadzeniem nowego standardu zastępującego MSSF 4. Data obowiązywania - pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub później lub w momencie zastosowania MSSF 9 „Instrumenty finansowe” po raz pierwszy.</p>	Bank uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPLYWU
Zmiany do MSSF 2014-2016	Zmian dokonano w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF. Zmiany dotyczą MSSF 1, MSSF 12 oraz MSR 28 i są ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. Data obowiązywania - zmiany do MSSF 1 i MSR 28 obowiązują w odniesieniu do okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Bank uważa, że zmiany nie będą miały znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jej pierwszego zastosowania.

4.11 Nowe standardy, interpretacje i poprawki do opublikowanych standardów, które zostały opublikowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) i oczekują na zatwierdzenie przez Unię Europejską

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPLYWU
MSSF 14 „Odroczone salda z regulowanej działalności”	Celem wprowadzenia tego standardu jest zwiększenie porównywalności sprawozdań finansowych jednostek zaangażowanych w działalność podlegającą regulacji cen. Data obowiązywania – pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2016 roku lub po tej dacie. Komisja Europejska postanowiła nie rozpoczynać procesu zatwierdzania tego tymczasowego standardu do stosowania na terenie UE do czasu wydania ostatecznej wersji MSSF 14.	Bank uważa, że nowy standard nie będzie miał znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jego pierwszego zastosowania.
MSSF 17 „Umowy ubezpieczeniowe”	Nowy standard wymaga wyceny zobowiązań ubezpieczeniowych w wysokości aktualnej wartości wypłaty i zapewnia bardziej jednolite podejście do wyceny i prezentacji wszystkich umów ubezpieczeniowych. Wymogi te mają na celu osiągnięcie spójnego ujmowania umów ubezpieczeniowych opartego na określonych zasadach rachunkowości. MSSF 17 zastępuje MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i związane z nimi interpretacje w dniu zastosowania nowego standardu. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2021 roku lub po tej dacie.	Bank uważa, że nowy standard nie będzie miał znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jego pierwszego zastosowania.
MSSF 10 (zmiana) „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsiębiorstwach”	Zmiany dotyczą transakcji sprzedaży bądź wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub jednostką będącą wspólnym przedsięwzięciem. Główną konsekwencją zmian jest to, że pełny zysk lub stratę ujmuje się, gdy transakcja dotyczy przedsięwzięcia (jeśli jest ono prowadzone przez spółkę zależną, bądź też nie). Częściowe zyski lub straty ujmuje się wtedy, gdy transakcja dotyczy aktywów, które nie stanowią przedsięwzięcia, nawet jeśli te aktywa znajdują się w jednostce zależnej. Data wejścia w życie zmian została odroczone do momentu zakończenia prac badawczych nad metodą praw własności.	Bank uważa, że zmiany standardów nie będą miały znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie ich pierwszego zastosowania.
MSSF 2 (zmiana) „Płatności na bazie akcji”	Zmiany wprowadzają wymogi w zakresie ujmowania: (a) skutków warunków nabycia uprawnień i warunków innych niż warunki nabycia uprawnień na wycenę płatności na bazie akcji rozliczanych w środkach pieniężnych; (b) płatności na bazie akcji mającej funkcję rozliczenia netto z zobowiązaniami podatkowymi; oraz (c) modyfikacji warunków płatności na bazie akcji, które powodują zmianę klasyfikację transakcji z rozliczanych w środkach pieniężnych do rozliczanych w instrumentach kapitałowych. Data obowiązywania - pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie. Na dzień publikacji sprawozdania finansowego zmiana nie została zatwierdzona przez UE.	Bank uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie ich pierwszego zastosowania.
MSSF 9 (zmiana) „Instrumenty finansowe”	Zmiany do MSSF 9 - Charakterystyka opcji przedpłaty z ujemną kompensatą - modyfikują obowiązujące wymogi dotyczące praw z tytułu przedterminowego rozwiązania umowy na potrzeby umożliwienia wyceny według zamortyzowanego kosztu (lub, w zależności od modelu biznesowego, w wartości godziwej przez inne całkowite dochody) nawet w przypadku ujemnych płatności kompensacyjnych. Zmiany przewidują, iż znak (plus bądź minus) kwoty przedpłaty nie jest istotny – tj. w zależności od stopy procentowej obowiązującej w momencie rozwiązania umowy, może zostać dokonana płatność na rzecz strony skutkująca wcześniejszą spłatą. Kalkulacja tej kompensaty musi być taka sama zarówno w przypadku kary za przedterminową spłatę jak również w przypadku zysku z tytułu wcześniejszej spłaty. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Bank uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie ich pierwszego zastosowania.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

STANDARD / INTERPRETACJA	OPIS	OCENA WPLYWU
MSR 19 (zmiana) „Świadczenia pracownicze”	Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” – Zmiana, ograniczenie lub rozliczenie planu - wymagają aby po zmianie planu zastosować zaktualizowanych założeń do wyceny w celu ustalenia bieżących kosztów usług i odsetek netto za pozostałą część okresu sprawozdawczego. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Bank jest w trakcie analizy wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe.
MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”	Zmiany do MSR 28 - Długoterminowe udziały w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach wprowadzono w celu wyjaśnienia, że jednostka stosuje MSSF 9 (w tym regulacje dotyczące utraty wartości) do długoterminowych udziałów w jednostkach stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięciach, które wchodziły w skład inwestycji netto w jednostkę stowarzyszoną lub wspólne przedsięwzięcie, w stosunku do których nie zastosowano metody praw własności. Zmiany usuwają również paragraf 41, ponieważ uznano, że paragraf ten jedynie powtórzył wymogi zawarte w MSSF 9 i wywoływał zamieszanie w kwestii rozliczania długoterminowych udziałów. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Bank jest w trakcie analizy wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe.
MSR 40 (zmiana) „Nieruchomości inwestycyjne”	Zmiany do MSR 40 „Nieruchomości inwestycyjne” – Przeniesienia nieruchomości inwestycyjnych określają, że jednostka dokonuje przeniesienia poszczególnych nieruchomości do lub z nieruchomości inwestycyjnych tylko wówczas, gdy istnieją dowody na zmianę sposobu ich użytkowania. Zmiana sposobu użytkowania występuje wtedy, gdy poszczególna nieruchomość spełnia lub przestała spełniać definicję nieruchomości inwestycyjnych. Zmiana intencji kierownictwa co do sposobu użytkowania nieruchomości sama w sobie nie stanowi przesłanki na zmianę sposobu użytkowania. Zmiany określają również, iż przykłady zawarte w paragrafie 57 nie stanowią zamkniętego katalogu przykładów (przed zmianą wykaz ten stanowi zamknięty katalog przykładów). Data obowiązywania - pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie. Na dzień publikacji sprawozdania finansowego zmiana nie została zatwierdzona przez UE.	Bank uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie ich pierwszego zastosowania.
KIMSF 22 „Transakcje w walutach obcych i płatności zaliczkowe”	Interpretacja określa, iż w celu ustalenia kursu wymiany datą transakcji jest data początkowego ujęcia przedpłaty jako składnika aktywów niepieniężnych lub zobowiązania z tytułu odroczonego dochodu. Jeśli istnieje wiele płatności lub wpływów zaliczkowych, ustala się datę transakcji w odniesieniu do każdej płatności lub wpływów. Data obowiązywania - pierwszy rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie. Na dzień publikacji sprawozdania finansowego zmiana nie została zatwierdzona przez UE.	Bank uważa, że nowa interpretacja nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie ich pierwszego zastosowania.
KIMSF 23 „Niepewność w zakresie rozliczania podatku dochodowego”	Może być niejasne, w jaki sposób prawo podatkowe odnosi się do określonej transakcji lub okoliczności lub czy organ podatkowy zaakceptuje opodatkowanie jednostki. MSR 12 „Podatki dochodowe” określa sposób rozliczania podatku bieżącego i odroczonego, ale nie odzwierciedla skutków niepewności. KIMSF 23 zawiera wytyczne, które uzupełniają wymogi zawarte w MSR 12, określając sposób odzwierciedlenia skutków niepewności przy ujemowaniu podatku dochodowego. Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Bank jest w trakcie analizy wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe.
Zmiany do MSSF 2015-2017	Dokonano zmian do różnych standardów w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do Standardów (MSSF 3, MSSF 11, MSR 12 oraz MSR 23) ukierunkowane głównie na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. Zmiany precyzują, że: gdy jednostka przejmuje kontrolę nad przedsięwzięciem, wcześniej posiadane udziały we wspólnej działalności podlegają ponownej wycenie (MSSF 3); gdy jednostka uzyska współkontrolę nad przedsięwzięciem, jednostka nie dokonuje ponownej wyceny posiadanego wcześniej udziału we wspólnej działalności (MSSF 11); jednostka w taki sam sposób rozlicza wszystkie konsekwencje podatku dochodowego z tytułu dywidend (MSR 12); wszelkie pożyczki zaciągnięte pierwotnie w celu modernizacji składnika aktywów traktowane są jako pożyczki ogólnego przeznaczenia w przypadku gdy składnik aktywów jest gotowy do zamierzonego użytkowania lub sprzedaży (MSR 23). Data obowiązywania - okres roczny rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Bank jest w trakcie analizy wpływu tych zmian na sprawozdanie finansowe.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5. Zarządzanie ryzykiem

Polityka zarządzania ryzykiem Banku ma na celu optymalizację struktury bilansu i pozycji pozabilansowych przy uwzględnieniu założonej relacji ryzyka do dochodu oraz kompleksowego ujęcia wpływu różnych rodzajów ryzyka, które Bank podejmuje w swojej działalności biznesowej. Ryzyka są monitorowane i kontrolowane w odniesieniu do dochodowości i kapitału niezbędnego do ich pokrycia oraz regularnie raportowane, zgodnie z zasadami opisanymi poniżej.

Dalsza część noty opisuje wszystkie istotne ryzyka występujące w działalności Banku.

5.1 Struktura organizacyjna zarządzania ryzykiem

Rada Nadzorcza

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem oraz ocenia jego adekwatność i skuteczność. Ponadto sprawuje ona nadzór nad zgodnością polityki Banku w zakresie podejmowania ryzyka ze strategią i planem finansowym Banku.

Zarząd

Zarząd Banku jest odpowiedzialny za opracowanie, wdrażanie i funkcjonowanie procesów zarządzania ryzykiem poprzez m.in. wprowadzanie odpowiednich wewnętrznych regulacji z uwzględnieniem wyników kontroli audytu wewnętrznego.

Zarząd Banku odpowiada za skuteczność systemu zarządzania ryzykiem, systemu kontroli wewnętrznej, procesu obliczania kapitału wewnętrznego oraz za efektywność przeglądu procesu wyliczania kapitału wewnętrznego i jego monitoring. Ponadto wprowadza niezbędne korekty lub udoskonalenia do tych procesów i systemów, co do których zachodzi taka konieczność. Konieczność ta może być spowodowana zmianami poziomu ryzyka w działalności Banku, czynnikami otoczenia gospodarczego lub nieprawidłowościami w funkcjonowaniu procesów lub systemów.

Zarząd Banku okresowo przedkłada Radzie Nadzorczej syntetyczną informację na temat typów, skali, istotności ryzyk, na które narażony jest Bank, jak również metod wykorzystywanych do ich zarządzania.

Zarząd Banku ocenia, czy działalność taka jak: identyfikacja, pomiar, monitorowanie, raportowanie i kontrola lub ograniczanie są prowadzone na odpowiednim poziomie w ramach procesu zarządzania ryzykiem. Ponadto sprawdza, czy kierownictwo każdego szczebla efektywnie zarządza ryzykiem w ramach swoich kompetencji.

Komitety

W realizacji powyższych zadań, w zakresie zarządzania ryzykiem Zarząd jest wspierany przez odpowiednie komitety:

- Komitet Aktywów Pasywów i Ryzyka – w zakresie zarządzania ryzykiem rynkowym, płynności oraz adekwatnością kapitałową,
- Komitet Płynności i Ryzyka Rynkowego, stanowiący wsparcie dla Komitetu Aktywów Pasywów i Ryzyka – w zakresie zarządzania ryzykiem płynności oraz rynkowym,
- Komitet Ryzyka Operacyjnego – w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- Komitet Kredytowy – w zakresie podejmowania decyzji kredytowych w ramach uprawnień oraz w przypadku przygotowania rekomendacji dotyczących największych transakcji przedstawianych do decyzji Zarządowi,
- Komitet Zarządzania Zmianami – w obszarze wdrażania nowych lub modyfikacji istniejących produktów oraz procesów biznesowych i pozabiznesowych,
- Komitet Bezpieczeństwa – w dziedzinie bezpieczeństwa i zarządzania ciągłością działania,
- Komitet Ryzyka Modeli – w zakresie zarządzania ryzykiem modeli.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5.2 Ryzyko kredytowe

Ryzyko kredytowe należy do podstawowych ryzyk związanych z działalnością Banku. Udział kredytów i pożyczek w bilansie Banku powoduje, że jego utrzymanie na bezpiecznym poziomie ma zasadnicze znaczenie dla wyników prowadzonej działalności Banku. Proces zarządzania ryzykiem kredytowym ma charakter scentralizowany i jest wykonywany przede wszystkim poprzez jednostki Pionu Zarządzania Ryzykami, umiejscowione w Centrali Banku oraz jego strukturach lokalnych. Integracja ryzyk w Pionie Zarządzania Ryzykami, w którym oprócz ryzyka kredytowego zostały przypisane także ryzyko rynkowe oraz operacyjne, umożliwia efektywne zarządzanie wszystkimi rodzajami ryzyk o charakterze kredytowym. Proces obejmuje wszystkie funkcje kredytowe – analizę kredytową, podejmowanie decyzji kredytowych, monitorowanie i administrowanie oraz restrukturyzację i windykację. Funkcje te są realizowane zgodnie z obowiązującą w danym roku obrachunkowym polityką kredytową Banku i wytycznymi do niej, przyjętymi przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku. Efektywność i skuteczność funkcji kredytowych jest osiągana przy wykorzystaniu zróżnicowanych metod i metodologii kredytowych oraz zastosowaniu zaawansowanych narzędzi informatycznych, które zostały zintegrowane z głównym systemem informatycznym Banku. Procedury obowiązujące w Banku pozwalają na ograniczanie ryzyka kredytowego. W szczególności te dotyczące zasad oceny ryzyka transakcji, ustanawiania prawnych zabezpieczeń kredytów, uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych oraz ograniczenia kredytowania niektórych obszarów działalności, zgodnie z przyjętym w Banku systemem segmentacji klientów.

Dla wzrostu bezpieczeństwa działalność kredytowa limitowana jest w oparciu o ograniczenia wynikające z przepisów Prawa Bankowego oraz wewnętrzne normy ostrożnościowe. Dotyczą one w szczególności wskaźników koncentracji zaangażowania kredytowego dla określonych sektorów gospodarki, wskaźnika udziału znaczących zaangażowań w portfelu kredytowym Banku oraz limitów zaangażowania na poszczególne kraje, banki zagraniczne i krajowe instytucje finansowe. Uprawnienia do podejmowania decyzji kredytowych, ograniczenia kredytowania niektórych obszarów działalności oraz wewnętrzne i zewnętrzne normy ostrożnościowe uwzględniają nie tylko kredyty, pożyczki i gwarancje, ale również transakcje pochodne i instrumenty dłużne.

Bank ustalił następujące limity portfelowe:

- udział znaczących zaangażowań w portfelu kredytowym Banku – akceptowany przez Zarząd Banku i Radę Nadzorczą Banku,
- limity na segmenty klientów – ustalane w polityce kredytowej Banku,
- limity na produkty (kredyty hipoteczne udzielane klientom indywidualnym, finansowanie nieruchomości komercyjnych) – ustalane w polityce kredytowej Banku,
- ograniczenia sektorowe i koncentracji sektorowej – akceptowane przez Komitet Kredytowy Banku.

Z uwagi na fakt, że kluczowe limity ustalane są przez organy decyzyjne, które jednocześnie otrzymują i analizują raporty na temat ryzyka kredytowego (prezentujące również bazylejskie parametry ryzyka kredytowego), decyzje o limitach w znacznym stopniu uwzględniają ocenę ryzyka kredytowego wspartą wewnętrznymi systemami ratingowymi. Ponadto, Bank limituje transakcje kredytowe charakteryzujące się podwyższonym ryzykiem poprzez zastrzeżenie decyzyjności w tych przypadkach dla szczebli decyzyjnych z wyższym limitem uprawnień.

Ochronę jakości portfela kredytowego zapewniają również jego okresowe przeglądy oraz bieżące monitorowanie terminowej obsługi kredytów i kondycji finansowej klientów.

Modele ratingowe wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym

Dla potrzeb zarządzania ryzykiem kredytowym Bank korzysta z wewnętrznych modeli ratingowych w zależności od segmentu klienta i/lub rodzaju ekspozycji.

Proces nadawania ratingu stanowi istotny element oceny ryzyka kredytowego klienta i transakcji, stanowiąc wstępny etap w procesie podejmowania decyzji kredytowej zarówno o udzieleniu jak i zmianie warunków kredytu oraz w procesie monitorowania jakości portfela kredytowego.

Pomiar ryzyka kredytowego odbywa się przy uwzględnieniu trzech parametrów – PD, LGD oraz EAD. Parametr PD odnosi się do prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania (ang. default) czyli niedotrzymania warunków umownych przez kredytobiorcę, w horyzoncie jednego roku i może mieć charakter podmiotowy lub produktowy. Parametr LGD wskazuje na szacowaną wysokość straty, która zostanie poniesiona dla każdej transakcji o charakterze kredytowym od daty wystąpienia takiego niewykonania zobowiązania. Parametr EAD odzwierciedla szacowaną wysokość ekspozycji kredytowej na tę datę.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Parametry ryzyka wykorzystywane w modelach ratingowych służą do wyliczenia oczekiwanej straty z tytułu ryzyka kredytowego.

Wartość oczekiwanej straty jest jednym z istotnych kryteriów oceny branym pod uwagę przez czynniki decyzyjne w procesie kredytowania. W szczególności ta wartość jest porównywana z wnioskowanym poziomem marży.

Poziom marż minimalnych dla danego produktu lub segmentu klienta jest określany na podstawie analizy ryzyka, uwzględniającej wartość szacowanych parametrów ryzyka i stanowiącej fragment systemu ratingów wewnętrznych.

Zarówno rating klienta jak i transakcji, a także parametry ryzyka kredytowego odgrywają znaczącą rolę w systemie informacji o ryzyku kredytowym. Dla każdego modelu ratingowego raporty ryzyka kredytowego zawierają informacje dotyczące porównania zrealizowanych parametrów z teoretycznymi wartościami dla każdej klasy ratingowej.

Raporty ryzyka kredytowego są generowane miesięcznie, a ich zakres jest różny w zależności od odbiorcy raportu (im wyższy szczebel zarządzania, tym prezentowane raporty są bardziej zagregowane). W ten sposób raporty są efektywnie wykorzystywane w procesie zarządzania ryzykiem kredytowym.

Na potrzeby wewnętrzne w Banku funkcjonują następujące modele ratingowe, opracowane zgodnie z postanowieniami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych:

- 1) Dla segmentu klienta indywidualnego Bank stosuje dwa odrębne modele przeznaczone dla:
  - kredytów mieszkaniowych (zabezpieczonych hipotecznie),
  - pożyczek gotówkowych (konsumenckich).
- 2) Dla segmentu klienta korporacyjnego, Bank stosuje modele ratingowe dzieląc klientów na:
  - przedsiębiorstwa niefinansowe,
  - kredytowanie specjalistyczne (finansowanie nieruchomości przychodowych).

Wewnętrzny modelami ratingowymi nie są objęte następujące rodzaje ekspozycji:

- 1) ekspozycje detaliczne nieistotne co do wielkości oraz profilu postrzeganego ryzyka:
  - limity w rachunku bieżącym,
  - debety,
  - debety wymuszone,
  - ekspozycje związane z kartami kredytowymi,
  - ekspozycje związane z kasami mieszkaniowymi,
  - pozostałe należności,
- 2) ekspozycje wobec przedsiębiorstw nieistotne co do wielkości oraz profilu postrzeganego ryzyka:
  - ekspozycje wobec giełd i pozostałych instytucji finansowych,
  - ekspozycje wobec instytucji ubezpieczeniowych,
  - finansowanie projektów,
  - skupione wierzytelności,
  - ekspozycje wobec funduszy inwestycyjnych,
  - ekspozycje wobec przedsiębiorstw leasingowych i holdingów finansowych,
  - pozostałe należności,
- 3) ekspozycje wobec samorządów regionalnych i władz lokalnych, które nie są traktowane jako ekspozycje wobec rządów centralnych, dla których liczba istotnych kontrahentów jest ograniczona,
- 4) ekspozycje Banku wobec podmiotów Grupy Pekao podlegające odpowiednim wymogom ostrożnościowym.

Skala ratingowa

Skala ratingowa jest zróżnicowana w zależności od segmentu klienta i rodzaju transakcji.

Przyporządkowanie klienta lub transakcji do danej klasy ratingowej uzależnione jest od przypisanego prawdopodobieństwa niewywiązania się ze spłaty zobowiązania (parametr PD).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W poniższych tabelach przedstawiono jakość portfela kredytowego dla ekspozycji objętych wewnętrznymi modelami ratingowymi.

Rozkład portfela objętego modelem ratingowym dla segmentu klienta indywidualnego (bez utraty wartości) – kredyty mieszkaniowe (zabezpieczone hipotecznie)

KLASA RATINGOWA	ZAKRES PD	31.12.2017		31.12.2016	
		WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA
1	0,00% <= PD < 0,06%	10 308 122	21,1%	11 544 215	26,2%
2	0,06% <= PD < 0,19%	5 220 016	10,7%	6 794 533	15,4%
3	0,19% <= PD < 0,35%	21 828 654	44,8%	17 482 613	39,7%
4	0,35% <= PD < 0,73%	8 464 383	17,4%	5 463 689	12,4%
5	0,73% <= PD < 3,50%	1 553 153	3,2%	1 435 604	3,3%
6	3,50% <= PD < 14,00%	627 941	1,3%	638 891	1,5%
7	14,00% <= PD < 100,00%	722 811	1,5%	671 745	1,5%
Razem		48 725 080	100,0%	44 031 290	100,0%

Rozkład portfela objętego modelem ratingowym dla segmentu klienta indywidualnego (bez utraty wartości) – pożyczki gotówkowe (konsumenckie)

KLASA RATINGOWA	ZAKRES PD	31.12.2017		31.12.2016	
		WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA
1	0,00% <= PD < 0,09%	763 055	7,4%	658 213	7,5%
2	0,09% <= PD < 0,18%	1 597 102	15,5%	1 329 744	15,2%
3	0,18% <= PD < 0,39%	2 555 301	24,7%	2 118 809	24,2%
4	0,39% <= PD < 0,90%	2 423 887	23,5%	1 931 549	22,1%
5	0,90% <= PD < 2,60%	1 603 023	15,5%	1 513 316	17,3%
6	2,60% <= PD < 9,00%	854 202	8,3%	757 861	8,6%
7	9,00% <= PD < 30,00%	335 767	3,2%	272 166	3,1%
8	30,00% <= PD < 100,00%	194 236	1,9%	175 362	2,0%
Razem		10 326 573	100,0%	8 757 020	100,0%

Rozkład portfela objętego modelem ratingowym dla segmentu niefinansowego klienta korporacyjnego (bez utraty wartości)

KLASA RATINGOWA	ZAKRES PD	31.12.2017		31.12.2016	
		WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA
1	0,00% <= PD < 0,15%	618 103	3,0%	1 374 175	6,8%
2	0,15% <= PD < 0,27%	1 400 964	6,9%	3 038 750	15,1%
3	0,27% <= PD < 0,45%	2 802 868	13,7%	2 368 185	11,8%
4	0,45% <= PD < 0,75%	6 073 391	29,7%	4 214 933	21,0%
5	0,75% <= PD < 1,27%	3 468 286	17,0%	2 131 155	10,6%
6	1,27% <= PD < 2,25%	2 494 294	12,2%	3 449 183	17,1%
7	2,25% <= PD < 4,00%	1 244 813	6,1%	1 266 801	6,3%
8	4,00% <= PD < 8,50%	2 246 694	11,0%	1 948 060	9,7%
9	8,50% <= PD < 100,00%	84 549	0,4%	319 268	1,6%
Razem		20 433 962	100,0%	20 110 510	100,0%

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dla ekspozycji z tytułu kredytowania specjalistycznego Bank stosuje podejście pogrupowania (ang. slotting criteria) w ramach metody wewnętrznych ratingów, polegające na zastosowaniu klas nadzorczych w procesie przypisywania wag ryzyka.

Rozkład portfela ekspozycji z tytułu kredytowania specjalistycznego (bez utraty wartości)

KLASA NADZORCZA	31.12.2017		31.12.2016	
	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA	WARTOŚĆ BILANSOWA	%PORTFELA
Wysoka	1 105 911	15,3%	3 470 755	42,6%
Dobra	4 863 113	67,1%	3 623 153	44,5%
Zadowolająca	1 271 661	17,5%	1 010 603	12,4%
Słaba	7 080	0,1%	44 728	0,5%
Razem	7 247 765	100,0%	8 149 239	100,0%

Podział kredytów i pożyczek udzielonych klientom na objęte i nie objęte wewnętrznymi modelami ratingowymi

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki bez rozpoznanej utraty wartości:	126 560 577	116 694 165
Kredyty i pożyczki dla ludności:	61 262 073	55 008 720
Objęte wewnętrznym modelem ratingowym:	59 051 653	52 788 310
Kredyty mieszkaniowe	48 725 080	44 031 290
Pożyczki gotówkowe	10 326 573	8 757 020
Pozostałe, nie objęte wewnętrznym modelem ratingowym	2 210 420	2 220 410
Kredyty i pożyczki dla przedsiębiorstw:	65 298 504	61 685 445
Objęte wewnętrznym modelem ratingowym	20 433 962	20 110 510
Ekspozycje z tytułu kredytowania specjalistycznego	7 247 765	8 149 239
Dłużne papiery wartościowe, nie objęte wewnętrznym modelem ratingowym	12 657 973	12 352 160
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu, nie objęte wewnętrznym modelem ratingowym	-	-
Pozostałe, nie objęte wewnętrznym modelem ratingowym	24 958 804	21 073 536
Kredyty i pożyczki z rozpoznaną utratą wartości	2 312 601	2 339 434
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom (*)	128 873 178	119 033 599

(*) Kwoty kredytów i pożyczek udzielonych klientom uwzględniają należności z tytułu leasingu finansowego.

Rating klienta/transakcji a szczebel podejmowania decyzji kredytowej

Szczebel decyzyjny związany z zatwierdzeniem transakcji jest w bezpośredni sposób uzależniony od ratingu klienta.

Limity uprawnień są związane z zajmowanym stanowiskiem, określonym zgodnie ze strukturą organizacyjną Banku. Limity są określone biorąc pod uwagę:

- kwotę łącznego zaangażowania Banku wobec klienta łącznie z kwotą wnioskowanej transakcji,
- rodzaj klienta,
- zaangażowanie osób i podmiotów powiązanych z klientem.

Walidacja modeli ratingowych

Wewnętrzna walidacja modeli i oszacowań parametrów ryzyka koncentruje się na ocenie jakości modeli ryzyka oraz dokładności i stabilności oszacowań parametrów stosowanych przez Bank. Walidacja przeprowadzana jest na poziomie każdego modelu ryzyka, przy czym dla każdej z klas ekspozycji Bank może stosować kilka modeli.

Ponadto komórka audytu wewnętrznego ma obowiązek, co najmniej raz w roku, dokonać przeglądu systemów ratingowych Banku i ich funkcjonowania, w szczególności w obszarze funkcjonowania jednostki kontroli ryzyka i oszacowań wartości parametrów ryzyka. Przegląd obejmuje zgodność systemów ratingowych i ich funkcjonowania w Banku ze wszystkimi obowiązującymi minimalnymi wymaganiami w zakresie metod zaawansowanych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycja Banku na ryzyko kredytowe

Maksymalna ekspozycja kredytowa

Poniższa tabela przedstawia maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe dla pozycji bilansowych i pozabilansowych na datę sprawozdawczą.

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od Banku Centralnego	2 499 686	3 221 816
Należności od banków oraz kredyty i pożyczki udzielone klientom	131 566 108	122 488 278
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 734 768	721 031
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (do obrotu)	1 351 344	1 955 499
Instrumenty zabezpieczające	259 396	289 752
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	36 625 996	34 864 031
Pozostałe aktywa (*)	2 496 812	1 848 418
Ekspozycja bilansowa (**)	176 534 110	165 388 825
Zobowiązania do udzielenia kredytu	34 765 034	32 123 412
Pozostałe zobowiązania warunkowe	14 180 470	13 155 896
Ekspozycja pozabilansowa	48 945 504	45 279 308
Razem	225 479 614	210 668 133

(*) Obejmuje następujące pozycje sprawozdania z sytuacji finansowej: „Inwestycje w jednostkach zależnych”, „Inwestycje w jednostki stowarzyszone” oraz część pozycji „Inne aktywa” (dochody do otrzymania, rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe, rozrachunki kartowe, należności od dłużników różnych).

(**) Ekspozycja bilansowa jest równa wartości bilansowej prezentowanej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

Metody ograniczania ryzyka kredytowego

W Banku Pekao S.A. wypracowano ścisłą politykę zarządzania zabezpieczeniami, akceptowanymi przez Bank dla kredytów i gwarancji. Polityka zarządzania zabezpieczeniami jest odzwierciedlona w postaci wewnętrznych reguł i regulacji w Banku, odnoszących się do reguł nadzorczych, zawartych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Najczęściej spotykane zabezpieczenia pożyczek i kredytów, które są przyjmowane zgodnie z polityką Banku w tym zakresie, są następujące:

ZABEZPIECZENIA	ZASADY SZACOWANIA WARTOŚCI ZABEZPIECZEŃ
HIPOTEKI	
– komercyjne	Wartość zabezpieczenia powinna zostać określona na podstawie wyceny rynkowej dokonanej przez rzeczoznawcę. Dopuszczalne są inne, indywidualne udokumentowane źródła wyceny np. oferta kupna, wartość zależna od etapu procedury przetargowej, itp.
– mieszkalne	
ZASTAW REJESTROWY / PRZEWŁASZCZENIE:	
– zapasy	Wartość określana na podstawie wiarygodnych źródeł takich jak kwota z umowy zastawu, wartość z aktualnego sprawozdania finansowego, wartość wpisana w polisę ubezpieczeniową, wartość kwotowana na giełdzie, wartość wynikająca z zaawansowanego etapu windykacji poparta odpowiednimi dokumentami np. wycenami komornika lub syndyka.
– maszyny i urządzenia	Wartość określana na podstawie wyceny rynkowej rzeczoznawcy lub wartość bieżąca określona na podstawie innych wiarygodnych źródeł jak aktualna oferta kupna, ewidencja środków trwałych dłużnika, udokumentowana kwota podana przez komornika lub syndyka, itp.
– samochody	Wartość jest określona na podstawie dostępnych tabel (np. firm ubezpieczeniowych) wartości samochodu w zależności od marki, wieku, ceny początkowej, ewentualnie innych wiarygodnych źródeł wyceny np. kwoty wpisanej w polisie ubezpieczeniowej.
– inne	Wartość jest ustalana indywidualnie w zależności od przedmiotu. Wycena powinna pochodzić z wiarygodnego źródła z uwzględnieniem powyższych wskazówek.
– papiery wartościowe i środki pieniężne	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wartości rynkowej. Stopa odzysku powinna zostać oszacowana ostrożnie, aby uwzględnić dużą zmienność ceny niektórych papierów wartościowych.
CESJA WIERZYTELNOŚCI	
– od kontrahenta mającego rating inwestycyjny przyznany przez niezależną agencję ratingową lub wewnętrzny system ratingowy Banku	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wysokości wierzytelności.
– od pozostałych kontrahentów	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wysokości wierzytelności.
GWARANCJE/ PORĘCZENIA (W TYM WEKSLOWE) / PRZYSTĄPIENIE DO DŁUGU	
– od banków i Skarbu Państwa	Do wysokości kwoty gwarantowanej.
– od innych kontrahentów mających dobrą sytuację finansową w szczególności potwierdzoną ratingiem inwestycyjnym przyznanym przez niezależną agencję ratingową lub wewnętrznym ratingiem Banku	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wysokości wierzytelności.
– od pozostałych kontrahentów	Wartość określana na podstawie indywidualnie szacowanej wartości rynkowej.

Efekt finansowy ustanowionych zabezpieczeń dla portfela ekspozycji ocenianych indywidualnie z rozpoznaną utratą wartości wynosi 1 113 719 tys. złotych na datę 31 grudnia 2017 roku (1 364 336 tys. złotych na datę 31 grudnia 2016 roku). Jest to kwota, o którą poziom wymaganych odpisów z tytułu utraty wartości dla tego portfela byłby wyższy, gdyby przy ich szacowaniu nie zostały uwzględnione zdyskontowane przepływy z zabezpieczeń.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Kompensowanie aktywów i zobowiązań finansowych

Ujawnienia wymienione w tabelach poniżej obejmują aktywa i zobowiązania finansowe, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania, niezależnie od tego, czy są one kompensowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

Porozumienia dotyczące kompensowania zawierane przez Bank, to:

- umowy ramowe ISDA oraz inne umowy ramowe dotyczące instrumentów pochodnych,
- globalne umowy ramowe (GMRA) dotyczące transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu.

Porozumienia dotyczące kompensowania zawierane przez Bank nie spełniają kryteriów kompensowania w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Zapisy takich porozumień dają bowiem prawo do kompensaty ujętych kwot, które jest wykonalne tylko w przypadkach niewywiązania się z płatności, niewypłacalności lub upadłości jednego z kontrahentów. Dodatkowo Bank i jego kontrahenci nie mają intencji do rozliczenia transakcji na bazie kwoty netto lub do jednoczesnej realizacji aktywów i wykonania zobowiązań. W związku z tym nie wystąpiły przypadki kompensaty aktywów i zobowiązań finansowych na dzień bilansowy.

Bank otrzymał i złożył zabezpieczenia w postaci depozytów zabezpieczających i płynnych papierów wartościowych w odniesieniu do następujących transakcji:

- instrumenty pochodne,
- transakcje zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu.

Zabezpieczenia te ustanowione są na standardowych warunkach branżowych. Zabezpieczenia w postaci depozytów zabezpieczających wynikają m.in. z tzw. Credit Support Annex (CSA) – stanowiących załącznik do umów ramowych ISDA.

Papiery wartościowe otrzymane/złożone jako zabezpieczenie w ramach transakcji z przyrzeczeniem odkupu mogą być zastawione lub sprzedane na czas trwania transakcji, ale muszą być oddane w dacie zapadalności transakcji. Warunki umów również dają prawo każdej ze stron transakcji do rozwiązania powiązanych transakcji w przypadku braku możliwości zwrotu zabezpieczenia.

Aktywa i zobowiązania finansowe, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania i które mogą potencjalnie podlegać kompensacie w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

31.12.2017	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW FINANSOWYCH PREZENTOWANA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	POTENCJALNE KWOTY KOMPENSATY		WARTOŚĆ NETTO	
		INSTRUMENTY FINANSOWE (ZAWIERA OTRZYMANE ZABEZPIECZENIA NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH)	OTRZYMANE ZABEZPIECZENIA PIENIĘŻNE		
AKTYWA FINANSOWE					
	Instrumenty pochodne	1 330 858	-897 385	-265 808	167 665
	RAZEM	1 330 858	-897 385	-265 808	167 665

31.12.2017	WARTOŚĆ BILANSOWA ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH PREZENTOWANA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	POTENCJALNE KWOTY KOMPENSATY		WARTOŚĆ NETTO	
		INSTRUMENTY FINANSOWE (ZAWIERA ZŁOŻONE ZABEZPIECZENIA NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH)	ZŁOŻONE ZABEZPIECZENIA PIENIĘŻNE		
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
	Instrumenty pochodne	2 582 790	-1 472 267	-954 537	155 986
	RAZEM	2 582 790	-1 472 267	-954 537	155 986

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

31.12.2016	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW FINANSOWYCH PREZENTOWANA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	POTENCJALNE KWOTY KOMPENSATY		WARTOŚĆ NETTO
		INSTRUMENTY FINANSOWE (ZAWIERA OTRZYMANE ZABEZPIECZENIA NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH)	OTRZYMANE ZABEZPIECZENIA PIENIĘŻNE	
AKTYWA FINANSOWE				
Instrumenty pochodne	1 890 313	-1 429 548	-182 765	278 000
RAZEM	1 890 313	-1 429 548	-182 765	278 000

31.12.2016	WARTOŚĆ BILANSOWA ZOBOWIĄZAŃ FINANSOWYCH PREZENTOWANA W SPRAWOZDANIU Z SYTUACJI FINANSOWEJ	POTENCJALNE KWOTY KOMPENSATY		WARTOŚĆ NETTO
		INSTRUMENTY FINANSOWE (ZAWIERA ZŁOŻONE ZABEZPIECZENIA NA PAPIERACH WARTOŚCIOWYCH)	ZŁOŻONE ZABEZPIECZENIA PIENIĘŻNE	
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Instrumenty pochodne	3 260 756	-1 429 548	-1 651 984	179 224
RAZEM	3 260 756	-1 429 548	-1 651 984	179 224

Ujawnione powyżej wartości aktywów i zobowiązań finansowych prezentowane są w sprawozdaniu z sytuacji finansowej:

- aktywa i zobowiązania finansowe z tytułu instrumentów pochodnych – na bazie wartości godziwej,
- aktywa i zobowiązania finansowe z tytułu transakcji zakupu/sprzedaży papierów wartościowych z przyrzeczeniem odkupu – na bazie wartości według zamortyzowanego kosztu.

Rekoncyliacja wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych, które podlegają egzekwowalnym porozumieniom ramowym lub podobnym porozumieniom dotyczącym kompensowania, z wartościami prezentowanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

31.12.2017	WARTOŚĆ BILANSOWA NETTO	POZYCJA SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI ZE SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI NIE PODLEGAJĄCYCH UJAWNIENIU W NOCIE DOTYCZĄCEJ KOMPENSOWANIA	NOTA
AKTYWA FINANSOWE					
Instrumenty pochodne	1 254 062	Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	1 351 344	97 282	25
	76 796	Instrumenty zabezpieczające	259 396	182 600	27
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
Instrumenty pochodne	1 724 385	Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	2 036 928	312 543	25
	858 405	Instrumenty zabezpieczające	862 331	3 926	27

31.12.2016	WARTOŚĆ BILANSOWA NETTO	POZYCJA SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI ZE SPRAWOZDANIA Z SYTUACJI FINANSOWEJ	WARTOŚĆ BILANSOWA POZYCJI NIE PODLEGAJĄCYCH UJAWNIENIU W NOCIE DOTYCZĄCEJ KOMPENSOWANIA	NOTA
AKTYWA FINANSOWE					
Instrumenty pochodne	1 833 754	Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	1 955 499	121 745	25
	56 559	Instrumenty zabezpieczające	289 752	233 193	27
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE					
Instrumenty pochodne	1 624 494	Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)	1 949 335	324 841	25
	1 636 262	Instrumenty zabezpieczające	1 638 718	2 456	27

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ogólna charakterystyka procesu monitorowania

Proces monitorowania nakierowany jest na identyfikację symptomów i zagrożeń pojawiających się u klienta, podejmowanie działań zapobiegających pogarszaniu się jakości portfela kredytowego w celu maksymalizacji prawdopodobieństwa odzyskania udostępnionych klientowi środków.

Monitorowanie ryzyka kredytowego obejmuje w szczególności, kontrolę terminowości obsługi zadłużenia, analizę sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, sprawdzanie realizacji warunków umowy kredytowej oraz przyjętych i ustanowionych zabezpieczeń.

Monitoring dużych klientów korporacyjnych dokonywany jest z wykorzystaniem systemu ratingowego oraz danych z wewnętrznych i zewnętrznych źródeł informacji. W przypadku średniego i małego klienta proces monitorowania prowadzony jest przy wykorzystaniu wewnętrznego narzędzia zbudowanego na bazie statystycznego modelu behawioralnego. Efektywność procesu wzmocniona jest dzięki cyklicznym przeglądom portfela kredytowego dokonywanym przez przedstawicieli Pionu Zarządzania Ryzykami i Pionów Biznesowych mających na celu ustalenie rzeczywistej jakości poszczególnych ekspozycji oraz całego portfela kredytowego.

Monitorowanie klienta indywidualnego ma charakter systemowy i jest przeprowadzane na podstawie wyników scoringu behawioralnego.

Ogólna charakterystyka modelu tworzenia odpisów aktualizacyjnych

W Banku odpisy aktualizacyjne tworzone są zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej. Odzwierciedlają one utratę wartości aktywów kredytowych oznaczającą, iż Bank nie będzie w stanie odzyskać należności zgodnie z warunkami umowy. Utrata wartości ekspozycji kredytowych wyceniana jest metodą indywidualną i grupową.

Proces identyfikacji ekspozycji z utratą wartości objętych wyceną indywidualną dokonywany jest z wykorzystaniem wewnętrznego narzędzia i obejmuje następujące etapy:

- określenie czy przesłanka utraty wartości na danej ekspozycji kredytowej została rozpoznana, a przy jej zidentyfikowaniu określenie rodzaju przesłanki i nadanie ekspozycji statusu default,
- oszacowanie przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, pochodzących zarówno z zabezpieczeń jak i działalności klienta,
- wyliczenie odpisu aktualizacyjnego i zaewidencjonowanie go w systemie.

Ekspozycje objęte wyceną grupową klasyfikowane są do kategorii default, w przypadku gdy zaległość w spłacie przekracza 90 dni. Odpis z tytułu utraty wartości dla tych ekspozycji jest wyliczany w oparciu o modele statystyczne.

W przypadku, gdy na ekspozycjach kredytowych przesłanka utraty wartości nie została rozpoznana wyliczany jest odpis na straty poniesione lecz nieujawnione (IBNR) w oparciu o modele statystyczne.

Stosowane modele statystyczne bazują na obserwacjach historycznych, w ramach grup ekspozycji charakteryzujących się zbliżonymi parametrami ryzyka kredytowego.

Modele i parametry wykorzystywane do tworzenia odpisów są poddawane okresowej walidacji.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Analiza jakościowa aktywów finansowych Banku

Ekspozycje Banku na ryzyko kredytowe z tytułu kredytów i pożyczek z rozpoznaną utratą wartości według okresów przeterminowania

	NALEŻNOŚCI OD BANKÓW		KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
WARTOŚĆ BILANSOWA BRUTTO EKSPOZYCJI OCENIANEJ INDYWIDUALNIE Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI				
- nieprzeterminowane	-	-	975 601	633 702
- do 1 miesiąca	-	-	35 274	91 713
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	99 440	16 619
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-	-	94 454	196 924
- powyżej 1 roku do 5 lat	6 833	8 192	1 544 735	2 476 782
- powyżej 5 lat	-	-	2 050 785	1 411 099
Razem brutto	6 833	8 192	4 800 289	4 826 839
ODPIS				
- nieprzeterminowane	-	-	-250 081	-294 032
- do 1 miesiąca	-	-	-23 419	-27 867
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	-84 182	-5 750
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-	-	-33 760	-112 383
- powyżej 1 roku do 5 lat	-6 833	-8 192	-1 091 124	-1 538 621
- powyżej 5 lat-	-	-	-1 607 718	-1 139 166
Razem odpis	-6 833	-8 192	-3 090 284	-3 117 819
Wartość bilansowa netto ekspozycji ocenianej indywidualnie z rozpoznaną utratą wartości	-	-	1 710 005	1 709 020
WARTOŚĆ BILANSOWA BRUTTO EKSPOZYCJI OCENIANEJ GRUPOWO Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI				
- nieprzeterminowane	-	-	211 456	158 064
- do 1 miesiąca	-	-	57 971	68 614
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	66 230	54 001
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-	-	293 001	275 341
- powyżej 1 roku do 5 lat	-	-	1 015 377	1 165 552
- powyżej 5 lat	9 800	9 800	751 207	905 203
Razem brutto	9 800	9 800	2 395 242	2 626 775
ODPIS				
- nieprzeterminowane	-	-	-74 083	-47 813
- do 1 miesiąca	-	-	-18 995	-20 823
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-	-	-23 681	-18 903
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-	-	-153 717	-143 406
- powyżej 1 roku do 5 lat	-	-	-859 579	-930 466
- powyżej 5 lat	-9 800	-9 800	-662 591	-834 950
Razem odpis	-9 800	-9 800	-1 792 646	-1 996 361
Wartość bilansowa netto ekspozycji ocenianej grupowo z rozpoznaną utratą wartości	-	-	602 596	630 414

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycje Banku na ryzyko kredytowe z tytułu kredytów i pożyczek bez rozpoznanej utraty wartości według okresów przeterminowania

	NALEŻNOŚCI OD BANKÓW		KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (*)			
			PRZEDSIĘBIORSTWA		LUDNOŚĆ	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
WARTOŚĆ BILANSOWA BRUTTO EKSPOZYCJI BEZ ROZPOZNANEJ UTRATY WARTOŚCI						
- nieprzeterminowane	2 693 230	3 455 272	65 436 872	61 768 472	60 067 833	53 518 115
- do 30 dni	-	-	66 232	94 810	976 696	1 269 909
- powyżej 30 dni do 60 dni	-	-	19 212	11 356	177 766	169 422
- powyżej 60 dni	-	-	85 808	83 182	176 026	178 158
Razem brutto	2 693 230	3 455 272	65 608 124	61 957 820	61 398 321	55 135 604
ODPIS IBNR						
- nieprzeterminowane	-300	-593	-303 258	-264 727	-93 073	-79 646
- do 30 dni	-	-	-2 660	-4 999	-24 877	-30 590
- powyżej 30 dni do 60 dni	-	-	-2 649	-1 322	-11 275	-9 530
- powyżej 60 dni	-	-	-1 053	-1 327	-7 023	-7 118
Razem odpis IBNR	-300	-593	-309 620	-272 375	-136 248	-126 884
Wartość bilansowa netto ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości	2 692 930	3 454 679	65 298 504	61 685 445	61 262 073	55 008 720

(*) Kwoty pożyczek udzielonych klientom uwzględniają weksle uprawnione do redyskontowania w Banku Centralnym.

Ekspozycje Banku na ryzyko kredytowe z tytułu kredytów i pożyczek według kryterium wystąpienia przesłanek utraty wartości

	NALEŻNOŚCI OD BANKÓW		KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM (*)	
	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016
EKSPOZYCJE Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI				
wartość bilansowa brutto	16 633	17 992	7 195 531	7 453 614
odpis	-16 633	-17 992	-4 882 930	-5 114 180
Razem netto	-	-	2 312 601	2 339 434
EKSPOZYCJE Z PRZESŁANKAMI UTRATY WARTOŚCI, DLA KTÓRYCH NIE STWIERDZONO UTRATY WARTOŚCI				
wartość bilansowa brutto, w tym:	-	-	83 300	23 231
<i>ekspozycje, w przypadku, których w zdyskontowanych oczekiwanych przyszłych przepływach pieniężnych uwzględniono wartość zabezpieczeń, w tym:</i>	-	-	83 300	23 231
<i>ekspozycje przeterminowane</i>	-	-	9 368	7 338
odpis IBNR	-	-	-7 629	-2 380
Razem netto	-	-	75 671	20 851
EKSPOZYCJE BEZ PRZESŁANEK UTRATY WARTOŚCI				
wartość bilansowa brutto	2 693 230	3 455 272	126 923 145	117 070 193
odpis IBNR	-300	-593	-438 239	-396 879
Razem netto	2 692 930	3 454 679	126 484 906	116 673 314

(*) Kwoty pożyczek udzielonych klientom uwzględniają weksle uprawnione do redyskontowania w Banku Centralnym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Podział ekspozycji z tytułu dłużnych papierów wartościowych według ratingów agencji Standard & Poor's według stanu na 31 grudnia 2017 roku

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE					
RATING	PRZEZNACZONE DO OBROTU	DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY	UTRZYMYWANE DO TERMINU WYMAGALNOŚCI	NABYTE W RAMACH TRANSAKCJI Z PRZYRZECZENIEM ODSPRZEDAŻY (***)	RAZEM
AA+ do AA-	-	722 151	-	-	722 151
A+ do A-	1 646 757	20 695 128	3 335 371	492 419	26 169 675
bez ratingu	88 011	11 718 765 (*)	31 453 (**)	-	11 838 229
Razem	1 734 768	33 136 044	3 366 824	492 419	38 730 055

(*) W tym bony pieniężne NBP o wartości 11 066 168 tys. zł.

(**) W tym bony pieniężne NBP o wartości 31 453 tys. zł.

(***) Wartość godziwa dłużnych papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży.

Podział ekspozycji z tytułu dłużnych papierów wartościowych według ratingów agencji Standard & Poor's według stanu na 31 grudnia 2016 roku

DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE					
RATING	PRZEZNACZONE DO OBROTU	DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY	UTRZYMYWANE DO TERMINU WYMAGALNOŚCI	NABYTE W RAMACH TRANSAKCJI Z PRZYRZECZENIEM ODSPRZEDAŻY (***)	RAZEM
AA+ do AA-	-	327 613	-	-	327 613
A+ do A-	654 918	24 580 189	2 905 255	700 960	28 841 322
bez ratingu	66 113	6 903 060 (*)	20 606 (**)	-	6 989 779
Razem	721 031	31 810 862	2 925 861	700 960	36 158 714

(*) W tym bony pieniężne NBP o wartości 5 978 629 tys. zł.

(**) W tym bony pieniężne NBP o wartości 20 606 tys. zł.

(***) Wartość godziwa dłużnych papierów wartościowych nabytych w ramach transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży.

Podział aktywów z tytułu instrumentów pochodnych według ratingów agencji Standard & Poor's według stanu na 31 grudnia 2017 roku

RATING	INSTRUMENTY POCHODNE						RAZEM
	HANDLOWE			ZABEZPIECZAJĄCE			
	BANKI	POZOSTAŁE INSTYTUCJE FINANSOWE	PODMIOTY NIEFINANSOWE	BANKI	POZOSTAŁE INSTYTUCJE FINANSOWE	PODMIOTY NIEFINANSOWE	
AAA	129	-	-	-	-	-	129
AA+ do AA-	59 784	-	-	-	-	-	59 784
A+ do A-	588 677	102 882	-	40 143	-	-	731 702
BBB+ do BBB-	40 019	-	-	-	-	-	40 019
bez ratingu	227 026	67 080	265 747	36 653	182 600	-	779 106
Razem	915 635	169 962	265 747	76 796	182 600	-	1 610 740

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Podział aktywów z tytułu instrumentów pochodnych według ratingów agencji Standard & Poor's według stanu na 31 grudnia 2016 roku

RATING	INSTRUMENTY POCHODNE						RAZEM
	HANDLOWE			ZABEZPIECZAJĄCE			
	BANKI	POZOSTAŁE INSTYTUCJE FINANSOWE	PODMIOTY NIEFINANSOWE	BANKI	POZOSTAŁE INSTYTUCJE FINANSOWE	PODMIOTY NIEFINANSOWE	
AAA	143	-	-	-	-	-	143
AA+ do AA-	75 047	-	-	1 044	-	-	76 091
A+ do A-	581 997	179 546	-	22 224	-	-	783 767
BBB+ do BBB-	379 748	-	-	4 414	-	-	384 162
bez ratingu	344 785	69 631	324 602	26 868	235 202	-	1 001 088
Razem	1 381 720	249 177	324 602	54 550	235 202	-	2 245 251

Praktyki „forbearance”

W nawiązaniu do dokumentu 2012/853 wydanego przez Europejski Urząd Nadzoru Giełd i Papierów Wartościowych (ESMA) oraz instrukcji wydanych przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego w zakresie ujawnień dotyczących ekspozycji forborne, Bank we współpracy z podmiotem dominującym, wdrożył proces klasyfikacji tego rodzaju ekspozycji.

Ekspozycje forborne są to umowy kredytowe, co do których zastosowano praktyki „forbearance”. Praktyki „forbearance” występują w sytuacjach, w których uznaje się, że kredytobiorca z powodu trudności finansowych, nie jest w stanie wykonać warunków umowy. W związku z tymi trudnościami, Bank zmienia warunki umowy w sposób, umożliwiający kredytobiorcy całkowitą lub częściową obsługę zadłużenia lub jego refinansowanie. Zmiana warunków umowy może obejmować m.in. obniżenie oprocentowania, rat kapitałowych, naliczonych odsetek, bądź zmianę harmonogramu spłat kapitału i/lub odsetek.

W szczególności Bank uznaje za praktyki „forbearance” następujące przypadki:

- renegotjowana umowa była sklasyfikowana jako ekspozycja z rozpoznaną utratą wartości, a zmiany zostały dokonane w ramach procesów restrukturyzacyjnych,
- renegotjowana umowa była w całości lub częściowo przeterminowana powyżej 30 dni (bez stwierdzonej utraty wartości) przynajmniej raz w ciągu ostatnich 3 miesięcy przed datą renegotjacji lub byłaby w całości lub częściowo przeterminowana powyżej 30 dni, gdyby nie dokonano renegotjacji,
- w tym samym lub bliskim terminie udzielenia dodatkowego finansowania przez Bank, kredytobiorca dokonał spłaty kapitału lub odsetek z tytułu innej umowy w Banku, która była w całości lub częściowo przeterminowana powyżej 30 dni w ciągu ostatnich 3 miesięcy przed datą refinansowania.

Klasyfikacji ekspozycji forborne zaprzestaje się w przypadku spełnienia wszystkich poniższych warunków:

- umowa jest uznawana jako ekspozycja bez przesłanki utraty wartości,
- upłynął co najmniej 2 letni okres próbny od daty uznania ekspozycji forborne jako ekspozycji bez przesłanki utraty wartości,
- miały miejsce regularne spłaty istotnych kwot kapitału i/lub odsetek,
- żadna z ekspozycji dłużnika nie była przeterminowana powyżej 30 dni w okresie próbnym ekspozycji forborne.

Praktyki „forbearance” nie mają zastosowania w przypadku, gdy trudności finansowe kredytobiorcy nie są czynnikiem determinującym modyfikowanie warunków umownych lub refinansowanie.

Umowy „forbearance” objęte są procesem monitorowania pod kątem wywiązywania się ze zobowiązań zawartych w umowie. Zarządzanie umowami, w których wystąpił przypadek praktyk „forbearance” i bieżący monitoring tych umów należy do dedykowanych jednostek Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Na moment klasyfikacji ekspozycji jako forborne i na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości ekspozycji. Zasady rachunkowości w odniesieniu do oceny i procesu ustalenia rezerw dla ekspozycji forborne zasadniczo pokrywają się z zasadami ustalania rezerw według MSR 39, tj. jeśli istnieją obiektywne przesłanki wystąpienia straty z tytułu utraty wartości kredytów wycenianych według zamortyzowanego kosztu, kwota straty jest wyliczana jako różnica pomiędzy wartością bilansową kredytu, a wartością bieżącą przewidywanych przyszłych przepływów pieniężnych (za wyjątkiem przyszłych strat, które jeszcze nie zostały rozpoznane) zdyskontowaną za pomocą pierwotnej efektywnej stopy procentowej kredytu.

Gdy praktyki „forbearance” prowadzą do wyłączenia z bilansu pierwotnego kredytu, Bank rozpoznaje nowy kredyt w jego wartości godziwej. Różnica pomiędzy wartością księgową pierwotnego kredytu, a wartością godziwą nowego kredytu jest księgowana w rachunku zysków i strat.

Bank dokonuje też szczegółowej analizy charakterystyki ryzyka kredytowego aktywów, dla których zastosowano praktyki „forbearance”, pod kątem indywidualnej lub portfelowej oceny utraty wartości.

Udział ekspozycji forborne w portfelu kredytowym Banku

	31.12.2017	31.12.2016
KREDYTY I POŻYCZKI UDZIELONE KLIENTOM		
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	126 560 577	116 694 165
ekspozycje forborne	664 135	521 923
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	2 312 601	2 339 434
ekspozycje forborne	1 459 420	1 423 229
Razem netto, w tym:	128 873 178	119 033 599
ekspozycje forborne	2 123 555	1 945 152

Analiza jakościowa ekspozycji forborne

	31.12.2017	31.12.2016
Ekspozycje bez rozpoznanej utraty wartości		
Wartość bilansowa brutto	676 581	534 259
Odpisy IBNR	-12 446	-12 336
Wartość bilansowa netto	664 135	521 923
Ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości		
Wartość bilansowa brutto, w tym:	3 234 128	3 091 811
ekspozycje oceniane indywidualnie	2 845 179	2 765 086
ekspozycje oceniane grupowo	388 949	326 725
Odpisy aktualizujące, w tym:	-1 774 708	-1 668 582
ekspozycje oceniane indywidualnie	-1 594 747	-1 518 812
ekspozycje oceniane grupowo	-179 961	-149 770
Wartość bilansowa netto	1 459 420	1 423 229
Razem wartość bilansowa netto	2 123 555	1 945 152

Bank posiada zabezpieczenia dla ekspozycji forborne w kwocie 983 044 tys. zł na 31 grudnia 2017 roku (942 225 tys. zł na 31 grudnia 2016 roku).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Analiza jakościowa ekspozycji forborne według okresów przeterminowania

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość bilansowa brutto ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	676 581	534 259
- nieprzeterminowane	628 675	449 697
- do 30 dni	23 597	59 739
- powyżej 30 dni do 60 dni	13 341	14 172
- powyżej 60 dni	10 968	10 651
Odpisy IBNR dla ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	-12 446	-12 336
- nieprzeterminowane	-9 538	-7 639
- do 30 dni	-1 228	-3 012
- powyżej 30 dni do 60 dni	-1 079	-1 020
- powyżej 60 dni	-601	-665
Wartość bilansowa brutto ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	3 234 128	3 091 811
- nieprzeterminowane	1 008 390	623 317
- do 1 miesiąca	52 846	135 962
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	46 688	36 283
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	108 778	198 096
- powyżej 1 roku do 5 lat	1 369 427	2 015 678
- powyżej 5 lat	647 999	82 475
Odpisy aktualizujące dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	-1 774 708	-1 668 582
- nieprzeterminowane	-317 947	-273 702
- do 1 miesiąca	-16 814	-42 111
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-16 832	-13 064
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-43 956	-113 155
- powyżej 1 roku do 5 lat	-956 366	-1 165 597
- powyżej 5 lat	-422 793	-60 953
Razem wartość bilansowa netto	2 123 555	1 945 152

Zmiany wartości bilansowej netto ekspozycji forborne

	2017	2016
Wartość netto na początek okresu	1 945 152	1 867 181
Wartość ekspozycji ujętych w okresie	738 324	526 305
Wartość ekspozycji wyłączonych w okresie	-149 565	-191 032
Zmiana odpisów aktualizujących	-114 473	-115 927
Inne zmiany	-295 883	-141 375
Wartość netto na koniec okresu	2 123 555	1 945 152
Przychody odsetkowe	133 757	134 743

Ekspozycje forborne według typu działania

	31.12.2017	31.12.2016
Zmiana warunków umowy	3 738 310	3 432 795
Refinansowanie	172 399	193 275
Wartość bilansowa brutto	3 910 709	3 626 070
Odpisy aktualizujące wartość należności	-1 787 154	-1 680 918
Razem wartość bilansowa netto	2 123 555	1 945 152

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycje forborne według struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty na nieruchomości	1 616 774	1 241 146
Kredyty w rachunku bieżącym	275 530	264 371
Kredyty operacyjne	958 423	977 785
Kredyty na inwestycje	761 581	844 813
Kredyty gotówkowe	196 501	221 506
Pozostałe kredyty i pożyczki	101 900	76 449
Wartość bilansowa brutto	3 910 709	3 626 070
Odpisy aktualizujące wartość należności	-1 787 154	-1 680 918
Razem wartość bilansowa netto	2 123 555	1 945 152

Ekspozycje forborne według struktury branżowej

	31.12.2017	31.12.2016
Przedsiębiorstwa:	3 358 210	3 056 648
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	879 952	469 314
Budownictwo	836 437	779 262
Przetwórstwo przemysłowe	672 408	756 890
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	508 804	552 400
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	185 439	201 257
Handel hurtowy i detaliczny	124 777	151 160
Górnictwo i wydobywanie	57 084	57 156
Transport i gospodarka magazynowa	49 495	52 817
Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo	23 120	14 495
Pozostałe branże	20 694	21 897
Osoby fizyczne	552 499	569 422
Wartość bilansowa brutto	3 910 709	3 626 070
Odpisy aktualizujące wartość należności	-1 787 154	-1 680 918
Razem wartość bilansowa netto	2 123 555	1 945 152

Ekspozycje forborne według struktury geograficznej

	31.12.2017	31.12.2016
Polska	3 609 562	3 278 979
Ukraina	271 325	319 396
Cypr	28 747	26 874
Pozostałe kraje	1 075	821
Wartość bilansowa brutto	3 910 709	3 626 070
Odpisy aktualizujące wartość należności	-1 787 154	-1 680 918
Razem wartość bilansowa netto	2 123 555	1 945 152

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Koncentracja ryzyka kredytowego

Zgodnie z obowiązującymi przepisami zaangażowanie Banku Pekao S.A. wobec jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie nie może przekroczyć 25% funduszy własnych Banku. W 2017 roku limity maksymalnego zaangażowania nie zostały przekroczone.

a) Według poszczególnych podmiotów:

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 10 NAJWIĘKSZYCH KLIENTÓW BANKU	UDZIAŁ % W PORTFELU
Klient 1	2,9%
Klient 2	1,3%
Klient 3	1,2%
Klient 4	1,0%
Klient 5	0,8%
Klient 6	0,7%
Klient 7	0,7%
Klient 8	0,7%
Klient 9	0,6%
Klient 10	0,5%
Razem	10,4%

b) Według grup kapitałowych:

Według stanu na 31 grudnia 2017 roku

ZAANGAŻOWANIE WOBEC 5 NAJWIĘKSZYCH GRUP KAPITAŁOWYCH BĘDĄCYCH KLIENTAMI BANKU	UDZIAŁ % W PORTFELU
Grupa 1	4,4%
Grupa 2	1,5%
Grupa 3	1,5%
Grupa 4	1,0%
Grupa 5	0,9%
Razem	9,3%

c) Według branż:

Ograniczeniu ryzyka kredytowego związanego z nadmierną koncentracją sektorową służy system kształtowania sektorowej struktury zaangażowania. Obejmuje on ustalanie wskaźników koncentracji sektorowej, monitorowanie portfela kredytowego oraz procedury wymiany informacji. System ten dotyczy zaangażowania kredytowego w poszczególne rodzaje działalności gospodarczej sklasyfikowane według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD).

Wskaźniki koncentracji ustalane są w oparciu o obecny poziom zaangażowania Banku w dany sektor oraz ocenę ryzyka danego sektora. Okresowe porównywanie zaangażowania Banku z obowiązującymi wskaźnikami koncentracji pozwala na bieżącą identyfikację sektorów, w których może wystąpić nadmierna koncentracja ryzyka. W przypadku zaistnienia takiej sytuacji, dokonywana jest analiza obejmująca ocenę kondycji ekonomicznej sektora z uwzględnieniem zarówno dotychczasowych jak i prognozowanych trendów oraz ocenę jakości zaangażowania w dany sektor. Działania te pozwalają na formułowanie polityki Banku ograniczającej ryzyko sektorowe oraz bieżące jej dostosowywanie do zmieniających się warunków.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Strukturę zaangażowania według sektorów prezentuje poniższa tabela

SEGMENT BRANŻOWY	31.12.2017	31.12.2016
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych	14,2%	14,2%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	12,9%	11,9%
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	10,1%	9,1%
Administracja publiczna i obrona narodowa	9,3%	10,5%
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę	6,6%	7,5%
Budownictwo	6,3%	6,5%
Transport i gospodarka magazynowa	5,2%	5,4%
Produkcja metali, wyrobów metalowych oraz maszyn	5,0%	4,8%
Produkcja wyrobów chemicznych, farmaceutycznych oraz petrochemia	5,0%	4,3%
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	4,2%	4,0%
Pozostała produkcja	6,2%	6,7%
Pozostałe sektory	15,0%	15,1%
Razem	100,0%	100,0%

Kredyty w CHF dla ludności

Bank Pekao S.A. nie udziela kredytów w CHF dla ludności od 2003 roku. Niemal cały portfel kredytów w CHF dla ludności był udzielony przed sierpniem 2006 roku przez Bank BPH S.A., a następnie przejęty przez Bank Pekao S.A. w wyniku połączenia.

W ostatnim czasie pojawiło się kilka propozycji restrukturyzacji kredytów hipotecznych w CHF dla ludności. Proponowane rozwiązania są w fazie dyskusji i mogą ulec znaczącej zmianie. W związku z tym Bank nie jest w stanie na chwilę obecną wiarygodnie oszacować wpływu proponowanych rozwiązań na sprawozdanie finansowe. Biorąc jednak pod uwagę stosunkowo niewielki udział tych kredytów w aktywach oraz znikomy udział w rynku, Bank ocenia, iż ewentualne przyjęte rozwiązania nie powinny istotnie wpłynąć na sytuację finansową Banku.

Poniższe tabele przedstawiają strukturę i jakość portfela kredytów w CHF dla ludności.

Wartość brutto i netto kredytów w CHF dla ludności

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość bilansowa brutto ekspozycji, w tym:	3 169 019	4 103 581
- ekspozycje denominowane w CHF	3 149 127	4 072 572
- ekspozycje indeksowane do CHF	19 892	31 009
Odpisy aktualizujące wartość ekspozycji, w tym:	-74 068	-88 990
- ekspozycje denominowane w CHF	-73 782	-88 663
- ekspozycje indeksowane do CHF	-286	-327
Wartość bilansowa netto ekspozycji, w tym:	3 094 951	4 014 591
- ekspozycje denominowane w CHF	3 075 345	3 983 909
- ekspozycje indeksowane do CHF	19 606	30 682

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Analiza jakościowa kredytów dla ludności w CHF

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość bilansowa brutto ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	3 029 027	3 940 307
- nieprzeterminowane	2 872 144	3 629 664
- do 30 dni	116 099	254 847
- powyżej 30 dni do 60 dni	30 541	42 417
- powyżej 60 dni	10 243	13 379
Odpisy IBNR dla ekspozycji bez rozpoznanej utraty wartości, w tym:	-7 371	-10 208
- nieprzeterminowane	-3 420	-3 812
- do 30 dni	-2 231	-4 341
- powyżej 30 dni do 60 dni	-1 268	-1 465
- powyżej 60 dni	-452	-590
Wartość bilansowa brutto ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	139 992	163 274
- nieprzeterminowane	31 833	27 090
- do 1 miesiąca	9 843	13 256
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	8 076	12 014
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	13 271	24 676
- powyżej 1 roku do 5 lat	41 292	50 362
- powyżej 5 lat	35 677	35 876
Odpisy aktualizujące dla ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości, w tym:	-66 697	-78 782
- nieprzeterminowane	-6 600	-5 769
- do 1 miesiąca	-1 914	-2 610
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	-1 652	-2 712
- powyżej 3 miesięcy do 1 roku	-4 181	-8 636
- powyżej 1 roku do 5 lat	-24 951	-31 571
- powyżej 5 lat	-27 399	-27 484
Razem wartość bilansowa netto	3 094 951	4 014 591

Na dzień 31 grudnia 2017 roku średnie LTV dla portfela kredytów hipotecznych w CHF dla ludności należącego do Banku wyniosło 45,7% (na dzień 31 grudnia 2016 roku - 55,5%), przy średnim wskaźniku LTV dla całego portfela wynoszącym 64,3% (na dzień 31 grudnia 2016 roku - 66,0%).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ekspozycje kredytowe wobec Ukrainy

Na dzień 31 grudnia 2017 roku bilansowa wartość netto pozostałych ekspozycji wobec Ukrainy wynosiła 28 milionów złotych (co stanowi 0,02% całkowitej ekspozycji Banku), mniej o 83 miliony złotych w porównaniu do końca grudnia 2016 roku.

Poniższa tabela przedstawia ekspozycje Banku wobec Ukrainy

	31.12.2017	31.12.2016
Ekspozycje bilansowe		
Należności od banków	-	-
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	273 941	320 736
Wartość brutto	273 941	320 736
IBNR / Odpis z tytułu utraty wartości	-246 012	-209 687
Wartość netto	27 929	111 049
Ekspozycje pozabilansowe		
Udzielone linie kredytowe	263	428
Wartość brutto	263	428
IBNR	-	-
Wartość netto	263	428

5.3 Ryzyko rynkowe

W prowadzonej działalności Bank jest narażony na ryzyko rynkowe, którego źródłem są zmiany parametrów rynkowych. Ryzyko rynkowe to ryzyko obniżenia wyniku finansowego lub kapitału Banku na skutek zmian rynkowych. Podstawowymi czynnikami ryzyka rynkowego są:

- stopy procentowe,
- kursy walutowe,
- ceny kapitałowych papierów wartościowych,
- ceny towarów.

W Banku funkcjonuje system zarządzania ryzykiem rynkowym, stanowiący strukturalno-organizacyjne i metodologiczne ramy, mające na celu utrzymanie struktury bilansu i pozycji pozabilansowych w zgodzie z zakładanymi celami strategicznymi.

Głównym celem strategii zarządzania ryzykiem rynkowym jest optymalizowanie wyników finansowych w taki sposób by realizowane były cele Banku przy jednoczesnym utrzymaniu ekspozycji na ryzyko rynkowe w ramach apetytu na ryzyko określonego przez limity zatwierdzone przez Zarząd i Radę Nadzorczą.

Organizacja procesu zarządzania ryzykiem rynkowym bazuje na trójstopniowym systemie kontroli zgodnym z międzynarodowymi najlepszymi praktykami bankowymi i rekomendacjami nadzoru bankowego. Proces zarządzania ryzykiem rynkowym oraz procedury go regulujące uwzględniają podział na księgę handlową i bankową.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ryzyko rynkowe księgi handlowej

Zarządzając ryzykiem rynkowym księgi handlowej Bank dąży do optymalizowania wyników finansowych oraz zapewnienia maksymalnie wysokiej jakości obsługi klientów Banku w zakresie dostępu do rynku (market making) pozostając w ramach limitów zatwierdzonych przez Zarząd i Radę Nadzorczą.

Głównym narzędziem pomiaru ryzyka rynkowego księgi handlowej jest model wartości zagrożonej (VaR). Wartość ta odzwierciedla poziom jednodniowej straty, która może zostać przekroczona z prawdopodobieństwem nie większym niż 1%. Wartość miary VaR wyznaczana jest metodą symulacji historycznej na podstawie 2-letniej historii obserwacji dynamiki czynników ryzyka rynkowego. Zbiór czynników uwzględnianych przy wyliczaniu VaR obejmuje wszystkie istotne czynniki rynkowe brane pod uwagę przy wycenie instrumentów finansowych za wyjątkiem specyficznego ryzyka kredytowego emitenta i kontrahenta. Szacowanie wpływu zmian czynników rynkowych na bieżącą wartość danego portfela odbywa się z wykorzystaniem pełnej rewaluacji (jako różnica między wartością portfela po zmianie poziomów parametrów rynkowych o historycznie zaobserwowane zmiany czynników a bieżącą wartością portfela). Dla tak wyznaczonego zbioru prawdopodobnych zmian wartości portfela (dystrybuanty) wyznaczany jest VaR jako 1%-kwantyl.

Model poddawany jest bieżącej statystycznej weryfikacji poprzez porównanie wartości VaR do rzeczywistych i rewaluacyjnych wyników. Analizy za rok 2017, jak również za 2016 rok, potwierdzają adekwatność stosowanego modelu.

Kształtowanie się w latach 2017 i 2016 ekspozycji ryzyka rynkowego portfela handlowego Banku w ujęciu miary Value at Risk przedstawiają poniższe tabele:

	31.12.2017	WIELKOŚĆ MINIMALNA	WIELKOŚĆ ŚREDNIA	WIELKOŚĆ MAKSYMALNA
ryzyko walutowe	739	13	364	1 918
ryzyko stopy procentowej	791	496	1 013	1 925
Portfel handlowy	1 058	533	1 150	3 030

	31.12.2016	WIELKOŚĆ MINIMALNA	WIELKOŚĆ ŚREDNIA	WIELKOŚĆ MAKSYMALNA
ryzyko walutowe	60	14	275	1 958
ryzyko stopy procentowej	819	804	1 106	1 677
Portfel handlowy	845	845	1 207	2 309

Ryzyko stopy procentowej księgi bankowej

Zarządzając ryzykiem stopy procentowej księgi bankowej Bank kieruje się celem zabezpieczenia wartości ekonomicznej kapitału oraz realizacji założonego wyniku odsetkowego w ramach przyjętych limitów. Pozycja finansowa Banku w odniesieniu do zmieniających się stóp procentowych monitorowana jest poprzez lukę stopy procentowej (lukę przeszacowania), analizę duration, analizy wrażliwości, symulacje szokowe (stress testing) oraz VaR. Pomiar ryzyka stopy procentowej księgi bankowej przeprowadzany jest generalnie z częstotliwością miesięczną.

W poniższej tabeli przedstawiono kształtowanie się poziomu kontraktowej wrażliwości dochodu odsetkowego (NII) na zmianę stóp procentowych o 100 p.b. oraz wartości ekonomicznej kapitału Banku (EVE) na zmianę stóp procentowych o 200 p.b. według stanu na koniec grudnia 2017 i 2016 roku. W obu analizach zakładana jest natychmiastowa zmiana stóp rynkowych. Oprocentowanie produktów bankowych zmienia się zgodnie z zapisami umownymi, przy czym w przypadku kontraktowej NII, dla depozytów od klientów detalicznych, uwzględnia się ograniczenie spadku stóp przez zero. W przypadku wrażliwości EVE dla depozytów bieżących w PLN stosowany jest model urealnający profil ich przeszacowania.

WRAŻLIWOŚĆ W %	31.12.2017	31.12.2016
NII	-8,04	-8,00
EVE	0,65	-0,89

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe jest zarządzane łącznie dla księgi handlowej i bankowej. Celem zarządzania ryzykiem kursu walutowego jest kształtowanie profilu walutowego pozycji bilansowych i pozabilansowych tak, aby pozostawał on w ramach wewnętrznych limitów.

Kształtowanie się ryzyka walutowego Banku w ujęciu miary Value at Risk przedstawia poniższa tabela:

WALUTA	31.12.2017	31.12.2016
Waluty razem (*)	782	183

(*) VaR zaprezentowany w pozycji „Waluty razem” stanowi obliczenie wielkości VaR dla całego portfela, a więc uwzględnia zależności korelacyjne pomiędzy walutami.

Pozycja walutowa Banku

31.12.2017	OPERACJE BILANSOWE		OPERACJE POZABILANSOWE - INSTRUMENTY POCHODNE		POZYCJA NETTO
	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA	POZYCJA DŁUGA	POZYCJA KRÓTKA	
EUR	17 972 461	18 576 246	12 845 293	12 286 334	-44 826
USD	4 764 950	8 140 879	9 031 037	5 582 828	72 280
CHF	3 189 863	596 078	4 130 033	6 726 102	-2 284
GBP	267 299	946 157	786 010	104 930	2 222
CZK	188 269	336 573	158 242	9 956	-18
Pozostałe waluty	326 178	229 077	147 429	243 119	1 411
RAZEM	26 709 020	28 825 010	27 098 044	24 953 269	28 785

31.12.2016	OPERACJE BILANSOWE		OPERACJE POZABILANSOWE - INSTRUMENTY POCHODNE		POZYCJA NETTO
	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA	POZYCJA DŁUGA	POZYCJA KRÓTKA	
EUR	19 671 015	15 647 626	12 841 581	16 829 373	35 597
USD	5 185 673	7 692 982	6 416 406	3 980 769	-71 672
CHF	4 115 624	677 268	4 487 951	7 931 700	-5 393
GBP	211 993	869 070	687 217	29 324	816
CZK	34 786	529 413	602 343	107 358	358
Pozostałe waluty	262 334	163 986	208 033	304 055	2 326
RAZEM	29 481 425	25 580 345	25 243 531	29 182 579	-37 968

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5.4 Ryzyko płynności

Celem zarządzania ryzykiem płynności jest:

- zapewnienie i utrzymywanie zdolności Banku do wywiązywania się zarówno z bieżących jak i z przyszłych zobowiązań, z uwzględnieniem kosztów pozyskania płynności i rentowności kapitałów własnych,
- zapobieganie wystąpieniu sytuacji kryzysowej, oraz
- określenie rozwiązań na przetrwanie sytuacji kryzysowej, w przypadku jej ewentualnego wystąpienia.

W Banku funkcjonuje scentralizowany system zarządzania ryzykiem płynności obejmujący bieżące zarządzanie płynnością i kontrolę pierwszego poziomu sprawowane przez odpowiedzialne jednostki, kontrolę drugiego poziomu dokonywaną przez dedykowaną jednostkę Pionu Zarządzania Ryzykami oraz niezależny audyt.

Zarządzanie płynnością w Banku prowadzone jest w horyzoncie śróddziennym, krótko- oraz długoterminowym. Analiza płynności śróddziennej dotyczy przepływów realizowanych w ciągu dnia, poprzez krótkoterminową analizę płynności rozumiany jest system pomiaru płynności w horyzoncie do roku, a analiza długoterminowa obejmuje okres powyżej jednego roku. Ze względu na specyfikę stosowanych narzędzi i technik zarządzania ryzykiem płynności Bank zarządza płynnością bieżącą i średnioterminową wspólnie z płynnością krótkoterminową.

Kontrola płynności odbywa się w ramach ciągłego procesu wyznaczania i analizy wartości szeregu wskaźników i miar dotyczących płynności śróddziennej, krótkoterminowej oraz długoterminowej. Częstotliwość ich monitorowania jest dopasowana do specyficznego aspektu płynności – np. dzienna dla płynności krótkoterminowej, miesięczna dla płynności długoterminowej. Wskaźniki i miary płynności podlegają procesowi formalnego limitowania. Wykorzystanie limitów jest regularnie monitorowane i przedstawiane kierownictwu Banku. W przypadku stwierdzenia przekroczenia uruchamiany jest proces eskalacji mający na celu poinformowanie decydentów i ostatecznie przywrócenie ekspozycji ryzyka płynności do akceptowalnych poziomów.

Integralną częścią procesu kontroli płynności Banku jest scenariuszowa analiza testów warunków skrajnych przeprowadzana w trybie miesięcznym. W jej ramach oceniana jest płynność Banku w przypadku wystąpienia kryzysu na rynkach finansowych i/lub kryzysu wywołanego przez czynniki wewnętrzne, specyficzne dla Banku.

Zarządzając płynnością, Bank szczególną uwagę zwraca na płynność w walutach obcych, co znajduje odzwierciedlenie w monitorowaniu, limitowaniu i kontrolowaniu płynności osobno dla poszczególnych istotnych walut, monitorowaniu zapotrzebowania na bieżącą i przyszłą płynność walutową i w przypadku zidentyfikowania takiej potrzeby jej zabezpieczeniu z wykorzystaniem swapów walutowych. Bank monitoruje także potencjalny wpływ na płynność konieczności wnoszenia depozytów zabezpieczających transakcje pochodne.

W celu zdefiniowania zasad zarządzania płynnością w sytuacji awaryjnej Bank wprowadził zatwierdzoną przez Zarząd Banku „Politykę zarządzania płynnością w sytuacji awaryjnej”, która określa procedury awaryjnego postępowania w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych. Polityka ta uwzględnia codzienne monitorowanie systemowych i specyficznych dla Banku wskaźników ostrzegawczych oraz trzy stopnie zagrożenia płynności w zależności od poziomu wskaźników ostrzegawczych, sytuacji Banku i rynkowej. Określa również źródła pokrycia przewidywanego wpływu środków pieniężnych z Banku. W dokumencie tym określone zostały również procedury monitorowania stanów płynności, procedury działań awaryjnych, zespoły zadaniowe przywracające płynność Banku oraz zakres odpowiedzialności kierownictwa Banku za podejmowanie niezbędnych decyzji związanych z przywróceniem wymaganego poziomu płynności finansowej Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniżej zaprezentowane zostały podstawowe informacje ilościowe dotyczące sytuacji płynnościowej Banku na koniec 2017 roku w porównaniu do końca 2016 roku. Obejmują one strukturę zobowiązań finansowych według umownych terminów zapadalności (kontraktowo), urealnioną lukę płynności oraz przepływy finansowe dotyczące pochodnych transakcji pozabilansowych.

Struktura zobowiązań finansowych według umownych terminów zapadalności (*)

31.12.2017	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA BILANSOWE						
Zobowiązania wobec banków (**)	1 928 108	17 075	1 931	573 489	984 799	3 505 402
Zobowiązania wobec klientów	113 202 543	15 231 425	18 373 399	411 396	34 176	147 252 939
Emisje własne	162 449	311 588	947 126	62 145	-	1 483 308
Zobowiązania podporządkowane	-	-	35 606	180 573	1 526 158	1 742 337
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	-	-	-	309 328	160 120	469 448
Razem	115 293 100	15 560 088	19 358 062	1 536 931	2 705 253	154 453 434
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE						
Udzielone zobowiązania pozabilansowe dotyczące finansowania	34 677 534	-	-	-	-	34 677 534
Udzielone zobowiązania pozabilansowe gwarancyjne	13 658 150	-	-	-	-	13 658 150
Razem	48 335 684	-	-	-	-	48 335 684

31.12.2016	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA BILANSOWE						
Zobowiązania wobec banków (**)	1 597 596	6 921	-	46 688	1 775 926	3 427 131
Zobowiązania wobec klientów	107 841 287	11 537 418	18 576 061	518 100	73 296	138 546 162
Emisje własne	28 689	185 841	-	87 861	-	302 391
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	102 076	-	131 194	263 435	176 460	673 165
Razem	109 569 648	11 730 180	18 707 255	916 084	2 025 682	142 948 849
ZOBOWIĄZANIA POZABILANSOWE						
Udzielone zobowiązania pozabilansowe dotyczące finansowania	32 305 984	-	-	-	-	32 305 984
Udzielone zobowiązania pozabilansowe gwarancyjne	12 942 576	-	-	-	-	12 942 576
Razem	45 248 560	-	-	-	-	45 248 560

(*) Dla zobowiązań bilansowych, udzielonych zobowiązań pozabilansowych dotyczących finansowania oraz udzielonych zobowiązań gwarancyjnych kwoty ekspozycji zostały przypisane najwcześniejszym tenorom, w których na podstawie zawartych przez Bank umów możliwy jest wypływ środków z Banku. Jednakże w rzeczywistości oczekiwane przez Bank wypływy środków są istotnie niższe niż wynikałoby to z powyższego zestawienia. Dzieje się tak ze względu na znaczną dywersyfikację zobowiązań względem klientów oraz stadium życia poszczególnych umów. Monitorowanie i zarządzanie ryzykiem wypływu środków odbywa się w Banku w sposób ciągły. Bank szacuje również bardziej prawdopodobne wypływy, które zostały odzwierciedlone w tabelach opisanych jako „Urealniona luka płynności”.

(**) Łącznie z Bankiem Centralnym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Urealniona luka płynności

Prezentowane poniżej urealnione luki płynności zawierają między innymi urealnienia dotyczące rdzenności depozytów i ich zapadalności, urealnienia przepływów z udzielonych zobowiązań pozabilansowych z tytułu finansowania i gwarancji oraz z tytułu aktywów bez kontraktowych harmonogramów spłat. Uwzględnia się także urealnione przepływy z posiadanego przez Bank portfela papierów wartościowych oraz przepływy wynikające z wcześniejszych spłat portfela kredytów hipotecznych. Są to główne przyczyny odróżniające lukę urealnioną od nieurealnionej. Luki mają charakter statyczny tj. nie uwzględniają wpływu na profil płynności zmian w wolumenie (np. nowych depozytów) bilansu i pozycji pozabilansowych Banku, a także poza kapitałowych przepływów gotówkowych.

Urealniona luka płynności

31.12.2017	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
Aktywa bilansowe	41 971 214	4 892 595	26 563 183	52 608 083	56 041 933	182 077 008
Pasywa bilansowe	18 924 004	10 491 005	23 885 964	20 324 418	108 451 617	182 077 008
Zobowiązania/należności pozabilansowe (netto)	-6 214 174	-132 591	77 116	2 437 234	3 158 279	-674 136
Luka okresowa	16 833 036	-5 731 001	2 754 335	34 720 899	-49 251 405	-674 136
Luka skumulowana	-	11 102 035	13 856 370	48 577 269	-674 136	-

31.12.2016	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
Aktywa bilansowe	41 021 838	3 706 081	26 287 829	47 701 059	52 272 045	170 988 852
Pasywa bilansowe	18 663 527	6 572 791	18 984 512	18 086 818	108 681 204	170 988 852
Zobowiązania/należności pozabilansowe (netto)	-5 077 072	-11 391	987 124	1 315 395	1 527 260	-1 258 684
Luka okresowa	17 281 239	-2 878 101	8 290 441	30 929 636	-54 881 899	-1 258 684
Luka skumulowana	-	14 403 138	22 693 579	53 623 215	-1 258 684	-

Pochodne transakcje pozabilansowe

W tabelach poniżej przedstawiono przepływy finansowe dotyczące pochodnych transakcji pozabilansowych.

Do pochodnych transakcji pozabilansowych rozliczanych w kwotach netto Bank zalicza:

- Swapy stopy procentowej (IRS),
- Kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA),
- Opcje walutowe i opcje na złoto,
- Opcje na stopę procentową (Cap/Floor),
- Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych,
- Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych.

Do pochodnych transakcji pozabilansowych rozliczanych w kwotach brutto Bank zalicza:

- Walutowe swapy stopy procentowej (CIRS),
- Forwardy walutowe,
- Swapy walutowe (FX-Swap),
- Forwardy na papiery wartościowe.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania z tytułu pochodnych transakcji pozabilansowych rozliczanych w kwotach netto

	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
31.12.2017	32 892	27 031	649 422	837 586	285 318	1 832 249
31.12.2016	26 757	51 901	131 714	1 224 593	440 202	1 875 167

Przepływy dotyczące pochodnych transakcji pozabilansowych rozliczanych w kwotach brutto

	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
31.12.2017						
Wpływy	21 026 914	8 869 804	6 701 203	7 126 694	2 837 283	46 561 898
Wypływy	21 031 547	8 907 287	6 812 217	7 504 531	2 923 301	47 178 883
31.12.2016						
Wpływy	20 879 240	6 032 490	7 812 463	9 162 449	3 219 881	47 106 523
Wypływy	20 901 281	6 055 624	7 914 130	9 871 447	3 611 588	48 354 070

5.5 Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne to ryzyko straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych. W zakres ryzyka operacyjnego wchodzi ryzyko prawne. Ryzyko strategiczne, ryzyko biznesowe i ryzyko reputacji są odrębnymi kategoriami ryzyka.

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym bazuje na procedurach wewnętrznych, które są zgodne z wymogami prawa, uchwałami, rekomendacjami i wytycznymi nadzorcy. Zarządzanie ryzykiem operacyjnym obejmuje: identyfikację, ocenę, monitorowanie, przeciwdziałanie oraz raportowanie.

Identyfikacja i ocena ryzyka operacyjnego polega na analizie czynników wewnętrznych, jak również czynników zewnętrznych mogących mieć istotny wpływ na osiągnięcie celów Banku. Głównymi narzędziami stosowanymi w identyfikacji i ocenie ryzyka operacyjnego są: wewnętrzne zdarzenia operacyjne, zewnętrzne zdarzenia operacyjne, kluczowe wskaźniki ryzyka, analiza scenariuszy oraz samoocena ryzyka operacyjnego.

Działania monitorujące prowadzone są na trzech poziomach kontroli: kontrola operacyjna (wszyscy pracownicy), kontrola zarządzania ryzykiem (Departament Zarządzania Ryzykiem Finansowym i Operacyjnym) i audyt wewnętrzny (Departament Audytu Wewnętrznego). Przeciwdziałanie ryzyku operacyjnemu obejmuje m.in. definiowanie limitów ryzyka operacyjnego, oraz obowiązek inicjowania działań zabezpieczających w przypadku ich przekroczenia, system kontroli wewnętrznej, plany utrzymania ciągłości działania oraz ochronę ubezpieczeniową.

System raportowania ryzyka operacyjnego umożliwia ocenę narażenia Banku na ryzyko operacyjne oraz skuteczne zarządzanie tym ryzykiem, a także odgrywa fundamentalną rolę w procesie informowania Rady Nadzorczej, Zarządu i kadry kierowniczej o ekspozycji Banku na ryzyko operacyjne. Oparty jest w szczególności na kwartalnych raportach z kontroli ryzyka operacyjnego, które zawierają m.in.: profil ryzyka operacyjnego, wykorzystanie limitów strat, analizy trendów w istotnych kategoriach ryzyka operacyjnego, straty potencjalne, informacje o kluczowych wskaźnikach ryzyka operacyjnego oraz o wymogu kapitałowym z tytułu ryzyka operacyjnego.

W zarządzanie ryzykiem operacyjnym zaangażowane są Rada Nadzorcza, Zarząd Banku oraz Komitet Ryzyka Operacyjnego. Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym koordynowany jest przez Departament Zarządzania Ryzykiem Finansowym i Operacyjnym. Ze względu na zróżnicowany charakter ryzyka wymagający specjalistycznej wiedzy za zarządzanie ryzykiem operacyjnym w swoich obszarach odpowiadają wszyscy pracownicy Banku, a także wybrane jednostki specjalistyczne.

W celu zapewnienia zgodności systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym z wymogami regulacyjnymi co najmniej raz w roku przeprowadzana jest weryfikacja systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniższa tabela przedstawia zdarzenia operacyjne w podziale na kategorie określone w art. 324 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 575/2013:

- oszustwa wewnętrzne – straty spowodowane działaniem polegającym na celowej defraudacji, sprzeniewierzeniu majątku, obejściach regulacji, przepisów prawa lub przepisów wewnętrznych przedsiębiorstwa, wyłączając straty wynikające z różnorodności lub dyskryminacji pracowników, które dotyczą co najmniej jednej strony wewnętrznej,
- oszustwa zewnętrzne – straty spowodowane celowym działaniem polegającym na defraudacji, sprzeniewierzeniu majątku lub obejściu regulacji prawnych przez stronę trzecią,
- zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy – straty powstałe na skutek działań niezgodnych z przepisami lub porozumieniami dotyczącymi zatrudnienia, bezpieczeństwa i higieny pracy, wypłaty odszkodowań z tytułu uszkodzenia ciała lub straty wynikające z nierównego traktowania i dyskryminacji pracowników,
- klienci, produkty i praktyki operacyjne – straty wynikające z niewywiązania się z obowiązków zawodowych względem określonych klientów, będące skutkiem działań nieumyślnych lub zaniedbania (w tym wymagań powierniczych i stosownego zachowania) lub też związane z charakterem bądź konstrukcją produktu,
- szkody związane z aktywami rzeczowymi – straty powstałe na skutek straty lub szkody w aktywach rzeczowych w wyniku klęski żywiołowej lub innych wydarzeń,
- zakłócenia działalności Banku i awarie systemów – straty powstałe na skutek zakłóceń działalności Banku lub awarii systemów,
- wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi – straty powstałe na skutek nieprawidłowego rozliczenia transakcji lub wadliwego zarządzania procesami operacyjnymi oraz wynikłe ze stosunków z kontrahentami i sprzedawcami.

ZDARZENIA OPERACYJNE W PODZIALE NA KATEGORIE	2017	2016
Oszustwa wewnętrzne	42,02%	5,28%
Oszustwa zewnętrzne	26,96%	18,45%
Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy	1,73%	15,07%
Klienci, produkty i praktyki operacyjne	3,40%	10,60%
Szkody związane z aktywami rzeczowymi	8,84%	34,27%
Zakłócenia działalności banku i awarie systemów	0,51%	0,42%
Wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi	16,54%	15,91%
Razem	100,00%	100,00%

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5.6 Zarządzanie kapitałem własnym

Celem procesu zarządzania kapitałem w Banku Pekao S.A. jest:

- zapewnienie bezpiecznego funkcjonowania – poprzez zachowanie równowagi pomiędzy zdolnością do podejmowania ryzyka (limitowaną posiadanymi funduszami własnymi) oraz poziomem generowanego ryzyka,
- utrzymywanie kapitału na pokrycie ryzyka powyżej poziomu określonego jako minimalny, aby umożliwić dalszy rozwój działalności, uwzględnienie ewentualnych przyszłych zmian w wymogach kapitałowych i zabezpieczenie interesów akcjonariuszy,
- utrzymywanie preferowanej struktury kapitału w celu utrzymania pożądanej jakości kapitału na pokrycie ryzyka,
- kreowanie wartości dla akcjonariuszy poprzez optymalne wykorzystanie funduszy Banku.

W Banku istnieje udokumentowany proces zarządzania kapitałem i monitorowania kapitału, który powstał w ramach procesu Oceny Adekwatności Kapitału Wewnętrznego (Internal Capital Adequacy Assessment Process – ICAAP). Za jego funkcjonowanie jest odpowiedzialny Pion Finansowy, pod kierownictwem CFO (Chief Financial Officer). Ostateczną odpowiedzialność za zarządzanie kapitałem ponosi Zarząd Banku, wspierany przez Komitet Aktywów, Pasywów i Ryzyka, który zatwierdza proces zarządzania kapitałem. Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad systemem zarządzania kapitałem, w szczególności zatwierdza strategię zarządzania kapitałem. Strategia zarządzania kapitałem określa cele oraz główne zasady zarządzania i monitorowania adekwatności kapitałowej Banku, takie jak: wytyczne dotyczące źródeł pokrywania ryzyka, preferowanej struktury kapitału wymaganego na pokrycie ryzyka, długoterminowych celów kapitałowych, systemu limitów kapitałowych oraz źródeł dodatkowego kapitału w sytuacjach awaryjnych.

W Banku istnieje także polityka kapitałowych planów awaryjnych, której celem jest ustanowienie zasad i obowiązków w przypadku wystąpienia lub rozwoju kryzysu, który miałby wpływ na znaczące ograniczenie poziomu kapitalizacji Banku oraz Grupy. Polityka określa nadzór wraz z obowiązkami, w celu wczesnego i spójnego zarządzania sytuacją kryzysową.

Adekwatność kapitałową Banku kontroluje Komitet Aktywów, Pasywów i Ryzyka oraz Zarząd Banku. Okresowe raporty na temat skali i kierunków zmian współczynników kapitałowych wraz ze wskazaniem potencjalnych zagrożeń sporządzane są dla Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Aktywów, Pasywów i Ryzyka. Monitorowany jest poziom podstawowych rodzajów ryzyka w odniesieniu do zewnętrznych limitów nadzoru bankowego i wewnętrznych limitów Banku. Przeprowadzane są analizy i oceny kierunków rozwoju działalności biznesowej z punktu widzenia zgodności z wymogami kapitałowymi. Prognozowanie i monitoring poziomu aktywów ważonych ryzykiem, funduszy własnych oraz współczynników kapitałowych stanowi integralną część procesu planowania i budżetowania, z uwzględnieniem testów warunków skrajnych.

W Banku funkcjonuje proces alokacji kapitału, którego celem jest gwarancja bezpiecznego i optymalnego zwrotu dla akcjonariuszy. Wymaga to z jednej strony alokowania kapitału na produkty/klientów/linie biznesowe gwarantującego adekwatne do ryzyka dochody, a z drugiej strony uwzględniania w podejmowanych decyzjach biznesowych kosztu kapitału. Na potrzeby analizy osiągniętych dochodów w stosunku do podejmowanego ryzyka oraz optymalizacji wykorzystania kapitału różnych rodzajów działalności stosowane są miary efektywności uwzględniające podejmowane ryzyko.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Regulacyjne wymogi kapitałowe

Kalkulacji regulacyjnych wymogów kapitałowych dokonano w oparciu o zapisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, wraz z późniejszymi zmianami, a także Rozporządzeniami Wykonawczymi i Delegowanymi Komisji (UE) (dalej „Rozporządzenie 575/2013”).

Podstawową miarą stosowaną do pomiaru adekwatności kapitałowej instytucji są współczynniki kapitałowe. Minimalna wartość współczynników kapitałowych wymagana przez prawo jest równa 9,75% dla TCR oraz 7,75% dla Tier I, co jest równe sumie minimalnej wartości zdefiniowanej w Rozporządzeniu 575/2013 (8,0% dla TCR i 6,0% dla Tier I) oraz wymogu połączonego bufora zdefiniowanego w Ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makro ostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (bufora zabezpieczającego w wysokości 1,25% oraz bufora innej instytucji o znaczeniu systemowym w wysokości 0,50% - decyzja KNF z 19 grudnia 2017 roku - łącznie 1,75%). Zgodnie z rekomendacją Komisji Nadzoru Finansowego łączny współczynnik kapitałowy Banku, powinien pozostawać na poziomie nie mniejszym niż 13,75%, a współczynnik kapitału Tier I na poziomie nie mniejszym niż 10,75%.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku łączny współczynnik kapitałowy Banku wyniósł 18,4 % (na dzień 31 grudnia 2016 roku – 18,2%).

	31.12.2017	31.12.2016
WYMOGI KAPITAŁOWE		
Ryzyko kredytowe oraz kontrahenta	8 538 883	8 045 784
Ryzyko rynkowe	49 129	43 616
Ryzyko operacyjne	450 011	436 612
Całkowity wymóg kapitałowy	9 038 023	8 526 012
FUNDUSZE WŁASNE		
Kapitał podstawowy Tier I	19 529 433	19 368 617
Kapitał Tier II	1 250 000	-
Fundusze własne do wyliczenia łącznego współczynnika kapitałowego	20 779 433	19 368 617
WYMOGI W ZAKRESIE FUNDUSZY WŁASNYCH		
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I (%)	17,3%	18,2%
Łączny współczynnik kapitałowy (%)	18,4%	18,2%

Łączny współczynnik kapitałowy na koniec grudnia 2017 roku w porównaniu do grudnia 2016 roku jest wyższy o 0,2 p.p.

Całkowity wymóg kapitałowy był wyższy o 6,0%, głównie ze względu na wyższy wymóg kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego spowodowany m.in. przez wzrost wolumenów kredytowych oraz zalecenia KNF w zakresie stosowania współczynnika konwersji kredytowej (CCF) 0%.

Kapitał podstawowy Tier I był wyższy o 0,8% w porównaniu do grudnia 2016 roku. Wzrost funduszy własnych do wyliczenia łącznego współczynnika kapitałowego o 7,3% wynika z zaliczenia do kapitału Tier II, po uprzedniej zgodzie KNF, kwoty 1,25 mld PLN z emisji obligacji podporządkowanych.

W kalkulacji wymogów kapitałowych Bank stosuje:

- metodę standardową do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kredytowego,
- metodę wyceny według wartości rynkowej do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka kontrahenta,
- kompleksową metodę ujmowania zabezpieczeń finansowych do ograniczania ryzyka kredytowego,
- metodę standardową do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka szczególnego pozycji oraz metoda oparta na duracji do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka ogólnego pozycji instrumentów dłużnych,
- metodę standardową do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka ogólnego i szczególnego instrumentów kapitałowych,
- metodę standardową do kalkulacji wymogu kapitałowego z tytułu wniesionych z góry wkładów do funduszu kwalifikującego się kontrahenta centralnego na wypadek niewykonania zobowiązania,
- metodę standardową na ryzyko walutowe,
- metodę uproszczoną na ryzyko cen towarów,

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

- metodę standardową na ryzyko korekty wyceny kredytowej instrumentów pochodnych,
- zaawansowaną metodę pomiaru ryzyka operacyjnego dla Banku, jednak na poziomie nie niższym niż 50% wymogu kapitałowego obliczonego według metody standardowej.

Fundusze własne

Bank definiuje części składowe funduszy własnych zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, w szczególności z postanowieniami Rozporządzenia 575/2013 i ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe z późn. zm.

Fundusze własne Banku składają się z kapitału podstawowego Tier I i kapitału Tier II.

	31.12.2017	31.12.2016
FUNDUSZE WŁASNE		
Kapitały	22 258 534	22 282 557
Składniki kapitału nie zaliczone do funduszy własnych, w tym:	-2 088 129	-2 278 375
Zysk netto za rok bieżący	-2 088 129	-2 278 375
Korekty regulacyjne, w tym:	-640 972	-635 565
Wartości niematerialne i prawne	-562 315	-506 244
Kapitały z aktualizacji wyceny	-5 331	-32 177
Niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych dostępnych do sprzedaży	-	-
Niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych dostępnych do sprzedaży	-28 386	-51 443
Dodatkowe korekty wartości z tytułu ostrożnej wyceny	-44 940	-45 701
Kapitał podstawowy Tier I	19 529 433	19 368 617
Kapitał Tier II	1 250 000	-
Fundusze własne do wyliczenia łącznego współczynnika kapitałowego	20 779 433	19 368 617

Składniki kapitału nie zaliczone do funduszy własnych:

- zysk netto za rok bieżący - zysk netto bieżącego okresu sprawozdawczego zweryfikowany przez biegłego rewidenta odpowiedzialnego za badanie sprawozdania finansowego Banku, pomniejszony o wszelkie możliwe do przewidzenia obciążenia i dywidendy, może być ujęty w kapitale podstawowym Tier I po uzyskaniu zezwolenia od Komisji Nadzoru Finansowego. Na dzień 31 grudnia 2017 roku w kapitale podstawowym Tier I nie została uwzględniona żadna część bieżącego zysku Banku.

Korekty regulacyjne:

- wartości niematerialne i prawne (po odliczeniu powiązanej rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego), pomniejszają kapitał podstawowy Tier I, zgodnie z art. 36 Rozporządzenia 575/2013,
- kapitał z aktualizacji wyceny odzwierciedlający wartość godziwą instrumentów zabezpieczających przepływy pieniężne nie jest włączany do żadnego elementu funduszy własnych, zgodnie z art. 33 Rozporządzenia 575/2013,
- niezrealizowane straty na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży zgodnie z art. 467 Rozporządzenia 575/2013 oraz Art. 171a. Ustawy Prawo Bankowe, pomniejszają w 100% kapitał podstawowy Tier I,
- niezrealizowane zyski na instrumentach dłużnych i kapitałowych zaklasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży zgodnie z art. 468 Rozporządzenia nr 575/2013 oraz Art. 171a. Ustawy Prawo Bankowe są w 80% zaliczane do kapitału podstawowego Tier I,
- dodatkowe korekty wartości z tytułu ostrożnej wyceny tworzone są dla wszystkich aktywów wycenianych według wartości godziwej, zgodnie z art. 34 Rozporządzenia 575/2013.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Ocena adekwatności kapitału wewnętrznego

Do oceny adekwatności kapitału wewnętrznego stosowane są metody opracowane przez Bank.

Bank bierze pod uwagę w tej ocenie następujące rodzaje ryzyka:

- ryzyko kredytowe,
- ryzyko operacyjne,
- ryzyko rynkowe,
- ryzyko płynności,
- ryzyko nieruchomości własnych,
- ryzyko zmian warunków makroekonomicznych,
- ryzyko biznesowe (w tym ryzyko strategiczne),
- ryzyko braku zgodności,
- ryzyko reputacji,
- ryzyko modeli,
- ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej,
- ryzyko działalności bancassurance,
- ryzyko inwestycji finansowych.

Dla każdego ryzyka uznanego za istotne, Bank opracowuje i stosuje odpowiednie metody jego oceny i pomiaru. W Banku stosowane są następujące sposoby oceny ryzyka:

- ocena jakościowa – stosowana w przypadku ryzyk trudno mierzalnych (ryzyko braku zgodności, ryzyko reputacji oraz ryzyko działalności bancassurance) z potencjalnym pokryciem kapitałem w obrębie innych ryzyk,
- ocena poprzez oszacowanie bufora kapitałowego – stosowana w przypadku ryzyk, których nie można w łatwy sposób określić ilościowo, jednak możliwa jest łączna ocena ich wpływu (ryzyko modeli, ryzyko zmian warunków makroekonomicznych),
- ocena ilościowa – stosowana w przypadku ryzyk, które można zmierzyć za pomocą kapitału ekonomicznego (pozostałe rodzaje ryzyka oprócz ryzyka płynności i ryzyka nadmiernej dźwigni finansowej), bądź w oparciu o miary dla niego właściwe (ryzyko płynności i ryzyko nadmiernej dźwigni finansowej).

Generalnie preferowanym sposobem pomiaru ryzyka oraz określania wynikających z niego wymogów kapitałowych są modele wartości zagrożonej (VaR) oparte na założeniach wynikających z apetytu Banku na ryzyko. Modele opracowywane są zgodnie z najlepszymi praktykami rynkowymi z uwzględnieniem wymogów regulacyjnych i uzupełnione o testy warunków skrajnych i/lub analizy scenariuszowe. Dla rodzajów ryzyka, dla których taka metodyka nie została ostatecznie opracowana i wdrożona, Bank stosuje modele regulacyjne uzupełnione o testy warunków skrajnych, bądź uproszczone metody pomiaru.

Opracowana została również spójna metodyka szacowania bufora na ryzyko zmian warunków makroekonomicznych oraz ryzyko modeli. Wyznaczanie bufora kapitałowego na pokrycie ryzyka zmian warunków makroekonomicznych dokonywane jest na podstawie analizy wpływu scenariusza spowolnienia gospodarczego na kapitał ekonomiczny w horyzoncie prognozy.

Ryzyko modeli szacowane jest natomiast z wykorzystaniem analiz scenariuszowych pozwalających na ocenę wpływu potencjalnych nieprawidłowości w modelu na jego wyniki. Na podstawie zagregowanych wyników wyznaczany jest bufor kapitałowy na pokrycie ryzyka modeli.

Przy wyznaczaniu potrzeb kapitałowych w pierwszej kolejności wlicza się kapitał ekonomiczny oddzielnie dla każdego istotnego ryzyka zidentyfikowanego w Banku, które można mierzyć ilościowo. W następnej kolejności wielkości kapitału ekonomicznego ustalone dla poszczególnych rodzajów ryzyka zostają zagregowane w jedną łączną kwotę kapitału ekonomicznego z uwzględnieniem efektu dywersyfikacji. Kwota ta jest następnie powiększana o bufor kapitałowy na ryzyko modeli oraz zmian warunków makroekonomicznych. Suma kapitału ekonomicznego (uwzględniającego efekt dywersyfikacji) i bufora kapitałowego stanowi kapitał wewnętrzny Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

5.7 Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku

Wycena do wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których dostępne są wartości rynkowe z aktywnego rynku, opiera się na rynkowych kwotowaniach danego instrumentu (mark-to-market).

Wycena do wartości godziwej pozagieldowych instrumentów pochodnych oraz instrumentów cechujących się ograniczoną płynnością (tj., dla których wartości kwotowań rynkowych nie są regularnie osiągalne) dokonywana jest na podstawie kwotowań innych instrumentów aktywnego rynku poprzez ich replikację z wykorzystaniem szeregu technik wyceny, w tym szacowania wartości bieżącej przyszłych przepływów pieniężnych (mark-to-model).

Na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku Bank dokonał klasyfikacji aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej na trzy kategorie według następującej hierarchii:

- Poziom 1: wycena mark-to-market, dotyczy papierów wartościowych kwotowanych na aktywnym rynku,
- Poziom 2: wycena mark-to-model z parametryzacją modeli na podstawie kwotowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu, dotyczy niepłynnych papierów skarbowych, komunalnych, korporacyjnych oraz Banku Centralnego, liniowych i nieliniowych instrumentów pochodnych rynków stopy procentowej (w tym transakcji terminowych na papierach wartościowe), kapitałowych, towarowych oraz wymiany walut za wyjątkiem tych przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3,
- Poziom 3: wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka, dotyczy korporacyjnych i komunalnych papierów wartościowych oraz liniowych i nieliniowych instrumentów pochodnych rynków stopy procentowej, kapitałowych, towarowych oraz wymiany walut, dla których wpływ nieobserwowalnych parametrów (np. czynników ryzyka kredytowego) na wycenę jest uznawany za istotny.

Wycena do wartości godziwej wykonywana jest bezpośrednio przez jednostkę w ramach Pionu Zarządzania Ryzykami niezależną od jednostek zawierających transakcje. Metodyka wyceny do wartości godziwej, w tym zmiany jej parametryzacji, podlegają akceptacji przez Komitet Aktywów, Pasywów i Ryzyka (ALCO). Adekwatność metod wyceny podlega bieżącej analizie oraz cyklicznym przeglądom w ramach zarządzania ryzykiem modeli. W ramach tej samej jednostki wykonywana jest ocena adekwatności oraz istotności czynników ryzyka w zakresie przypisania modeli wycen do odpowiedniego poziomu hierarchii wyceny do wartości godziwej zgodnie z ustalonymi zasadami klasyfikacji.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zestawienie aktywów i zobowiązań wycenianych w wartości godziwej w podziale na poziomy hierarchii wyceny do wartości godziwej

31.12.2017	POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3	RAZEM
Aktywa:	19 692 416	16 185 012	727 252	36 604 680
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	1 624 890	95 667	14 211	1 734 768
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	-	1 350 126	1 218	1 351 344
- Banki	-	914 417	1 218	915 635
- Klienci	-	435 709	-	435 709
Instrumenty zabezpieczające, w tym:	-	259 396	-	259 396
- Banki	-	76 796	-	76 796
- Klienci	-	182 600	-	182 600
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	18 067 526	14 479 823	711 823	33 259 172
Zobowiązania:	456 510	2 912 197	-	3 368 707
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	456 510	12 938	-	469 448
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	-	2 036 928	-	2 036 928
- Banki	-	822 329	-	822 329
- Klienci	-	1 214 599	-	1 214 599
Instrumenty zabezpieczające, w tym:	-	862 331	-	862 331
- Banki	-	858 274	-	858 274
- Klienci	-	4 057	-	4 057

31.12.2016	POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3	RAZEM
Aktywa:	20 802 716	13 718 142	383 594	34 904 452
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	634 666	20 252	66 113	721 031
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	-	1 955 499	-	1 955 499
- Banki	-	1 381 720	-	1 381 720
- Klienci	-	573 779	-	573 779
Instrumenty zabezpieczające, w tym:	-	289 752	-	289 752
- Banki	-	54 550	-	54 550
- Klienci	-	235 202	-	235 202
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	20 168 050	11 452 639	317 481	31 938 170
Zobowiązania:	527 836	3 733 382	-	4 261 218
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	527 836	145 329	-	673 165
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych, w tym:	-	1 949 335	-	1 949 335
- Banki	-	1 345 751	-	1 345 751
- Klienci	-	603 584	-	603 584
Instrumenty zabezpieczające, w tym:	-	1 638 718	-	1 638 718
- Banki	-	1 636 262	-	1 636 262
- Klienci	-	2 456	-	2 456

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których Bank stosuje wycenę do wartości godziwej na Poziomie 3

2017	AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU	AKTYWA Z TYTUŁU POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY
Stan na początek okresu	66 113	-	317 481
Zwiększenia, w tym:	1 388 818	2 353	717 283
Reklasyfikacja	-	-	674 519
Zakup	1 387 394	-	-
Rozliczenie	-	-	-
Transakcje pochodne zawarte w 2017 r.	-	2 353	-
Przychód z instrumentów finansowych	1 424	-	42 764
ujęty w rachunku zysków i strat	1 424	-	41 152
ujęty w kapitale z aktualizacji wyceny	-	-	1 612
Zmniejszenia, w tym:	-1 440 720	-1 135	-322 941
Reklasyfikacja	-	-	-
Rozliczenie / wykup	-1 020	-	-290 030
Sprzedaż	-1 439 693	-	-
Strata z instrumentów finansowych	-7	-1 135	-32 911
ujęta w rachunku zysków i strat	-7	-1 135	-9 955
ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny	-	-	-22 956
Stan na koniec okresu	14 211	1 218	711 823
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec okresu, ujęty w:	400	-1 135	2 853
Rachunek zysków i strat w pozycji:	400	-1 135	23 456
wynik z tytułu odsetek	178	-	23 456
wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	222	-1 135	-
Innych składnikach całkowitych dochodów	-	-	-20 603

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

2016	AKTYWA FINANSOWE PRZEZNACZONE DO OBROTU	AKTYWA Z TYTUŁU POCHODNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH	PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY
Stan na początek okresu	47 389	943	432 447
Zwiększenia, w tym:	188 786	-	68 170
Reklasyfikacja	-	-	-
Zakup	187 298	-	58 952
Rozliczenie	-	-	-
Przychód z instrumentów finansowych	1 488	-	9 218
ujęty w rachunku zysków i strat	1 488	-	7 598
ujęty w kapitale z aktualizacji wyceny	-	-	1 620
Zmniejszenia, w tym:	-170 062	-943	-183 136
Reklasyfikacja	-	-943	-
Rozliczenie / wykup	-23 454	-	-181 678
Sprzedaż	-146 585	-	-
Strata z instrumentów finansowych	-23	-	-1 458
ujęta w rachunku zysków i strat	-23	-	-
ujęta w kapitale z aktualizacji wyceny	-	-	-1 458
Stan na koniec okresu	66 113	-	317 481
Niezrealizowany wynik na instrumentach finansowych utrzymywanych w portfelu na koniec okresu, ujęty w:	25	-	-1 187
Rachunek zysków i strat w pozycji:	25	-	271
wynik z tytułu odsetek	41	-	271
wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu	-16	-	-
Innych składnikach całkowitych dochodów	-	-	-1 458

Przeniesienie instrumentów między poziomami hierarchii wartości godziwej następuje na podstawie zmian w dostępności kwotowań z aktywnego rynku wg stanu na koniec okresów sprawozdawczych.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku dokonano następujących przeniesień instrumentów finansowych między poziomami hierarchii wyceny do wartości godziwej:

- z Poziomu 2 do Poziomu 1 przeniesiono obligacje skarbowe denominowane w PLN, dla których dostępne były kwotowania na aktywnym rynku,
- z Poziomu 2 do Poziomu 3 przeniesiono obligacje municypalne, dla których wpływ szacowanych parametrów kredytowych na wycenę był istotny,
- z Poziomu 2 do Poziomu 3 przeniesiono obligacje skarbowe denominowane w PLN, dla wyceny których wpływ szacowanego spreadu do wyznaczonej obligacji referencyjnej był istotny,
- z Poziomu 3 do Poziomu 2 przeniesiono obligacje korporacyjne, dla których dokonano wyceny przy użyciu rynkowych informacji o cenach porównywalnych instrumentów finansowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wpływ parametrów estymowanych na wycenę do wartości godziwej instrumentów finansowych, dla których Bank stosuje wycenę do wartości godziwej na Poziomie 3 na dzień 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 jest następujący:

AKTYWO/ ZOBOWIĄZANIE FINANSOWE	WARTOŚĆ GODZIWA NA 31.12.2017	TECHNIKA WYCENY	CZYNNIK NIEOBSERWOWALNY	ZAKRES ALTERNATYWNY CZYNNIKÓW (ŚREDNIA WAŻONA)	WPŁYW NA WARTOŚĆ GODZIWA NA 31.12.2017	
					SCENARIUSZA POZYTYWNEGO	SCENARIUSZA NEGATYWNEGO
Municipalne papiery wartościowe	652 597	Model zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Spread kredytowy	0,45%-0,87%	3 856	-3 856
Skarbowe papiery wartościowe	14 211	Model zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Spread do obligacji referencyjnej	0,09%-0,46%	448	-448
Instrumenty pochodne rynku kapitałowego	1 218	Model Black Scholes	Korelacja	0-1	966	-578

AKTYWO/ ZOBOWIĄZANIE FINANSOWE	WARTOŚĆ GODZIWA NA 31.12.2016	TECHNIKA WYCENY	CZYNNIK NIEOBSERWOWALNY	ZAKRES ALTERNATYWNY CZYNNIKÓW (ŚREDNIA WAŻONA)	WPŁYW NA WARTOŚĆ GODZIWA NA 31.12.2016	
					SCENARIUSZA POZYTYWNEGO	SCENARIUSZA NEGATYWNEGO
Korporacyjne papiery wartościowe	316 025	Model zdyskontowanych przepływów pieniężnych	Spread kredytowy	0,32%-1,13%	613	-627

Instrumenty finansowe nie wyceniane w wartości godziwej w jednostkowym sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku

W Banku znajdują się instrumenty finansowe, które w sprawozdaniu nie są prezentowane w wartości godziwej. Wartość godziwa stanowi cenę, którą otrzymano by za sprzedaż składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Na 31 grudnia 2017 roku i 31 grudnia 2016 roku Bank dokonał klasyfikacji szacunków wartości godziwej dla instrumentów nie wycenianych w wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej na następujących poziomach:

- Poziom 1: wycena mark-to-market, dotyczy skarbowych papierów wartościowych kwotowanych na płynnym rynku,
- Poziom 2: wycena mark-to-model z parametryzacją modeli na podstawie kwotowań z aktywnego rynku dla danego typu instrumentu, dotyczy lokat międzybankowych, dłużnych papierów wartościowych własnej emisji, niepłynnych skarbowych papierów wartościowych, komunalnych, korporacyjnych oraz Banku Centralnego,
- Poziom 3: wycena mark-to-model z częściową parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka, dotyczy ona korporacyjnych i komunalnych papierów wartościowych, oraz kredytów i depozytów, dla których ujęty w modelu wyceny czynnik ryzyka kredytowego (parametr nieobserwowalny) jest na poziomie istotnym.

W przypadku pewnych grup instrumentów finansowych, utrzymywanych według wartości wymaganej zapłaty z uwzględnieniem utraty wartości, przyjęto, że wartość godziwa jest zgodna z wartością bilansową. Dotyczy to w szczególności środków pieniężnych oraz pozostałych aktywów i zobowiązań finansowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dla kredytów kwotowane wartości rynkowe są nieosiągalne, stąd prezentowane wartości godziwe są ogólnie szacowane przy zastosowaniu technik wyceny z uwzględnieniem założenia, iż na moment udzielenia kredytu wartość godziwa równa jest wartości bilansowej. Wartość godziwa kredytów bez rozpoznanej utraty wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych przepływów gotówkowych zdyskontowanych na daną datę bilansową pomniejszonych o oczekiwaną stratę kredytową. Stopa dyskontująca przepływy jest odpowiednią stopą rynkową wolną od ryzyka powiększoną o marżę płynności oraz bieżącą marżę ze sprzedaży dla danej grupy produktowej kredytu. Marża wyznaczana jest w podziale na grupy produktowe i termin do zapadalności. Dla celów szacowania wartości godziwej kredytów walutowych wykorzystywana jest marża płynności dla kredytów w PLN skorygowana o kwotowania transakcji Fx Swap i basis-swap. Wartość godziwa kredytów o rozpoznanej utracie wartości jest równa sumie przyszłych oczekiwanych odzysków zdyskontowanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej jako iż średnie oczekiwane odzyski uwzględniają w pełni element ryzyka kredytowego. W przypadku kredytów nieposiadających harmonogramu spłat (kredyty w rachunku bieżącym, overdrafty oraz karty kredytowe) przyjmuje się, że wartość godziwa równa jest wartości bilansowej.

Dla zaangażowań kapitałowych Banku, dla których nie są dostępne ceny pochodzące z aktywnego rynku, a wartości rynkowe są nieosiągalne, Bank nie szacuje wartości godziwej. W skład takich zaangażowań wchodzi spółki związane z sektorem finansowym, gdzie uczestnictwo kapitałowe jest związane z korzystaniem z infrastruktury finansowo-bankowej, obsługą kart płatniczych oraz spółki objęte w ramach restrukturyzacji długów.

Dla depozytów kwotowane wartości rynkowe są nieosiągalne, stąd prezentowane wartości godziwe są ogólnie szacowane przy zastosowaniu technik wyceny z uwzględnieniem założenia, iż na moment przyjęcia depozytu wartość godziwa równa jest wartości bilansowej. Wartość godziwa depozytów terminowych jest równa sumie przyszłych oczekiwanych przepływów gotówkowych zdyskontowanych na daną datę bilansową. Stopa dyskontująca przepływy jest odpowiednią stopą rynkową wolną od ryzyka powiększoną o marżę ze sprzedaży. Marża wyznaczana jest na podstawie depozytów przyjętych w ostatnim kwartale w podziale na grupy produktowe i termin do zapadalności. W przypadku depozytów krótkoterminowych (depozytów bieżących, overnight oraz w rachunku oszczędnościowym) za wartość godziwą przyjęto wartość bilansową.

Wartość godziwa depozytów i kredytów, za wyjątkiem kredytów gotówkowych oraz hipotecznych udzielonych w walutach PLN i CHF objętych modelem przedpłat, została wyznaczona w oparciu o ich kontraktowe przepływy.

Wycena mark-to-model instrumentów dłużnych własnej emisji opiera się na metodzie dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych. Przepływy zmienne są estymowane na podstawie stawek odpowiednich rynków (zależnie od specyfikacji emisji). Do dyskontowania ustalonych przepływów, jak również implikowanych przepływów pieniężnych wykorzystywane są stawki międzybankowego rynku pieniężnego.

Zestawienie aktywów i zobowiązań nie wycenianych w wartości godziwej w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w podziale na poziomy hierarchii wyceny do wartości godziwej

31.12.2017	WARTOŚĆ BILANSOWA	WARTOŚĆ GODZIWA	W TYM:		
			POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3
Aktywa					
Kasa, należności od Banku Centralnego	5 186 259	5 186 259	2 686 573	2 499 686	-
Należności od banków	2 692 930	2 692 271	-	1 101 094	1 591 177
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	128 873 178	128 024 820	-	8 153 945	119 870 875
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności	3 366 824	3 400 630	3 369 179	31 451	-
Aktywa razem	140 119 191	139 303 980	6 055 752	11 786 176	121 462 052
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6 079	6 080	-	-	6 080
Zobowiązania wobec innych banków	3 438 801	3 433 767	-	671 642	2 762 125
Zobowiązania wobec klientów	146 898 298	147 081 381	-	788 437	146 292 944
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	2 727 188	2 727 212	-	2 727 212	-
Zobowiązania razem	153 070 366	153 248 440	-	4 187 291	149 061 149

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

31.12.2016	WARTOŚĆ BILANSOWA	WARTOŚĆ GODZIWA	W TYM:		
			POZIOM 1	POZIOM 2	POZIOM 3
Aktywa					
Kasa, należności od Banku Centralnego	5 861 342	5 861 234	2 639 526	3 221 708	-
Należności od banków	3 454 679	3 454 792	-	1 149 710	2 305 082
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	119 033 599	118 358 480	-	5 789 241	112 569 239
Papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności	2 925 861	2 940 300	2 919 694	20 606	-
Aktywa razem	131 275 481	130 614 806	5 559 220	10 181 265	114 874 321
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	6 091	6 185	-	-	6 185
Zobowiązania wobec innych banków	3 367 125	3 411 401	-	482 375	2 929 026
Zobowiązania wobec klientów	138 066 129	138 385 021	-	1 436 240	136 948 781
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	300 945	300 216	-	300 216	-
Zobowiązania razem	141 740 290	142 102 823	-	2 218 831	139 883 992

6. Działalność powiernicza

Usługi powiernicze świadczone są na podstawie zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego. Klientami Banku są krajowe i zagraniczne instytucje finansowe, banki oferujące usługi powiernicze i inwestycyjne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze inwestycyjne oraz emerytalne, a także instytucje niefinansowe. Bank świadczy usługi polegające między innymi na rozliczaniu transakcji zawieranych na rynkach krajowych i zagranicznych, przechowywaniu aktywów klientów, prowadzeniu rachunków papierów wartościowych, wycenie aktywów, obsłudze płatności dywidend i odsetek oraz pełni funkcję depozytariusza dla funduszy inwestycyjnych i emerytalnych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank prowadził 12 517 rachunków papierów wartościowych i rachunków zbiorczych (na dzień 31 grudnia 2016 roku 12 333 rachunków).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

7. Działalność maklerska

Bank Pekao S.A. zapewnia szeroki dostęp do usług i produktów rynku kapitałowego w ramach oferty świadczonej przez wydzieloną jednostkę organizacyjną Banku - Dom Maklerski Pekao, dedykowaną do sprzedaży produktów rynku kapitałowego.

Zadaniem Domu Maklerskiego Pekao jest dostarczanie najwyższej jakości usług maklerskich w ramach oferty Banku Pekao S.A. Kompleksowe pośrednictwo na rynku kapitałowym zapewnia inwestorom, w szczególności klientom indywidualnym Banku Pekao S.A., możliwość inwestowania w instrumenty finansowe o zróżnicowanej specyfice notowane na rynku regulowanym i w alternatywnym systemie obrotu, organizowanych przez Giełdę Papierów Wartościowych S.A. w Warszawie oraz BondSpot S.A. (m.in. w akcje, obligacje skarbowe oraz korporacyjne, instrumenty pochodne – kontrakty i opcje; ETF-y, certyfikaty, warranty), a także na określonych rynkach zagranicznych w dowolnym kanale obsługi Klienta (z wykorzystaniem internetu, urządzeń mobilnych, telefonicznie oraz w formie obsługi bezpośredniej świadczonej przez Doradców Klienta w placówce). W ramach współpracy z podmiotami Grupy Kapitałowej podmiot prowadzi obsługę Funduszy Inwestycyjnych Zamkniętych oferowanych przez TFI PZU, pełni funkcję Podmiotu Oferującego i przyjmującego zapisy w ramach obsługi emisji Listów zastawnych emitowanych przez Pekao Bank Hipoteczny S.A, a także pośredniczy w obsłudze sprzedaży Strukturyzowanych Certyfikatów Depozytowych emitowanych przez Bank Pekao S.A. W ramach konsorcjów detalicznych Dom Maklerski Pekao umożliwia nabywanie instrumentów w ramach publicznych ofert pierwotnych realizowanych za jego pośrednictwem, a także dokonywanie transakcji instrumentami rynku niepublicznego. Obsługa bezpośrednia prowadzona jest za pośrednictwem blisko 390 Punktów Usług Maklerskich zlokalizowanych w oddziałach Banku Pekao S.A. na terenie całego kraju oraz zdalnych kanałów obsługi Pekao24Makler (serwis internetowy, serwis telefoniczny, aplikacja mobilna) w pełni zintegrowanych z usługą Pekao24 Bankowości Elektronicznej Banku Pekao S.A.

Dom Maklerski Pekao jest członkiem Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie oraz bezpośrednim uczestnikiem Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych.

Dom Maklerski Pekao przestrzega zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Domów Maklerskich gwarantując kompleksową obsługę z zachowaniem najwyższych standardów i norm etycznych. Dom Maklerski Pekao bierze czynny udział w pracach nad rozwojem rynku kapitałowego w Polsce.

Informacja o instrumentach finansowych klientów, zapisanych na rachunkach maklerskich bądź przechowywanych w formie dokumentu.

	31.12.2017		31.12.2016	
	ILOŚCIOWO (W SZTUKACH)	WARTOŚCIOWO	ILOŚCIOWO (W SZTUKACH)	WARTOŚCIOWO
INSTRUMENTY FINANSOWE KLIENTÓW				
Zapisane na rachunkach papierów wartościowych	710 345 757	2 840 005	662 512 818	2 502 567
Instrumenty kapitałowe i prawa do nich	709 650 397	2 441 801	661 813 492	2 421 214
Instrumenty dłużne i prawa do nich	695 360	398 204	699 326	81 353

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Informacja o środkach pieniężnych klientów na rachunkach maklerskich

	31.12.2017	31.12.2016
Zdeponowane na rachunkach pieniężnych w biurze maklerskim oraz wpłacone na poczet nabycia papierów wartościowych w pierwszej ofercie publicznej lub publicznym obrocie pierwotnym	294 437	285 398
Pozostałe środki pieniężne klientów	2 749	15 136
Razem	297 186	300 534

Rozrachunki z tytułu nierozliczonych transakcji

	31.12.2017	31.12.2016
Należności z tytułu zawartych transakcji	2 924	3 227
Zobowiązania z tytułu zawartych transakcji	130	-

Rozrachunki z Krajowym Depozytem Papierów Wartościowych (KDPW), KDPW_CCP i giełdowymi izbami rozrachunkowymi

	31.12.2017	31.12.2016
Należności z funduszu rozliczeniowego	1 016	1 273
Należności z tytułu depozytów zabezpieczających	13 156	11 786
Pozostałe należności	64	59
Razem należności	14 236	13 118

Pozycje dotyczące udziału w systemie rekompensat zarządzanym przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych

	31.12.2017	31.12.2016
Należności z funduszu rekompensat	474	423
Rozliczenia międzyokresowe – opłaty za zarządzanie systemem	148	111
Rozliczenia międzyokresowe – pożyczki z systemu	-622	-534
Razem pozycje bilansowe dotyczące udziału w systemie rekompensat netto	-	-

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

8. Przychody i koszty z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek

	2017	2016
Z tytułu kredytów i pożyczek oraz pozostałych należności od klientów	4 596 628	4 296 707
Z tytułu lokat w innych bankach	80 792	79 740
Z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	30 427	50 078
Z tytułu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	667 367	732 706
Z tytułu pochodnych instrumentów zabezpieczających	123 610	138 866
Z tytułu aktywów finansowych przeznaczonych do obrotu	12 429	11 451
Razem	5 511 253	5 309 548

Przychody odsetkowe za 2017 rok zawierają kwotę przychodów związaną z aktywami finansowymi, dla których rozpoznano utratę wartości, w wysokości 217 231 tys. złotych (w 2016 roku 234 113 tys. złotych).

Całkowita kwota przychodów odsetkowych za 2017 rok, obliczona według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, w odniesieniu do aktywów finansowych, których nie wycenia się w wartości godziwej przez wynik finansowy wyniosła 3 875 686 tys. złotych (w 2016 roku 3 623 080 tys. złotych).

Koszty z tytułu odsetek

	2017	2016
Z tytułu depozytów klientów	-924 150	-949 238
Z tytułu depozytów innych banków	-16 301	-24 586
Z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-55 274	-44 045
Z tytułu zaciągniętych kredytów	-10 807	-11 290
Z tytułu dłużnych papierów wartościowych	-17 977	-13 516
Razem	-1 024 509	-1 042 675

Kwota kosztów odsetkowych za 2017 rok obliczona według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem metody efektywnej stopy procentowej, w odniesieniu do zobowiązań finansowych, których nie wycenia się w wartości godziwej przez wynik finansowy wyniosła 781 187 tys. złotych (w 2016 roku 843 447 tys. złotych).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

9. Przychody i koszty z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat

	2017	2016
Z tytułu obsługi rachunków bankowych, zleceń płatniczych oraz operacji gotówkowych	605 256	632 360
Z tytułu kart płatniczych	586 843	598 264
Z tytułu kredytów i pożyczek	414 696	439 541
Z tytułu marży na transakcjach walutowych z klientami	439 623	431 026
Z tytułu pośrednictwa w sprzedaży produktów inwestycyjnych	187 614	176 425
Z tytułu operacji papierami wartościowymi	16 717	13 836
Z działalności powierniczej	67 488	62 842
Z tytułu gwarancji, akredytyw i podobnych operacji	55 062	55 196
Pozostałe	30 696	31 378
Razem	2 403 995	2 440 868

Koszty z tytułu prowizji i opłat

	2017	2016
Z tytułu kart płatniczych	-229 717	-218 108
Z tytułu przelewów i przekazów	-20 757	-20 077
Z tytułu operacji papierami wartościowymi i pochodnymi instrumentami finansowymi	-22 941	-20 044
Z działalności powierniczej	-14 781	-14 378
Z tytułu usług pośrednictwa	-31 173	-27 597
Z tytułu obsługi rachunków bankowych	-5 036	-5 215
Pozostałe	-1 493	-1 054
Razem	-325 898	-306 473

10. Przychody z tytułu dywidend

	2017	2016
Od jednostek zależnych	168 402	64 816
Od jednostek stowarzyszonych	-	51 342
Od pozostałych jednostek	19 668	16 666
Razem	188 070	132 824

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

11. Wynik na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu

	2017	2016
Wynik z wymiany	-31 802	-18 713
Wynik z instrumentów pochodnych	44 338	37 604
Wynik z papierów wartościowych	19 286	20 267
Razem	31 822	39 158

Całkowita kwota zmiany wartości godziwych instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy ustalonych z wykorzystaniem technik wyceny (w przypadku braku publikowanych notowań ustalonych na aktywnym rynku) w 2017 roku wyniosła 51 745 tys. złotych (odpowiednio w 2016 roku 44 825 tys. złotych).

12. Zyski (straty) na sprzedaży

Zrealizowane zyski

	2017	2016
Kredyty i inne należności finansowe (*)	146 046	159 495
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży – instrumenty dłużne	34 537	14 530
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży – instrumenty kapitałowe (**)	5 875	262 827
Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności	638	-
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	-	1
Razem	187 096	436 853

(*) W roku 2017 Bank dokonał sprzedaży wierzytelności kredytowych o zadłużeniu ogółem 1 188 milionów złotych. Zrealizowany wynik brutto na transakcji wyniósł 142,7 miliona złotych. Analogicznie w roku 2016 Bank dokonał sprzedaży wierzytelności kredytowych o zadłużeniu ogółem 1 863 milionów złotych. Zrealizowany wynik brutto na transakcji wyniósł 149,9 miliona złotych.

(**) W roku 2016 Bank otrzymał informację o sfinalizowaniu transakcji przejścia VISA Europe Limited przez VISA Inc.

Zrealizowane straty

	2017	2016
Kredyty i inne należności finansowe	-65	-2
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży – instrumenty dłużne	-	-864
Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności	-2	-
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	-272	-84
Razem	-339	-950

Zrealizowany zysk netto	186 757	435 903
--------------------------------	----------------	----------------

Zmiana wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży odniesiona w 2017 roku bezpośrednio na kapitał własny wyniosła 270 013 tys. złotych (zwyżka), w 2016 roku 332 145 tys. złotych (zniżka).

Zmiana wartości godziwej aktywów finansowych odniesiona w 2017 roku z kapitałów własnych na wynik finansowy wyniosła 40 412 tys. złotych (zysk), w 2016 roku 276 493 tys. złotych (zysk).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

13. Ogólne koszty administracyjne

Wynagrodzenia i inne świadczenia pracownicze

	2017	2016
Wynagrodzenia	-1 462 194	-1 432 602
Ubezpieczenia i inne świadczenia na rzecz pracowników	-258 023	-259 100
Koszty płatności w formie akcji	-19 767	-9 474
Razem	-1 739 984	-1 701 176

Pozostałe koszty administracyjne

	2017	2016
Koszty rzeczowe	-912 718	-925 041
Podatki i opłaty	-35 310	-35 347
Składki i wpłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny (*)	-266 425	-276 868
Składki na pokrycie kosztów nadzoru nad bankami (KNF)	-11 717	-10 609
Podatek od niektórych instytucji finansowych (**)	-522 281	-449 533
Razem	-1 748 451	-1 697 398

Razem ogólne koszty administracyjne	-3 488 435	-3 398 574
--	-------------------	-------------------

(*) W 2016 roku w pozycji tej ujęto kwotę 16 603 tysięcy złotych wniesioną przez Bank do BFG z przeznaczeniem na wypłatę środków gwarantowanych deponentom Banku Spółdzielczego w Nadarzynie.

(**) Z dniem 1 lutego 2016 roku Ustawą o podatku od niektórych instytucji finansowych został wprowadzony podatek od niektórych instytucji finansowych.

Od 1 stycznia 2017 roku obowiązują nowe zasady wnoszenia składek na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (dalej „BFG”), przewidziane Ustawą z dnia 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (dalej „Ustawa o BFG”).

Zgodnie z Ustawą o BFG, banki są zobowiązane wносить kwartalne składki na fundusz gwarancyjny banków oraz roczną składkę na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków. Składki te nie stanowią kosztów uzyskania przychodów. Zobowiązanie do wniesienia kwartalnej składki na fundusz gwarancyjny banków powstaje z pierwszym dniem każdego kwartału, natomiast zobowiązanie do wniesienia rocznej składki na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków powstaje z dniem 1 stycznia danego roku.

W wyniku zastosowania wytycznych Interpretacji KIMSF 21 Opłaty do ujęcia powyższych zobowiązań, rachunek wyników Banku Pekao za 2017 rok został obciążony kosztami kwartalnych składek na fundusz gwarancyjny banków w wysokości 89 529 tys. złotych oraz rocznej składki na fundusz przymusowej restrukturyzacji banków w wysokości 176 897 tys. złotych.

W 2016 roku obowiązywały inne przepisy prawne w zakresie ustalania i płatności składek (obowiązkowej i ostrożnościowej) na rzecz BFG, które umożliwiały ujmowanie kosztów składek w rachunku wyników kwartalnie. Ponadto składka obowiązkowa stanowiła koszt uzyskania przychodów.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

14. Amortyzacja i odpisy z tytułu utraty wartości środków trwałych i wartości niematerialnych

	2017	2016
Rzeczowe aktywa trwałe	-164 557	-157 796
Nieruchomości inwestycyjne	-330	-444
Wartości niematerialne	-164 253	-164 991
Razem	-329 140	-323 231

15. Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto

Pozostałe przychody operacyjne

	2017	2016
Czynsze i wynajem	23 280	23 511
Przychody uboczne	10 288	16 473
Odzyskane koszty windykacji	13 484	13 005
Zwroty, nadpłaty	1 349	8 917
Otrzymane odszkodowania, odzyski, kary i grzywny	81 641	4 026
Refundacja kosztów administracyjnych	4 418	4 022
Przychody z tytułu umorzonych zobowiązań	93	3 437
Rozwiązanie odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości należności spornych i innych aktywów	9 660	413
Pozostałe	4 404	3 328
Razem	148 617	77 132

Pozostałe koszty operacyjne

	2017	2016
Koszty z tytułu ubezpieczenia kredytów	-7 870	-11 163
Koszty uboczne	-6 490	-13 300
Koszty z tytułu zwrotów i niedoborów	-2 921	-2 804
Koszty z tytułu reklamacji klientów	-1 551	-1 730
Odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości należności spornych i innych aktywów	-238	-1 587
Koszty związane z dochodzeniem należności i roszczeń spornych	-1 894	-1 383
Zapłacone odszkodowania, kary i grzywny	-717	-1 609
Pozostałe	-13 343	-14 051
Razem	-35 024	-47 627

Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	113 593	29 505
--	----------------	---------------

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

16. Utrata wartości

2017	STAN NA POCZĄTEK OKRESU	ZWIĘKSZENIA		ZMNIJSZENIA			STAN NA KONIEC OKRESU	WPLYW NA WYNIK OKRESU BIEŻĄCEGO
		UTWORZENIE ODPISÓW	INNE (*)	SPISANIA AKTYWÓW Z BILANSU	ROZWIĄZANIE ODPISÓW	INNE (*)		
Utrata wartości aktywów finansowych oraz zobowiązań pozabilansowych								
Należności od banków wyceniane według zamortyzowanego kosztu	18 585	313	217	-	-756	-1 426	16 933	443
Należności od klientów wyceniane według zamortyzowanego kosztu	5 513 439	1 118 194	91 893	-355 410	-623 190	-416 128	5 328 798	-495 004
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	1 257	-	-	-	-	-237	1 020	-
Zobowiązania pozabilansowe	226 322	75 745	-	-	-54 401	-1 673	245 993	-21 344
Razem aktywa finansowe oraz zobowiązania pozabilansowe	5 759 603	1 194 252	92 110	-355 410	-678 347	-419 464	5 592 744	-515 905
Utrata wartości pozostałych aktywów								
Inwestycji w jednostki zależne i stowarzyszone	73 845	-	4 600	-	-	-	78 445	-
Wartości niematerialnych	-	-	-	-	-	-	-	-
Rzeczowych aktywów trwałych	7 758	531	-	-	-	-1 115	7 174	-531
Nieruchomości inwestycyjnych	879	-	-	-	-	-860	19	-
Pozostałych	75 737	238	26 471	-254	-9 660	-1 648	90 884	9 422
Razem utrata wartości pozostałych aktywów	158 219	769	31 071	-254	-9 660	-3 623	176 522	8 891
Razem	5 917 822	1 195 021	123 181	-355 664	-688 007	-423 087	5 769 266	-507 014

(*) W tym różnice kursowe oraz przeniesienia między pozycjami.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

2016	STAN NA POCZĄTEK OKRESU	ZWIĘKSZENIA		ZMNIJSZENIA			STAN NA KONIEC OKRESU	WPLYW NA WYNIK OKRESU BIEŻĄCEGO(**)
		UTWORZENIE ODPISÓW	INNE (*)	SPISANIA AKTYWÓW Z BILANSU	ROZWIĄZANIE ODPISÓW	INNE (*)		
Utrata wartości aktywów finansowych oraz zobowiązań pozabilansowych								
Należności od banków wyceniane według zamortyzowanego kosztu	20 393	590	1 451	-	-2 961	-888	18 585	2 371
Należności od klientów wyceniane według zamortyzowanego kosztu	5 630 902	1 000 600	164 262	-555 723	-588 368	-138 234	5 513 439	-412 232
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	100	-	1 157	-	-	-	1 257	-
Zobowiązania pozabilansowe	124 583	162 088	992	-	-61 341	-	226 322	-100 747
Razem aktywa finansowe oraz zobowiązania pozabilansowe	5 775 978	1 163 278	167 862	-555 723	-652 670	-139 122	5 759 603	-510 608
Utrata wartości pozostałych aktywów								
Inwestycji w jednostki zależne i stowarzyszone	73 905	-	-	-	-	-60	73 845	-
Wartości niematerialnych	10 961	-	-	-10 961	-	-	-	-
Rzeczowych aktywów trwałych	8 375	-	-	-617	-	-	7 758	-
Nieruchomości inwestycyjnych	2 530	-	-	-926	-	-725	879	-
Pozostałych	73 927	1 587	1 435	-341	-413	-458	75 737	-1 174
Razem utrata wartości pozostałych aktywów	169 698	1 587	1 435	-12 845	-413	-1 243	158 219	-1 174
Razem	5 945 676	1 164 865	169 297	-568 568	-653 083	-140 365	5 917 822	-511 782

(*)W tym różnice kursowe oraz przeniesienia między pozycjami.

(**)Pozycja rachunku zysków i strat "Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów finansowych oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe" zawiera odpis netto z tytułu utraty wartości w wysokości -510 608 tys. zł oraz przychody odzyskanych należności nieściągalnych netto w wysokości 19 223 tys. zł co stanowi łączną kwotę -491 385 tys. zł.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

17. Zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych

	2017	2016
Zysk z likwidacji jednostek zależnych	-	46 853
Razem zysk (strata) z jednostek zależnych i stowarzyszonych	-	46 853

18. Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych

	2017	2016
Zysk (strata) na sprzedaży rzeczowych aktywów trwałych zaklasyfikowanych jako przeznaczone do sprzedaży	1 491	688
Zysk (strata) z tytułu zaprzestania ujmowania składników rzeczowego majątku trwałego oraz wartości niematerialnych innych niż przeznaczonych do sprzedaży	- 1 399	4 342
Razem zysk (strata) na sprzedaży rzeczowego majątku trwałego i wartości niematerialnych	92	5 030

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

19. Podatek dochodowy

Uzgodnienie pomiędzy podatkiem obliczonym jako iloczyn wyniku finansowego brutto i obowiązującej stawki podatkowej a rzeczywistym obciążeniem podatkowym wykazany w rachunku zysków i strat.

	2017	2016
Wynik finansowy brutto	2 727 771	2 863 193
Obciążenie podatkowe według zastosowanej stawki podatkowej 19%	518 276	544 007
Różnice trwałe:	121 380	40 811
Przychody nie podlegające opodatkowaniu	-38 928	-58 869
Koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodów	169 296	103 939
Wpływ stawek podatkowych stosowanych zgodnie art.19 ust.1 pkt 2 UPDOP	-	-
Ulgi podatkowe nieujęte w rachunku zysków i strat	109	80
Pozostałe	-9 097	-4 339
Efektywne obciążenie zysku brutto podatkiem dochodowym	639 656	584 818

Zastosowana stawka podatkowa 19% jest obowiązującą w Polsce stawką podatku dochodowego od osób prawnych.

Podstawowe składniki obciążenia podatkowego w rachunku zysków i strat i kapitale własnym

	2017	2016
RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT		
Bieżący podatek dochodowy	-608 566	-560 609
Bieżące obciążenie podatkowe wykazane w rachunku wyników	-621 041	-559 564
Korekty dotyczące bieżącego podatku z lat ubiegłych	12 796	-288
Pozostałe podatki (np. podatek pobrany u źródła)	-321	-757
Odroczony podatek dochodowy	-31 090	-24 209
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych	-31 090	-24 209
Obciążenie podatkowe wykazane w jednostkowym rachunku zysków i strat	-639 656	-584 818
KAPITAŁY WŁASNE		
Odroczony podatek dochodowy	-38 959	118 863
Z tytułu dochodów i kosztów ujętych w innych składnikach całkowitych dochodów:		
przeszacowanie instrumentów finansowych traktowanych jako zabezpieczenia przepływów pieniężnych	6 297	1 056
przeszacowanie aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży – papiery dłużne	-41 545	77 137
przeszacowanie aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży – z prawem do kapitału	-2 079	38 504
Podatek dochodowy dotyczący pozycji, które są lub mogą zostać przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat	-37 327	116 697
Obciążenie podatkowe dotyczące pozycji, które nie zostaną przeniesione w późniejszych okresach do rachunku zysków i strat	-1 632	2 166
przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych	-1 632	2 166
Razem obciążenie	-678 615	-465 955

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

	ZMIANY RÓŻNIC PRZEJŚCIOWYCH W CIĄGU 2017 ROKU							
	STAN NA POCZĄTEK OKRESU			ZMIANY ODNOŚZONE NA			STAN NA KONIEC OKRESU	
	RAZEM PODATEK ODROZCZONY	W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	W KAPITAŁACH	RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	KAPITAŁY	RAZEM PODATEK ODROZCZONY	W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	W KAPITAŁACH
REZERWA NA PODATEK ODROZCZONY								
Przychody do otrzymania dotyczące papierów wartościowych	46 022	46 022	-	-34 222	-	11 800	11 800	-
Przychody do otrzymania dotyczące kredytów	137 003	137 003	-	1 430	-	138 433	138 433	-
Zwyżki wyceny dotyczące aktywów finansowych	7 711	-	7 711	133 658	-4 149	137 220	133 658	3 562
Amortyzacja przyspieszona	114 194	114 194	-	431	-	114 625	114 625	-
Ulga inwestycyjna	4 481	4 481	-	-282	-	4 199	4 199	-
Inne	99 715	99 715	-	12 931	-	112 646	112 646	-
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	409 126	401 415	7 711	113 946	-4 149	518 923	515 361	3 562
AKTYWO Z TYTUŁU PODATKU ODROZCZONEGO								
Koszty do poniesienia dotyczące papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	-	-
Koszty do poniesienia dotyczące depozytów i otrzymanych kredytów	37 868	37 868	-	-2 497	-	35 371	35 371	-
Zniżki wyceny dotyczące aktywów finansowych	299 876	258 400	41 476	109 006	-41 476	367 406	367 406	-
Przychody otrzymane do rozliczenia w czasie od kredytów i rachunków bieżących	176 922	176 922	-	20 856	-	197 778	197 778	-
Koszty z tytułu odpisów na rezerwy kredytowe	512 459	512 459	-	-22 716	-	489 743	489 743	-
Rezerwy na koszty osobowe	111 788	93 125	18 663	-22	-1 632	110 134	93 103	17 031
Rezerwy na koszty rzeczowe	12 034	12 034	-	4 359	-	16 393	16 393	-
Strata z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne	36 457	36 457	-	-26 130	-	10 327	10 327	-
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	1 187 404	1 127 265	60 139	82 856	-43 108	1 227 152	1 210 121	17 031
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	x	x	x	-31 090	-38 959	x	x	x
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	778 278	725 850	52 428	x	x	708 229	694 760	13 469
Rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego	-	-	-	x	x	-	-	-

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

	ZMIANY RÓŻNIC PRZEJŚCIOWYCH W CIĄGU 2016 ROKU							
	STAN NA POCZĄTEK OKRESU			ZMIANY ODNOŚZONE NA			STAN NA KONIEC OKRESU	
	RAZEM PODATEK ODROZCZONY	W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	W KAPITAŁACH	RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	KAPITAŁY	RAZEM PODATEK ODROZCZONY	W RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	W KAPITAŁACH
REZERWA NA PODATEK ODROZCZONY								
Przychody do otrzymania dotyczące papierów wartościowych	-	-	-	46 022	-	46 022	46 022	-
Przychody do otrzymania dotyczące kredytów	121 160	121 160	-	15 843	-	137 003	137 003	-
Zwyżki wyceny dotyczące aktywów finansowych	98 733	15 801	82 932	-15 801	-75 221	7 711	-	7 711
Amortyzacja przyśpieszona	121 465	121 465	-	-7 271	-	114 194	114 194	-
Ulga inwestycyjna	4 814	4 814	-	-333	-	4 481	4 481	-
Inne	85 745	85 745	-	13 970	-	99 715	99 715	-
Zobowiązanie brutto z tytułu podatku odroczonego	431 917	348 985	82 932	52 430	-75 221	409 126	401 415	7 711
AKTYWO Z TYTUŁU PODATKU ODROZCZONEGO								
Koszty do poniesienia dotyczące papierów wartościowych	22 084	22 084	-	-22 084	-	-	-	-
Koszty do poniesienia dotyczące depozytów i otrzymanych kredytów	45 215	45 215	-	-7 347	-	37 868	37 868	-
Zniżki wyceny dotyczące aktywów finansowych	254 227	254 227	-	4 173	41 476	299 876	258 400	41 476
Przychody otrzymane do rozliczenia w czasie od kredytów i rachunków bieżących	173 211	173 211	-	3 711	-	176 922	176 922	-
Koszty z tytułu odpisów na rezerwy kredytowe	464 291	464 291	-	48 168	-	512 459	512 459	-
Rezerwy na koszty osobowe	108 175	91 678	16 497	1 447	2 166	111 788	93 125	18 663
Rezerwy na koszty rzeczowe	13 522	13 522	-	-1 488	-	12 034	12 034	-
Strata z lat ubiegłych	-	-	-	-	-	-	-	-
Inne	34 816	34 816	-	1 641	-	36 457	36 457	-
Aktywa brutto z tytułu podatku odroczonego	1 115 541	1 099 044	16 497	28 221	43 642	1 187 404	1 127 265	60 139
Obciążenie z tytułu odroczonego podatku dochodowego	x	x	x	-24 209	118 863	x	x	x
Aktywa netto z tytułu podatku odroczonego	683 624	750 059	-66 435	x	x	778 278	725 850	52 428
Rezerwa netto z tytułu podatku odroczonego	-	-	-	x	x	-	-	-

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W ocenie Banku aktywo z tytułu podatku odroczonego w kwocie 708 229 tys. złotych wykazane na 31 grudnia 2017 jest możliwe w całości do zrealizowania. Analiza została przeprowadzona w oparciu o dotychczasowe wyniki spółki oraz zakładane wyniki w przyszłych okresach. W analizie tej przyjęto pięcioletni horyzont czasowy.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku nie wystąpiły różnice przejściowe związane z inwestycjami w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, na które nie utworzono rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego w związku ze spełnieniem warunków kontrolowania terminów odwracania się różnic przejściowych i występowaniem prawdopodobieństwa, że różnice te nie odwrócą się w dającej się przewidzieć przyszłości.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku nie występowały ujemne różnice przejściowe, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe, w związku z którymi nie ujęto w bilansie składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

20. Zysk netto przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję obliczany jest poprzez podzielenie zysku netto przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

	2017	2016
Zysk netto	2 088 129	2 278 375
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	262 470 034	262 470 034
Zysk przypadający na jedną akcję (w zł na jedną akcję)	7,96	8,68

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję obliczany poprzez podzielenie zysku, który na nich przypada przez średnią ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu, skorygowaną o wpływ wszystkich rozwadniających potencjalnych akcji zwykłych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku w Banku nie występują instrumenty rozwadniające w postaci obligacji zamiennych na akcje.

	2017	2016
Zysk netto	2 088 129	2 278 375
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	262 470 034	262 470 034
Średnia ważona liczba akcji zwykłych do wyliczenia zysku rozwodnionego	262 470 034	262 470 034
Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję (w zł na jedną akcję)	7,96	8,68

21. Dywidendy zaproponowane do wypłaty

Na dzień zatwierdzenia do publikacji niniejszego sprawozdania finansowego Zarząd Banku Pekao S.A. nie podjął decyzji w sprawie rekomendacji odnośnie wypłaty dywidendy za rok 2017.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

22. Kasa i operacje z Bankiem Centralnym

KASA I NALEŻNOŚCI OD BANKU CENTRALNEGO	31.12.2017	31.12.2016
Gotówka	2 686 561	2 639 526
Rachunek bieżący w Banku Centralnym	2 264 686	1 718 775
Inne środki	235 012	1 503 041
Razem	5 186 259	5 861 342

ZOBOWIĄZANIA WOBEC BANKU CENTRALNEGO	31.12.2017	31.12.2016
Depozyty terminowe	6 079	6 091
Razem	6 079	6 091

Kasa i operacje z Bankiem Centralnym według walut

31.12.2017	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
PLN	4 302 520	6 079
EUR	463 160	-
USD	168 562	-
CHF	58 882	-
Pozostałe waluty	193 135	-
Razem	5 186 259	6 079

31.12.2016	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
PLN	4 932 757	6 091
EUR	443 480	-
USD	260 015	-
CHF	59 727	-
Pozostałe waluty	165 363	-
Razem	5 861 342	6 091

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku środki na rachunku rezerwy obowiązkowej są oprocentowane w wysokości 1,35 % (0,9 stopy referencyjnej NBP). Na dzień 31 grudnia 2016 roku oprocentowanie wynosiło 1,35 % (0,9 stopy NBP).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

23. Należności od banków

Należności od banków według struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Rachunki bieżące	334 688	117 659
Lokaty międzybankowe	271 823	267 827
Kredyty i pożyczki	95 755	171 743
Zabezpieczenia pieniężne	1 006 332	1 771 842
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	494 706	703 635
Dłużne papiery wartościowe	-	60 700
Środki pieniężne w drodze	506 559	379 858
Razem brutto	2 709 863	3 473 264
Odpisy aktualizujące wartość należności	-16 933	-18 585
Razem netto	2 692 930	3 454 679

Należności od banków według struktury jakościowej

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od banków, w tym:		
należności brutto bez utraty wartości	2 693 230	3 455 272
należności brutto z utratą wartości	16 633	17 992
odpisy aktualizujące utworzone indywidualnie	-6 833	-8 192
odpisy aktualizujące utworzone grupowo (*)	-10 100	-10 393
Razem	2 692 930	3 454 679

(*) Pozycja obejmuje szacowaną utratę wartości, która nastąpiła, ale nie została jeszcze zaraportowana (IBNR).

Należności od banków według umownych terminów zapadalności

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od banków, w tym:		
do 1 miesiąca	2 618 664	3 273 858
od 1 do 3 miesięcy	7	436
od 3 miesięcy do 1 roku	67 160	110 827
od 1 do 5 lat	29	60 656
powyżej 5 lat	50	2
dla których termin zapadalności upłynął	23 953	27 485
Razem brutto	2 709 863	3 473 264
Odpisy aktualizujące wartość należności	-16 933	-18 585
Razem netto	2 692 930	3 454 679

Należności od banków według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	700 872	1 037 761
CHF	23 340	19 462
EUR	1 413 116	2 181 400
USD	209 142	68 816
Pozostałe waluty	346 460	147 240
Razem	2 692 930	3 454 679

Zmiany poziomu odpisów aktualizujących w 2017 i 2016 roku prezentowane są w Nocie 16.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

24. Aktywa oraz zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu według emitenta i struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA FINANSOWE		
Dłużne papiery wartościowe	1 734 768	721 031
Aktywa finansowe razem	1 734 768	721 031
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE		
Dłużne papiery wartościowe	469 448	673 165
Zobowiązania finansowe razem	469 448	673 165

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA FINANSOWE		
Papiery wartościowe emitowane przez rządy centralne	1 646 757	654 918
bony skarbowe	-	-
obligacje skarbowe	1 646 757	654 918
Papiery wartościowe emitowane przez banki	50 258	-
Papiery wartościowe emitowane przez przedsiębiorstwa	37 753	66 113
Aktywa finansowe razem	1 734 768	721 031
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE		
Papiery wartościowe emitowane przez rządy centralne	469 448	673 165
obligacje skarbowe	469 448	673 165
Zobowiązania finansowe razem	469 448	673 165

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według umownych terminów zapadalności

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA FINANSOWE		
Dłużne papiery wartościowe, w tym:		
do 1 miesiąca	123 505	-
od 1 do 3 miesięcy	-	239
od 3 miesięcy do 1 roku	21 516	117 804
od 1 do 5 lat	1 461 522	324 868
powyżej 5 lat	128 225	278 120
termin nieokreślony	-	-
Aktywa finansowe razem	1 734 768	721 031
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE		
Dłużne papiery wartościowe, w tym:		
do 1 miesiąca	-	102 076
od 1 do 3 miesięcy	-	-
od 3 miesięcy do 1 roku	-	131 194
od 1 do 5 lat	309 328	263 435
powyżej 5 lat	160 120	176 460
Zobowiązania finansowe razem	469 448	673 165

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dłużne papiery wartościowe przeznaczone do obrotu według walut

	31.12.2017	31.12.2016
AKTYWA FINANSOWE		
PLN	1 727 112	700 856
EUR	4 542	5 629
USD	3 114	14 546
Aktywa finansowe razem	1 734 768	721 031
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE		
PLN	469 448	673 165
Zobowiązania finansowe razem	469 448	673 165

25. Aktywa oraz zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych (przeznaczone do obrotu)

Instrumenty pochodne stosowane przez Bank

W ramach swojej działalności Bank wykorzystuje różnego typu pochodne instrumenty finansowe oferowane klientom oraz służące do celów zarządzania ryzykiem związanym z prowadzoną działalnością. Większość instrumentów pochodnych stosowanych przez Bank stanowią kontrakty pozagiełdowe (tzw. over-the-counter). Nieznaczną część instrumentów pochodnych stanowią kontrakty zawierane na regulowanych rynkach giełdowych (głównie kontrakty futures).

Pochodne transakcje walutowe wymiany stanowią zobowiązanie do zakupu lub sprzedaży waluty. Terminowe operacje wymiany walutowej (operacje typu forward) oparte są na określonym w momencie zawarcia kursie waluty na określoną datę w przyszłości. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Do dyskontowania przepływów pieniężnych wykorzystywane są krzywe zerokuponowe odpowiednie dla danego rynku.

Transakcje swap walutowy są kombinacją wymiany określonych walut na datę spot oraz transakcji odwrotnej na datę forward, przy czym odpowiednie kursy wymiany są ustalone z góry w momencie zawarcia kontraktu. Przy rozliczaniu tych transakcji następuje przepływ środków. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Do dyskontowania przepływów pieniężnych wykorzystywane są krzywe zerokuponowe odpowiednie dla danego rynku.

Opcje walutowe z dostawą są kontraktami, w ramach których jedna ze stron, nabywca opcji, nabywa za cenę tzw. premii od drugiej ze stron, wystawcy opcji, prawo, lecz nie obowiązek do nabycia (przy opcji call) bądź sprzedaży (przy opcji put) w określonym momencie w przyszłości, lub w określonym przedziale czasu, przewidzianej kontraktem sumy walut po określonym w momencie zawarcia opcji kursie. W przypadku opcji rozliczanych netto, nabywca w ramach rozliczenia otrzymuje kwotę w wysokości iloczynu kwoty waluty i różnicy między bieżącym kursem rynkowym a kursem ustalonym przy zawarciu transakcji.

Opcje barierowe z jedną barierą to opcje, w których nabywane prawo jest prawem warunkowym zależnym od zdarzenia w określonym z góry przedziale czasowym polegającego na wzroście kursu powyżej ustalonego w dniu transakcji poziomu bariery (zdarzenie UP) lub zdarzenia spadku kursu poniżej bariery (zdarzenie DOWN). Dla bariery typu „wejście” (IN) po zajściu ustalonego zdarzenia prawo warunkowe staje się prawem bezwarunkowym natomiast dla bariery typu „wyjścia” (OUT) po zajściu ustalonego zdarzenia prawo wygasa.

Opcje walutowe wyceniane są w oparciu o model wyceny opcji Garmana-Kohlhagena (a w przypadku opcji barierowych i azjatyckich w oparciu o tzw. rozszerzony model Garmana-Kohlhagena). Model jest parametryzowany na podstawie kwotowań rynkowych opcji plain vanilla at-the-money oraz spreadów dla opcji out-of-the money i in-the-money (volatility smile) na standardowe terminy.

Instrumenty pochodne dotyczące stóp procentowych pozwalają Bankowi i jego klientom przenosić, modyfikować lub ograniczać ryzyko stóp procentowych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Transakcje swap stóp procentowych (IRS) to kontrakty, w których kontrahenci wymieniają między sobą strumienie płatności odsetkowych, naliczane od określonej w kontrakcie nominalnej kwoty waluty instrumentu bazowego. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych. Przepływy zmienne są estymowane na podstawie odpowiednich stawek transakcji IRS. Do dyskontowania ustalonych w warunkach transakcji jak również implikowanych przepływów pieniężnych wykorzystywane są odpowiednie krzywe zerokuponowe.

Forward Rate Agreement (FRA) to transakcje, w których strony zobowiązują się do zapłaty odsetek od ustalonej kwoty nominalnej, za określony okres rozpoczynający się w przyszłości i naliczonych według ustalonej w dniu zawarcia kontraktu stopy procentowej. Strony rozliczają się w dacie waluty zdyskontowaną stopą referencyjną różnicą odsetkową pomiędzy stawką FRA (stopą terminową w dniu zawarcia transakcji), a stopą referencyjną. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych.

Swapy procentowo-walutowe (Cross currency IRS) to transakcje, w których strony wymieniają kapitał i strumienie odsetkowe w różnych walutach w określonym przedziale czasu. Transakcje tego typu wyceniane są za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych. W wycenie transakcji Basis Swap (swapy procentowo-walutowe o zmiennych kuponach) uwzględniane są również rynkowe kwotowania spreadu bazowego (tzw. Basis Swap spread).

Transakcje terminowe na papierach wartościowych to transakcje, w których strony zobowiązują się do zakupu lub sprzedaży papieru wartościowego w określonym terminie w przyszłości za określoną w dniu zawarcia transakcji płatność. Transakcje tego typu wyceniane są poprzez wycenę papieru wartościowego (mark-to-market lub mark-to-model) oraz wycenę przyszłej płatności za papier (metodą dyskontowania przepływu pieniężnego według stopy rynku pieniężnego).

Opcje na stopę procentową (cap/floor) to kontrakty, w ramach których jedna ze stron, nabywca opcji, nabywa za cenę tzw. premii od drugiej ze stron, wystawcy opcji, prawo, lecz nie obowiązek do pożyczania (cap) bądź ulokowania (floor) na określone okresy (każdy z osobna) określone kwoty po ustalonej w momencie zawarcia transakcji stawce oprocentowania. Rozliczenie kontraktu następuje netto (bez lokowania środków) w ustalonych terminach. Transakcje tego typu wyceniane są w oparciu o model Normalny. Model jest parametryzowany na podstawie kwotowań rynkowych opcji at-the-money na standardowo kwotowane terminy.

Transakcje futures na stopę procentową dotyczą wystandaryzowanych kontraktów terminowych nabywanych na rynkach giełdowych. Kontrakty futures wyceniane są w oparciu o kwotowania dostępne bezpośrednio z giełd.

Kontrakty typu swap towarowy stanowią zobowiązanie do rozliczenia pieniężnego netto równoważnego z realizacją transakcji kupna lub sprzedaży towaru po cenie, której zasady wyznaczania są ustalane w momencie zawarcia transakcji. Instrumenty towarowe wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych uwzględniającą krzywą terminową cen towarów.

Azjatyckie opcje towarowe stanowią kontrakty dające prawo do kupna lub sprzedaży w dniu wygaśnięcia opcji określonej ilości towaru po ustalonej cenie, przy czym cena rozliczenia opiera się na kursie średnim ustalonym na podstawie obserwacji ceny spot towaru w okresie poprzedzającym datę zapadalności opcji. Opcje towarowe wyceniane są przy pomocy modelu Blacka-Scholesa z dopasowaniem momentów rozkładu ceny towaru dla średniej arytmetycznej.

Instrumenty pochodne wbudowane w inne instrumenty

W Banku występują instrumenty pochodne będące składnikami złożonych instrumentów finansowych, tj. takich które zawierają zarówno instrument pochodny, jak i umowę zasadniczą, co sprawia, iż część przepływów pieniężnych połączonego instrumentu zmienia się w sposób zbliżony do przepływów wynikających z niezależnego instrumentu pochodnego. Instrumenty pochodne wbudowane w inne instrumenty powodują, że część lub całość przepływów środków pieniężnych wynikających z umowy zasadniczej, jest modyfikowana w oparciu o określoną stopę procentową, cenę papieru wartościowego, kurs wymiany waluty obcej, indeks cen lub stóp procentowych.

Instrumentami pochodnymi wbudowanymi w bilansowe instrumenty finansowe są między innymi opcje wcześniejszego wykupu w niektórych obligacjach korporacyjnych lub komunalnych lub też emisjach własnych. W tym przypadku wbudowane instrumenty pochodne są ściśle powiązane z kontraktem głównym, zatem wbudowany instrument pochodny nie wymaga wydzielenia, odrębnego ujęcia i wyceny.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Bank posiada w swojej ofercie depozyty oraz certyfikaty depozytowe, których składnikiem jest wbudowany instrument pochodny. W związku z tym, iż charakter tego instrumentu nie jest ściśle powiązany z charakterem umowy depozytowej instrument wbudowany został wydzielony i zaklasyfikowany do portfela przeznaczonego do obrotu. Wycena tego instrumentu odnoszona jest do rachunku zysków i strat. Instrumentami wbudowanymi są proste opcje (plain vanilla) oraz opcje egzotyczne na pojedyncze akcje, indeksy, towary oraz inne wskaźniki rynkowe, w tym indeksy stóp procentowych oraz kursy walutowe i ich koszyki. Wszystkie wydzielone opcje są na bieżąco domykane na rynku międzybankowym.

Opcje walutowe wbudowane w umowy depozytowe wyceniane są opisaną powyżej metodą wyceny dla opcji walutowych.

Opcje egzotyczne wbudowane w umowy depozytowe i ich domknięcia są wyceniane przy pomocy techniki Monte-Carlo przy założeniu modelu geometrycznego ruchu Browna dla czynników ryzyka. Parametry modelu ustalane są w pierwszej kolejności na podstawie kwotowań opcji oraz kontraktów terminowych, a przy ich braku na podstawie miar statystycznych dynamiki instrumentu bazowego.

Bank przeanalizował portfel umów kredytowych i zwykłych pod kątem konieczności wydzielenia wbudowanych instrumentów pochodnych i stwierdził, że nie wymagają one wydzielenia i odrębnego ujęcia instrumentów wbudowanych.

Ryzyko związane z pochodnymi instrumentami finansowymi

Podstawowymi rodzajami ryzyka związanymi z instrumentami pochodnymi są ryzyko rynkowe i ryzyko kredytowe.

W momencie początkowego ujęcia pochodne instrumenty finansowe zwykle nie posiadają żadnej bądź posiadają znikomą wartość rynkową. Wynika to z tego, że instrumenty pochodne nie wymagają żadnej inwestycji początkowej netto, bądź wymagają tylko niewielkiej początkowej inwestycji netto w porównaniu z innymi rodzajami umów, które w podobny sposób reagują na zmiany warunków rynkowych.

Instrumenty pochodne uzyskują dodatnią lub ujemną wartość wraz ze zmianami określonej stopy procentowej, ceny papieru wartościowego, ceny towaru, kursu wymiany waluty obcej, indeksu ceny, klasyfikacji kredytowej lub indeksu kredytowego czy też innego parametru rynkowego. W wyniku tych zmian posiadane instrumenty pochodne stają się bardziej lub mniej korzystne od instrumentów o takim samym rezydualnym okresie zapadalności dostępnych w danym momencie na rynku.

Ryzyko kredytowe związane z kontraktami pochodnymi stanowi potencjalny koszt zawarcia nowego kontraktu na warunkach pierwotnych w przypadku, gdy druga strona uczestnicząca w pierwotnym kontrakcie nie spełni swojego obowiązku. Aby ocenić wielkość potencjalnego kosztu zastąpienia Bank wykorzystuje takie same metody jak do oceny ponoszonego ryzyka rynkowego. Aby kontrolować poziom podejmowanego ryzyka kredytowego, Bank dokonuje oceny pozostałych uczestników kontraktów wykorzystując takie same metody, jak przy decyzjach kredytowych.

Poniższe tabele prezentują nominalne kwoty pochodnych instrumentów finansowych oraz wartości godziwe instrumentów. Nominalne kwoty pewnych typów instrumentów finansowych stanowią podstawę do porównań z instrumentami ujmowanymi w bilansie, lecz niekoniecznie wskazują, jakie będą kwoty przyszłych przepływów środków pieniężnych lub jaka jest bieżąca wartość godziwa tych instrumentów, w związku z czym nie określają stopnia narażenia Banku na ryzyko kredytowe lub cenowe.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartości godziwe handlowych instrumentów pochodnych

31.12.2017	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
Transakcje stopy procentowej		
swapy stopy procentowej (IRS)	967 793	1 533 696
kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	176	-
opcje	6 161	2 252
pozostałe	461	416
Transakcje walutowe i na złoto		
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	56 601	32 407
forwardy walutowe	120 421	185 923
swapy walutowe (FX-Swap)	87 610	173 735
opcje walutowe i na złoto	27 932	24 955
Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych		
opcje	10 225	10 219
pozostałe	-	-
Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych		
opcje	14 739	14 366
pozostałe	59 225	58 959
Razem	1 351 344	2 036 928

31.12.2016	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
Transakcje stopy procentowej		
swapy stopy procentowej (IRS)	1 517 838	1 508 186
kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	347	155
opcje	1 837	1 710
pozostałe	426	618
Transakcje walutowe i na złoto		
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	91 731	162 461
forwardy walutowe	183 630	84 759
swapy walutowe (FX-Swap)	62 219	93 641
opcje walutowe i na złoto	52 971	53 605
Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych		
opcje	5 403	5 422
pozostałe	-	-
Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych		
opcje	2 113	1 971
pozostałe	36 984	36 807
Razem	1 955 499	1 949 335

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartości nominalne handlowych instrumentów pochodnych

31.12.2017	UMOWNY TERMIN ZAPADALNOŚCI					RAZEM
	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	
Transakcje stopy procentowej						
swapy stopy procentowej (IRS)	1 781 188	1 815 069	18 506 468	49 917 986	11 372 737	83 393 448
kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	-	500 000	450 000	-	-	950 000
opcje	-	270 951	1 349 236	3 860 482	11 248	5 491 917
pozostałe	785 253	-	-	-	-	785 253
Transakcje walutowe i na złoto						
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS) - waluta zakupiona	129 765	330 611	911 633	2 661 861	1 164 672	5 198 542
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS) - waluta sprzedana	127 707	323 370	910 417	2 651 187	1 164 672	5 177 353
forwarty walutowe - waluta zakupiona	7 090 041	3 030 242	3 239 011	735 665	-	14 094 959
forwarty walutowe - waluta sprzedana	7 078 207	3 075 685	3 286 933	740 000	-	14 180 825
swapy walutowe (FX-Swap) - waluta zakupiona	13 075 025	5 315 571	1 263 965	-	-	19 654 561
swapy walutowe (FX-Swap) - waluta sprzedana	13 169 617	5 320 541	1 241 015	-	-	19 731 173
opcje kupione	428 084	807 930	2 414 151	502 929	-	4 153 094
opcje sprzedane	429 477	799 227	2 418 390	502 929	-	4 150 023
Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych						
opcje	73 865	-	-	68 404	-	142 269
pozostałe	-	-	-	-	-	-
Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych						
opcje	4 526	44 052	418 842	135 353	-	602 773
pozostałe	104 966	147 378	233 076	189 527	-	674 947
Razem	44 277 721	21 780 627	36 643 137	61 966 323	13 713 329	178 381 137

31.12.2016	UMOWNY TERMIN ZAPADALNOŚCI					RAZEM
	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	
Transakcje stopy procentowej						
swapy stopy procentowej (IRS)	2 064 679	2 846 675	11 640 203	51 600 434	12 317 504	80 469 495
kontrakty na przyszłą stopę procentową (FRA)	275 000	750 000	300 000	-	-	1 325 000
opcje	700 000	604 917	857 351	3 907 471	165 096	6 234 835
pozostałe	458 570	-	-	-	-	458 570
Transakcje walutowe i na złoto						
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS) - waluta zakupiona	-	413 339	763 574	3 091 361	1 375 894	5 644 168
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS) - waluta sprzedana	-	427 850	755 711	3 148 727	1 375 894	5 708 182
forwarty walutowe - waluta zakupiona	6 765 609	2 525 196	3 177 714	1 337 691	-	13 806 210
forwarty walutowe - waluta sprzedana	6 791 355	2 541 317	3 101 465	1 346 657	-	13 780 794
swapy walutowe (FX-Swap) - waluta zakupiona	13 454 161	2 643 905	2 799 405	115 108	-	19 012 579
swapy walutowe (FX-Swap) - waluta sprzedana	13 443 801	2 644 057	2 797 880	110 600	-	18 996 338
opcje kupione	463 120	540 425	2 526 286	186 400	-	3 716 231
opcje sprzedane	465 995	545 333	2 538 592	186 400	-	3 736 320
Transakcje oparte na kapitałowych papierach wartościowych i indeksach giełdowych						
opcje	-	-	-	73 865	-	73 865
pozostałe	-	-	-	-	-	-
Transakcje oparte na towarach i metalach szlachetnych						
opcje	8 693	13 039	80 418	-	-	102 150
pozostałe	61 558	78 176	218 647	272 791	-	631 172
Razem	44 952 541	16 574 229	31 557 246	65 377 505	15 234 388	173 695 909

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

26. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty na nieruchomości	58 268 309	53 072 200
Kredyty w rachunku bieżącym	11 247 655	10 840 866
Kredyty operacyjne	16 595 277	16 918 463
Kredyty na inwestycje	18 844 017	16 997 240
Kredyty gotówkowe	12 190 872	10 211 931
Należności z tytułu kart płatniczych	1 081 499	970 673
Należności faktoringowe	2 153 913	1 858 606
Pozostałe kredyty i pożyczki	1 018 105	1 162 199
Dłużne papiery wartościowe	12 749 288	12 451 372
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	-
Środki pieniężne w drodze	53 041	63 488
Razem brutto	134 201 976	124 547 038
Odpisy aktualizujące wartość należności	-5 328 798	-5 513 439
Razem netto	128 873 178	119 033 599

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury podmiotowej

	31.12.2017	31.12.2016
Należności od przedsiębiorstw	60 676 737	56 558 364
Należności od ludności	63 442 059	57 399 265
Należności od jednostek budżetowych	10 083 180	10 589 409
Razem brutto	134 201 976	124 547 038
Odpisy aktualizujące wartość należności	-5 328 798	-5 513 439
Razem netto	128 873 178	119 033 599

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według struktury jakościowej

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:		
należności brutto bez utraty wartości	127 006 445	117 093 424
należności brutto z utratą wartości	7 195 531	7 453 614
odpisy aktualizujące utworzone indywidualnie	-3 353 328	-3 148 477
odpisy aktualizujące utworzone grupowo (*)	-1 975 470	-2 364 962
Razem	128 873 178	119 033 599

(*) Pozycja obejmuje szacowaną utratę wartości, która nastąpiła, ale nie została jeszcze zaraportowana (IBNR).

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według umownych terminów zapadalności

	31.12.2017	31.12.2016
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:		
do 1 miesiąca	14 278 559	14 781 907
od 1 do 3 miesięcy	4 550 183	2 970 439
od 3 miesięcy do 1 roku	11 110 492	13 523 300
od 1 do 5 lat	43 865 360	38 209 661
powyżej 5 lat	55 107 893	49 386 721
dla których termin zapadalności upłynął	5 289 489	5 675 010
Razem brutto	134 201 976	124 547 038
Odpisy aktualizujące wartość należności	-5 328 798	-5 513 439
Razem netto	128 873 178	119 033 599

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	109 437 147	97 790 221
CHF	3 107 444	4 036 421
EUR	13 611 471	13 756 867
USD	2 485 846	3 274 083
Pozostałe waluty	231 270	176 007
Razem	128 873 178	119 033 599

Zmiany poziomu odpisów aktualizujących w roku 2017 i 2016 prezentowane są w Nocie 16.

27. Rachunkowość zabezpieczeń

Bank na dzień 31 grudnia 2017 roku stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*) oraz przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*).

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku Bank kontynuował następujące powiązania zabezpieczające:

- rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*) dla stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do portfela dostępnego do sprzedaży zabezpieczonych instrumentami typu interest rate swap (IRS) – opis w punkcie 1 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających,
- rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) z tytułu kredytów i depozytów o zmiennym oprocentowaniu, zabezpieczonych instrumentami typu cross-currency interest rate swap (CIRS) – opis w punkcie 2 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających,
- zabezpieczenie przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) z tytułu aktywów finansowych o zmiennym oprocentowaniu instrumentami typu interest rate swap (IRS) – opis w punkcie 3 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających,
- rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) dla portfela zmiennokuponowych kredytów w EUR i USD zabezpieczonych instrumentami typu Fx-Swap – opis w punkcie 4 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających,
- rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*) dla stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych zaklasyfikowanych do portfela kredytów i pożyczek, zabezpieczonych instrumentami typu interest rate swap (IRS) – opis w punkcie 5 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku Bank:

- desygnował do rachunkowości zabezpieczeń powiązanie zabezpieczające i zakończył jego stosowanie – rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) dla wysoce prawdopodobnego przepływu środków pieniężnych w EUR (pozycja krótka w EUR dla Banku) zabezpieczonego instrumentami typu Fx-Forward (zawartymi jako seria transakcji Fx-Spot i Fx-Swap) – opis w punkcie 6 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających. Zakończenie powiązania wynikało z rozliczenia transakcji wchodzących w skład powiązania zabezpieczającego. Ostatnie przepływy pieniężne dla tej rachunkowości zabezpieczeń zostały wygenerowane przez instrument zabezpieczający w dniu 11 grudnia 2017 roku,
- desygnowała do rachunkowości zabezpieczeń powiązanie zabezpieczające – rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*) dla portfela depozytów w PLN i EUR, które ekonomicznie odpowiadają długoterminowemu pasywu o zmiennym oprocentowaniu, zabezpieczonych instrumentami typu interest rate swap (IRS) – opis w punkcie 7 tabeli ze szczegółami relacji zabezpieczających.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartości godziwe instrumentów pochodnych zabezpieczających

31.12.2017	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (<i>fair value hedge</i>)		
swapy stopy procentowej (IRS)	16 496	186 102
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (<i>cash flow hedge</i>)		
swapy stopy procentowej (IRS)	200 672	1 700
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	674 529
swapy walutowe (FX-Swap)	42 228	-
Razem	259 396	862 331

31.12.2016	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (<i>fair value hedge</i>)		
swapy stopy procentowej (IRS)	14 683	267 311
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (<i>cash flow hedge</i>)		
swapy stopy procentowej (IRS)	263 752	-
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	1 370 905
swapy walutowe (FX-Swap)	11 317	502
Razem	289 752	1 638 718

Wartości nominalne instrumentów pochodnych zabezpieczających

31.12.2017	UMOWNY TERMIN ZAPADALNOŚCI					RAZEM
	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (<i>fair value hedge</i>)						
swapy stopy procentowej (IRS)	-	115 000	-	1 744 024	1 696 087	3 555 111
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-	-	-	-	-
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (<i>cash flow hedge</i>)						
swapy stopy procentowej (IRS)	-	-	15 000	3 963 702	197 000	4 175 702
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-	1 635 139	7 842 510	3 431 241	12 908 890
swapy walutowe (FX-Swap)	602 846	381 072	1 025 307	-	-	2 009 225
Razem	602 846	496 072	2 675 446	13 550 236	5 324 328	22 648 928

31.12.2016	UMOWNY TERMIN ZAPADALNOŚCI					RAZEM
	DO 1 MIESIĄCA	OD 1 DO 3 MIESIĘCY	OD 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	OD 1 DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	
Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej (<i>fair value hedge</i>)						
swapy stopy procentowej (IRS)	-	553 000	-	1 627 612	2 113 964	4 294 576
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	-	-	-	-	-	-
Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych (<i>cash flow hedge</i>)						
swapy stopy procentowej (IRS)	-	25 000	150 000	3 600 000	-	3 775 000
walutowe swapy stopy procentowej (CIRS)	867 025	-	1 033 820	9 883 752	4 079 680	15 864 277
swapy walutowe (FX-Swap)	-	892 450	1 297 025	-	-	2 189 475
Razem	867 025	1 470 450	2 480 845	15 111 364	6 193 644	26 123 328

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Kwoty rozpoznane w rachunku zysków i strat i na kapitale z aktualizacji wyceny z tytułu rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*)

	2017	2016
Kapitał z aktualizacji wyceny (odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie - brutto)	6 581	39 724
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	190 802	212 587
Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających zaprezentowana w rachunku zysków i strat	-224	-756

Zmiany stanu kapitału z aktualizacji wyceny z tytułu wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych (*cash flow hedge*)

	2017	2016
Stan na początek okresu	39 724	45 280
Odroczenie zmian wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie	-33 087	-5 451
Kwota odroczonej zmiany wartości godziwej zabezpieczających instrumentów finansowych w części uznanej za skuteczne zabezpieczenie usunięta z kapitału z aktualizacji wyceny i wykazana w zysku lub stracie netto	-56	-105
Stan na koniec okresu	6 581	39 724

Kwoty rozpoznane w rachunku zysków i strat z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej (*fair value hedge*)

RODZAJ WYNIKU	2017	2016
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego	67 231	26 502
Wynik z tytułu zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej związanej z zabezpieczanym ryzykiem	-62 615	-25 189
Wynik z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej	4 616	1 313
Wynik odsetkowy na instrumentach pochodnych zabezpieczających	-67 192	-73 721

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Szczegółowy opis powiązań zabezpieczających stosowanych przez Bank w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku.

OPIS RELACJI ZABEZPIECZAJĄCEJ	POZYCJA ZABEZPIECZANA	INSTRUMENTY ZABEZPIECZAJĄCE	SPOSÓB UJĘCIA W SPRAWOZDANIU FINANSOWYM	OKRES W KTÓRYM OCZEKUJE SIĘ WYSTĄPIENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH
1. Zabezpieczenie wartości godziwej (fair value hedge) stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych				
Bank zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej wynikającą ze zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikającej ze zmienności rynkowych swapowych stóp procentowych poprzez transakcje IRS.	Pozycję zabezpieczaną stanowią stałokuponowe dłużne papiery wartościowe zaklasyfikowane do kategorii dostępnych do sprzedaży (AFS), denominowane w PLN, EUR i USD.	Pozycję zabezpieczającą stanowią transakcje pochodne IRS w walutach PLN, EUR i USD (krótka pozycja w stałej stopie procentowej), w których Bank otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.	Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanych w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Pozostała część zmiany wyceny do wartości godziwej (wynikająca ze spreadu pomiędzy krzywą swapową a krzywą obligacji) księgowana jest zgodnie z ogólnymi zasadami dla instrumentów AFS (tj. w kapitale z aktualizacji wyceny). Odsetki od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym. Zmiana wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej jest prezentowana w wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 18 stycznia 2036 roku.
2. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) kredytów i depozytów zmiennoprocentowych				
Bank zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej oraz ryzyko walutowe wynikające ze zmienności przepływów pieniężnych na aktywach i zobowiązaniach o zmiennym oprocentowaniu poprzez transakcje CIRS (basis swap).	Pozycja zabezpieczana składa się z dwóch odrębnych komponentów, które stanowią przepływy pieniężne z tytułu portfela aktywów oraz portfela zobowiązań o zmiennej stopie procentowej.	Pozycję zabezpieczającą stanowi portfel transakcji CIRS (basis swap), w których Bank płaci zmiennoprocentowe przepływy walutowe, a otrzymuje zmiennoprocentowe przepływy złotowe/walutowe. Transakcje CIRS podlegają dekompozycji na składnik zabezpieczający portfel aktywów oraz składnik zabezpieczający portfel zobowiązań.	Efektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest księgowana w kapitale z aktualizacji wyceny. Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest prezentowana w wyniku na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu. Odsetki od transakcji CIRS i pozycji zabezpieczanych są ujmowane w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 15 maja 2029 roku.
3. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) kredytów zmiennoprocentowych				
Bank zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej wynikającej ze zmienności przepływów pieniężnych na aktywach o zmiennym oprocentowaniu poprzez transakcje IRS.	Pozycję zabezpieczaną stanowią przepływy pieniężne z tytułu portfela aktywów o zmiennej stopie procentowej.	Pozycję zabezpieczającą stanowi portfel transakcji IRS (krótka pozycja w zmiennej stopie – Bank otrzymuje stałe przepływy, a płaci zmienne).	Efektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest księgowana w kapitale z aktualizacji wyceny. Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest prezentowana w wyniku na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu. Odsetki od transakcji IRS i pozycji zabezpieczanych są ujmowane w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 29 kwietnia 2020 roku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

OPIS RELACJI ZABEZPIEZAJĄCEJ	POZYCJA ZABEZPIECZANA	INSTRUMENTY ZABEZPIEZAJĄCE	SPOSÓB UJĘCIA W SPRAWOZDANIU FINANSOWYM	OKRES W KTÓRYM OCZEKUJE SIĘ WYSTĄPIENIA PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH
4. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) zmiennoprocentowych aktywów walutowych zabezpieczonych transakcjami FX-Swap z tytułu ryzyka walutowego i stopy procentowej				
Bank zabezpiecza zmienność przepływów pieniężnych stanowiących zmiennoprocentowe aktywa finansowe (udzielone kredyty w EUR i USD) poprzez transakcje Fx-Swap. Zabezpieczane jest ryzyko walutowe i stopy procentowej.	Pozycję zabezpieczaną stanowią udzielone kredyty o zmiennym oprocentowaniu denominowane w EUR i USD.	Pozycję zabezpieczającą stanowi portfel transakcji Fx-Swap.	Efektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest księgowana w kapitale z aktualizacji wyceny. Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest prezentowana w wyniku na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu. Rozliczona część punktów swap na instrumencie zabezpieczającym przenoszona jest z kapitału z aktualizacji wyceny i ujmowana w przychodach odsetkowych. Rewaluacja walutowa dotycząca pierwszej wymiany kapitału na instrumencie zabezpieczającym przenoszona jest z kapitału z aktualizacji wyceny i ujmowana w wyniku z pozycji wymiany.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 12 października 2018 roku.
5. Zabezpieczenie wartości godziwej (fair value hedge) stałokuponowych dłużnych papierów wartościowych				
Bank zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej wynikającą ze zmiany wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikającej ze zmienności rynkowych swapowych stóp procentowych poprzez transakcje IRS.	Pozycję zabezpieczaną stanowią stałokuponowe dłużne papiery wartościowe zaklasyfikowane do kategorii kredytów i pożyczek, denominowane w PLN.	Pozycję zabezpieczającą stanowią transakcje pochodne IRS w walutach PLN (krótka pozycja w stałej stopie procentowej), w których Bank otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe.	Wynik z tytułu zmiany wyceny do wartości godziwej pozycji zabezpieczanych w zakresie zabezpieczanego ryzyka odnoszony jest do wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od dłużnych papierów wartościowych ujmowane są w wyniku odsetkowym. Zmiana wyceny do wartości godziwej instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej jest prezentowana w wyniku z tytułu rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej. Odsetki od instrumentów pochodnych w rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej ujmowane są w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 22 grudnia 2026 roku.
6. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) z tytułu oczekiwanego przyszłego wpływu w walucie obcej – powiązanie zakończone				
Bank zabezpieczał zmienność przepływów pieniężnych w EUR stanowiących prognozowane wypływy środków pieniężnych z tytułu oczekiwanej przyszłej transakcji sprzedaży poprzez transakcje Fx-Forward. Zabezpieczane było ryzyko walutowe.	Pozycję zabezpieczaną stanowiły prognozowane wypływy środków pieniężnych z tytułu oczekiwanej przyszłej transakcji kupna uzależnione od kursu EUR/PLN.	Pozycję zabezpieczającą stanowił portfel transakcji Fx-Forward (złożonych z transakcji Fx-Spot oraz serii transakcji Fx-Swap), w których Bank kupił EUR w zamian za PLN po ustalonym kursie.	Kwota rozliczenia transakcji zabezpieczających skorygowała rozliczenie pozycji zabezpieczanej.	-
7. Zabezpieczenie przepływów pieniężnych (cash flow hedge) zmiennoprocentowych depozytów w PLN				
Bank zabezpiecza część ryzyka stopy procentowej wynikającej ze zmienności przepływów pieniężnych na depozytach o zmiennym oprocentowaniu poprzez transakcje IRS.	Pozycję zabezpieczaną stanowią przepływy pieniężne z tytułu portfela depozytów o zmiennej stopie procentowej.	Pozycję zabezpieczającą stanowi portfel transakcji IRS (krótka pozycja w stałej stopie – Bank otrzymuje zmienne przepływy, a płaci stałe).	Efektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest księgowana w kapitale z aktualizacji wyceny. Nieefektywna część zmiany wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających jest prezentowana w wyniku na instrumentach finansowych przeznaczonych do obrotu. Odsetki od transakcji IRS i pozycji zabezpieczanych są ujmowane w wyniku odsetkowym.	Oczekuje się, że pozycja zabezpieczana będzie generować przepływy pieniężne w okresie do 22 czerwca 2032 roku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

28. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe

	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (AFS)	33 136 044	31 810 862
Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (AFS)	123 128	127 308
Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności (HTM)	3 366 824	2 925 861
Razem	36 625 996	34 864 031

Dłużne papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (AFS)

	31.12.2017	31.12.2016
Papiery wartościowe emitowane przez rządy centralne	21 417 279	24 907 802
bony skarbowe	-	-
obligacje skarbowe	21 417 279	24 907 802
Papiery wartościowe emitowane przez banki centralne	11 066 168	5 978 629
Papiery wartościowe emitowane przez przedsiębiorstwa	-	249 912
Papiery wartościowe emitowane przez jednostki samorządowe	652 597	674 519
Razem	33 136 044	31 810 862
w tym utrata wartości aktywów	-	-

Kapitałowe papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (AFS)

	31.12.2017	31.12.2016
Akcje	123 128	127 308
Razem	123 128	127 308
w tym utrata wartości aktywów	-1 020	-1 257

Dłużne papiery wartościowe utrzymywane do terminu wymagalności (HTM)

	31.12.2017	31.12.2016
Papiery wartościowe emitowane przez rządy centralne	3 335 371	2 905 255
bony skarbowe	-	-
obligacje skarbowe	3 335 371	2 905 255
Papiery wartościowe emitowane przez banki centralne	31 453	20 606
Razem	3 366 824	2 925 861
w tym utrata wartości aktywów	-	-

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dłużne papiery wartościowe inwestycyjne (lokacyjne) według umownych terminów zapadalności

	31.12.2017	31.12.2016
Dłużne papiery wartościowe, w tym:		
do 1 miesiąca	11 097 621	7 404 199
od 1 do 3 miesięcy	121 753	573 661
od 3 miesięcy do 1 roku	6 037 318	6 036 603
od 1 do 5 lat	11 599 628	11 933 357
powyżej 5 lat	7 646 548	8 788 903
Razem	36 502 868	34 736 723

Dłużne papiery wartościowe inwestycyjne (lokacyjne) według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	32 742 429	30 612 780
EUR	2 091 122	2 790 183
USD	1 669 317	1 333 760
Razem	36 502 868	34 736 723

Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych

	2017	2016
PAPIERY WARTOŚCIOWE DOSTĘPNE DO SPRZEDAŻY (AFS)		
Stan na początek okresu	31 938 170	17 699 881
Zwiększenia (zakup)	62 171 979	89 683 288
Zmniejszenia (sprzedaż i wykup)	-61 322 608	-75 813 948
Zmiany wartości godziwej	167 177	-460 553
Różnice kursowe	-418 639	170 926
Odsetki naliczone	593 371	703 200
Inne zmiany	129 722	-44 624
Stan na koniec okresu	33 259 172	31 938 170
DŁUŻNE PAPIERY WARTOŚCIOWE UTRZYMYWANE DO TERMINU WYMAGALNOŚCI (HTM)		
Stan na początek okresu	2 925 861	3 290 061
Zwiększenia (zakup)	2 911 408	6 606 880
Zmniejszenia (sprzedaż i wykup)	-2 527 713	-7 028 711
Odsetki naliczone	41 004	25 748
Inne zmiany	16 264	31 883
Stan na koniec okresu	3 366 824	2 925 861
Razem inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe netto	36 625 996	34 864 031

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

29. Reklasyfikacja papierów wartościowych

MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena” oraz MSSF 7 „Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji”, umożliwia pod pewnymi warunkami przekwalifikowanie instrumentów finansowych do innych kategorii.

W 2017 i 2016 roku Bank nie dokonał przekwalifikowania instrumentów finansowych do innych kategorii.

Natomiast 1 października 2008 roku Bank skorzystał z możliwości reklasyfikacji, ze względu na wyjątkową sytuację związaną z występującym w tym okresie kryzysem na rynkach finansowych.

Wartości bilansowe i wartości godziwe wszystkich składników aktywów finansowych, które zostały reklasyfikowane

	KWOTA REKLASYFIKACJI	31.12.2017		31.12.2016	
		WARTOŚĆ BILANSOWA	WARTOŚĆ GODZIWA	WARTOŚĆ BILANSOWA	WARTOŚĆ GODZIWA
Aktywa finansowe przeniesione z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży do kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 331 580	59 836	60 808	64 381	61 109
Aktywa finansowe przeniesione z portfela przeznaczonego do obrotu do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności	602 507	17 826	16 977	217 365	219 258
Razem	1 934 087	77 662	77 785	281 746	280 367

W przypadku gdyby Bank nie dokonał reklasyfikacji, wynik oraz kapitał z aktualizacji wyceny zmieniliby się następująco

31.12.2017	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH W WARTOŚCI GODZIWEJ	KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY
Aktywa finansowe przeniesione z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży do kredytów i pożyczek udzielonych klientom	-	4 015
Aktywa finansowe przeniesione z portfela przeznaczonego do obrotu do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności	427	-
Razem	427	4 015

31.12.2016	WYNIK NA INSTRUMENTACH FINANSOWYCH WYCENIANYCH W WARTOŚCI GODZIWEJ	KAPITAŁ Z AKTUALIZACJI WYCENY
Aktywa finansowe przeniesione z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży do kredytów i pożyczek udzielonych klientom	-	263
Aktywa finansowe przeniesione z portfela przeznaczonego do obrotu do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności	-5 633	-
Razem	-5 633	263

Wynik odsetkowy reklasyfikowanych składników aktywów finansowych

	2017	2016
Aktywa finansowe przeniesione z portfela aktywów dostępnych do sprzedaży do kredytów i pożyczek udzielonych klientom	1 493	1 580
Aktywa finansowe przeniesione z portfela przeznaczonego do obrotu do portfela utrzymywanego do terminu zapadalności	4 250	10 625
Razem	5 743	12 205

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

30. Aktywa i zobowiązania przeznaczone do sprzedaży

Zgodnie z MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana”, Bank wyodrębnił w pozycji „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży” aktywa trwale spełniające odpowiednie wymogi MSSF 5 dotyczące klasyfikacji do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży zakwalifikowano zidentyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży:

- nieruchomości, oraz
- pozostałe aktywa rzeczowe.

Poniżej przedstawiono aktywa przeznaczone do sprzedaży

	31.12.2017	31.12.2016
Rzeczowe aktywa trwałe	28 082	25 703
Inne aktywa	23 368	22 574
Razem	51 450	48 277

Zmiany stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży przedstawia tabela poniżej

AKTYWA PRZEZNACZONE DO SPRZEDAŻY	2017	2016
Stan na początek okresu	48 277	45 302
Zwiększenia, w tym:	4 362	9 301
przeniesienie z własnego majątku rzeczowego	2 580	818
przeniesienie z nieruchomości inwestycyjnych	15	8 295
Inne	1 767	188
Zmniejszenia, w tym:	-1 189	-6 326
przeniesienie do rzeczowych aktywów trwałych	-	-451
zbycie aktywów	-302	-1 322
inne	-887	-4 553
Stan na koniec okresu	51 450	48 277

Rozliczenie sprzedaży pozostałych aktywów przeznaczonych do sprzedaży przedstawia się następująco

	31.12.2017	31.12.2016
Przychody ze sprzedaży	1 798	2 011
Wartość bilansowa zbytych aktywów netto (łącznie z kosztami sprzedaży)	-307	-1 323
Zysk/strata brutto na sprzedaży	1 491	688

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

31. Inwestycje w jednostkach zależnych

Skrócone informacje o jednostkach zależnych na dzień 31 grudnia 2017 roku (*)

NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA	PRZYCHODY	ZYSK/STRATA	POSIADANE UDZIAŁY %	WARTOŚĆ BILANSOWA UDZIAŁÓW
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	Warszawa	Maklerska	885 067	730 125	120 135	33 128	100,00	56 332
Pekao Investment Banking S.A.	Warszawa	Maklerska	403 785	146 034	46 580	4 697	100,00	274 334
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	Lublin	Usługi faktoringowe	1 335 539	1 273 190	44 057	11 000	100,00	50 268
Pekao Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o.	Warszawa	Doradztwo gospodarcze	52 152	61	596	373	100,00	51 380
Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A. (d. Pekao Pioneer Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.)	Warszawa	Zarządzanie funduszami emerytalnymi	46 699	7 175	18 002	-3 116	100,00	72 589
Pekao Financial Services Sp. z o.o.	Warszawa	Agent transferowy	33 427	5 387	37 505	5 967	100,00	4 500
Pekao Leasing Sp. z o.o.	Warszawa	Usługi leasingowe	4 730 736	4 242 964	165 691	34 824	100,00	278 798
Centrum Kart S.A.	Warszawa	Finansowa, pomocnicza	44 805	12 616	197	755	100,00	17 592
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	Warszawa	Bankowa	1 966 897	1 636 798	66 117	5 774	100,00	233 823
Pekao Property S.A.	Warszawa	Działalność deweloperska	47 588	21 243	13	-24 476	100,00	26 774
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	Kraków	Usługi call-center	19 506	8 750	22 056	3 805	100,00	522
Pekao Investment Management S.A. (d. Pekao Pioneer Investment Management S.A.) (**)	Warszawa	Holdingowa	366 753	33 634	29 370	5 811	100,00	605 794
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	Warszawa	Pośrednictwo finansowe	66 603	35 720	5 159	316	100,00	21 119
Razem								1 693 825

(*) Dane dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego.

(**) Dane skonsolidowane razem z danymi spółki Pekao TFI S.A.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Skrócone informacje o jednostkach zależnych na dzień 31 grudnia 2016 roku (*)

NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA	PRZYCHODY	ZYSK/STRATA	POSIADANE UDZIAŁY %	WARTOŚĆ BILANSOWA UDZIAŁÓW
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	Warszawa	Maklerska	988 304	841 063	105 020	25 287	100,00	56 332
Pekao Investment Banking S.A.	Warszawa	Maklerska	384 493	109 943	67 154	23 513	100,00	274 334
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	Lublin	Usługi faktoringowe	1 040 653	970 289	35 379	9 678	100,00	50 268
Pekao Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o.	Warszawa	Doradztwo gospodarcze	51 798	81	585	337	100,00	51 380
Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.	Warszawa	Zarządzanie funduszami emerytalnymi	44 855	2 217	13 996	1 397	65,00	64 126
Pekao Financial Services Sp. z o.o.	Warszawa	Agent transferowy	34 577	5 010	38 743	7 466	100,00	4 500
Pekao Leasing Sp. z o.o.	Warszawa	Usługi leasingowe	4 278 427	3 731 603	158 023	39 972	100,00	278 799
Centrum Kart S.A.	Warszawa	Finansowa, pomocnicza	43 449	11 705	216	335	100,00	17 592
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	Warszawa	Bankowa	2 193 500	1 870 376	72 973	8 721	100,00	233 823
Pekao Property S.A.	Warszawa	Działalność deweloperska	56 684	5 863	4	-319	100,00	31 374
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	Kraków	Usługi call-center	12 931	6 010	17 632	3 405	100,00	522
Razem								1 063 050

(*) Dane dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego.

Zmiany wartości inwestycji w jednostkach zależnych

	2017	2016
Stan na początek okresu	1 063 050	1 099 654
Zwiększenia, w tym:	635 375	-
zakup	596 995	-
przeniesienie z pozycji inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	27 551	
rozliczenie rachunkowości zabezpieczeń	10 829	
Zmniejszenia, w tym:	-4 600	-36 604
zmiana stanu odpisów z tytułu trwałej utraty wartości	-4 600	-
likwidacja	-	-36 604
Stan na koniec okresu	1 693 825	1 063 050

Struktura inwestycji w jednostkach zależnych

	31.12.2017	31.12.2016
Inwestycje w jednostkach zależnych, w tym:		
w bankach	233 823	233 823
w innych podmiotach sektora finansowego	1 381 326	745 951
w podmiotach sektora niefinansowego	78 676	83 276
Razem	1 693 825	1 063 050

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

32. Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych

Skrócone informacje o jednostkach stowarzyszonych na dzień 31 grudnia 2017 roku (*)

NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA	PRZYCHODY	ZYSK/STRATA	POSIADANE UDZIAŁY %	WARTOŚĆ BILANSOWA UDZIAŁÓW
CPF Management	Tortola, British Virgin Islands	Doradcza i biznesowa – nie prowadzi działalności	b.d	b.d	b.d	b.d	40,00	-
Razem								-

(*) Dane dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego.

Skrócone informacje o jednostkach stowarzyszonych na dzień 31 grudnia 2016 roku (*)

NAZWA JEDNOSTKI	SIEDZIBA	PRZEDMIOT DZIAŁALNOŚCI	AKTYWA	ZOBOWIĄZANIA	PRZYCHODY	ZYSK/STRATA	POSIADANE UDZIAŁY %	WARTOŚĆ BILANSOWA UDZIAŁÓW
Pekao Investment Management S.A. (**)	Warszawa	Zarządzanie aktywami	289 881	37 841	324 839	74 437	49,00	14 995
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	Warszawa	Pośrednictwo finansowe	56 172	30 728	53 082	4 359	50,00	12 557
CPF Management	Tortola, British Virgin Islands	Doradcza i biznesowa – nie prowadzi działalności	b.d	b.d	b.d	b.d	40,00	-
Polish Banking System S.A. (w likwidacji)	Warszawa	Spółka w likwidacji	b.d	b.d	b.d	b.d	48,90	-
PPU Budpress Sp. z o.o. (w likwidacji)	Żyrardów	Spółka w likwidacji	b.d	b.d	b.d	b.d	36,20	-
Razem								27 552

(*) Dane dostępne na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego.

(**) Dane skonsolidowane razem z danymi spółki Pekao TFI S.A.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zmiany wartości inwestycji w jednostkach stowarzyszonych

	2017	2016
Stan na początek okresu	27 552	27 552
Zmniejszenia, w tym	-27 552	-
przeniesienie do pozycji inwestycje w jednostkach zależnych	-27 552	-
Stan na koniec okresu	-	27 552

Struktura inwestycji w jednostkach stowarzyszonych

	31.12.2017	31.12.2016
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych, w tym:		
w bankach	-	-
w innych podmiotach sektora finansowego	-	27 552
w podmiotach sektora niefinansowego	-	-
Razem	-	27 552

Na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz 31 grudnia 2016 roku, Bank nie posiadał inwestycji w jednostkach współkontrolowanych.

33. Wartości niematerialne

	31.12.2017	31.12.2016
Wartości niematerialne, w tym:	576 686	518 441
koszty prac rozwojowych	1 073	3 024
patenty i licencje	471 554	438 109
Inne	5 344	7 688
nakłady na wartości niematerialne	98 715	69 620
Wartość firmy	52 635	52 635
Razem	629 321	571 076

Wartość firmy – to wartość powstała w związku z przeniesieniem części majątku Banku BPH S.A., w postaci zorganizowanej części przedsiębiorstwa, na Bank Pekao S.A. Wartość firmy przeniesiona na Bank Pekao S.A. jest częścią wartości firmy powstałej w wyniku nabycia przez Bank BPH S.A. Pierwszego Komercyjnego Banku S.A. „PKBL” w Lublinie i dotyczy tylko tych oddziałów Banku PKBL, które zostały przeniesione do Banku Pekao S.A. w ramach integracji banków. Ustalono najmniejsze możliwe do zidentyfikowania ośrodki wypracowujące środki pieniężne, do których przypisano wartość firmy PKBL w kwocie 51 675 tys. złotych.

Ponadto w tej pozycji znajduje się wartość firmy powstała w wyniku nabycia Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej im. Mikołaja Kopernika przez Bank Pekao S.A. Ustalono najmniejsze możliwe do zidentyfikowania ośrodki wypracowujące środki pieniężne, do których przypisano wartość firmy w kwocie 960 tys. złotych.

W odniesieniu do wartości firmy test na utratę wartości jest przeprowadzany corocznie bez względu na to, czy istnieją przesłanki, które wskazują, iż nastąpiła utrata wartości.

Test na utratę wartości przeprowadza się poprzez porównanie wartości bilansowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne („CGU”), łącznie z wartością firmy PKBL, z ich wartością odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej CGU. Wartość użytkowa to bieżąca, szacunkowa wartość przyszłych przepływów pieniężnych za okres 5 lat z uwzględnieniem wartości rezydualnej CGU. Wartość rezydualna CGU została skalkulowana poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy, przy zastosowaniu stopy wzrostu przyjętej na poziomie 2,5%. Prognozy przepływów pieniężnych opierają się na założeniach zawartych w budżecie Banku na rok 2018 oraz planie finansowym na lata 2019-2022. Do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych zastosowano stopę dyskonta w wysokości 8,18%, uwzględniając stopę wolną od ryzyka oraz premię za ryzyko. Test na utratę wartości przeprowadzony na dzień 31 grudnia 2017 roku wykazał nadwyżkę wartości odzyskiwalnej nad wartością bilansową CGU i w związku z tym nie stwierdzono utraty wartości CGU.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji wartości niematerialnych w ciągu okresu sprawozdawczego

2017	KOSZTY PRAC ROZWOJOWYCH	PATENTY I LICENCJE	INNE	NAKLADY NA WARTOŚCI NIEMATERIALNE	WARTOŚĆ FIRMY	RAZEM
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek okresu	90 173	2 332 019	35 176	69 620	52 635	2 579 623
Zwiększenia, w tym:	-	191 812	1 594	221 377	-	414 783
nabycie	-	-	-	221 377	-	221 377
inne	-	-	1 124	-	-	1 124
przeniesienie z nakładów inwestycyjnych	-	191 812	470	-	-	192 282
Zmniejszenia, w tym:	-244	-84 751	-1 358	-192 282	-	-278 635
likwidacja	-244	-84 747	-1 358	-	-	-86 349
sprzedaż	-	-4	-	-	-	-4
inne	-	-	-	-	-	-
przeniesienie do nakładów inwestycyjnych	-	-	-	-192 282	-	-192 282
Stan na koniec okresu	89 929	2 439 080	35 412	98 715	52 635	2 715 771
UMORZENIE						
Stan na początek okresu	87 149	1 893 910	27 488	-	-	2 008 547
Amortyzacja	1 951	158 364	3 938	-	-	164 253
Likwidacja	-244	-84 744	-1 358	-	-	-86 346
Sprzedaż	-	-4	-	-	-	-4
Pozostałe	-	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	88 856	1 967 526	30 068	-	-	2 086 450
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek okresu	-	-	-	-	-	-
Stan na koniec okresu	-	-	-	-	-	-
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek okresu	3 024	438 109	7 688	69 620	52 635	571 076
Stan na koniec okresu	1 073	471 554	5 344	98 715	52 635	629 321

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji wartości niematerialnych w ciągu okresu sprawozdawczego

2016	KOSZTY PRAC ROZWOJOWYCH	PATENTY I LICENCJE	INNE	NAKLĄDY NA WARTOŚCI NIEMATERIALNE.	WARTOŚĆ FIRMY	RAZEM
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek okresu	90 173	2 187 909	51 305	109 335	52 635	2 491 357
Zwiększenia, w tym:	-	164 144	312	123 565	-	288 021
nabycie	-	-	-	123 565	-	123 565
inne	-	1 176	-	-	-	1 176
przeniesienie z nakładów inwestycyjnych	-	162 968	312	-	-	163 280
Zmniejszenia, w tym:	-	-20 034	-16 441	-163 280	-	-199 755
likwidacja	-	-19 765	-16 441	-	-	-36 206
inne	-	-269	-	-	-	-269
przeniesienie do nakładów inwestycyjnych	-	-	-	-163 280	-	-163 280
Stan na koniec okresu	90 173	2 332 019	35 176	69 620	52 635	2 579 623
UMORZENIE						
Stan na początek okresu	82 225	1 757 390	29 161	-	-	1 868 776
Amortyzacja	4 924	156 730	3 337	-	-	164 991
Likwidacja	-	-19 765	-5 010	-	-	-24 775
Pozostałe	-	-445	-	-	-	-445
Stan na koniec okresu	87 149	1 893 910	27 488	-	-	2 008 547
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek okresu	-	-	10 961	-	-	10 961
Stan na koniec okresu	-	-	-	-	-	-
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek okresu	7 948	430 519	11 183	109 335	52 635	611 620
Stan na koniec okresu	3 024	438 109	7 688	69 620	52 635	571 076

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku nabyte przez Bank wartości niematerialne wynoszą 221 377 tys. złotych (w roku 2016 nabyte wartości wynoszą 123 565 tys. złotych). W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku i w 2016 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania umowne

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank zawarł umowy z kontrahentami na nabycie w przyszłości wartości niematerialnych w kwocie 32 054 tys. złotych (na 31 grudnia 2016 roku 42 723 tys. złotych).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

34. Rzeczowe aktywa trwałe

	31.12.2017	31.12.2016
Środki trwałe, w tym:	1 303 502	1 292 800
grunty i budynki	977 090	1 005 234
maszyny i urządzenia	245 312	231 888
środki transportu	44 766	19 251
inne	36 334	36 427
Środki trwałe w budowie oraz zaliczki na środki trwałe w budowie	97 789	112 300
Razem	1 401 291	1 405 100

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji rzeczowych środków trwałych w ciągu okresu sprawozdawczego

2017	GRUNTY I BUDYNKI	MASZYNY I URZĄDZENIA	ŚRODKI TRANSPORTU	INNE	ŚRODKI TRWAŁE W BUDOWIE I ZALICZKI	RAZEM
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek okresu	2 235 446	1 392 373	67 634	307 658	112 300	4 115 411
Zwiększenia, w tym:	43 386	90 723	39 319	7 250	131 125	311 803
nabycie	-	-	-	-	131 125	131 125
inne	-	12	39 319	2	-	39 333
przeniesienie ze środków trwałych w budowie	43 386	90 711	-	7 248	-	141 345
Zmniejszenia, w tym:	-18 918	-100 294	-32 919	-11 677	-145 636	-309 444
likwidacja i sprzedaż	-11 515	-99 870	-32 919	-11 605	-	-155 909
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-7 403	-412	-	-72	-	-7 887
inne	-	-12	-	-	-4 291	-4 303
przeniesienie ze środków trwałych w budowie	-	-	-	-	-141 345	-141 345
Stan na koniec okresu	2 259 914	1 382 802	74 034	303 231	97 789	4 117 770
UMORZENIE						
Stan na początek okresu	1 226 359	1 156 699	48 383	271 113	-	2 702 554
Zwiększenia, w tym:	68 034	76 140	12 941	6 921	-	164 036
amortyzacja	68 034	76 130	12 941	6 921	-	164 026
inne	-	10	-	-	-	10
Zmniejszenia, w tym:	-15 953	-98 058	-32 056	-11 218	-	-157 285
likwidacja i sprzedaż	-11 130	-97 661	-32 056	-11 146	-	-151 993
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-4 823	-386	-	-72	-	-5 281
inne	-	-11	-	-	-	-11
Stan na koniec okresu	1 278 440	1 134 781	29 268	266 816	-	2 709 305
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek okresu	3 853	3 786	-	118	-	7 757
Zwiększenia	531	-	-	-	-	531
Zmniejszenia	-	-1 077	-	-37	-	-1 114
Stan na koniec okresu	4 384	2 709	-	81	-	7 174
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek okresu	1 005 234	231 888	19 251	36 427	112 300	1 405 100
Stan na koniec okresu	977 090	245 312	44 766	36 334	97 789	1 401 291

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji rzeczowych środków trwałych w ciągu okresu sprawozdawczego

2016	GRUNTY I BUDYNKI	MASZYNY I URZĄDZENIA	ŚRODKI TRANSPORTU	INNE	ŚRODKI TRWAŁE W BUDOWIE I ZALICZKI	RAZEM
WARTOŚĆ BRUTTO						
Stan na początek okresu	2 247 432	1 376 797	68 297	312 518	83 907	4 088 951
Zwiększenia, w tym:	19 245	72 901	2 074	4 366	128 689	227 275
nabycie	-	-	-	-	128 689	128 689
inne	2	610	2 074	48	-	2 734
przeniesienie ze środków trwałych w budowie	19 243	72 291	-	4 318	-	95 852
Zmniejszenia, w tym:	-31 231	-57 325	-2 737	-9 226	-100 296	-200 815
likwidacja i sprzedaż	-30 640	-56 879	-2 737	-9 148	-	-99 404
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-591	-149	-	-78	-	-818
inne	-	-297	-	-	-4 444	-4 741
przeniesienie ze środków trwałych w budowie	-	-	-	-	-95 852	-95 852
Stan na koniec okresu	2 235 446	1 392 373	67 634	307 658	112 300	4 115 411
UMORZENIE						
Stan na początek okresu	1 185 184	1 138 918	40 323	272 394	-	2 636 819
Zwiększenia, w tym:	65 219	74 528	10 557	7 796	-	158 100
amortyzacja	65 219	74 224	10 557	7 796	-	157 796
inne	-	304	-	-	-	304
Zmniejszenia, w tym:	-24 044	-56 747	-2 497	-9 077	-	-92 365
likwidacja i sprzedaż	-23 818	-56 310	-2 497	-9 000	-	-91 625
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-226	-147	-	-77	-	-450
inne	-	-290	-	-	-	-290
Stan na koniec okresu	1 226 359	1 156 699	48 383	271 113	-	2 702 554
ODPISY AKTUALIZUJĄCE						
Stan na początek okresu	3 853	3 821	-	118	583	8 375
Zwiększenia	-	-	-	-	-	-
Zmniejszenia	-	-35	-	-	-583	-618
Stan na koniec okresu	3 853	3 786	-	118	-	7 757
WARTOŚĆ NETTO						
Stan na początek okresu	1 058 395	234 058	27 974	40 006	83 324	1 443 757
Stan na koniec okresu	1 005 234	231 888	19 251	36 427	112 300	1 405 100

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2017 roku wartość nabytych przez Bank składników „Rzeczowych aktywów trwałych” wynosi 131 125 tys. złotych (w roku 2016 wyniosła 128 689 tys. złotych), natomiast wartość składników zbytych wynosi 3 tys. złotych (w roku 2016 wyniosła 5 873 tys. złotych).

Kwota otrzymanych odszkodowań uzyskanych od stron trzecich z tytułu utraty wartości lub utracenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych ujętych w rachunku zysków i strat w 2017 roku wyniosła 3 526 tys. złotych (w 2016 roku 3 519 tys. złotych).

W 2017 roku i w 2016 roku nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do rzeczowych aktywów trwałych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

Zobowiązania umowne

Na dzień 31 grudnia 2017 roku jednostki wchodzące w skład Banku zawarły umowy z kontrahentami na nabycie w przyszłości rzeczowych aktywów trwałych w kwocie 20 114 tys. złotych (na 31 grudnia 2016 roku - 17 344 tys. złotych).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

35. Nieruchomości inwestycyjne

Bank stosuje do wyceny nieruchomości inwestycyjnych model ceny nabycia.

Nie występują ograniczenia prawa do zbycia nieruchomości inwestycyjnych i praw do przekazania przychodu i zysku z tego tytułu.

Poniżej zostały przedstawione zmiany pozycji nieruchomości inwestycyjnych w ciągu okresu sprawozdawczego

	2017	2016
WARTOŚĆ BRUTTO		
Stan na początek okresu	21 358	32 047
Zwiększenia, w tym:	97	431
nabycie nieruchomości	-	431
inne	97	-
Zmniejszenia, w tym:	-1 595	-11 120
zbycie nieruchomości	-	-2 777
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-1 595	-8 295
inne	-	-48
Stan na koniec okresu	19 860	21 358
ODPISY AMORTYZACYJNE		
Stan na początek okresu	7 769	12 200
Zwiększenia, w tym:	330	444
amortyzacja	330	444
inne	-	-
Zmniejszenia, w tym:	-720	-4 875
zbycie nieruchomości	-	-1 134
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-720	-3 741
inne	-	-
Stan na koniec okresu	7 379	7 769
ODPISY AKTUALIZUJĄCE		
Stan na początek okresu	879	2 530
Zwiększenia, w tym:	-	-
utworzenie odpisów	-	-
Zmniejszenia, w tym:	-860	-1 651
zbycie nieruchomości	-	-926
przeniesienie do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-860	-725
Stan na koniec okresu	19	879
WARTOŚĆ BILANSOWA NETTO		
Stan na początek okresu	12 710	17 317
Stan na koniec okresu	12 462	12 710

Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnych na 31 grudnia 2017 roku wynosiła 14 478 tys. złotych (na 31 grudnia 2016 roku wynosiła 12 736 tys. zł). Wartość godziwa nieruchomości inwestycyjnych została zaklasyfikowana do Poziomu 3 hierarchii wartości godziwej. Wartość godziwą ustalono w oparciu o wyceny zewnętrznych, niezależnych rzeczoznawców majątkowych, posiadających odpowiednie kwalifikacje i aktualne doświadczenie w takich wycenach, dokonywanych w lokalizacjach, w których znajdują się nieruchomości Banku. Wyceny nieruchomości inwestycyjnych opierają się na metodzie inwestycyjnej bądź zysków, z uwzględnieniem takich nieobserwowalnych danych wejściowych jak spodziewana stopa wzrostu czynszów, okresy pustostanu, obłożenie, stopa dyskonta.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W rachunku zysków i strat ujęto następujące kwoty przychodów i kosztów związanych z nieruchomościami inwestycyjnymi

	2017	2016
Przychody z czynszów dotyczących nieruchomości inwestycyjnych	2 215	2 785
Bezpośrednie koszty operacyjne dotyczące nieruchomości inwestycyjnych (w tym: koszty napraw i utrzymania), które w danym okresie przyniosły przychody z czynszów	-610	-551
Bezpośrednie koszty operacyjne dotyczące nieruchomości inwestycyjnych (w tym: koszty napraw i utrzymania), które nie przyniosły w danym okresie przychodów z czynszów	-	-

36. Inne aktywa

	31.12.2017	31.12.2016
Koszty do rozliczenia w czasie	30 239	33 176
Prawo użytkowania wieczystego gruntu	13 834	14 876
Dochody do otrzymania	70 957	76 851
Rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe	2	156
Należności od dłużników różnych	158 709	200 812
Rozrachunki kartowe	573 321	479 996
Razem	847 062	805 867

Koszty do rozliczenia w czasie dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych.

Opisy aktualizujące wartość innych aktywów i ich zmiany w 2017 i 2016 roku prezentowane są w Nocie 16.

37. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał w swoim portfelu aktywa finansowe, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań

RODZAJ TRANSAKCJI	PRZEDMIOT ZABEZPIECZENIA	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW STANOWIĄCYCH ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ NOMINALNA AKTYWÓW STANOWIĄCYCH ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ ZOBOWIĄZAŃ PODLEGAJĄCYCH ZABEZPIECZENIU
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	obligacje	1 088 646	1 045 716	1 089 876
Pokrycie Funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	obligacje	763 727	770 000	-
Pokrycia zobowiązań do zapłaty na fundusz gwarancyjny na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	obligacje	32 488	32 000	26 858
Pokrycie zobowiązań do zapłaty na fundusz przymusowej restrukturyzacji na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	obligacje	62 946	62 000	53 069
Kredyt lombardowy i techniczny	obligacje	4 697 247	4 587 519	-
Inne kredyty	obligacje	320 074	317 300	234 731
Pokrycie Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych na rzecz Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych	depozyty pieniężne	13 156	13 156	-
Transakcje pochodne	obligacje	648 671	653 999	574 882

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał w swoim portfelu aktywa finansowe, które stanowią zabezpieczenie zobowiązań

RODZAJ TRANSAKCJI	PRZEDMIOT ZABEZPIECZENIA	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW STANOWIĄCYCH ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ NOMINALNA AKTYWÓW STANOWIĄCYCH ZABEZPIECZENIE ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ ZOBOWIĄZAŃ PODLEGAJĄCYCH ZABEZPIECZENIU
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	obligacje	1 774 747	1 678 677	1 775 808
Pokrycie Funduszu ochrony środków gwarantowanych na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	obligacje	750 499	720 000	-
Kredyt lombardowy i techniczny	obligacje	4 808 629	4 515 159	-
Inne kredyty	obligacje	357 614	353 900	297 497
Pokrycie Funduszu Gwarantowania Rozliczeń Transakcji Giełdowych na rzecz Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych	depozyty pieniężne	11 786	11 786	-
Transakcje pochodne	obligacje	60 792	65 302	31 987

Blokowanie papierów wartościowych wynika:

- w transakcjach Repo i Sell-buy-back – z obowiązujących standardów na rynku pieniężnym dla tego rodzaju transakcji,
- w przypadku blokady na rzecz BFG – z obowiązujących przepisów Ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym,
- dla kredytu lombardowego i technicznego – z polityki i standardów stosowanych przez Narodowy Bank Polski,
- w przypadku pozycji inne kredyty, depozyty oraz transakcje pochodne – z warunków umów zawartych pomiędzy Bankiem Pekao S.A. a jego klientami,
- w przypadku blokady na rzecz KDPW – z posiadania statusu uczestnika rozliczającego transakcje giełdowe.

38. Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec banków według struktury produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Rachunki bieżące	962 813	931 753
Depozyty innych banków i pozostałe zobowiązania	642 961	309 858
Otrzymane kredyty i pożyczki	1 507 313	1 764 184
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	301 439	339 568
Środki pieniężne w drodze	24 275	21 762
Razem	3 438 801	3 367 125

Zobowiązania wobec banków według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	1 570 970	1 388 977
CHF	257 553	359 958
EUR	1 523 157	1 561 382
USD	76 977	48 694
Pozostałe waluty	10 144	8 114
Razem	3 438 801	3 367 125

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

39. Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania wobec klientów według struktury podmiotowej i produktowej

	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania wobec przedsiębiorstw, w tym:	58 822 796	59 029 038
środki na rachunkach bieżących	39 036 375	34 878 412
depozyty terminowe oraz pozostałe zobowiązania	19 786 421	24 150 626
Zobowiązania wobec jednostek budżetowych, w tym:	12 192 073	7 809 234
środki na rachunkach bieżących	9 392 005	5 461 223
depozyty terminowe i pozostałe zobowiązania	2 800 068	2 348 011
Zobowiązania wobec ludności, w tym:	74 891 544	69 589 205
środki na rachunkach bieżących	42 618 570	39 237 788
depozyty terminowe i pozostałe zobowiązania	32 272 974	30 351 417
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	788 436	1 436 241
Środki pieniężne w drodze	203 449	202 411
Razem	146 898 298	138 066 129

Zobowiązania wobec klientów według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	120 695 015	115 403 290
CHF	336 054	315 757
EUR	16 451 858	13 347 287
USD	7 924 185	7 466 751
Pozostałe waluty	1 491 186	1 533 044
Razem	146 898 298	138 066 129

40. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych według rodzaju

	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania z tytułu emisji certyfikatów depozytowych	1 470 000	300 945
Razem	1 470 000	300 945

Bank terminowo wywiązuje się z zobowiązań z tytułu wykupu własnych dłużnych papierów własnościowych.

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych według walut

	31.12.2017	31.12.2016
PLN	1 470 000	300 945
EUR	-	-
USD	-	-
Razem	1 470 000	300 945

Zmiany stanu wartości bilansowej zobowiązań podporządkowanych prezentowane są w Nocie 50.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

41. Zobowiązania podporządkowane

W dniu 30 października 2017 roku Bank wyemitował 10-letnie obligacje podporządkowane o wartości nominalnej 1,25 mld zł. Środki z emisji zostały przeznaczone – po uzyskaniu zgody Komisji Nadzoru Finansowego w dniu 21 grudnia 2017 roku – na podwyższenie funduszy uzupełniających Banku, zgodnie z art. 127 ust. 2 pkt 2 Prawa Bankowego oraz art. 63 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady UE nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych. Obligacje zostały wprowadzone do obrotu na rynku ASO Catalyst.

Zobowiązania podporządkowane wg rodzaju

RODZAJ TRANSAKCJI	WARTOŚĆ NOMINALNA	WALUTA	OPROCENTOWANIE	DATA EMISJI	DATA ZAPADALNOŚCI	WARUNKI	WARTOŚĆ BILANSOWA NA 31.12.2017
Obligacje podporządkowane	1 250 000	PLN	zmiennie, WIBOR 6M + marża	30.10.2017	29.10.2027	opcja call dającą prawo Bankowi do wykupu obligacji w terminie 5 lat od daty emisji, pod warunkiem otrzymania zgody KNF	1 257 188

Zmiany stanu wartości bilansowej zobowiązań podporządkowanych prezentowane są w Nocie 50.

42. Rezerwy

Zmiany w ciągu okresu sprawozdawczego

2017	REZERWY NA SPRAWY SPORNE	REZERWY NA PROGRAMY OKREŚLONYCH ŚWIADCZEŃ	REZERWY NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA I GWARANCJE	INNE REZERWY	RAZEM
Stan na początek okresu	7 002	290 611	226 322	36 548	560 483
Utworzenie/aktualizacja rezerw	7 225	27 489	75 745	41 714	152 173
Wykorzystanie rezerw	-3 253	-13 959	-	-5 376	-22 588
Rozwiązanie rezerw	-699	-	-54 401	-	-55 100
Różnice kursowe	-	-	-1 673	-	-1 673
Inne zmiany	4 929	-8 590	-	-35 999	-39 660
Stan na koniec okresu	15 204	295 551	245 993	36 887	593 635
Krótkoterminowe	2 401	33 206	51 119	-	86 726
Długoterminowe	12 803	262 345	194 874	36 887	506 909

2016	REZERWY NA SPRAWY SPORNE	REZERWY NA PROGRAMY OKREŚLONYCH ŚWIADCZEŃ	REZERWY NA UDZIELONE ZOBOWIĄZANIA I GWARANCJE	INNE REZERWY	RAZEM
Stan na początek okresu	7 870	265 911	124 583	24 566	422 930
Utworzenie/aktualizacja rezerw	3 283	26 198	162 088	23 189	214 758
Wykorzystanie rezerw	-2 797	-12 898	-	-11 207	-26 902
Rozwiązanie rezerw	-1 812	-	-61 341	-	-63 153
Różnice kursowe	-	-	992	-	992
Inne zmiany	458	11 400	-	-	11 858
Stan na koniec okresu	7 002	290 611	226 322	36 548	560 483
Krótkoterminowe	2 600	47 166	71 290	14 016	135 072
Długoterminowe	4 402	243 445	155 032	22 532	425 411

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Rezerwy na sprawy sporne

Rezerwy na sprawy sporne dotyczą spraw toczących się w postępowaniach sądowych, administracyjnych oraz innych sporów o charakterze prawnym. Rezerwy na sprawy sporne zostały oszacowane przy uwzględnieniu kwoty prawdopodobnej do zapłaty.

Rezerwy na programy określonych świadczeń

Szczegółowe informacje dotyczące rezerw na programy określonych świadczeń zostały przedstawione w Nocie 44.

Inne rezerwy

Inne rezerwy obejmują głównie rezerwy na długoterminowe świadczenia pracownicze.

43. Pozostałe zobowiązania

	31.12.2017	31.12.2016
Przychody przyszłych okresów	116 700	113 647
Rezerwy na urlopy wypoczynkowe	48 230	49 987
Rezerwy na pozostałe zobowiązania pracownicze	198 735	223 887
Rezerwa na koszty rzeczowe	101 229	82 280
Pozostałe koszty do zapłacenia (*)	95 969	105 084
Wierzyciele różni	364 259	235 066
Rozrachunki międzybankowe i międzyoddziałowe	1 385 384	1 029 899
Rozrachunki kartowe	286 755	304 454
Razem	2 597 261	2 144 304

(*) W tym na dzień 31 grudnia 2017 roku kwota 81 842 tysięcy złotych stanowiąca rezerwę na zwroty części wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami kredytowymi (na dzień 31 grudnia 2016 95 346 tysiące złotych).

44. Programy określonych świadczeń

Na mocy postanowień wewnętrznych regulacji dotyczących wynagradzania, pracownikom Banku, bądź ich rodzinom, przysługują określone świadczenia z innych tytułów niż wynagrodzenie na pracę:

- odprawy emerytalne i rentowe,
- odprawy pośmiertne.

Wartość bieżąca tego typu zobowiązań jest ustalana przez niezależnego aktuarusza za pomocą metody prognozowanych uprawnień jednostkowych („Projected Unit Credit Method”).

Wysokość odpraw emerytalnych i rentowych oraz pośmiertnych jest uzależniona od stażu pracy oraz wysokości otrzymywanego przez pracownika wynagrodzenia. Przewidywana kwota odpraw jest dyskontowana aktuarialnie, uwzględniając dyskonto finansowe oraz prawdopodobieństwo dotrwania danej osoby odpowiednio do wieku emerytalnego bądź momentu, w którym może nastąpić zgon. Dyskonto finansowe jest ustalane na podstawie aktualnych na dzień bilansowy rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych. Prawdopodobieństwo dotrwania danej osoby odpowiednio do wieku emerytalnego bądź momentu, w którym może nastąpić zgon, jest ustalane metodą ryzyk współzawodniczących („Multiple Decrement Model”), gdzie pod uwagę bierze się następujące ryzyka: możliwość zwolnienia z pracy, ryzyko całkowitej niezdolności do pracy oraz ryzyko śmierci.

Programy określonych świadczeń narażają Bank na ryzyko aktuarialne, obejmujące:

- ryzyko stopy procentowej – spadek rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych spowoduje zwiększenie zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- ryzyko wynagrodzeń – wzrost wynagrodzeń pracowników Banku spowoduje wzrost zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- ryzyko długowieczności – zwiększenie oczekiwanej długości trwania życia pracowników Banku spowoduje wzrost zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Do głównych założeń, przyjętych przez niezależnego aktuarusza na dzień 31 grudnia 2017 r., należą:

- stopa procentowa do dyskontowania przyszłych świadczeń w wysokości 3,20 % (na dzień 31 grudnia 2016 r. - 3,50%),
- długookresowa roczna stopa wzrostu wynagrodzeń na poziomie 2,50 % (na dzień 31 grudnia 2016 r. - 2,50%),
- prawdopodobieństwo odejść pracowników obliczone na podstawie historycznych danych dotyczących rotacji zatrudnienia w Banku,
- umieralność przyjęta zgodnie z Tablicami Trwania Życia dla mężczyzn i kobiet, publikowanymi przez GUS, odpowiednio skorygowanymi na podstawie historycznych danych Banku.

Uzgodnienie wartości bieżącej zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

Poniższa tabela przedstawia uzgodnienie bilansu otwarcia z bilansem zamknięcia wartości bieżącej zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń.

	2017	2016
Stan na początek okresu	290 611	265 911
Koszty bieżącego zatrudnienia	17 317	18 486
Koszty z tytułu odsetek	10 171	7 711
Ponowna wycena zobowiązania:	-8 589	11 400
zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek zmian założeń demograficznych	-2 780	33 437
zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek zmian założeń finansowych	7 455	-15 984
zyski i straty aktuarialne powstałe na skutek korekty założeń ex-post	-13 264	-6 053
Wyplacone świadczenia	-13 959	-12 897
Stan na koniec okresu	295 551	290 611

Analiza wrażliwości

Poniższa tabela pokazuje, jaki wpływ na zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń miałyby zmiany w odpowiednich założeniach aktuarialnych o 1 punkt procentowy.

31.12.2017	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU PROGRAMÓW OKREŚLONYCH ŚWIADCZEŃ	
	WZROST O 1 PUNKT PROCENTOWY	SPADEK O 1 PUNKT PROCENTOWY
Stopa dyskontowa	-23 615	27 451
Stopa wzrostu wynagrodzeń	26 166	-23 026

31.12.2016	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU PROGRAMÓW OKREŚLONYCH ŚWIADCZEŃ	
	WZROST O 1 PUNKT PROCENTOWY	SPADEK O 1 PUNKT PROCENTOWY
Stopa dyskontowa	-23 580	27 509
Stopa wzrostu wynagrodzeń	26 278	-23 033

Zapadalność zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

Poniższa tabela przedstawia profil zapadalności zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń.

	31.12.2017	31.12.2016
Średni ważony okres obowiązywania zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń (w latach)	8,6	8,8

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

45. Płatności na bazie akcji

Program motywacyjny

W bieżącym i porównywalnych okresach sprawozdawczych występowały następujące programy motywacyjne przyznane pracownikom Banku:

- Długoterminowy Program Motywacyjny Grupy UniCredit 2008 w zakresie opcji na akcje, który Bank nadal realizuje. Uprawnienia do realizacji opcji zostały nabyte w 2012 roku. Cena realizacji opcji 4,185 EUR. Termin wykonania opcji upływa w roku 2018,
- Zakończono realizację Długoterminowego Programu Motywacyjnego Grupy UniCredit 2007 w zakresie opcji na akcje, które wygasły w roku 2017,
- Zakończono realizację Planu Nabywania Akcji przez pracowników Spółek Grupy Pekao, w ramach którego pracownicy Spółek mieli możliwość nabywania akcji zwykłych UniCredit na preferencyjnych zasadach.

Wymienione transakcje płatności na bazie akcji są ujmowane, jako rozliczane w środkach pieniężnych.

Wartość godziwa przyznanych opcji na akcje oraz akcje UniCredit S.p.A. została oszacowana na dzień przyznania praw na podstawie modelu Hull and White.

Poniższe tabele przedstawiają zmiany w liczbie opcji na akcje i akcji UniCredit S.p.A. oraz średnie ważone ceny wykonania.

2017	OPCJE NA AKCJE	
	LICZBA	ŚREDNIA WAŻONA CENA WYKONANIA (*)
Występujące na początek okresu	2 093 140	17,51
Przyznane w danym okresie	-	-
Umorzone w danym okresie	-542 469	-
Wykonane w danym okresie	-	-
Wygasły w danym okresie	-478 011	-
Występujące na koniec okresu	1 072 660	17,51
Możliwe do wykonania na koniec okresu	1 072 660	17,51

(*) Wartość 17,51 zł dotyczy programu opcji na akcje z roku 2008

2016	OPCJE NA AKCJE	
	LICZBA	ŚREDNIA WAŻONA CENA WYKONANIA(*)
Występujące na początek okresu	2 117 307	17,83/30,23
Przyznane w danym okresie	-	-
Umorzone w danym okresie	-24 167	-
Wykonane w danym okresie	-	-
Wygasły w danym okresie	-	-
Występujące na koniec okresu	2 093 140	17,83/30,23
Możliwe do wykonania na koniec okresu	2 093 140	17,83/30,23

(*) Wartość 17,83 zł dotyczy programu opcji na akcje z 2008 roku, natomiast wartość 30,23 zł dotyczy programu opcji na akcje z roku 2007.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Wartość godziwa przyznanych praw do akcji w ramach Planu Nabywania Akcji w okresie do 31 grudnia 2017 roku, na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 220 tys. złotych (na dzień 31 grudnia 2016 r. – 1 180 tys. zł).

Koszty wynagrodzeń w 2017 roku z tytułu programów motywacyjnych przyznanych pracownikom Banku przez Grupę UniCredit wyniosły 54 tys. złotych (w 2016 roku – 284 tys. złotych).

System Zmiennego Wynagradzania dla Kadry Zarządzającej

System dedykowany jest Pracownikom zdefiniowanym w Banku jako osoby zajmujące stanowisko kierownicze, kluczowym dla realizacji strategii Banku, zarządzania ryzykiem oraz długoterminowego wzrostu wyniku Banku. Celem niniejszego Systemu jest wspieranie realizacji strategii działalności Banku, zarządzania ryzykiem oraz ograniczanie konfliktów interesów.

W ramach Systemu uczestnik może otrzymać premię, w oparciu o podejście puli bonusowej zapewniające kompleksowy pomiar realizacji wyników na poziomie indywidualnym, jednostki organizacyjnej oraz wyników całego Banku, a także oceny zgodności postępowania uczestnika z przepisami prawa oraz przyjętymi przez Bank standardami.

Premia składa się z części wypłacanej w gotówce oraz z części przyznanej w formie akcji Banku lub powiązanych z nimi instrumentów finansowych, w tym akcji fantomowych, jako ekwiwalent pieniężny o wartości odpowiadającej przyznanym akcjom.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

W ciągu okresu sprawozdawczego kończącego się w dniu 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał następujące transakcje płatności w formie akcji fantomowych:

	SYSTEM 2013	SYSTEM 2014	SYSTEM 2015	SYSTEM 2016	SYSTEM 2017
Rodzaj transakcji	Transakcje płatności w formie akcji rozliczane w środkach pieniężnych (Cash-settled share based payments)				
Data rozpoczęcia okresu oceny	1 stycznia 2013 r.	1 stycznia 2014 r.	1 stycznia 2015 r.	1 stycznia 2016	1 stycznia 2017
Data ogłoszenia programu	Kwiecień 2013 r.	Czerwiec 2014 r.	Lipiec 2015 r.	Czerwiec 2016	Kwiecień 2017
Data przyznania programu	12 czerwca 2014 r.	30 kwietnia 2015 r.	16 czerwca 2016 r.	19 kwietnia 2017	Data Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy za 2017 rok
Liczba instrumentów przyznanych	76 013 sztuk	68 040 sztuk	93 359 sztuk	127 256 sztuk	Zostanie ustalona w dacie przyznania programu
Data zapadalności	31 lipca 2018 r.	31 lipca 2020 r.	31 lipca 2021 r.	31 lipca 2022	31 lipca 2023
Data nabycia uprawnień dla uczestników na stanowiskach Zarządu Banku oraz z tytułem Executive Vice President	<ul style="list-style-type: none"> 40% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 40% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 	<ul style="list-style-type: none"> 40% w roku przyznania (rozliczenie po 3 letnim okresie retencji) 30% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 30% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 	<ul style="list-style-type: none"> 40% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 24% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 12% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 24% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 	<ul style="list-style-type: none"> 40% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 24% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 12% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 24% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 	<ul style="list-style-type: none"> 40% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 24% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 12% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 24% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)
Data nabycia uprawnień dla uczestników na pozostałych stanowiskach	<ul style="list-style-type: none"> 20% po roku od daty przyznania 40% po 2 latach od daty przyznania 40% po 3 latach od daty przyznania 	<ul style="list-style-type: none"> 60% w roku przyznania (rozliczenie po 3 letnim okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 	<ul style="list-style-type: none"> 60% w roku przyznania (rozliczenie po 3 letnim okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 4 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 	<ul style="list-style-type: none"> 60% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 20% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 	<ul style="list-style-type: none"> 60% w roku przyznania (rozliczenie po 2 letnim okresie retencji) 20% po 2 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji) 20% po 3 latach od daty przyznania (rozliczenie po rocznym okresie retencji)
Warunki nabycia uprawnień	Ocena zgodności, Ciągłość zatrudnienia, Spełnienie warunku opartego na wynikach finansowych banku za dany okres				
Rozliczenie programu	Uczestnikowi zostanie wypłacona kwota środków pieniężnych stanowiąca iloczyn posiadanych przez uczestnika akcji fantomowych oraz średniej arytmetycznej ceny akcji Banku na GPW: <ul style="list-style-type: none"> w przypadku rozliczenia dokonywanego w terminach rozliczania rat po okresie retencji obowiązkowej za miesiąc poprzedzający dzień Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia zatwierdzającego sprawozdanie finansowe Banku za dany rok, w przypadku rozliczenia dokonywanego w okresie retencji dobrowolnej, za 10 dni roboczych od dnia publikacji w danym kwartale okresowego raportu finansowego, oraz pożytki od nabytych akcji fantomowych w wysokości odpowiadającej dywidendzie wypłaconej akcjonariuszom w okresie retencji dla akcji nabytych przez uczestnika. 				

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Dla systemów 2013, 2014, 2015, 2016 wartość godziwa programu została oszacowana na podstawie ceny akcji Banku na GPW na dzień bilansowy oraz oczekiwanej liczby akcji fantomowych, do których zostaną nabyte uprawnienia.

Dla systemu 2017 na datę 31 grudnia 2017 roku Bank sporządził wycenę programu zakładając, że data przyznania akcji fantomowych wystąpiła w dniu 31 grudnia 2017 roku. Wartość ta zostanie zmieniona w rzeczywistej dacie przyznania programu.

System Zmiennego Wynagradzania w części przyznanej w formie akcji fantomowych to program rozliczany w środkach pieniężnych i dlatego jego wartość godziwa jest korygowana na każdą datę bilansową, aż do momentu rozliczenia programu, który w tym programie pokrywa się z dniem nabycia uprawnień.

Wartość bilansowa zobowiązań wynikających z akcji fantomowych rozliczanych w środkach pieniężnych wyniosła 36 887 tys. złotych na dzień 31 grudnia 2017 roku (na 31 grudnia 2016 roku – 22 532 tys. złotych).

Łączna wartość wewnętrzna zobowiązań z tytułu nabytych praw do akcji fantomowych wyniosła 38 524 tys. złotych na dzień 31 grudnia 2017 roku (na 31 grudnia 2016 roku – 26 446 tys. złotych).

Koszty wynagrodzeń w 2017 roku z tego tytułu wynosiły 19 714 tys. złotych (w 2016 roku – 9 189 tys. złotych).

Poniższa tabela przedstawia zmiany w liczbie akcje fantomowych Banku.

	2017	2016
Występujące na początek okresu	210 223	191 060
Przyznane w danym okresie	127 256	93 359
Umorzone w danym okresie	-	-
Wykonane w danym okresie	-39 996	-74 196
Wygasłe w danym okresie	-	-
Występujące na koniec okresu	297 483	210 223

Powyższa tabela nie zawiera ilości akcji przyznanych dla Systemu 2017. Ilość ta zostanie ustalona w roku 2018 po zatwierdzeniu przez Walne Zgromadzenie sprawozdania finansowego Banku za rok 2017. Hipotetyczna ilość akcji wyznaczona w oparciu o kwotę podstawową przyznanego bonusu poszczególnym uczestnikom programu oraz średnią arytmetyczną cen akcji Banku na GPW w grudniu 2017 roku wynosi 156 872 sztuk.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

46. Leasing operacyjny i finansowy

Bank jako leasingodawca

Bank jest leasingodawcą w ramach zaklasyfikowanych jako leasing operacyjny umów najmu budynków stanowiących nieruchomości inwestycyjne.

Przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego przedstawiają się następująco:

	31.12.2017	31.12.2016
Do 1 roku	6 522	6 465
Od 1 roku do 5 lat	3 513	2 769
Powyżej 5 lat	816	820
Razem	10 851	10 054

Wartość minimalnych opłat leasingowych z tytułu leasingu operacyjnego ujętych jako przychód w 2017 roku wyniosła 21 674 tys. złotych (przychód w 2016 roku wyniósł 21 276 tys. złotych).

Bank jako leasingobiorca

Bank jest leasingobiorcą w ramach zaklasyfikowanych jako leasing operacyjny umów najmu budynków.

Kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego przedstawia się następująco:

	31.12.2017	31.12.2016
Do 1 roku	95 815	93 353
Od 1 roku do 5 lat	188 583	195 129
Powyżej 5 lat	17 865	56 777
Razem	302 263	345 259

Wartość minimalnych opłat leasingowych z tytułu leasingu operacyjnego ujętych jako koszt 2017 roku wyniosła 160 837 tys. złotych (koszt w 2016 roku wyniósł 162 239 tys. złotych).

Umowy najmu są zwykle zawarte na czas nieokreślony. Dla umów zawartych na czas nieokreślony przyszłe minimalne opłaty leasingowe ustalono w oparciu o okres wypowiedzenia wynikający z umowy. Okres wypowiedzenia na ogół wynosi 3 lub 6 miesięcy. Umowy najmu zawierane są zarówno w złotych, jak i w walutach obcych. Płatności dokonywane są w złotych niezależnie od waluty umowy.

Leasing finansowy

Ponadto, Bank zawiera jako leasingobiorca ze spółką zależną Pekao Leasing Sp. z o.o. umowy leasingu finansowego, których przedmiotem są samochody osobowe.

Umowy dają Bankowi możliwość zakupu przedmiotów leasingu po zakończeniu okresu leasingowego.

Wartość bilansowa netto aktywów stanowiących przedmiot leasingu finansowego na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosła 44 766 tys. złotych oraz na 31 grudnia 2016 roku 19 250 tys. złotych.

	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania (brutto) z tytułu leasingu finansowego	60 487	29 312
Niezrealizowane koszty finansowe	-13 996	-7 306
Wartość bieżąca minimalnych rat leasingowych	46 491	22 006

Zobowiązania (brutto) z tytułu leasingu finansowego według terminów zapadalności, przedstawiają się następująco

	31.12.2017	31.12.2016
Do 1 roku	22 254	13 353
Od 1 roku do 5 lat	38 233	15 959
Razem	60 487	29 312

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

47. Zobowiązania warunkowe

Sprawy sądowe

W całym 2017 roku łączna wartość przedmiotu sporu w toczących się postępowaniach sądowych przeciwko Bankowi wynosiła 171 844 198 tys. złotych (w 2016 roku wynosiła 1 084 793 tys. złotych).

W 2017 roku nadal toczyło się postępowanie sądowe przeciwko Bankowi z powództwa mniejszościowego akcjonariusza Banku o stwierdzenie nieważności ewentualnie uchylenie uchwał Nr 5 i Nr 21 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku z dnia 19 kwietnia 2017 roku w sprawie zatwierdzenia sprawozdania finansowego Banku za 2016 rok oraz udzielenia Członkowi Zarządu Banku absolutorium z wykonania obowiązków w 2016 roku. W opinii Banku powództwo jest bezpodstawne a podana przez powoda wartość przedmiotu sporu w kwocie 170 988 852 tys. złotych nieprawidłowa, co zostało potwierdzone w zakresie wartości przedmiotu sporu postanowieniem Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 5 września 2017 roku, mocą którego wartość przedmiotu sporu ustalono na kwotę 6 850 złotych. Na dzień 31 grudnia 2017 r. wartość przedmiotu sporu w powyższej sprawie wynosiła 6 850 złotych.

W 2017 roku nie występowały postępowania przed sądem lub organami administracji państwowej dotyczące zobowiązań lub wierzytelności Banku oraz jednostek od niego zależnych, w których wysokość dochodzonego roszczenia (zapłaty kwoty pieniężnej) stanowiłaby co najmniej 10% kapitałów własnych Grupy.

W 2017 roku w dalszym ciągu toczyło się postępowanie sądowe z powództwa osób fizycznych przeciwko Bankowi oraz Centralnemu Domowi Maklerskiemu Pekao S.A., o zapłatę za szkodę wyrządzoną w związku z nabyciem akcji oraz zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę wywołaną prowadzeniem postępowania egzekucyjnego, które w 2017 roku ma wartość przedmiotu sporu wynoszącą 206 422 tys. złotych uprzednio 306 622 tys. złotych. W pierwszym półroczu 2015 roku zapadł wyrok oddalający powództwo. Powodowie złożyli apelację od wyroku, zaskarżając wyrok w części tj. co do kwoty 206 422 tys. złotych. W III kwartale 2016 roku zapadł wyrok oddalający apelację. Orzeczenie Sądu II instancji zostało zaskarżone przez powodów skargą kasacyjną. W IV kwartale 2017 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej powodów. W związku z orzeczeniem Sądu Najwyższego sprawa jest ostatecznie zakończona na korzyść Banku.

Ponadto przeciwko Bankowi toczą się następujące istotne postępowania sądowe, w których Bank – w obecnym stanie faktycznym i prawnym – ocenia ryzyko wypływu środków jako możliwe:

- postępowanie – wszczęte w II kwartale 2014 roku – z powództwa beneficjenta gwarancji o zapłatę kwoty 55 996 tys. złotych z tytułu realizacji gwarancji bankowej,
- postępowanie – wszczęte w I kwartale 2015 roku – z powództwa beneficjenta gwarancji o zapłatę kwoty 29 205 tys. złotych z tytułu realizacji gwarancji bankowej,
- postępowanie – wszczęte w IV kwartale 2016 roku – z powództwa osoby fizycznej o zapłatę kwoty 38 916 tys. złotych pobranej przez Bank tytułem rozliczenia terminowych operacji finansowych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank utworzyła rezerwy na sprawy sporne prowadzone przeciwko Bankowi, które w opinii prawnej wiążą się z ryzykiem wypływu środków z tytułu wypełnienia obowiązku. Wartość rezerw utworzonych na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosi 15 204 tys. złotych, (na 31 grudnia 2016 roku 7 002 tys. złotych).

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Udzielone pozabilansowe zobowiązania finansowe

Udzielone zobowiązania finansowe według podmiotów

	31.12.2017	31.12.2016
Udzielone zobowiązania finansowe, w tym:		
na rzecz podmiotów finansowych	2 574 403	1 757 518
na rzecz podmiotów niefinansowych	31 543 959	30 066 984
na rzecz podmiotów budżetowych	559 172	481 482
Razem	34 677 534	32 305 984

Udzielone pozabilansowe zobowiązania gwarancyjne

Udzielone zobowiązania gwarancyjne według podmiotów

	31.12.2017	31.12.2016
Zobowiązania udzielone na rzecz podmiotów finansowych, w tym:	3 276 855	2 712 868
gwarancje	3 166 855	2 712 868
poręczenia	110 000	-
Zobowiązania udzielone na rzecz podmiotów niefinansowych, w tym:	9 946 558	9 960 469
gwarancje	6 726 612	6 194 199
gwarancje submisji papierów wartościowych	3 070 727	3 455 429
poręczenia	149 219	310 841
Zobowiązania udzielone na rzecz podmiotów budżetowych, w tym:	434 737	269 239
gwarancje	13 186	11 279
gwarancje submisji papierów wartościowych	421 551	257 960
Razem	13 658 150	12 942 576

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Usługi subemisji papierów wartościowych

Według stanu na dzień 31 grudnia 2017 roku funkcjonowały następujące programy papierów wartościowych objęte subemisją

NAZWA EMITENTA	RODZAJ PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	POZOSTAŁA KWOTA SUBEMISJI DO JAKIEJ BANK ZOBOWIĄZAŁ SIĘ ZAANGAŻOWAĆ	OKRES OBOWIĄZYWANIA GWARANCJI
Klient 1	obligacje	1 009 000	23.07.10 - 30.06.20
Klient 2	obligacje	484 880	23.10.13 - 31.05.22
Klient 3	obligacje	60 775	26.07.17 - 31.03.19
Klient 4	obligacje	32 600	27.01.14 - 27.04.18
Klient 5	obligacje	83 300	30.06.14 - 24.02.18
Klient 6	obligacje	2 940	15.09.14 - 30.06.18
Klient 7	obligacje	150 000	24.05.14 - 31.03.18
Klient 8	obligacje	100 000	23.02.15 - 30.11.22
Klient 9	obligacje	12 500	14.10.15 - 31.12.18
Klient 10	obligacje	33 576	18.12.15 - 27.04.18
Klient 11	obligacje	57 000	21.05.16 - 21.06.19
Klient 12	obligacje	4 000	06.07.16 - 31.12.18
Klient 13	obligacje	79 480	31.08.16 - 31.12.18
Klient 14	obligacje	323 600	31.08.16 - 30.12.19
Klient 15	obligacje	4 300	23.12.16 - 31.12.18
Klient 16	obligacje	2 050	23.12.16 - 31.12.18
Klient 17	obligacje	53 235	20.12.16 - 31.12.18
Klient 18	obligacje	9 000	03.03.17 - 31.12.19
Klient 19	obligacje	14 083	03.03.17 - 31.12.18
Klient 20	obligacje	1 530	03.03.17 - 31.12.18
Klient 21	obligacje	23 210	09.06.17 - 31.12.18
Klient 22	obligacje	4 132	27.06.17 - 31.12.19
Klient 23	obligacje	2 500	22.06.17 - 31.12.18
Klient 24	obligacje	1 000	28.06.17 - 31.12.18
Klient 25	obligacje	3 000	27.06.17 - 31.12.18
Klient 26	obligacje	49 844	09.03.16 - 30.06.19
Klient 27	obligacje	1 500	04.07.17 - 31.12.18
Klient 28	obligacje	5 000	17.07.17 - 31.12.18
Klient 29	obligacje	9 739	23.08.17 - 31.12.18
Klient 30	obligacje	8 700	06.09.17 - 31.12.18
Klient 31	obligacje	6 200	08.09.17 - 31.12.19
Klient 32	obligacje	4 500	13.09.17 - 31.12.18
Klient 33	obligacje	116 900	15.09.17 - 29.06.19
Klient 34	obligacje	20 900	25.09.17 - 31.12.18
Klient 35	obligacje	20 625	26.09.17 - 31.12.19
Klient 36	obligacje	35 338	25.09.17 - 31.12.19
Klient 37	obligacje	10 400	27.09.17 - 31.12.19
Klient 38	obligacje	51 800	11.10.17 - 31.03.22
Klient 39	obligacje	67 800	11.10.17 - 20.04.22
Klient 40	obligacje	98 000	24.10.17 - 31.12.19
Klient 41	obligacje	25 000	24.10.17 - 31.12.19
Klient 42	obligacje	3 500	03.11.17 - 31.12.18
Klient 43	obligacje	80 000	03.11.17 - 31.08.19
Klient 44	obligacje	51 041	15.11.17 - 31.12.20
Klient 45	obligacje	2 000	21.11.17 - 31.12.18

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

NAZWA EMITENTA	RODZAJ PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	POZOSTAŁA KWOTA SUBEMISJI DO JAKIEJ BANK ZOBOWIĄZAŁ SIĘ ZAANGAŻOWAĆ	OKRES OBOWIĄZYWANIA GWARANCJI
Klient 46	obligacje	3 750	09.11.17 - 31.12.18
Klient 47	obligacje	17 000	15.11.17 - 31.12.19
Klient 48	obligacje	4 100	05.12.17 - 31.12.18
Klient 49	obligacje	7 000	11.12.17 - 31.12.19
Klient 50	obligacje	8 400	31.12.17 - 31.12.19
Klient 51	obligacje	6 000	15.12.17 - 31.12.18
Klient 52	obligacje	115 000	19.12.17 - 31.12.19
Klient 53	obligacje	17 100	11.12.17 - 31.12.19
Klient 54	obligacje	4 900	19.12.17 - 31.12.18
Klient 55	obligacje	5 000	21.12.17 - 31.12.18
Klient 56	obligacje	5 000	22.12.17 - 31.12.18
Klient 57	obligacje	8 500	27.12.17 - 31.12.18
Klient 58	obligacje	70 050	21.12.17 - 31.12.18

Papiery wartościowe objęte przez Bank subemisją, zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nie notowanych na giełdach i nie znajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Według stanu na dzień 31 grudnia 2016 roku funkcjonowały następujące programy papierów wartościowych objęte subemisją

NAZWA EMITENTA	RODZAJ PAPIERÓW WARTOŚCIOWYCH	POZOSTAŁA KWOTA SUBEMISJI DO JAKIEJ BANK ZOBOWIĄZAŁ SIĘ ZAANGAŻOWAĆ	OKRES OBOWIĄZYWANIA GWARANCJI
Klient 1	obligacje	1 385 000	23.07.10 - 30.06.20
Klient 2	obligacje	265 000	21.06.12 - 31.12.17
Klient 3	obligacje	484 880	22.10.13 - 31.05.22
Klient 4	obligacje	35 000	27.01.14 - 28.04.17
Klient 5	obligacje	110 510	30.06.14 - 31.03.17
Klient 6	obligacje	2 200	15.09.14 - 31.03.18
Klient 7	obligacje	20 000	15.09.14 - 31.03.18
Klient 8	obligacje	150 000	24.05.16 - 31.03.18
Klient 9	obligacje	49 000	22.12.14 - 30.06.17
Klient 10	obligacje	230 000	23.02.15 - 30.06.17
Klient 11	obligacje	100 000	23.02.15 - 30 11.22
Klient 12	obligacje	84 000	27.01.15 - 31.12.17
Klient 13	obligacje	30 000	14.10.15 - 31.12.17
Klient 14	obligacje	7 500	14.10.15 - 31.12.17
Klient 15	obligacje	119 985	18.12.15 - 28.04.17
Klient 16	obligacje	20 270	28.12.15 - 31.12.17
Klient 17	obligacje	19 504	09.03.16 - 30.06.17
Klient 18	obligacje	22 810	09.03.16 - 30.06.17
Klient 19	obligacje	53 500	21.05.16 - 21.06.19
Klient 20	obligacje	3 500	21.05.16 - 21.06.19
Klient 21	obligacje	8 000	06.07.16 - 31.12.18
Klient 22	obligacje	67 200	06.07.16 - 31.12.18
Klient 23	obligacje	8 680	06.07.16 - 31.12.18
Klient 24	obligacje	8 000	06.07.16 - 31.12.18
Klient 25	obligacje	310 600	31.08.16 - 30.12.19
Klient 26	obligacje	13 000	31.08.16 - 30.12.19
Klient 27	obligacje	6 000	08.11.16 - 31.12.17
Klient 28	obligacje	4 300	23.12.16 - 31.12.18
Klient 29	obligacje	1 000	22.12.16 - 30.12.16
Klient 30	obligacje	6 650	23.12.16 - 31.12.18
Klient 31	obligacje	66 000	20.12.16 - 31.12.20
Klient 32	obligacje	15 000	28.12.16 - 31.08.17
Klient 33	obligacje	6 300	29.12.16 - 31.08.17

Papiery wartościowe objęte przez Bank subemisją, zaliczają się do papierów z nieograniczoną zbywalnością, nie notowanych na giełdach i nie znajdujących się w regulowanym obrocie pozagiełdowym.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Otrzymane zobowiązania pozabilansowe

Otrzymane zobowiązania według podmiotów

	31.12.2017	31.12.2016
Finansowe, w tym:	176 416	209 731
od podmiotów finansowych	176 416	209 731
od podmiotów niefinansowych	-	-
od podmiotów budżetowych	-	-
Gwarancyjne, w tym:	13 865 863	10 814 323
od podmiotów finansowych	3 111 013	1 548 141
od podmiotów niefinansowych	9 824 811	8 344 980
od podmiotów budżetowych	930 039	921 202
Razem	14 042 279	11 024 054

Ponadto Bank ma możliwość uzyskania finansowania w Narodowym Banku Polskim pod zastaw posiadanych rządowych papierów wartościowych.

48. Kapitał zakładowy

Struktura kapitału zakładowego

SERIA / EMISJA	RODZAJ AKCJI	LICZBA AKCJI	WARTOŚĆ SERII / EMISJI WG WARTOŚCI NOMINALNEJ	SPOSÓB POKRYCIA KAPITAŁU	DATA REJESTRACJI	PRAWO DO DYWIDENDY (OD DATY)
A	zwykłe na okaziciela	137 650 000	137 650	w całości opłacony	21.12.1997	01.01.1998
B	zwykłe na okaziciela	7 690 000	7 690	w całości opłacony	06.10.1998	01.01.1998
C	zwykłe na okaziciela	10 630 632	10 631	w całości opłacony	12.12.2000	01.01.2000
D	zwykłe na okaziciela	9 777 571	9 777	w całości opłacony	12.12.2000	01.01.2000
E	zwykłe na okaziciela	373 644	374	w całości opłacony	29.08.2003	01.01.2003
F	zwykłe na okaziciela	621 411	621	w całości opłacony	29.08.2003	19.05.2006 16.05.2007
G	zwykłe na okaziciela	603 377	603	w całości opłacony	29.08.2003	15.05.2008
H	zwykłe na okaziciela	359 840	360	w całości opłacony	12.08.2004	01.01.2004
I	zwykłe na okaziciela	94 763 559	94 764	w całości opłacony	29.11.2007	01.01.2008
Liczba akcji razem w szt.		262 470 034				
Kapitał zakładowy razem w tys. zł			262 470			
Wartość nominalna jednej akcji = 1,00 zł						

Zmiana liczby akcji (w sztukach)

2017	AKCJE WYEMITOWANE I W PEŁNI OPŁACONE	RAZEM
Stan na początek okresu	262 470 034	262 470 034
Stan na koniec okresu	262 470 034	262 470 034

2016	AKCJE WYEMITOWANE I W PEŁNI OPŁACONE	RAZEM
Stan na początek okresu	262 470 034	262 470 034
Stan na koniec okresu	262 470 034	262 470 034

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

49. Pozostałe kapitały, zysk z lat ubiegłych i roku bieżącego

Struktura kapitału własnego Banku Pekao S.A. przedstawia się następująco

	31.12.2017	31.12.2016
Kapitał zapasowy, w tym:	9 326 529	9 326 529
ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	9 137 221	9 137 221
pozostały	189 308	189 308
Kapitał z aktualizacji wyceny, w tym:	-57 422	-223 510
przeszacowanie zobowiązań z tytułu określonych świadczeń pracowniczych	-89 641	-98 230
podatek odroczony	17 032	18 664
wycena portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	12 169	-217 433
podatek odroczony	-2 312	41 313
wycena portfela instrumentów finansowych zabezpieczających	6 580	39 724
podatek odroczony	-1 250	-7 548
Różnice kursowe z przeliczenia jednostek działających za granicą	-	-
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	1 982 459	1 982 324
Pozostałe kapitały rezerwowe	8 612 550	8 612 550
Obligacje zamienne na akcje – składnik kapitałowy	28 819	28 819
Fundusz na prowadzenie działalności maklerskiej	15 000	15 000
Pozostałe kapitały razem	19 907 935	19 741 712
Zysk (strata) z lat ubiegłych	-	-
Zysk netto za rok bieżący	2 088 129	2 278 375
Wynik z lat ubiegłych i roku bieżącego razem	2 088 129	2 278 375
Razem	21 996 064	22 020 087

Zysk netto Banku za rok 2016 w kwocie 2 278 375 tys. złotych został podzielony w następujący sposób: 2 278 240 tys. złotych - na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy, a 135 tys. złotych - na fundusz ogólnego ryzyka bankowego.

Od 1982 roku do 1984 roku oraz od 1988 roku do 1996 roku Bank funkcjonowała w warunkach hiperinflacji.

MSR 29 „Sprawozdawczość finansowa w warunkach hiperinflacji” wymaga przekształcenia każdego składnika kapitału akcjonariuszy (z wyjątkiem niepodzielonych zysków i nadwyżki z przeszacowania) przez ogólną indeksację cen w okresie hiperinflacji. Takie retrospektywne zastosowanie skutkowałoby wzrostem kapitału akcyjnego i wzrostem pozostałych funduszy oraz spadkiem niepodzielonego zysku w tych okresach w ekwiwalentnych kwotach. Ujęcie takiej korekty nie miałyby wpływu na łączną wartość kapitałów Grupy.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

50. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

	31.12.2017	31.12.2016
Kasa, należności od Banku Centralnego	5 186 259	5 861 342
Należności od banków z terminem wymagalności do 3 miesięcy	2 107 448	2 888 669
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych prezentowane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	7 293 707	8 750 011

Wartość środków pieniężnych i ich ekwiwalentów o ograniczonej możliwości dysponowania wyniosła na dzień 31 grudnia 2017 roku 4 786 930 tys. złotych (na dzień 31 grudnia 2016 roku 4 605 707 tys. złotych).

Zmiany zobowiązań wynikające z działalności finansowej

	STAN NA 1 STYCZNIA 2017 ROKU	ZMIANY WYNIKAJĄCE Z PRZEPLYWÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ	ZMIANY WYNIKAJĄCE Z OPERACJI O CHARAKTERZE BEZGOTÓWKOWYM				STAN NA 31 GRUDNIA 2017 ROKU
			ZMIANY WYNIKAJĄCE Z UZYSKANIA LUB UTRATY KONTROLI NAD JEDNOSTKAMI ZALEŻNYMI LUB INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	SKUTKI ZMIAN KURSÓW WALUTOWYCH	ZMIANY WARTOŚCI GODZIWYCH	INNE ZMIANY (*)	
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	300 945	1 163 140	-	-	-	5 915	1 470 000
Zobowiązania podporządkowane	-	1 250 000	-	-	-	7 188	1 257 188
Kredyty otrzymane	1 764 184	-139 462	-	-117 358	-	-51	1 507 313
Razem	2 065 129	2 273 678	-	-117 358	-	13 052	4 234 501

(*) Pozycja "Inne zmiany" dotyczy naliczenia i płatności odsetkowych oraz rozliczenia dyskonta/premii.

	STAN NA 1 STYCZNIA 2016 ROKU	ZMIANY WYNIKAJĄCE Z PRZEPLYWÓW PIENIĘŻNYCH Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ	ZMIANY WYNIKAJĄCE Z OPERACJI O CHARAKTERZE BEZGOTÓWKOWYM				STAN NA 31 GRUDNIA 2016 ROKU
			ZMIANY WYNIKAJĄCE Z UZYSKANIA LUB UTRATY KONTROLI NAD JEDNOSTKAMI ZALEŻNYMI LUB INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	SKUTKI ZMIAN KURSÓW WALUTOWYCH	ZMIANY WARTOŚCI GODZIWYCH	INNE ZMIANY (*)	
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 668 706	-1 351 319	-	-	-	-16 442	300 945
Kredyty otrzymane	1 832 841	-138 763	-	70 358	-	-252	1 764 184
Razem	3 501 547	-1 490 082	-	70 358	-	-16 694	2 065 129

(*) Pozycja "Inne zmiany" dotyczy naliczenia i płatności odsetkowych oraz rozliczenia dyskonta/premii.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

51. Transakcje z jednostkami powiązаныmi

Transakcje pomiędzy Bankiem a podmiotami powiązаныmi są transakcjami typowymi dla bieżącej działalności operacyjnej prowadzonej przez Bank. Obejmują one głównie kredyty, depozyty, transakcje w walutach obcych oraz gwarancje.

Proces kredytowy w odniesieniu do Kierownictwa Banku oraz podmiotów powiązanych z Bankiem

Zgodnie z ustawą Prawo Bankowe, zawieranie transakcji o charakterze kredytowym z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej Banku, osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku oraz podmiotami z nimi powiązаныmi kapitałowo lub organizacyjnie, następuje na podstawie Regulaminu uchwalonego przez Radę Nadzorczą Banku.

Regulamin określa szczególne zasady podejmowania decyzji o zawarciu transakcji z wyżej wymienionymi osobami i podmiotami, w tym szczególne decyzyjne uprawnione do podejmowania decyzji. W szczególności zawarcie transakcji z członkiem Zarządu lub Rady Nadzorczej Banku lub podmiotem z nimi powiązаныm kapitałowo lub organizacyjnie wymaga podjęcia decyzji przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku.

Członkowie Kierownictwa Banku i podmioty z nimi powiązаныe kapitałowo lub organizacyjnie mogą korzystać z oferowanych przez Bank produktów kredytowych według zasad i na warunkach standardowo oferowanych przez Bank. W szczególności w odniesieniu do tych osób i podmiotów Bank nie stosuje korzystniejszych stóp oprocentowania kredytów.

Ocena ryzyka kredytowego dokonywana jest zgodnie z metodologią stosowaną przez Bank, adekwatnie do segmentu klienta i rodzaju transakcji.

W odniesieniu do podmiotów powiązanych z Bankiem stosowany jest standardowy proces kredytowy, przy czym decyzje o zawarciu transakcji podejmowane są wyłącznie przez szczególne decyzyjne na poziomie Centrali Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Transakcje z podmiotami powiązanymi

Transakcje z jednostkami powiązanymi na 31 grudnia 2017 roku

NAZWA JEDNOSTKI	NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU KREDYTÓW I LOKAT	PAPIERY WARTOŚCIOWE	NALEŻNOŚCI Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU KREDYTÓW I DEPOZYTÓW	ZOBOWIĄZANIA Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA
PZU S.A.- jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	877	477 485	-	-
Jednostki Grupy PZU z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	1 010	-	489	16	489 057	5 062	-
Jednostki Grupy Pekao S.A							
Jednostki zależne							
Pekao Investment Banking S.A.	-	-	-	11 002	311 268	-	-
Pekao Leasing Sp. z o.o.	2 783 176	8 911	167	20 443	40 941	-	17 348
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	1 244 100	-	-	3	4 272	-	-
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	-	-	-	-	722 510	-	-
Pekao Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o. (w likwidacji)	-	-	-	-	52 148	-	-
Pekao Powszechnie Towarzystwo Emerytalne S.A.	-	-	-	98	14 778	-	-
Centrum Kart S.A.	-	-	-	90	24 172	-	9 700
Pekao Financial Services Sp. z o.o.	-	-	-	4	13 373	-	-
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	67 155	-	3 262	136	11 108	6 854	-
Pekao Property S.A.	6 230	-	-	-	33 402	-	-
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	16	-	-	-	5 225	-	6 666
FPB – Media Sp. z o.o.	9 144	-	-	-	643	-	-
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	-	-	-	3	34 087	-	-
Pekao Investment Management S.A.	-	-	-	13 220	197 118	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.)	-	-	-	-	126 952	-	-
Razem jednostki Grupy Banku Pekao S.A.	4 109 821	8 911	3 429	44 999	1 591 997	6 854	33 714
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	458	-	-	-	8 111	-	-
Razem	4 111 289	8 911	3 918	45 892	2 566 650	11 916	33 714

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Należności z tytułu kredytów i lokat według umownych terminów zapadalności

31.12.2017	BIEŻĄCE (*)	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	-	-
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	900	110	-	-	-	-	1 010
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.							
Jednostki zależne	249 748	60 468	173 454	2 057 393	1 511 056	57 702	4 109 821
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	-	-	-	6	28	424	458
Razem	250 648	60 578	173 454	2 057 399	1 511 084	58 126	4 111 289

(*) Należności bieżące obejmują rachunki Nostro oraz rachunki zabezpieczeń pieniężnych.

Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów według umownych terminów zapadalności

31.12.2017	BIEŻĄCE (*)	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	3 978	473 507	-	-	-	-	477 485
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	6 249	482 808	-	-	-	-	489 057
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.							
Jednostki zależne	983 072	161 815	409 884	9 413	27 813	-	1 591 997
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	5 504	-	2 607	-	-	-	8 111
Razem	998 803	1 118 130	412 491	9 413	27 813	-	2 566 650

(*) Zobowiązania bieżące obejmują rachunki Loro oraz rachunki zabezpieczeń pieniężnych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Należności z tytułu kredytów i lokat według walut

31.12.2017	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	-
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	1 010	-	1 010
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne	621 173	16 817	479	3 465 140	6 212	4 109 821
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	-	-	387	71	-	458
Razem	621 173	16 817	866	3 466 221	6 212	4 111 289

Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów według walut

31.12.2017	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	301	-	-	477 184	-	477 485
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	93	1	247	488 716	-	489 057
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne	44 457	39 171	6 073	1 499 756	2 540	1 591 997
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	3 483	185	5	4 435	3	8 111
Razem	48 334	39 357	6 325	2 470 091	2 543	2 566 650

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Transakcje z jednostkami powiązаныmi na 31 grudnia 2016 roku

NAZWA JEDNOSTKI	NALEŻNOŚCI Z TYTUŁU KREDYTÓW I LOKAT	PAPIERY WARTOŚCIOWE	NALEŻNOŚCI Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	POZOSTAŁE NALEŻNOŚCI	ZOBOWIĄZANIA Z TYTUŁU KREDYTÓW I DEPOZYTÓW	ZOBOWIĄZANIA Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH	POZOSTAŁE ZOBOWIĄZANIA
UniCredit S.p.A.- jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	187 357	-	-	433	9 261	-	1 180
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	682 836	-	32 072	55	191 779	620 819	-
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A							
Jednostki zależne							
Pekao Investment Banking S.A.	-	-	-	241	265 345	-	1 027
Pekao Leasing Sp. z o.o.	2 504 735	-	313	16 021	19 353	-	13 382
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	929 105	-	-	2	3 987	-	-
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	-	-	-	167	812 350	-	71
Pekao Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o.	-	-	-	-	51 799	-	36
Pekao Powszechnie Towarzystwo Emerytalne S.A.	-	-	-	93	15 256	-	-
Centrum Kart S.A.	-	-	-	224	25 698	-	5 702
Pekao Financial Services Sp. z o. o.	-	-	-	4	15 965	-	-
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	138 051	60 700	42 894	-	29 109	6 461	34
Pekao Leasing Holding S.A. (w likwidacji)	-	-	-	-	-	-	-
Pekao Property S.A.	10 362	-	-	-	2 112	-	-
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	-	-	-	61	3 569	-	4 844
FPB – Media Sp. z o. o.	10 265	-	-	-	501	-	-
Jednostki stowarzyszone							
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	-	-	-	45	28 682	-	-
Pekao Investment Management S.A.	-	-	-	-	137 850	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.)	-	-	-	12 481	112 949	-	-
Razem jednostki Grupy Pekao S.A.	3 592 518	60 700	43 207	29 339	1 524 525	6 461	25 096
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	7 948	-	-	-	28 022	-	-
Razem	4 470 659	60 700	75 279	29 827	1 753 587	627 280	26 276

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Należności z tytułu kredytów i lokat według umownych terminów zapadalności

31.12.2016	BIEŻĄCE (*)	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	12 342	175 015	-	-	-	-	187 357
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	597 829	85 007	-	-	-	-	682 836
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.							
Jednostki zależne	241 049	27 005	134 416	1 019 467	2 104 257	66 324	3 592 518
Jednostki stowarzyszone	-	-	-	-	-	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A	-	5 506	-	-	202	2 240	7 948
Razem	851 220	292 533	134 416	1 019 467	2 104 459	68 564	4 470 659

(*) Należności bieżące obejmują rachunki Nostro oraz rachunki zabezpieczeń pieniężnych.

Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów według umownych terminów zapadalności

31.12.2016	BIEŻĄCE (*)	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	9 261	-	-	-	-	-	9 261
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	65 821	125 958	-	-	-	-	191 779
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.							
Jednostki zależne	1 046 943	129 157	52 378	5 089	11 477	-	1 245 044
Jednostki stowarzyszone	17 348	91 256	170 877	-	-	-	279 481
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A	8 066	3 226	15 748	982	-	-	28 022
Razem	1 147 439	349 597	239 003	6 071	11 477	-	1 753 587

(*) Zobowiązania bieżące obejmują rachunki Loro oraz rachunki zabezpieczeń pieniężnych.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Należności z tytułu kredytów i lokat według walut

31.12.2016	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	2 160	10 180	-	175 017	-	187 357
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	561 564	113	7	99 082	22 070	682 836
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne	656 490	761	1 415	2 933 851	1	3 592 518
Jednostki stowarzyszone	-	-	-	-	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A	-	-	-	7 948	-	7 948
Razem	1 220 214	11 054	1 422	3 215 898	22 071	4 470 659

Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów według walut

31.12.2016	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	543	-	-	8 718	-	9 261
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	20 989	-	-	167 723	3 067	191 779
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne	39 361	60 047	19 943	1 121 661	4 032	1 245 044
Jednostki stowarzyszone	-	-	-	279 481	-	279 481
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A	6 818	247	-	20 946	11	28 022
Razem	67 711	60 294	19 943	1 598 529	7 110	1 753 587

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Przychody i koszty dotyczące transakcji z podmiotami powiązanymi za okres od 1 stycznia 2017 roku do 31 grudnia 2017 roku

NAZWA JEDNOSTKI	PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK	KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI	KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI	PRZYCHODY Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH I INNE	KOSZTY Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH I INNE
PZU S.A. - jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A. (*)	49	-88	1 239	-	48	-182
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A. (*)	436	-255	1 307	-79	788	-52
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A. (**)	154	-153	391	-1 197	1 510	-3 825
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A. (**)	3 275	-1 253	3 321	-62	14 472	-1 725
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne						
Pekao Investment Banking S.A.	1	-2 815	157	-5 966	71	-
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	-	-4 003	1 347	-2 043	2 950	-2 793
Pekao Leasing Sp. z o.o.	67 918	-8 106	2 418	-	2 067	-30
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	20 156	-	154	-	292	-
Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.	-	-175	1 341	-	6	-
Pekao Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o. (w likwidacji)	-	-596	6	-	31	-
Centrum Kart S.A.	-	-198	1 006	-	1 023	-48 606
Pekao Financial Services Sp. z o.o.	-	-130	43	-	39	-
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	1 057	55	1 016	-	1 123	-7 709
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	-	-5	5	-21 685	1 625	-38 942
Pekao Property S.A.	107	-14	3	-	18	-
FPB - Media Sp. z o.o.	325	-5	2	-	-	-
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. (***)	-	-33	4	-	2	-
Pekao Investment Management S.A. (***)	-	-241	1	-	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.) (***)	-	-123	14 184	-	-	-
Jednostki stowarzyszone						
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o. (****)	-	-366	39	-	163	-
Pekao Investment Management S.A. (****)	-	-1 800	9	-	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.) (****)	-	-1 189	152 509	-	-	-
Razem jednostki Grupy Banku Pekao S.A.	89 564	-19 744	174 244	-29 694	9 410	-98 080
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	108	-198	2	-	-	-
Razem	93 586	-21 691	180 504	-31 032	26 228	-103 864

(*) dane od dnia objęcia kontroli przez PZU S.A.

(**) dane do dnia utraty kontroli przez UniCredit S.p.A.

(***) dane od dnia nabycia kontroli nad Spółkami (zaprzestania wyceny według metody praw własności)

(****) dane do dnia nabycia kontroli nad Spółkami (zaprzestania wyceny według metody praw własności)

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Przychody i koszty dotyczące transakcji z podmiotami powiązаныmi za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku

NAZWA JEDNOSTKI	PRZYCHODY Z TYTUŁU ODSETEK	KOSZTY Z TYTUŁU ODSETEK	PRZYCHODY Z TYTUŁU PROWIZJI	KOSZTY Z TYTUŁU PROWIZJI	PRZYCHODY Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH I INNE	KOSZTY Z WYCENY INSTRUMENTÓW POCHODNYCH I INNE
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-137	-375	1 239	-2 723	2 901	-13 150
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	13 416	-2 521	8 602	-192	17 372	-55 709
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne						
Pekao Investment Banking S.A.	-	-3 613	244	-6 219	195	-326
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	-	-3 043	1 439	-42	2 916	-3 034
Pekao Leasing Sp. z o.o.	56 863	-7 456	4 190	-7	2 224	-82
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	14 334	-	1 051	-	284	-
Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.	-	-449	809	-	6	-
Pekao Fundusz Kapitałowy Sp. z o.o. (w likwidacji)	-	-584	6	-	31	-
Centrum Kart S.A.	-	-217	39	-	1 025	-54 103
Pekao Financial Services Sp. z o.o.	-	-137	44	-	40	-
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	2 250	-329	827	-	787	-11 750
Pekao Leasing Holding S.A. (w likwidacji)	-	-573	3	-	1	-
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	1	-3	18	-17 621	1 691	-36 661
Pekao Property S.A.	141	-4	14	-	17	-
FPB - Media Sp. z o.o.	421	-2	2	-	-	-
Jednostki stowarzyszone						
Pekao Investment Management S.A.	-	-1 862	24	-	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.)	-	-1 370	157 183	-	-	-
Dom Inwestycyjny Xelion Sp. z o.o.	-	-323	45	-	171	-
Razem jednostki Grupy Banku Pekao S.A.	74 010	-19 965	165 938	-23 889	9 388	-105 956
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	237	-318	17	-	-	-
Razem	87 526	-23 179	175 796	-26 804	29 661	-174 815

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe finansowe i gwarancyjne na dzień 31 grudnia 2017 roku

NAZWA JEDNOSTKI	UDZIELONE		OTRZYMANE	
	FINANSOWE	GWARANCYJNE	FINANSOWE	GWARANCYJNE
PZU S.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	2 509	-	-	-
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	599	-	-	-
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.				
Jednostki zależne				
Pekao Investment Banking S.A.	122	-	-	-
Pekao Leasing Sp. z o.o.	767 159	1 822 737	-	-
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	588 420	-	-	-
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	80	-	-	-
Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.	60	-	-	-
Centrum Kart S.A.	64	3 000	-	-
Pekao Financial Services Sp. z o. o.	45	790	-	-
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	432 875	356 720	-	-
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	34	-	-	-
Pekao Investment Management S.A.	15	-	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.)	98	-	-	-
Razem jednostki Grupy Banku Pekao S.A.	1 788 972	2 183 247	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	553	-	-	-
Razem	1 792 633	2 183 247	-	-

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe według umownych terminów zapadalności

31.12.2017	BIEŻĄCE	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE							
PZU S.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A	-	-	-	-	2 509	-	2 509
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	20	-	-	579	-	599
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A							
Jednostki zależne	-	-	432 849	1 271 946	84 177	-	1 788 972
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	10	-	-	24	126	393	553
Razem	10	20	432 849	1 271 970	87 391	393	1 792 633
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE GWARANCYJNE							
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A							
Jednostki zależne	-	-	1 719	112 621	492 198	1 576 709	2 183 247
Razem	-	-	1 719	112 621	492 198	1 576 709	2 183 247

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe według walut

31.12.2017	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE						
PZU S.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	2 509	-	2 509
Jednostki Grupy PZU S.A. z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	599	-	599
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne	6 673	13 125	-	1 759 868	9 306	1 788 972
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A.	-	-	-	553	-	553
Razem	6 673	13 125	-	1 763 529	9 306	1 792 633
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE GWARANCYJNE						
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne	1 712 455	-	356 720	114 072	-	2 183 247
Razem	1 712 455	-	356 720	114 072	-	2 183 247

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe finansowe i gwarancyjne na dzień 31 grudnia 2016 roku

NAZWA JEDNOSTKI	UDZIELONE		OTRZYMANE	
	FINANSOWE	GWARANCYJNE	FINANSOWE	GWARANCYJNE
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	50 162	246 519	-	53 963
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	202 191	599 604	5 192	192 481
Jednostki Grupy Pekao S.A.				
Jednostki zależne				
Pekao Investment Banking S.A.	150	-	-	-
Pekao Leasing Sp. z o.o.	255 377	1 306 054	-	-
Pekao Faktoring Sp. z o.o.	405 208	-	-	-
Centralny Dom Maklerski Pekao S.A.	97	132	-	-
Pekao Powszechne Towarzystwo Emerytalne S.A.	60	-	-	-
Centrum Kart S.A.	63	3 000	-	-
Pekao Financial Services Sp. z o. o.	45	838	-	-
Pekao Bank Hipoteczny S.A.	361 984	411 730	-	-
Centrum Bankowości Bezpośredniej Sp. z o.o.	3 029	-	-	-
Pekao Property Sp. z o. o.	-	-	-	-
Jednostki stowarzyszone				
Pekao Investment Management S.A.	15	-	-	-
Pekao TFI S.A. (jednostka zależna PIM S.A.)	96	-	-	-
Razem jednostki Grupy Banku Pekao S.A.	1 026 124	1 721 754	-	-
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A	217	-	-	-
Razem	1 278 694	2 567 877	5 192	246 444

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe według umownych terminów zapadalności

31.12.2016	BIEŻĄCE	DO 1 MIESIĄCA	POWYŻEJ 1 MIESIĄCA DO 3 MIESIĘCY	POWYŻEJ 3 MIESIĘCY DO 1 ROKU	POWYŻEJ 1 ROKU DO 5 LAT	POWYŻEJ 5 LAT	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE							
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	50 162	50 162
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	-	202 191	202 191
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.							
Jednostki zależne	-	-	362 581	257 719	405 713	-	1 026 013
Jednostki stowarzyszone	-	-	-	-	111	-	111
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A	30	-	5	-	182	-	217
Razem	30	-	362 586	257 719	406 006	252 353	1 278 694
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE GWARANCYJNE							
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	2 624	-	50 190	81 659	112 046	246 519
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	9 343	24 475	113 978	293 599	158 209	599 604
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.							
Jednostki zależne	-	-	-	2 269	2 232	1 717 253	1 721 754
Razem	-	11 967	24 475	166 437	377 490	1 987 508	2 567 877
ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE FINANSOWE							
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	5 192	-	-	-	-	5 192
Razem	-	5 192	-	-	-	-	5 192
ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE GWARANCYJNE							
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	-	4 645	752	33 619	13 399	1 548	53 963
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	3 322	75 122	11 062	102 975	192 481
Razem	-	4 645	4 074	108 741	24 461	104 523	246 444

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Zobowiązania pozabilansowe według walut

31.12.2016	EUR	USD	CHF	PLN	INNE	RAZEM
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE						
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	30 164	-	-	19 998	-	50 162
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	98 535	41 716	-	61 580	360	202 191
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne	31 853	17 595	-	964 733	11 832	1 026 013
Jednostki stowarzyszone	-	-	-	111	-	111
Kluczowy personel kierowniczy Banku Pekao S.A. i UniCredit S.p.A.	-	-	-	217	-	217
Razem	160 552	59 311	-	1 046 639	12 192	1 278 694
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE GWARANCYJNE						
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	12 167	-	-	234 352	-	246 519
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Pekao S.A.	53 077	-	-	546 527	-	599 604
Jednostki Grupy Banku Pekao S.A.						
Jednostki zależne	1 306 492	-	411 730	3 532	-	1 721 754
Razem	1 371 736	-	411 730	784 411	-	2 567 877
ZOBOWIĄZANIA UDZIELONE FINANSOWE						
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	-	-	-	-	5 192	5 192
Razem	-	-	-	-	5 192	5 192
ZOBOWIĄZANIA OTRZYMANE GWARANCYJNE						
UniCredit S.p.A. – jednostka dominująca wobec Banku Pekao S.A.	29 130	-	-	24 833	-	53 963
Jednostki Grupy UniCredit z wyłączeniem jednostek Grupy Banku Pekao S.A.	109 606	-	-	82 090	785	192 481
Razem	138 736	-	-	106 923	785	246 444

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

Koszty wynagrodzeń Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

	WARTOŚĆ ŚWIADCZEŃ	
	2017	2016
Zarząd Banku		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (*)	15 072	19 120
Świadczenia po okresie zatrudnienia	448	-
Świadczenia długoterminowe (**)	2 266	2 083
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	6 642	-
Płatności na bazie akcji (***)	7 050	5 393
Razem	31 478	26 596
Rada Nadzorcza Banku		
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze (*)	1 225	1 069
Razem	1 225	1 069

(*) Na krótkoterminowe świadczenia pracownicze składają się: wynagrodzenie zasadnicze, premie oraz inne świadczenia, rozliczenie których nastąpi w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego.

(**) W pozycji "Świadczenia długoterminowe" ujęto rezerwy na odroczone wypłaty premii.

(***) Wartość płatności na bazie akcji stanowi część kosztów wynagrodzeń, ujętych zgodnie z MSSF 2 w okresie sprawozdawczym w rachunku zysków i strat Banku, stanowiących rozliczenie w czasie wartości godziwej instrumentów przypadające na opcje na akcje oraz akcje, w tym akcje fantomowe, przyznane członkom Zarządu Banku.

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

52. Transakcje repo oraz reverse repo

Bank pozyskuje fundusze poprzez sprzedaż instrumentów finansowych z przyrzeczeniem ich odkupu w przyszłości (transakcje repo oraz sell-buy back) po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Przedmiotem transakcji repo i sell-buy back mogą być papiery wartościowe stanowiące portfel bilansowy Banku lub papiery wartościowe zakupione w ramach transakcji z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell back).

Papiery wartościowe będące przedmiotem transakcji repo oraz sell-buy back stanowiące portfel bilansowy Banku, nie są usuwane z bilansu, gdyż Bank zachowuje znacząco wszystkie korzyści i ryzyka wynikające z tych aktywów.

	31.12.2017		31.12.2016	
	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW	WARTOŚĆ BILANSOWA ODPOWIADAJĄCYCH ZOBOWIĄZAŃ	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW	WARTOŚĆ BILANSOWA ODPOWIADAJĄCYCH ZOBOWIĄZAŃ
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży				
do 1 miesiąca	915 423	916 637	1 599 015	1 599 789
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	49 425	49 427	-	-
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	964 848	966 064	1 599 015	1 599 789
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu				
do 1 miesiąca	123 797	123 812	175 732	176 019
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	123 797	123 812	175 732	176 019
Razem	1 088 645	1 089 876	1 774 747	1 775 808

Bank nabywa także instrumenty finansowe z przyrzeczeniem ich odsprzedaży w przyszłości (transakcje reverse repo oraz buy-sell back) po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Papiery wartościowe będące przedmiotem transakcji reverse repo oraz buy-sell back nie są ujmowane w bilansie, gdyż Bank nie przyjmuje znacząco wszystkich korzyści i ryzyk wynikających z tych aktywów.

	31.12.2017		31.12.2016	
	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW BĘDĄCYCH ZABEZPIECZENIEM	WARTOŚĆ BILANSOWA AKTYWÓW	WARTOŚĆ GODZIWA AKTYWÓW BĘDĄCYCH ZABEZPIECZENIEM
Należności od banków				
do 1 miesiąca	494 706	492 418	703 635	700 960
Razem należności od banków	494 706	492 418	703 635	700 960
Razem	494 706	492 418	703 635	700 960

Aktywa finansowe będące przedmiotem transakcji reverse repo oraz buy-sell back stanowią zabezpieczenie przyjęte przez Bank, które Bank ma prawo sprzedać lub zastawić.

	31.12.2017	31.12.2016
Wartość godziwa aktywów będących zabezpieczeniem, w tym:	492 418	700 960
sprzedanych (tzw. „krótka sprzedaż”)	469 448	673 165
sprzedanych z przyrzeczeniem odkupu	-	-

Noty objaśniające (cd.)

(w tys. zł)

53. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”)

Ustawa o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 4 marca 1994 roku, z późniejszymi zmianami, wprowadziła wymóg tworzenia Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przez pracodawców zatrudniających co najmniej 20 pracowników. Bank Pekao S.A. tworzy ZFŚS i dokonuje corocznych odpisów na rzecz ZFŚS zgodnie z przepisami określonymi w Ustawie i Zakładowym Układzie Zbiorowym Pracy. Podstawowym celem Funduszu jest finansowanie przez pracodawcę pomocy socjalnej na rzecz pracowników, byłych pracowników (rencistów /emerytów) oraz uprawnionych członków ich rodzin.

Stan Funduszu stanowią zakumulowane odpisy dokonane przez Bank na rzecz ZFŚS, zwiększone o odsetki od środków funduszu i wpływy z oprocentowanych pożyczek oraz pomniejszone o bezzwrotne wydatki z ZFŚS.

W bilansie Bank dokonał kompensaty aktywów i zobowiązań Funduszu, ze względu na fakt, że aktywa ZFŚS nie stanowią aktywów Banku. W związku z tym saldo z tytułu ZFŚS w bilansie Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku oraz na dzień 31 grudnia 2016 roku wyniosło zero.

W poniższym zestawieniu przedstawiono rodzaje oraz wartość księgową aktywów, stanu Funduszu i kosztów związanych z ZFŚS.

	31.12.2017	31.12.2016
Zadłużenie z tytułu udzielonych pożyczek	33 027	38 606
Środki pieniężne na rachunku ZFŚS	1 561	3 116
Aktywa ZFŚS	34 588	41 722
Stan ZFŚS	34 588	41 722
	2017	2016
Odpisy dokonane na rzecz ZFŚS	24 614	23 522

54. Zdarzenia po dacie bilansu

Do dnia podpisania sprawozdania finansowego nie wystąpiły znaczące zdarzenia po dacie bilansu.

Podpisy wszystkich Członków Zarządu

26.02.2018	Michał Krupiński	Prezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Roksana Ciurysek-Gedir	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Andrzej Kopyrski	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Tomasz Kubiak	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Michał Lehmann	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Marek Lusztyn	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Tomasz Styczyński	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis
26.02.2018	Marek Tomczuk	Wiceprezes Zarządu Banku	
data	imię/nazwisko	stanowisko/funkcja	podpis

Słowniczek

Słowniczek

MSSF – Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej (IFRS – International Financial Reporting Standards) to standardy, interpretacje i ich struktura przyjęte przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości RMSR (IASB – International Accounting Standards Board).

MSR – Międzynarodowe Standardy Rachunkowości (IAS – International Accounting Standards) – starsza nazwa standardów stanowiących część obecnych MSSF.

KIMSF – Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC – International Financial Reporting Interpretations Committee) komitet działający w ramach Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości publikujący interpretacje MSSF.

CIRS – ang. Currency Interest Rate Swap – swap walutowo-procentowy jest to transakcja wymiany kwot kapitału i płatności odsetkowych w różnych walutach pomiędzy dwoma partnerami.

IRS – ang. Interest Rate Swap – umowa pomiędzy dwiema stronami, na podstawie której strony wypłacają sobie wzajemnie (w określonych odstępach czasu w trakcie trwania kontraktu) odsetki od umownego nominalu kontraktu, naliczane według odmiennej stopy procentowej.

FRA – ang. Forward Rate Agreement – umowa, w ramach której dwaj kontrahenci ustalają wysokość stopy procentowej, która będzie obowiązywała w przyszłości dla określonej kwoty wyrażonej w walucie transakcji dla z góry ustalonego okresu.

CAP – opcja cap na stopy procentowe to umowa finansowa, która ogranicza ryzyko, jakie ponosi pożyczający przy zmiennej stopie procentowej, narażający się na możliwość poniesienia strat w wyniku wzrostu stopy procentowej. Opcja cap to seria opcji call na stopy procentowe, w której wystawca gwarantuje nabywcy, że zrekomensuje mu dodatkowe koszty odsetkowe, które musi on płacić od swojego kredytu, jeśli oprocentowanie kredytu wzrośnie powyżej uzgodnionej stopy procentowej.

FLOOR – opcja floor na stopy procentowe, która ogranicza ryzyko poniesienia strat w wyniku spadku stopy procentowej przez kredytodawcę udzielającego kredytu przy zmiennej stopie oprocentowania. Opcja floor to seria opcji put na stopy procentowe, wystawca gwarantuje odsetki, które musi on zapłacić od kredytu, jeśli oprocentowanie od kredytu spadnie poniżej uzgodnionej stopy procentowej.

IBNR – ang. Incurred But Not Reported – rezerwa na poniesione lecz nieudokumentowane straty kredytowe.

PD – ang. Probability Default – parametr wykorzystywany przy Metodzie Wewnętrznych Ratingów oznaczający prawdopodobieństwo nie wywiązania się dłużnika ze spłaty swojego zobowiązania. PD mówi o tym, z jakim prawdopodobieństwem w horyzoncie jednego roku nastąpi strata kredytowa z nim związana.

LGD – ang. Loss Given Default – część ekspozycji kredytowej banku, która w przypadku zaistnienia zdarzenia niewypłacalności kredytobiorcy (default) zostanie utracona.

EAD – ang. Exposure At Default – wartość ekspozycji kredytowej w momencie niewykonania zobowiązania (default).

EL – ang. Expected Loss – oczekiwana strata na portfelu kredytowym.

CCF – ang. Credit Conversion Factor – współczynnik konwersji kredytowej.

VaR – ang. Value at Risk – wartość zagrożona, miara o jaką wartość rynkowa aktywów lub portfela aktywów może się zmniejszyć przy określonych założeniach, w ustalonym czasie i z zadanyim prawdopodobieństwem.

ICAAP – ang. Internal Capital Adequacy Assessment Process – proces oceny adekwatności kapitału wewnętrznego.